

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֶשֶׁר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת ויגש תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

בְּחֻקֵּת שימור קיימי. אין פירושו כהחיא דפ"ק (טו טו) גבי פלוגתא דפלגא נוקא גקסא דבזקת שימור דהתם היינו דאין צריכינ שימור שאין דרכו להזיק כמו ש נרנל אכל חזקת שימור דהקא היינו שדרך בני אדם לשומרו וסתם עביד להו שימירה פחותה ור"ת גרס בדר' מאיר בחזקת שימור ודברדי יהודה דלא שורק דמי ופלי הגיר' הכי פירושו מאי טעמא דר' מאיר גקסר סתם שוורים

1 בחזקת שימור חשיבי לבעלים שסבורין הבעלים
2 שאין דרכן להזיק ועל כן אינם חוששין לשומרם
3 וטעמא דר"י סתם שוורים לא בחזקת שימור
4 כגריסת הבעלים ונדר להו שימירה פחותה ולרן
5 גירסא הוי פירוש חזקת שימור דהקא בחזקת
6 שימור דפ"ק ומיהו בין לר"מ בין לר"י סברי שפיר
7 פלגא נוקא גקסא: **והא** מיבעי ליה ללאו. נראה
8 בחזקת הבעלים ונדר להו שימירה פחותה ולרן
9 כלומר לריבוי אחר ריבוי: **לא** פטר ר"י אלא צד
10 העדאה שבו. מסבא אומר כן דאטו משום
11 שגשגיה מועד גרע ויפטר אפילו מניח בשימירה
12 פחותה וא"ת התנחן לחומרא דאית לן למטר צד
13 תמות במקומה עומדת מסבא בדפרישית אלא
14 לקולא דאין משתלם אלא מנופו ואין עממדין
15 אפטרופוס מקלן ר"ל הואיל דצריכינ אנו לומר
16 צד תמות במקומה עומדת לחומרא ה"ה לקולא
17 ומיהו ליפטר בחודאנתו למ"ד פלגא נוקא גקסא לא
18 אמרין במקומה עומדת דכיון דאזינעד לאו גקסא
19 הוא: **מועד** לקרן ימין. מצינו למימר דדוקא נקט
20 לפי שקרן ימין מווקע להזיק יותר מקרן של שמאל
21 אבל מועד לקרן שמאל כ"ש דמועד לקרן ימין אי
22 שקא אין מועד ואורחא דמילתא נקט.
23 אלא

24 **וְשֹׁמֵר** הוא זה ר"א אומר אין לו שְׁמִירָה אֵלָא ספין: **גמ'** מאי טעמא דר"מ קסבר סתם
25 שוורים לאו בחזקת שימור קיימי ואמר רחמנא תם נתייב דניבעי ליה שְׁמִירָה פחותה הדר
26 אַמֵּר רחמנא ולא ישמרנו גבי מועד דנבעי ליה שְׁמִירָה מעולה וילף גניחה לתם גניחה
27 למועד ר"י סבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי אַמֵּר רחמנא תם נשלם דניבעי ליה
28 שְׁמִירָה מעולה הדר אַמֵּר רחמנא ולא ישמרנו גבי מועד דנעביד ליה שְׁמִירָה מעולה הוי
29 ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אֵלָא למעט מעט הפתוב לשְׁמִירָה מעולה וכי תמא
30 גניחה לתם גניחה למועד הא מיעט רחמנא ולא ישמרנו לזה ולא לאחר והא מיבעי ליה
31 ללא אם כן נכתוב רחמנא ולא ישמור מאי ולא ישמרנו לזה ולא לאחר תנא ר"א כן
32 ועקב אומר אהר תם ואהד מועד ששמרנו שְׁמִירָה פחותה פטור מאי טעמא סבר לה כר"י
33 דְאָמַר מועד בשְׁמִירָה פחותה סגי ליה וילף גניחה לתם וגניחה למועד אַמֵּר רב אדא בר
34 אהבה לא פטר ר"י אֵלָא צד העדאה שבו אַבְּל צד תמות במקומה עומדת אַמֵּר רב מועד
35 לקרן ימין אינו מועד לקרן שמאל אמרי אליבא דמאן אי אליבא דר"מ האמר אהד תם
36 ואהד מועד שְׁמִירָה מעולה בעי אי אליבא דרבי יהודה מאי אריא קרן שמאל אפילו בימין
37 נמי אית ביה צד תמות ואית ביה צד מועדת אמרי לעולם פרבי יהודה ולא סבירא ליה
38 דרב אדא בר אהבה והכי קאמר פי האי גוונא הוא דמשפחת ביה צד תמות ומועדת
39 אבל

שימירה פחותה ונצא וזיק בקרן ימין שהועד לה פטור דמועד בשימירה פחותה סגי; ליה ואם נגח בשמאל חייב דתם לא אמעיש לשימירה פחותה: **מאי אריא** כרן שמאל. דאי נגח בה חייב חצי נוק כי נגח בימין נמי איכא צד תמות ומועדת לחציו פטור ולחציו חייב דהא צד תמות במקומה עומדת ואשתבח דהקא נמי חצי נוק משלם ומאי נפקא לן מדרב: לית ליה דרב אימי. אלא לגמרי פטר ביה ר"י ואשמעין רב דכי האי גוונא משכחת צד תמות ומועדת כחד תורא ולעגן שמירה דאם שמרו שימירה פחותה וזיק בקרן ימין פטור לגמרי ואם

בשמאל משלם חצי נוק

דְאָמַר שוכר בשומר תנם דפי. כבבא מצינא בהשאלו (ו' עזא) ונתני חוץ משומר חנם והשוכר: ואי כר"י. היא דשמרו שמיירה פחותה אמאי משלמים כופר האמר ר"י מועד סגי ליה בשמירה פחותה: ר"א היא דְאָמַר. במתניתין אין לו שְׁמִירָה למועד אלא ספין ואפילו שְׁמִירָה מעולה וכ"ש היא דשמירה פחותה נטריה ומשום הכי משלמין כופר

1 ולעגן דמי שורק דמי ופלי הגיר' הכי
2 דְאָמַר שוכר בשומר תנם דמו ליתני חוץ משומר
3 תנם והשוכר ואי כר"י דְאָמַר שוכר בנושא שְׁכַר דְמו
4 יתני חוץ משומר תנם וכולן במועדין פטורין לעגן
5 כופר אַמֵּר רב הונא בר חיננא הא מני ר"א היא
6 דְאָמַר אין לו שְׁמִירָה אֵלָא ספין ולעגן שוכר סבר לה
7 כר"י דְאָמַר שוכר בנושא שְׁכַר דְמו אבני אַמֵּר לעולם
8 כר' מאיר וכדמחלוף רבה בר אבהו ותני שוכר פינד
9 מושלם ר"מ אומר בשומר שְׁכַר רבי יהודה אומר
10 בשומר תנם א"ר אלעזר מסר שורו לשומר תנם הניק
11 חייב הונק פטור אמרי חייב דמי אי דקביל עליה
12 שְׁמִירָה נקיוו אפילו הונק נמי ליחייב ואי דלא קביל
13 עליה שְׁמִירָה נקיוו אפילו הניק נמי ליפטר אַמֵּר רבא
14 לעולם שקביל עליו שְׁמִירָה נקיוו והקא במאי עסקינו
15 בגון שהכיר בו שהוא נגחן וסתמא דמילתא דלא
16 אזיל איהו ומיזק אחרני קביל עליה דאית אחרני
17 ומיזקי ליה לדיניה לא אפיק אדעתיה: **מתני'** קשרו
18 בעליו במוסרה ונעל כפניו כראוי ונצא והזיק אהד
19 תם ואהד מועד חייב דכ"י ר"מ רבי יהודה אומר
20 תם חייב ומועד פטור שְׁנֵאמַר ולא ישמרנו בעליו
21 ושמור הוא זה ר"א אומר אין לו שְׁמִירָה אֵלָא ספין: **גמ'** מאי טעמא דר"מ קסבר סתם
22 שוורים לאו בחזקת שימור קיימי ואמר רחמנא תם נתייב דניבעי ליה שְׁמִירָה פחותה הדר
23 אַמֵּר רחמנא ולא ישמרנו גבי מועד דנבעי ליה שְׁמִירָה מעולה וילף גניחה לתם גניחה
24 למועד ר"י סבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי אַמֵּר רחמנא תם נשלם דניבעי ליה
25 שְׁמִירָה מעולה הדר אַמֵּר רחמנא ולא ישמרנו גבי מועד דנעביד ליה שְׁמִירָה מעולה הוי
26 ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אֵלָא למעט מעט הפתוב לשְׁמִירָה מעולה וכי תמא
27 גניחה לתם גניחה למועד הא מיעט רחמנא ולא ישמרנו לזה ולא לאחר והא מיבעי ליה
28 ללא אם כן נכתוב רחמנא ולא ישמור מאי ולא ישמרנו לזה ולא לאחר תנא ר"א כן
29 ועקב אומר אהר תם ואהד מועד ששמרנו שְׁמִירָה פחותה פטור מאי טעמא סבר לה כר"י
30 דְאָמַר מועד בשְׁמִירָה פחותה סגי ליה וילף גניחה לתם וגניחה למועד אַמֵּר רב אדא בר
31 אהבה לא פטר ר"י אֵלָא צד העדאה שבו אַבְּל צד תמות במקומה עומדת אַמֵּר רב מועד
32 לקרן ימין אינו מועד לקרן שמאל אמרי אליבא דמאן אי אליבא דר"מ האמר אהד תם
33 ואהד מועד שְׁמִירָה מעולה בעי אי אליבא דרבי יהודה מאי אריא קרן שמאל אפילו בימין
34 נמי אית ביה צד תמות ואית ביה צד מועדת אמרי לעולם פרבי יהודה ולא סבירא ליה
35 דרב אדא בר אהבה והכי קאמר פי האי גוונא הוא דמשפחת ביה צד תמות ומועדת
36 אבל

שימירה פחותה ונצא וזיק בקרן ימין שהועד לה פטור דמועד בשימירה פחותה סגי; ליה ואם נגח בשמאל חייב דתם לא אמעיש לשימירה פחותה: **מאי אריא** כרן שמאל. דאי נגח בה חייב חצי נוק כי נגח בימין נמי איכא צד תמות ומועדת לחציו פטור ולחציו חייב דהא צד תמות במקומה עומדת ואשתבח דהקא נמי חצי נוק משלם ומאי נפקא לן מדרב: לית ליה דרב אימי. אלא לגמרי פטר ביה ר"י ואשמעין רב דכי האי גוונא משכחת צד תמות ומועדת כחד תורא ולעגן שמירה דאם שמרו שימירה פחותה וזיק בקרן ימין פטור לגמרי ואם

בשמאל משלם חצי נוק

ה"ג אי ליקבא לאשתלומי מיניה לשקול תורא בוחי לא צריכא דאיכא לאשתלומי מיניה ואתו ירגסי א דליקא לתיני וזו משמע שאם אין אותו מעות בעין שנתן לוקח למוכר אפי' אית ליה וזו איתריני אל היכי ליה וזו ואין נראה ל"ת מאחר שקנה טעם הוא סקרא הוא שדירו בריח ב"ח וכו' א אית ליה וזו לא מצי לסלוקי בשאר מילי בדמוכח בהכותב

(כתובת דף פו. ושם) בההוא דקאמר תולה מעותיו בכבדי וזה האר"ת שיש ד' גינים לב"ח ולקוץ ולשכיר דבעל חוב אי אית ליה וזו לא מצי לסלוקי בקרב מילי ואי לית ליה וזו לא מצי א"ל זיל טרח וזבין ואיתיה וזו בדמוכח בהכותב והבא בשמעתיה דקאמר ממירי שעותך פארי אפרע ונקוץ אפי' אית ליה וזו מצי לסלוקי בכרעא לרב הונא דאמר ב"ק ק"ט (ט) כל כסף א מיטב ולרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כל מילי מיטב וזו וזו ובשכירי אפי' לית ליה וזו אמרין לא זיל טרח ואיתיה וזו גבתי ופרע לא אמרין ממירי שעותך פארי אפרע בדמוכח בהבית והעילה (כ"מ דף קיח).

ש"א ונקוץ אלא לתובע תחלה. פ"ה כגון ראובן תובע שמעון מנה שהלך ושמעון משיבו חסד משלי השורץ ל מנה שתפסת או משכנו היה ונפחת מוקמי שגשמתשת בו בתחילה נוקוץ לטענת ראובן ומוציאין לו המנה משמעון ואח"כ נוקוץ לשמעון לדון על דבר התפסת והמשכונ המכונים צ"ל ל"פ המזכיר כ"ה שיש לראובן שטר על המנה דאי לאו הכי נאמן שמעון אפי' ש עדים לראובן התמלקה את חברו בעדים אי צריך לפרוע בעדים וא"ת ויחיי דמי אי יש לשמעון עדים משמעון שטיבי עדים תוך ל' יום שתפס ראובן משלו לפה יגבה ראובן תחילה והלא אם שואל ל' יום לפרוע וחבו נותנים לו שהוא זמן ב"ד או שמעון אמר שטיבי עדים שלו לאתר ל' יום אפי' כול קרא נמי לא היינו שומעין לו ואפי' זילו נכסיה אגמא לאו אמר שלאחר שהא שקה או שתתים יביא עדים מי שומעים ליה כלל וזיל כגון שמעון אמר פלוני ופלוני בשעת מעשה דהו יודעים שבדברי כן הוא ובאו יודעים שהוא אמר אמת בזה שהיו שנתו המעשה ואי לאו קרא ד"א שראוי להמתין להם אפי' סופו לכא ולזמן מרובה ו"מ כגון שנה תובע שהכל בו ושמעון אמר ליה ל' שאר תביעות עליי ומגבין לראובן דמי וכלתו איצ"פ ששמעון אמר שהיום או לקטר יביא עדים ואין ממתניין לו כלל דק"ל בהבוחל (לקמן דף צא.) דאין נותנין זמן לתכלות ויותר משמע לפרש לענין תכלת מלענין מלזה מדמיימי עליה קרא דאשרו המוץ

ואי ליבא לאשתלומי מוניה לישקליה לתורא בוחי דאמרי אנשי מפורי רשותך פארי אפרע לא צריכא דאיכא לאשתלומי מיניה רב אמר יהי דמסח מעות זיל בטר רובא ורובא ודאנשי הרדי הוא דובני ושמואל אפר רובא וכול שיאמר לו לשחיטה מכרתיו לך ולא אולינן בטר רובא פי אולינן בטר רובא פאיטורא אכל בממונא לא אולינן בטר רובא אלא המוציא מחבירו עליו הראיה תניא נמי הכי שור שנגח את הפרה ונמצא עופרה בצדה ואינו יודע אם ער שלא ננחה ילדה אם משננחה ילדה משלם חצי גוק לפרה ורביע גוק לילד דבר סומכוס והכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה א"ר שמואל בר נחמני מניין לתמוציא מחבירו עליו הראיה שצאמר מי בעל דברים יגש אליהם ויגש ראה אליהם מתקור לה רב אשי הא למה לי קרא סקרא הוא דכאיב ליה כאיבא אויל לבי אסיו אלא קרא לכרד"נ אמר רבה בר אבוה דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מניין שאין נוקוץ אלא לתובע תחלה שצאמר מי בעל דברים יגש אליהם ויגש דכרו אליהם אמר נהדרעי פעמיים שנוקוץ לתובע תחלה והיכי דמי דקא וזיל נכסיה: וכן פרה שנגחה את השור [וכו']:

בעל דברים. תובע: שאין נוקוץ אלא לתובע תחלה. כגון ראובן תובע שמעון מנה שהלך וזו מעות משיבו חסד משלי החור ל' מה שתפסת או משכנו היה כורך ונפחת מוקמי שגשמתשת בו בתחילה נוקוץ לטענת ראובן ומוציאין לו המנה משמעון ואחר כך נוקוץ לו לטענת שמעון לדון על דבר התפסת והמשכונ דקא וזיל נכסיה. שיש כאן תירוץ שיקגודו ברמיים יקרים ומחר ליכזו רשעים אי נמי שפרקאעתי וזות ע"י תביעה זו שראוי אותו דחוק וגם יוצאו לו תפסתיו ואשכנו מוכרם וירשם לו מנה: חצי גוק ורביע גוק. ורי כל הגוק חסר רביע ואמאי הא הם הוא ופלא נקא הוא דבעי שלימי ותו לא והאי כל נקא כל נקא רבנא דמתיבת ליה לשלומי מאי עבדיתה אמר אביי רצי גוק. דקחני דתינו חצי תשלומין שישנו על הפרה אין ולי דתא אידי משלמת ד"ח השתא מפרש רבנא משום דאית ליה שהותפס וכדמפרש ואולי דולד דאניש מוכרנא הוא: ורביע גוק. דקחני אולד רביע חצי גוק שהיה חייב אם הוא לבדו נגח דתינו יתוך משמנה כגוק כדמפרש טעמא: ואי פרה וילד כ"ו. הפרה דחור וילד דחד. כגון שמכר לו פרה וזו חצי ממונה: ורביע גוק. הפרה גלית אדעתיה דשותפא אית לי. ורבעא דנקא הוא דמתיבתא לך ובעל ולי אמר ליה אי דמי ע"י ולי נגחה הואי אגא שותפא ומתיבתא לך רבנא דנקא השתא מוסקא לך שמינת משלמת מיינא

ש"א ונקוץ אלא לתובע תחלה. פ"ה כגון ראובן תובע שמעון מנה שהלך ושמעון משיבו חסד משלי השורץ ל מנה שתפסת או משכנו היה ונפחת מוקמי שגשמתשת בו בתחילה נוקוץ לטענת ראובן ומוציאין לו המנה משמעון ואח"כ נוקוץ לשמעון לדון על דבר התפסת והמשכונ המכונים צ"ל ל"פ המזכיר כ"ה שיש לראובן שטר על המנה דאי לאו הכי נאמן שמעון אפי' ש עדים לראובן התמלקה את חברו בעדים אי צריך לפרוע בעדים וא"ת ויחיי דמי אי יש לשמעון עדים משמעון שטיבי עדים תוך ל' יום שתפס ראובן משלו לפה יגבה ראובן תחילה והלא אם שואל ל' יום לפרוע וחבו נותנים לו שהוא זמן ב"ד או שמעון אמר שטיבי עדים שלו לאתר ל' יום אפי' כול קרא נמי לא היינו שומעין לו ואפי' זילו נכסיה אגמא לאו אמר שלאחר שהא שקה או שתתים יביא עדים מי שומעים ליה כלל וזיל כגון שמעון אמר פלוני ופלוני בשעת מעשה דהו יודעים שבדברי כן הוא ובאו יודעים שהוא אמר אמת בזה שהיו שנתו המעשה ואי לאו קרא ד"א שראוי להמתין להם אפי' סופו לכא ולזמן מרובה ו"מ כגון שנה תובע שהכל בו ושמעון אמר ליה ל' שאר תביעות עליי ומגבין לראובן דמי וכלתו איצ"פ ששמעון אמר שהיום או לקטר יביא עדים ואין ממתניין לו כלל דק"ל בהבוחל (לקמן דף צא.) דאין נותנין זמן לתכלות ויותר משמע לפרש לענין תכלת מלענין מלזה מדמיימי עליה קרא דאשרו המוץ

בפרק אחר דיני ממנונת (סנהדרין דף לח. ושם: **ורביע** גוק אחר משמונה בגוק. תימה האיך משנה לפרה פשיטא שלא עשה הולך גוק כמו הפרה דאטו אם יש לו לאחד ט' חלקים ולאחד חלק אחד מי ישלם זה כמו זה כאלו היתה צהיה שלו ולא נתא בהדיא בפרק ארבעה המושא (לעיל דף לו.) האחרון נוטל מנה ושלמי ורשמי וזו ושנים הראשונים דיני נזהב משמע שכל אחד מסידי כפי מה שיש לו ומפרש ריב"ז דבולה מלתא נקט לסימנא בעלמא כאלו הולך עשה חצי גוק אבל לעולם לא משלם אלא רביע גוקו שאם הפרה שונה שמונים או בלא הולך ועם הולך מנה וחצי גוק נקט ששעתה מנה כגון שנגחה שור שנה מאתים ונמצא חלק תמישית לילד ואם היה ודאי שותף היה נוטל הפרה עם הולך ועכשיו שהוא ספק נוטל חצי הולך שהוא עשר או שהוא רביע גוקו של וילד.

אדעתך דשתפא אית לי. ומאחר שהודה שיש לו שותף לא ישלם רק חצי התשלומין ואידך הולך מנה ושלמי ורשמי וזו ושנים הראשונים דיני נזהב משמע שכל אחד מסידי כפי מה שיש לו (לקמן דף נג.) כי ליבא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי מודה הכא דעד כאן לא קאמר רבי נתן אלא בשור תם שדחה את חברו לבור שבעל השור אין לחייבו אלא רביע איצ"פ שודאי הויק לפיכך משתלם כל השאר כמעל הבור כיון שהבור הרגו לשור אבל כאן שאם הולך במעו אמו בשעת נגיחה יש לו להתחייב בתשלומין אין לחייבו הפרה תשלומין שום על הולך לשלם אם נגח

מידע ודעי דשותפות אית לי. פי' שיש לנו להעמיד הפרה בחזקת שהיא מעברת והשתא היא וילדה ומודה סומכוס כיון דאיכא תרמי שהוא מחזק וגם איכא חזקת גופה דארמין המעיה הלכך לא משלם בעל הפרה אלא רביע כאלו ודאי אית ליה שותפי ומיהו להוציא ממון מיד בעל הולך אין מועלת חזקה הלכך לא משלם בעל הולך אלא אחד משמינת גוק ואידך אחד משמינת גוק מסידי והני אשקוין בהודא דתמולת"פ פרה בחמור דמוקץ בהשואל (כ"מ דף ק.) ושם בסומכוס ולא אמרין אוקי ארוכותיה והשתא הוא וילדה להוציא ממון ממוקצת מרה קמא וקשה לר"י דבפרק השואל (שם דף צז. ושם צח.) תנן זה אמר איני יודע וזה אמר איני יודע יחלוקו גבי שאלא היום ושבקה למחר מוקמא לה בסומכוס ואמאי לא אמרין אוקמיה ארוכותיה והשתא היא ודמיה להעמיד הקמון כדי הושאל חסר משלם ואורי' דשקא יחלוקו ואי אשאלא היום ושבקה למחר קאי אלא אשאלא אחת ושבקה אחת.

ליתא

ליהא לפרה. והם אין משלם אלא מנופה ואמר ליה הל' בולקא פלגא הויקא מנולד דאיהו נמי אזקן בחדי' פרה וקבא ס'ל דחי' גופא הוא והוי כאחד מבקר'ה בדמפרש בסיפא דמקלתי' משלם ליה מיוה רבנא דשקא ואיך רבנא מפיסדי ורפי' שוה הולד כל פלגא דנמילת' משלם בוליה חצי נזקא מנולד. כי ליתא לפרה: פירש"א. דבר המופרש ממנה: אין שמי'. אירשאי קאי שור שנגח את הפרה והדפלה

ליהא לפרה משלם רביע נזק מנולד מעמא דלא ידעינן אי הוה רב בפרה פי נגחה פי לא הוה אבל אי פשטאמ לן דהוה רבא בפרה פי נגחה משלם בוליה חצי נזק מנולד ליה לטעמיה דאמר רבא פרה שהיוקה גובה מולדה מאי מעמא דאמר היא תרנגולת שהיוקה אינו גובה מביצתה מ"ט פירש"א בעלמא הוא ואמר רבא אין שמיין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמיין לולד על גב פרה שאם אי אתה אומר כן נמצא אתה מוכחש את המזיק וכן אתה מוצא בקומע יד עבדו של חבירו וכן אתה מוצא במוזק שדה של חבירו א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ואי דינא הוא ליפחוש מוזיק משום דאמר ליה פרה מעברתא אויסקתך פרה מעברתא שמינא לך פשטאמ פרה דחד וולד דחד פשטאמ לבעל פרה נפחא מאי רב פפא אמר לבעל

- 1 אין שמיין כל אחד בפני עצמו שעולד דמי הנזק
 - 2 הרבה אבל שמיין פרה מעוברת כמה היתה יפה
 - 3 תחילה וכן שמיין שוה בשמיין אם מרתה אם חלה
 - 4 מכחיש. מפסדי ולקמיה פרוך אי דינא הוא
 - 5 לכוזש. בקומע יד עבדו של חבירו. אין שמיין
 - 6 הדי בפני עצמה לומר כמה אדם רוצה לישול
 - 7 לקטוע יד עבד כוה דודאי הויאה עבדו שלם
 - 8 אין קוטע ידיו אלא בדמים מרובים אבל שמיין עבד וכן כמה הוא שוה עכשיו וכמה היה שוה
 - 9 תחלה תפויק שדה חבירו. קויץ נטעויתו אי
 - 10 אבל ערובא אתת אין שמיין אותה לבדה אלא
 - 11 שמיין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה
 - 12 תחלה ומה פחתו דמיה בשביל ערובא זו
 - 13 פשוטא. מה ששעל אותה שהיתה יפה מפני
 - 14 שומנה הוי דבעל פרה דולד מתחמיתה לא
 - 15 אתי שומנה נפחא מאי. מה שהיתה יפה מפני
- נפחא למי שילם:

- 1 ליהא רב אחא בריה דרב איקא אמר חולקין והלכתא חולקין: מרתנ' הקדר שהכנים
- 2 קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ושבריה בהמהו של בעל הבית פטור ואם
- 3 הוזקה בהן בעל הקדרות חייב ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב הנכים פירותיו
- 4 לחצר בעה"ב שלא ברשות ואכלתן בהמהו של בעל הבית פטור ואם הוזקה בהן בעל
- 5 הפירות חייב ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב הנכים פירותו

פרה רב אחא בריה דרב איקא אמר חולקין והלכתא חולקין: מרתנ' הקדר שהכנים קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ושבריה בהמהו של בעל הבית פטור ואם הוזקה בהן בעל הקדרות חייב ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב הנכים פירותיו לחצר בעה"ב שלא ברשות ואכלתן בהמהו של בעל הבית פטור ואם הוזקה בהן בעל הפירות חייב ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב הנכים פירותו

פרה רב אחא בריה דרב איקא אמר חולקין והלכתא חולקין: מרתנ' הקדר שהכנים קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ושבריה בהמהו של בעל הבית פטור ואם הוזקה בהן בעל הקדרות חייב ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב הנכים פירותיו לחצר בעה"ב שלא ברשות ואכלתן בהמהו של בעל הבית פטור ואם הוזקה בהן בעל הפירות חייב ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב הנכים פירותו

עיקר אומר תיובתא אע"ג שיכול למצוא תנאי דפליגי בראשבתו בהניקין (גיטין דף נג) דמסיק תיובתא דמאן דאמר היזק שאינו ניכר שמייה היזק ובהר הכי קאמר לימא תנאי היא ואע"ג דבפרק הערל (בבמות דף עח. ושם מיייתי מילתיה דר' יוחנן דתמורה ופרקי' עלה תא דאמר רבא נבירה מעוברת שנתגריה כנה אין צריך טבילה כי דחוק לשנוי שאני עובר כי לא משום שהיא מליטה דרבי יוחנן עיקר אלא משום דקבעי לאוקמיה מליטה דרבא דגבירתי כי דלדרי הכל ודקאן רבא גופיה אית ליה תאב עובר ורך אמו.

עיקר אומר תיובתא אע"ג שיכול למצוא תנאי דפליגי בראשבתו בהניקין (גיטין דף נג) דמסיק תיובתא דמאן דאמר היזק שאינו ניכר שמייה היזק ובהר הכי קאמר לימא תנאי היא ואע"ג דבפרק הערל (בבמות דף עח. ושם מיייתי מילתיה דר' יוחנן דתמורה ופרקי' עלה תא דאמר רבא נבירה מעוברת שנתגריה כנה אין צריך טבילה כי דחוק לשנוי שאני עובר כי לא משום שהיא מליטה דרבי יוחנן עיקר אלא משום דקבעי לאוקמיה מליטה דרבא דגבירתי כי דלדרי הכל ודקאן רבא גופיה אית ליה תאב עובר ורך אמו.

מעמא פירש"א בעלמא הוא. ושם גבי פולוגא דר"א רבי: הוישע אל איתנאי פנינא עצמא ולא אבא תריפיה בולד מרודים בבצית טריפה שהיא אסורה מאי מעמא כיון דאגידה בגופה כגופה דמאי היינו דוקא אותם שמעורות בגדיין שנמצאו אדומות במעי תרנגולת חשיב כגוף התרנגולת ולכן אין גובה מביצתה דמי יומר שהיו מערות בשעה שהיוקה התרנגולת ואפילו לטמכותו לכל הפחות מאותה דמתילתא היאדינא אין גובה דמאמטול נגדה לה אבל לענין טריפה אסורה דשמיא בשענה שנטרפה היתה מחוברת ואפילו אותם שגולדו מיד אחר שנטרפה אסורה מגזירה דרבנן כמו שאסרו יצא דתרגולת נבילה נתון במשכט שדית (פיה מה) ד"ה אסורין ונראה דטעם דבצית תרגולת נבילה אסורה אטו

מעמא פירש"א בעלמא הוא. ושם גבי פולוגא דר"א רבי: הוישע אל איתנאי פנינא עצמא ולא אבא תריפיה בולד מרודים בבצית טריפה שהיא אסורה מאי מעמא כיון דאגידה בגופה כגופה דמאי היינו דוקא אותם שמעורות בגדיין שנמצאו אדומות במעי תרנגולת חשיב כגוף התרנגולת ולכן אין גובה מביצתה דמי יומר שהיו מערות בשעה שהיוקה התרנגולת ואפילו לטמכותו לכל הפחות מאותה דמתילתא היאדינא אין גובה דמאמטול נגדה לה אבל לענין טריפה אסורה דשמיא בשענה שנטרפה היתה מחוברת ואפילו אותם שגולדו מיד אחר שנטרפה אסורה מגזירה דרבנן כמו שאסרו יצא דתרגולת נבילה נתון במשכט שדית (פיה מה) ד"ה אסורין ונראה דטעם דבצית תרגולת נבילה אסורה אטו

וכן אהא מוצא בקומע יד עבדו כי. ואת אמאי לא קאמר נמי וכן אתה מוצא בשמות דמי ולדות נתון במתני' לקמן (נ"ח) ששמיין אותה כמה היתה שוה האשה עד שלא ילדה מחמת ולדות וכמה היא יפה משילדה ואין שמיין דמי ולדות בפני עצמן שהיא נבחה מויק ביותר אלא שמיין הכל ביתר דרש"ג אלא דחלק על רבא אלא שם שמיין כן פטור המזיק שהאשה משבתת יותר לאחר לידה אבל לא בא לחלוק לומר ששמינו ולדות בפני עצמם כי בזה לא נתן טעם ולדות בפני עצמם אלא ברב דרש"ג שמיין ולדות אהא כמה שיהא אשה מעוברת למבור גופה בלא ולדות פחות מלמבור הכל ונראה לר"י דבין לרבנן ובין לרש"ג שמיין ולדות בפני עצמם ולא אבא תריפיה בולד מרודים בבצית טריפה שהיא אסורה מאי מעמא כיון דאגידה בגופה כגופה דמאי היינו דוקא אותם שמעורות בגדיין שנמצאו אדומות במעי תרנגולת חשיב כגוף התרנגולת ולכן אין גובה מביצתה דמי יומר שהיו מערות בשעה שהיוקה התרנגולת ואפילו לטמכותו לכל הפחות מאותה דמתילתא היאדינא אין גובה דמאמטול נגדה לה אבל לענין טריפה אסורה דשמיא בשענה שנטרפה היתה מחוברת ואפילו אותם שגולדו מיד אחר שנטרפה אסורה מגזירה דרבנן כמו שאסרו יצא דתרגולת נבילה נתון במשכט שדית (פיה מה) ד"ה אסורין ונראה דטעם דבצית תרגולת נבילה אסורה אטו

וכן אהא מוצא בקומע יד עבדו כי. ואת אמאי לא קאמר נמי וכן אתה מוצא בשמות דמי ולדות נתון במתני' לקמן (נ"ח) ששמיין אותה כמה היתה שוה האשה עד שלא ילדה מחמת ולדות וכמה היא יפה משילדה ואין שמיין דמי ולדות בפני עצמן שהיא נבחה מויק ביותר אלא שמיין הכל ביתר דרש"ג אלא דחלק על רבא אלא שם שמיין כן פטור המזיק שהאשה משבתת יותר לאחר לידה אבל לא בא לחלוק לומר ששמינו ולדות בפני עצמם כי בזה לא נתן טעם ולדות בפני עצמם אלא ברב דרש"ג שמיין ולדות אהא כמה שיהא אשה מעוברת למבור גופה בלא ולדות פחות מלמבור הכל ונראה לר"י דבין לרבנן ובין לרש"ג שמיין ולדות בפני עצמם ולא אבא תריפיה בולד מרודים בבצית טריפה שהיא אסורה מאי מעמא כיון דאגידה בגופה כגופה דמאי היינו דוקא אותם שמעורות בגדיין שנמצאו אדומות במעי תרנגולת חשיב כגוף התרנגולת ולכן אין גובה מביצתה דמי יומר שהיו מערות בשעה שהיוקה התרנגולת ואפילו לטמכותו לכל הפחות מאותה דמתילתא היאדינא אין גובה דמאמטול נגדה לה אבל לענין טריפה אסורה דשמיא בשענה שנטרפה היתה מחוברת ואפילו אותם שגולדו מיד אחר שנטרפה אסורה מגזירה דרבנן כמו שאסרו יצא דתרגולת נבילה נתון במשכט שדית (פיה מה) ד"ה אסורין ונראה דטעם דבצית תרגולת נבילה אסורה אטו

דינא הוא ליכחוש מויק כי. סובר המוקשה כיון שפרה וולד שני גופין הן שמיין וכן בפני עצמו ולא דמי לטועם יד עבד שכל העבר גוף אחד וכן כל הפרה שהיא הכל של נזק כגוף אחד דמי ולחכי מוקשה אי דינא הוא כאשר נראה מתוך הקברא לפי שכן שני גופין לבחוש מויק ומשני הא נמי כגוף אחד דמי דאמר ליה פרה מעוברת כי: נפחא מאי רב פפא אמר לבעל הפרה. ולא דמי לשבח ולדות דהוי בוליה לבעל לרבנן ולרש"ג חולקין והדיא כיון שבעל הפרה יכול למבור פרתו בלא ולד נמצא כשפסידו מפיסדי כל מה שדמייה נפחת אבל אשה דאיהא יכולה למבור אותו שבח אין לפות כחה בשבח ולדות אע"ג דבשאר נזקין גופה יש לה אע"פ שאין יכולה למבור עצמה מטעם זה פס כחה בעל הפרה כנפחא מבח האשה בין לרבנן בין לרש"ג וכן למיר דנפחא חולקין יפה מטעם זה כח בעל הפרה כנפחא מבח האשה בשבח ולדות ורבא

דינא הוא ליכחוש מויק כי. סובר המוקשה כיון שפרה וולד שני גופין הן שמיין וכן בפני עצמו ולא דמי לטועם יד עבד שכל העבר גוף אחד וכן כל הפרה שהיא הכל של נזק כגוף אחד דמי ולחכי מוקשה אי דינא הוא כאשר נראה מתוך הקברא לפי שכן שני גופין לבחוש מויק ומשני הא נמי כגוף אחד דמי דאמר ליה פרה מעוברת כי: נפחא מאי רב פפא אמר לבעל הפרה. ולא דמי לשבח ולדות דהוי בוליה לבעל לרבנן ולרש"ג חולקין והדיא כיון שבעל הפרה יכול למבור פרתו בלא ולד נמצא כשפסידו מפיסדי כל מה שדמייה נפחת אבל אשה דאיהא יכולה למבור אותו שבח אין לפות כחה בשבח ולדות אע"ג דבשאר נזקין גופה יש לה אע"פ שאין יכולה למבור עצמה מטעם זה פס כחה בעל הפרה כנפחא מבח האשה בין לרבנן בין לרש"ג וכן למיר דנפחא חולקין יפה מטעם זה כח בעל הפרה כנפחא מבח האשה בשבח ולדות ורבא

תקנת' שהכנים קדרותיו כי. תוך תלחא נזק צריכי ולא זו אף זו קטני דאי תנא קדרות הון אמינא ברשות חביב לפי שנותן לישבר ורבא וכן

תקנת' שהכנים קדרותיו כי. תוך תלחא נזק צריכי ולא זו אף זו קטני דאי תנא קדרות הון אמינא ברשות חביב לפי שנותן לישבר ורבא וכן

הוויא שן בחציר הניזק. דכיון דהוייה ליה בעל חצר השותא לעיולי דהובתא אגני ליה בגוה ותויא ליה חצר הניזק וחצר השותא דפטור בה על השן ועל הרגל הי"מ משותף לחבריה דחצר על שניהם אכל שור משתלם דעל דאזיק לחד מנייהו ובער בשדה אחר כריון ביה ברשות הרבים. לא דוקא בעלמא לאו בשדה אחר דניזק קרינא ביה. טאי ברשות ומאי

שלא ברשות. בקרן אין חילוק בין חצר הנזק להדיר א אמתק בשלמא פטור ותיבי בעל החצר היינו שלא בשלמא פטור דאין עליו לשמרו ולא בשלמא אלא חצי נזק. והאי פטור מנזק שלם קאמר ובכרשות חייב ניש. ברהא. עז. תיביל. נתחמם: הקא ברשות קביל עליה נטירותא. דבהמתו וטעמא דברא לא משום דקטטר דמאן דעל ברשות קביל עליה נטירותא דבהמתו בעל חצר דהא איהו הוא דשני לעיל מילא רבנן ויהא ואזיק דבעל קדירות כי על ברשות לא קביל עליו נטירותא ותקא כדמפיק טעמא לקמיה דלמיפא בעיא צניעותא ואסתלקי מריותא דחצר וגמרא דאוחביה מהאשה שבנכסה לטחון משום דלא אסיק למילתיה הוא: למיפא בעיא צניעותא. שמוגלה ורעותיה: ובעל חצר חייב בגנון פטור. אם הפקר רשותו אף על גב דכתיב כי יכרה איש בור ולא וכו' וכרה שור בור הי"מ עבור ברה"ר ודלא עליה ידיה רמייה למלתי: הקא בין דאית ליה למלויה. מקמי דליפקריה דהא בור ידיה הוא וכי אפק בתר הכי נתון תקלה ברה"ר: הווב פו. שנתקל בו: רבין פטור. קסיד השתא רבין ושיבר מליס או נתקל בו בע"ה לאחר שרבין: ונשפוי פליי. לאחר מיכן דוקא כפלי אכל הוא עצמו הווב חייב בעל השור ולא פטריון ליה משום איש בור ולא שור בור דכל מידי דהוה ידיה בשעת נפילה כגון גללים וכוון שנקלה נמלו ויה העמידה מחייבין ליה משום בור ואע"ג דאיהו לא כפריה אלא הגמל כרהו בין דבשעת נפילה ידיה הוא ועליה לסלוקיה כמנ דכרייה איהו דמי ואף על גב דמפקר ליה בתר שתיבתא ולא דמי לשורו שחפר בור ברשות ופסקיה דחפריה לאו ידיה היא ודליל הנקשר בגל התרגול מאליו דלדיל לאו ידיה הוא: והיך. קרי בין מתבין בין שאין מתבין ומיהו קידים היזק: הווב. שזה היה עומד במקומו וכא בעל הבית נתקל בו שניהם

מאי ברשות ומאי שלא ברשות איכא אמרי ברשות

הוויא לה שן ברשות הניזק ושן ברשות הניזק חייבת שלא ברשות הוויא לה שן ברה"ר על ברשות הרבים פטורה ת"ש הכנים שורו לחצר בשל הבית שלא ברשות וכא שור ממוקום אחר ונגהו פטור ואם הכנים ברשות חייב מאן פטור ומאן חייב לאו פטור בעל חצר ותיבי בעל חצר לא פטור בעל השור ותיבי בעל השור אי הכי מאי ברשות ומאי שלא ברשות איכא אמרי הא מני ר' מרפון היא דאמר בשו"ה קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם ברשות הוויא לה קרן בחצר הניזק ומשלם נזק שלם שלא ברשות הוויא לה קרן ברה"ר ולא משלמא אלא חצי נזק: והיא איתתא דעלתה למיפא בההוא ביתא אתא ברהא דמרי דביתא אכלה לישא חביל ומית חייבה רבא לשלומי דמי ברהא לימא פליגא אדרב דאמר רב הוויא לה שלא תאכל אמרי הכי השתא התם שלא ברשות לא קביל עליה נטירותא הקא ברשות קביל עליה נטירותא ומאי שנא מהאשה שבנכסה לטחון חפון אצל בעל הבית שלא ברשות ואכלתה בהמתו של בעל הבית פטור ואם הוזהק חייבת מעמא שלא ברשות הא ברשות פטור אמרי לטחון חפון בין דלא בעיא צניעותא מידי לא בעי מסלקי מריותא דחצר נפשיהו ועליה ידיה רמי נטירותא אכל למיפא בין דבעיא היא צניעותא מריותא דחצר מסלקי נפשיהו הלכך עלה ידיה רמיא נטירותא: הכנים שורו לחצר בעל הבית: אמר רבא הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחסר פה בורות שוחין ומקערות בעל השור חייב בגנון חצר ובעל חצר חייב בגנון הבור אף על גב דאמר מר כי יכרה איש

הבבא ברשות קביל עליה נטירותא. אע"ג דלעיל אמר רבא דאדרבה משום דכרשות הוא דמקבל בע"ה נטירותא טפי ואפי' חנק את עצמו אלקא תרוע כחו של בעל הבית ברשות הקא היינו טעמא כדמסיק משום צניעותא שמוגלה ורעותיה בשעת לישא ומסלק מריותא נפשיה ומשה' פריך עליה משום שבנכסה לטחון ולא רצה לחקשות מכל תנן דמתניתין קדירות ופירות ושור דמאשה ניתא ליה לפטרן דר' דאשה מסלקי מריותא נפשיהו דסי' דמסקי חסדי:

אע"ג דאמר מר איש בור ולא שור בור. כלומר ומתוך כך היה לנו לפטור בעל החצר וא"ת כ"ש דאי לא למעשיין שור שקיה דבי לפטור בעל החצר דהוה ליה למימרי חייבא אבעי השור ו"ל דה"ק אע"ג דאמר בור איש בור ולא שור בור והיה ראוי לפטור כל אדם עבור שקרה בשו"ה כלומר ומתוך כך היה לנו לפטור בעל החצר דהיל' למירדש משלם ופסקו זה שלא יתחייב שום אדם עבור שקרה שור זה אין חייב לדרוש כך אלא כיון דעליה למילתיה כמאן דכרייה דמי ונראה דאפי' אם חפרו אדם דבי חייבא הוא חייב בעל החצר בגנון בור ועליה ידיה למלויה והחפור משלם בגנון החצר וצ"ע: איש בור ולא שור בור. וא"ת והא לעיל (דף כב) פטרין בעל הגמול בשלא כסבכה למי' אשו משום ממונו אע"ג דלא כתיב איש אש ולא שור אש וי"ל דהתם אפי' כתיב איש ושלם המבעיר את הבערה דמשמע דוקא כשמבעיר עצמו הוא פושט:

ומיפוי פליי. פ"ה דוקא כפלי אכל הוא עצמו והזיק תיבי בעל השור ולא שור בור דכל מידי דהוה ודליה בשעת נפילה כגון בגללים וכן נפלה נמלו ולא העמידה דמתחילת ליה משום בור אע"ג דאיהו לא כרייה אלא הגמל כרהו בין דבשעת כרייה ידיה הוא ועליה רמי לסלוקיה ולא סלקיה כמאן דכרייה דמי אף על גב דמפקדי להו בתר שעתא ולא דמי לשורו שחפר בור ברה"ר דחפריה לאו ידיה הוא ודליל הנקשר בגל התרגול מאליו דלדיל לאו ידיה הוא עכ"ל משמע מתוך פ"ה למאי דמסקין סתם גללים אפקורי מפקר להו דלא פטרין אלא כפלי דוקא אכל הוא עצמו חייב ולר"י נראה דהוויא נטירותא וס"ד דלא אפקריה לא פטר אלא כפלי אכל לפי המסקא דאמר דמפקר להו אפי' הוא עצמו פטור מידי דהוה אפקורי נזקי לאחר נפילת אוסג תפילת נמלו מומקין דאחלף ואתקלל איהו ונמליה או דרך שרעתא דנחרא דהוי פושע אכל בעל דלא פשע אינ"ש שאם לא היה פסקי היה חייב לטלק ממ' השתא דחפריה פטור ופ"ה נראה יותר שאין נראה שחפר ממנו שלא פיה אלא כפלי ואחייב האי מפקר נזקין לאחר נפילת פשיעה שפושע הוא שמכנס שורו שלא ברשות שורכו לדרבין: גללים:

הזיקו ב"ה פטור. וא"ת ומתניתין היא בפרק המניח (לעיל דף רח ושם) גבי מבצע דחייב כשמבקע ברה"י והזיקו ברה"י אחר אכל

הזיק באותו רשות היחיד פטור וי"ל דהוה סלקא דעתך התם משום דאיכא תרי ספיכי שמא לא תהא בקעת נחמו וגם יבא שום אדם שם וזיק:

שניהם

לא משום דלית ביה הכלא. אבל בהקטא אית ביה ואפי'ה פטור כרבי ולטעמיה נעבדי. /
 דהא בעשרה מיתא מורית דש הקטא: מיתה: יפה. שימות מהר: דמגול. שגעשה אבריה: /
 ממנו ולא לתוכו. בית גבוה מרהר' שראוי ליפול ממנו לרהר' חייב במעקה ולא בית עמק /
 מרהר' שנתפס נופל על גגו: כמנו' / מפתים: ינופל מותקה לתוכו. כלומר שהתנפל /

אמרי אין הכל למיתה כו'. והמקשה היה סובר דלענן חבט שייך שפיר אין חבט למיתה /
 אבל יש חבט לנזקין אבל לענן חבט היה סובר דאי יש חבט למיתה יש חבט לנזקין /
 ואי אין הכל למיתה לנזקין נמי אין הכל: **עבדי** פותחה מעשרה. והשקה מדמה טריפות /
 דאדם לטריפות דבהמה וכן פאלו טריפות תחלו דף מג. (שם) ומייתי ר'אחא מאיבן וקשה /
 לרית דמתחלק ביניהם:

בור של שני שותפין היכי משכחת לה. ולא בעי /
 למימר שהפקירו רשותו ובוזרן דפטור לכולי /
 עלמא בדפרישית בהפניח לעלה דף כח: (שם) ולא /
 בעי למימר כגון שהפר זה עשרה וזה עשרים /
 דאמר לקמן דכולם חייבין דאבור עשרה /
 דמתניתין קאי

האחרון חייב. דוקא הוא בשביל שחשד /
 מיתה שלא היה מתחילה אבל /
 ראשון ח' וזה ט' כולם חייבין בנזקין כמו זה: /
 עשרים:

בור ויבא אחר והשלימו לעשרים. והוא הדין /
 לר"א למאי דפריך עלה מספיד וכידי ומשני /
 הא רבי והא רבנן: /
 שלא

לא משום דלית ביה הכלא אי הכי הוזהר בו חייב /
 הא לית ביה הכלא אמר ליה אין הכל למיתה ויש /
 הכל לנזקין איתיביה בית הפקולה היה גבוה שתי /
 קומות והני עלה וקומה שלו חרי פאן שלש וא /
 סלקא דעתך יש חבטה בפתות מו' למה לי כולי /
 האי ולטעמיה נעבדי עשרה אלא פר"נ דאמר ר"נ /
 אמר רבה בר אבונה אמר קרא ואהבת לרעך כמוך /
 בבור לו מיתה יפה אי הכי נגבה טפי משום דמינוול /
 איתיביה פי: ופול תנופל ממנו ומנו ולא בתוכו כיצד /
 היתה רח"ר גבוה ממנו עשרה טפחים ונפל מתוכה /
 לתוכו פטור עמוקה ממנו עשרה טפחים ונפל מתוכה /
 לתוכה חייב ופי"ר יש חבטה בפתות מו' למה /
 לי עשרה א"ל שאני בית דכל פחות מעשרה לאו /
 מאבראי עשרה דל מיניה תקרה ומעובה מנואי לא /
 הכי פי לא הוה נמי מאבראי עשרה משפחת לה דהו /
 היינו מעמא דר"נ סבר מפרסא דתורא לארעא כמה /
 הוה ארבעה אריתא דדלאי כמה הו /
 שיתא הא עשרה אישתכח דכי קא מחבט מעשרה /
 הוא דקא מחבט אלא מתני' דקתני /
 מה בור שהוא פרי להמית' טפחים אף כל שיש בו /
 פרי להמית' טפחים בשיטא נמו /
 סניא אמרי מתני' דאיניגדר לבור: מתני' בור של /
 שני שותפין עבר עליו הראשון ולא /
 פסוה והשני ולא פסוה השני חייב: גמ' אמרי בור /
 של שני שותפין חייב משפחת לה פתחו של שניהם /
 ובור /
 משפחת לה דחייב עליה ברה"ר וברה"ר בור של /
 שני שותפין חייב משפחת לה אי דשוו /
 שליח תרוניה ואמרי ליה זיל פרי לן ואזיל פרה /
 להו אין שליח לדבר עבירה ואי דפרה /
 האי חמישה והאי חמישה כפתלקו להו מעשה /
 ראשון הניחא לרבי ולנזקין משפחת לה אלא /
 לרבי ולמיתה ולרבנן בין למיתה בין לנזקין /
 חייב משפחת לה אמר רבי יוחנן כגון שעקר /
 שניהן חוליאי כבת אחת והשלימו לעשרה מאי /
 רבי וימאי רבנן דתניא אהר החופר בור /
 תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה האחרון חייב /
 רבי ואמר אחר אחרון למיתה ואחר /
 שניהם לנזקין מאי מעמא דרבנן דאמר קרא /
 פי יפתח וכי יכרה אם על פתיחה חייב על /
 פרייה לא כל שכן אלא להביא פורה אחר /
 פורה שפילק מעשה ראשון ורבי אמר לך /
 הנהו מיצד צריכי דראמרינן ורבנן נמי מיצד /
 צריכי אלא היינו מעמא דרבנן אמר קרא /
 פי יכרה איש בור אחד ולא שנים ורבי /
 ההוא מביע ליה פי יכרה איש בור ולא שור /
 בור /
 רבנן חרי איש בור פתיכי ורבי אידי דכתב /
 האי פתב הוא וממאי דלחויבי בתרא דלמא /
 לחויבי קמא אי סלקא דעתך דאמר קרא ותמת /
 יהוה לו ההוא דקא עבדי מיתה והאי /
 ותמת יהוה לו מביע ליה לכדרכא דאמר /
 רבא שור פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור /
 שנאמר ותמת יהוה לו כמי שהמת שלו /
 אמרי ולא ממילא שמעת מינה דבההוא /
 דעבד /
 מיתה עסקינן: ח"ר אהר החופר בור עשרה /
 ובא אחר והשלימה לכ' ובא אחר והשלימה /
 לשלשים כולי' חייבין ורימנחו אהר /
 החופר בור עשרה ובא אחר וסייד וכידי /
 האחרון חייב /
 למא

נופל מתוך רה"ר לחוכו על גגו: פטור. מן /
 המקנה: ונפל מתוכו לחוכו. כלומר שהתנפל /
 נופל מגגו לרה"ר חייב. במעקה: לפה לי. בית /
 גבוה ודמשמע הוא ביזוי מעקה פטור ממעקה /
 לאו בית הוא. ותורה לא חייבה במעקה אלא /
 בית ואע"ג דש הקטא: אי הכי. דטעמא משום /
 דאינו קרוי בית הוא אמאי קתני עמוקה ממנו /
 ופטור חייב פי הוה נשך לצד רה"ר: ול /
 תקרה ופיעויה לא הוה נאי. ו' ולא לוי לדירה /
 ולא הוה בית משפחת לה. דהוה בית דחק ליה /
 מנואי. עד דהוה מנואי ו' טפחים ותו בית חייב: /
 אלא. טעמא דאי משום דאין חבט פחות /
 מעשרה הוא ולרב נחמן לא תקשי דקסבר ר"נ /
 כו: דאיניגדר. שוכב היה ותתגלגל ונפל: מתני' /
 השני חייב. הראשון פטור ובגמרא מוכי' לה /
 בשניהו ראשון לשני משתמש ודולה כשהלך /
 לו: גמ' אין שליח לדבר עבירה: להתחייב /
 שולחו אלא שליח מייחב וסבא הוא דאמר' /
 ליה דברי הרב ודברי התלמיד וברי מי שומעין: /
 הניחא לרבי. דאמר לקמן אחר שניהו לנזקין /
 ובנזקין משפחת לה. דתרוניהו מייחבי: אלא /
 לרבי ולמיתה. דבמיתה מודה דאחרון חייב ולא /
 ראשון חייב משכחת לה: שעקר עניהם. שהפר /
 האחד תשעה ובא חבירו וסייעו ועקרו דבת /
 אחת חוליאי מסקנותיה: והשלימה לעשרה. אלא /
 פאן אחרון (לנזקין) דתרוניהו פי תדיד משוה ליה /
 בור ובין לרבי ובין לרבנן חייבין במיתה וכי' /
 נזקין: מיצד צריכי. דאמר לעיל בפירקין וף /
 ג: אהר ולא ב'. מעשה קרא לראשון כדמפרש /
 לקמיה וכי מעשה לנזקין מעשה דאי ממיתה /
 לא אצטרף קרא דהא לא עבד שיעור מיתה: /
 שור פסולי המוקדשין. כגון כבוד בעל מום /
 שיהא של בתי דקרינן בהם שור רעוה או שור /
 קרבן שפול בו מום ונפרה דקרינא ביה שור /
 רעוה ואפי' לענן בור פטור דכתיב והמת יתנה /
 לו מי שראוי לו להאכל נבילתו כלכלים: יבא זה /
 כו: דהכי ארמין כבדורת חו' זבי פסולי /
 המוקדשין שנפדו תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב /
 ואכלת ולא כלכליך אבל שור שנגחו חייב /
 כדמפרש לקמיה בפירקין ולהכי נקט פסולי /
 המוקדשים ודילו קדשים בתים שראו אר"א בור /
 אפי' שור שנגחו נמי פטור דכתיב שור רעוה ולא /
 שור הקדש: לאו מפילא ב'. כלומר תרתי /
 שמעת מיניה: סיד וכידי. שמתחילה רבב היה /
 ולא היה בו חבל כל כך ויה שיעור קצרה: כיו. /
 עשה בו ציורין כפתלים בטיה חסיד ששה בה /
 למא

שכרין בן זבד מותר להקדיש (דף בא) (שם) א"ע"פ שאין יכול למחות ביד השוכר שלא ליכנס וא"ת ונ"ש מב"ח דתני ושקל אפי' הקדיש שדרו אלא משום דר' אבהו מוסף דין שפיר שלא יאמר בו (שם דף כג) וכן דר' אבהו מוסף דין שפיר להקריע ויצא מתחת יד הקדיש אבל גבי שוכר לעולם אין גוף הקרקע יוצא מתחת יד המשיכר.

זה נכנס בתוך שלו. השתא משמע דרביס הרגל' אסור במזרח הנאה ואפילו ר"א נ"עקב לא שרי אלא שתפוס משום דבשלו נכנס אבל בלא שתפוס מודה דאסור דקפדי ארריסת רגל בדמשמע סתם חוקת הבתים (כ"ב דין גו: ושם) וקשה דר' ע"פ דמילתא דר' א. ח"ס תנן אין ר"א המותר הנאה מתבירו למודר ממנו מאכל אלא דריסת רגל וכלים שאין עושים כהן אובל נפש ופריך בגמרא דריסת הרגל הוא לא קפדי ונאי קפדין הוא משמע הכא דקפדי ומקפדי ר"ח דהכי פריך ה"מ דר"ע בדריסת הרגל דלא קפדי כמנן בבקעה מיירי דאי בהדיא דקפדי כגון בחצר אי"כ אפי' נודר הימנו מאכל זהא אסור בין דקפדי אי"כ ביצוא בו משכירין ותנאי בגדיים גפ' אין בין המזדר (דף ג'ז) וכל דבר שאין עושה בו אטל נפש מקום שמשיכירין ביצוא בו אסור וכיון דלא קפדי אמאי אסור והוא חזין דהוה מצד למימר כלים הא לא קפדי

כיון

או דלמא פיון דלא עמקא לית ביה תבלא תיקו: בעא מיניה רב שינאי מרבה הרחיבה מהו א"ל הרי מעט תבלא א"ל ארדבה הרי קורב הויקא אלא אמר רב אישי גיחווי אנו אי בהבלא מיתא הרי מעט תבלא אי פתכמה מיתא הרי קורב הויקא אפיא דאמרי אמר רב אישי גיחווי אנו אי מההיא גיעט נפל הרי קורב הויקא ואי מאידך גיעט נפל הרי מעט תבלא: איחמר בור שעומקו כרדבה רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו משמיה דרבה בר בר תנה דאמר משמיה דרבי מני חד אמר לעולם יש בה הכל עד שיהא רחבה יתר על עומקה וחד אמר לעולם אין בה הכל עד שיהא עומקה יתר על רחבה: עבר עליו הראשון ולא פסהו: וראשון מאימת מיפטר רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו משמיה דרבה בר בר תנה דאמר משמיה דרבי מני חד אמר משמניהו משתמש וחד אמר משמיסור לו דליו פתנאי הפדלה מים מן הבור וקא חבירו ואמר לו הנח לי ואני אדלה מים פיון שהניחו משתמש פטור רבי אליעזר גן יעקב אומר משמיסור לו דליו כמאי קמפליגי רבי אליעזר גן יעקב סבר יש ברירה האי מדידיה קא ממלא והאי מדידיה קא ממלא ורבנן סברי אין ברירה אמר רבינא ואודו למעמיהו דתנן השותפין שגדרו הנאה זה מנה אסורין ליכנס לחצר ר"א גן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו כמאי קמפליגי ר"א גן יעקב סבר יש ברירה האי לדנפשיה עייל והאי לדנפשיה עייל ורבנן סברי אין ברירה א"ר אלעזר המוכר בור לחבירו פיון שמסר לו דליו קנה חיבי דמי או בכספא ליקני בכספא אי בתוקה ליקני בתוקה לעולם בתוקה ובעי למימר ליה לך חוק וקני ויכין שמסר לו דליו כמאן דאמ' ליה לך חוק וקני דמי: א"ר והי"ש גן לוי המוכר בית לחבירו

למא הא רבי הא רבנן אמר רב זבד הא והא רבנן עד פאן לא קאמרי רבנן אחרון חיבי אלא הויא דלא עבר קמא שעור מיתה אבל הויא דעבר קמא שעור מיתה אפילו רבנן מודו דכולן תיביבין והא סידר וכיד דקא עבר קמא שעור מיתה וקתני אחרון חיבי אמרי התם שלא היה בו הכל למיתה וכא אחר והוסיף בה הכל למיתה איפא דאמרי אמר רב זבד הא והא רבי הו' דקתני פולן תיביבין שפיר הא דקתני אחרון חיבי כגון שלא היה בו הכל לא למיתה ולא לנגזין וכא אחר והוסיף בו הכל בין למיתה בין לנגזין אמר רבא הניח אגון ע"פ הבור והשלימה לעשרה אגון למחלוקת רבי ורבנן פשיטא מהו דתימא למטה הוא דתבלא דידיה קא קטיל ליה אבל למעלה דלא תבלא דידיה קא קטיל אימא לא קמ"ל בעי רבא טם טפח וסילק אבניו מהו מי אמרינן מאי דעבר שקליה או דלמא נסתלקו מעשה ראשון וקמה ליה פוליה ברשותיה תיקו: אמר רבה בר בר תנה אמר שמואל בר מרתא בור שמונה ומנה שני טפחים מים חיבי מ"ט כל טפח דמיא כתיבי דבישה דמי איבעיא להו בור תשעה ומנה טפח אחד מים מהו מי אמרינן פיון דלא נפישו מיא לית ביה תבלא או דלמא פיון דעמיץ טפח אית ביה תבלא בור שבעה ומנה שלשה טפחים מים מהו מי אמרינן פיון דנפישו מים טפי אית ביה תבלא

או דלמא פיון דלא עמקא לית ביה תבלא תיקו: בעא מיניה רב שינאי מרבה הרחיבה מהו א"ל הרי מעט תבלא א"ל ארדבה הרי קורב הויקא אלא אמר רב אישי גיחווי אנו אי בהבלא מיתא הרי מעט תבלא אי פתכמה מיתא הרי קורב הויקא אפיא דאמרי אמר רב אישי גיחווי אנו אי מההיא גיעט נפל הרי קורב הויקא ואי מאידך גיעט נפל הרי מעט תבלא: איחמר בור שעומקו כרדבה רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו משמיה דרבה בר בר תנה דאמר משמיה דרבי מני חד אמר לעולם יש בה הכל עד שיהא רחבה יתר על עומקה וחד אמר לעולם אין בה הכל עד שיהא עומקה יתר על רחבה: עבר עליו הראשון ולא פסהו: וראשון מאימת מיפטר רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו משמיה דרבה בר בר תנה דאמר משמיה דרבי מני חד אמר משמניהו משתמש וחד אמר משמיסור לו דליו פתנאי הפדלה מים מן הבור וקא חבירו ואמר לו הנח לי ואני אדלה מים פיון שהניחו משתמש פטור רבי אליעזר גן יעקב אומר משמיסור לו דליו כמאי קמפליגי רבי אליעזר גן יעקב סבר יש ברירה האי מדידיה קא ממלא והאי מדידיה קא ממלא ורבנן סברי אין ברירה אמר רבינא ואודו למעמיהו דתנן השותפין שגדרו הנאה זה מנה אסורין ליכנס לחצר ר"א גן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו כמאי קמפליגי ר"א גן יעקב סבר יש ברירה האי לדנפשיה עייל והאי לדנפשיה עייל ורבנן סברי אין ברירה א"ר אלעזר המוכר בור לחבירו פיון שמסר לו דליו קנה חיבי דמי או בכספא ליקני בכספא אי בתוקה ליקני בתוקה לעולם בתוקה ובעי למימר ליה לך חוק וקני ויכין שמסר לו דליו כמאן דאמ' ליה לך חוק וקני דמי: א"ר והי"ש גן לוי המוכר בית לחבירו

כיון

למא הא דקתני תיביבין רבי היא דאמר לעיל גבי חופר בור תשעה הואיל ועבר בו שיעור נגזין דהוי שותף בנגזין והכא דעברי קמאי שיעור מיתה הו' כולס שותפין בתשלומי מיתה: והא. דקתני אחרון חיבי וראשון פטור: רבנן. ורדיקין איש אחד ולא ענים: אפילו רבנן מודו. דכי כתיב מיעטא אחופר בור ט' כתיב דליקא לחיוביה מן והמת ויקנה לו דהוא מקמא דמילתא מן והמת

ויקה לו ונקמה לו דההוא דעבר שיעור מיתה מתיב ויפטר בורא מילתא לא בעינן מיתא מיתה דיעקר קרא לכדקבא אתא: שלא היה בה הכל למיתה. שהיתה רחבה הרבה משה פטור אף בנגזין כדאמרינן איש אחד ולא ענים דהוה ליה כחופר בור ט' וכא אחר והשלימה לעשרה: הא והא רבי. דאילו רבנן כי חיבי פטורי חופר ט' מנגזין פטרי נמי הכא לקמאי כגון שלא היה בו הכל לא למיתה ולא לנגזין. דלמך ראשון פטור אף בנגזין ואליבא דרב דהכל והכלול ולא לחבטו ואפליגי דרבי אנטוניו לשינוי שלא היה בו הכל אפי' לנגזין דאילו היה בו הכל לנגזין הוי ראשון שותף לנגזין ולמילא דאמרי אף על הפקעה חייבה תורה מוקד לה בבולא ספוגתו שפוטתו דאין כאן חכט: אמאי לפחולות רבי ורבנן. לרבנן אחרון חיבי בין לנגזין בין למיתה לרבי אחר אחרון למיתה אחר שניהו לנגזין: פשיטא. מה לי הוסיף הבור מה לי הוסיף למעלה מהו דתימא. בין לרבי בין לרבנן אחרון פטור דלא תבלא דידיה קטילה טם טפח. החופר בור ט' ואחר השלימו לעשרה וקור אחרון וקטם מילא עפר אותו טפח הוסיפו: טם. סתם בלשון ארמי וסתמום) טמונין פלשתאי כנראית בוא: מאי דעבר שקליה. וראשון חיבי בנגזין: קמה ליה ברשותיה. וקנה ליה השתא בור תשעה ומנה ותיב מיתה אפיא: מאי מוסף תבלא: תרויביה. אחד חופר בור ט' וכא חבירו הרחיבו פיה: הרי מיעט תבלא. ותבא לו ברבה שפיר קורב הויקא. מעט מקום מעמד רגלים ומיהא לא היה חולץ השער עני מקום פי הבור שבתחילה: וראשון מאימת מיפטר דניטעין על השני היתה השמירה דפשיטא לו דהני עבר דקתני מתני' נשתמש קאמר דאי בולקתני מתני' שעברו עליו שניהו זה אחר זה אמאי ראשון פטור הרי גם הוא פשע: דליו. סתם הבור לכבטו שהראשון פתחו ודולה וכא שני ומקמו וקסרו לו ראשון את כפישו הבור והאי מדידיה קמפלא. ולא הני ליה עני שואל על חלקו של ראשון שקחא כולו מוטל עליו לשמורו חלקו אם הויק שניהו חיביבין אבל מסר לו את הדלי נעשה זה שומר שקבל עליו לכבטוהו לחצרו. של שניהו לתוך שלו. כל היבא דעמיל יכול לומר זה חלקי שאני בורר ומנהו ליה ברירה: ליקנייה בתוקה. משנשתמש בו שדרי קרקע נקנית בכסף בשטר ובחוקה לעולם בתוקה. לבד מסירת דליו בעי לאתחוקי ביה ומיהו לחכי מהני מסירה דאי בתוקה לחודה בעי למימר ליה לך חוק וקני כו: משכוכית

או דלמא פיון דלא עמקא לית ביה תבלא תיקו: בעא מיניה רב שינאי מרבה הרחיבה מהו א"ל הרי מעט תבלא א"ל ארדבה הרי קורב הויקא אלא אמר רב אישי גיחווי אנו אי בהבלא מיתא הרי מעט תבלא אי פתכמה מיתא הרי קורב הויקא אפיא דאמרי אמר רב אישי גיחווי אנו אי מההיא גיעט נפל הרי קורב הויקא ואי מאידך גיעט נפל הרי מעט תבלא: איחמר בור שעומקו כרדבה רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו משמיה דרבה בר בר תנה דאמר משמיה דרבי מני חד אמר לעולם יש בה הכל עד שיהא רחבה יתר על עומקה וחד אמר לעולם אין בה הכל עד שיהא עומקה יתר על רחבה: עבר עליו הראשון ולא פסהו: וראשון מאימת מיפטר רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו משמיה דרבה בר בר תנה דאמר משמיה דרבי מני חד אמר משמניהו משתמש וחד אמר משמיסור לו דליו פתנאי הפדלה מים מן הבור וקא חבירו ואמר לו הנח לי ואני אדלה מים פיון שהניחו משתמש פטור רבי אליעזר גן יעקב אומר משמיסור לו דליו כמאי קמפליגי רבי אליעזר גן יעקב סבר יש ברירה האי מדידיה קא ממלא והאי מדידיה קא ממלא ורבנן סברי אין ברירה אמר רבינא ואודו למעמיהו דתנן השותפין שגדרו הנאה זה מנה אסורין ליכנס לחצר ר"א גן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו כמאי קמפליגי ר"א גן יעקב סבר יש ברירה האי לדנפשיה עייל והאי לדנפשיה עייל ורבנן סברי אין ברירה א"ר אלעזר המוכר בור לחבירו פיון שמסר לו דליו קנה חיבי דמי או בכספא ליקני בכספא אי בתוקה ליקני בתוקה לעולם בתוקה ובעי למימר ליה לך חוק וקני ויכין שמסר לו דליו כמאן דאמ' ליה לך חוק וקני דמי: א"ר והי"ש גן לוי המוכר בית לחבירו

וְהָא אֲסָקוּפָה לָאו בְּרַמְלִית הִיא? וּבְכַאֲשׁוּ לְרַבִּי יוֹסִי דְלֵא אֲמָרָה מִן גְּרַמְיָה.

רַב הוֹנָא בְּשֵׁם רַב: הַכֹּל מוֹדִין בְּזוֹרֵק שֶׁהוּא חַיִּיב. דְּכַרִּי הַכֹּל הוּא שְׂאִין אֲוִיר בְּרַמְלִית כְּמִמְשָׁה. וּמָה פְּלִיגִין? בְּמוֹצֵיא. בְּן עֲזַאי פֹּטֵר. וְחֻכְמִים מְחַיִּיבִין. בְּן עֲזַאי עֶבֶד הַמְּחַלֵּף כְּמִנְיָה. וְרַבְנִין לֹא עֶבְדֵי מְחַלֵּף כְּמִנְיָה.

רַב הַסְדָּא שְׂאֵל לְרַב הוֹנָא: עַל דְּעֵתִיָּה דְבֶן עֲזַאי, אִין אָדָם מִתְחַיִּיב בְּתוֹף אַרְבַּע אַמּוֹת לְעוֹלָם? מִפְּיֹן שֶׁהוֹצִיאֵן נְעֻשָׁה כְּמוֹ שֶׁהִנְיָחָה עַל כָּל אִמָּה וְאִמָּה. וַיְהוּא פְטוֹר.

רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב: הַכֹּל מוֹדִין בְּמוֹצֵיא – שֶׁהוּא פְטוֹר. דְּכַרִּי הַכֹּל הוּא שְׂמַחֲלֵף כְּמִנְיָה. וּמָה פְּלִיגִין? בְּזוֹרֵק. בְּן עֲזַאי פֹּטֵר. וְחֻכְמִים מְחַיִּיבִין. בְּן עֲזַאי עֶבֶד אֲוִיר בְּרַמְלִית כְּמִמְשָׁה. וְרַבְנִין לֹא עֶבְדֵין אֲוִיר בְּרַמְלִית כְּמִמְשָׁה.

מִתְנִיתָא מְסִייעָא לְדִין, וּמִתְנִיתָא מְסִייעָא לְדִין. מִתְנִיתִין מְסִייעָא לְרַב הוֹנָא, הִיָּה עוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים וְזָרַק לְדִיר אִו לַפְּהַר, דְּרַף בְּרַמְלִית – חַיִּיב. וְאִם הוֹצִיא – פְטוֹר.

מִתְנִיתִין מְסִייעָא לְרַב יְהוּדָה. הַמוֹצֵיא אוֹכְלִין וְנִתְנָן עַל הָאֲסָקוּפָה, בֵּין שְׁחֹזֵר וְהוֹצִיאֵן, בֵּין שֶׁהוֹצִיאֵן אַחֵר – פְטוֹר, שְׂאֵל עָשָׂה מְלֹאכְתָן בְּכַת אַחַת. הָא אִם עָשָׂה מְלֹאכְתָן בְּכַת אַחַת – חַיִּיב. בְּן עֲזַאי אוֹמֵר: אִפִּילוּ עָשָׂה מְלֹאכְתָן בְּכַת אַחַת – פְטוֹר.

וְהָא תְנִינָן: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִם הִיתָה שֵׁבֶת וְהוֹצִיאֵן, וְאָמְרוּ לוֹ אִינוּ הַשֵּׁם, שְׂוָה חַיִּיב מִשּׁוּם מְחַלֵּף, וְזֶה חַיִּיב מִשּׁוּם מִנְיָה. עַל דְּעֵתִיָּה דְרַב הוֹנָא – דְלֵא כְּבֹן עֲזַאי. עַל דְּעֵתִיָּה דְרַב יְהוּדָה – דְלֵא כְּבֹן עֲזַאי וְדֵלֵא כְּרַבְנִין. אָמַר רַבִּי חִינְנָא: מִנּוּ אָמַר לוֹ? חֻכְמִים שֶׁחֵן כְּשִׂיטַת בְּן עֲזַאי.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּעֵי: הִיָּה עוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים וְזָרַק וְקִידָם וְקִלְטָה מַהוּ? וְלֵאוּ מִתְנִיתִין הִיא? קִלְטָה אַחֵר, קִלְטָה כְּלָב, אוֹ שֶׁנִּשְׂרָפָה – פְטוֹר. רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: בְּהוֹטֵף כֵּן. הָא אִם קִלְט – חַיִּיב. מָה בֵּין נְחָה לְאַרְצֵי לְנַחַח לְתוֹף יָדוּ?

[דף ד' ע"א]

תַּפְּזֵן לְמָה הוּא חַיִּיב? תַּפְּזֵן – הוּא זָרַק וְאַחֵר קִיבֵל. בְּרַם הֶכָּא – הוּא זָרַק הוּא קִיבֵל. וְתַהּא פְּשִׁיטָא לִיָּה שֶׁהוּא פְטוֹר. אִילוּ זָרַק בְּיָמִין וְהוֹצִיא וְקִלְט בְּשְׂמֹאל, שְׂמֹאל אִינוּ חַיִּיב? מִן הַדִּין פִּיּו. וּפִיּו – לֵאוּ כְּאַחֵר הוּא? וְכֹא, שְׂמֹאלוֹ – כְּאַחֵר הוּא!

אָמַר רַבִּי יוֹדֵן: פְּשִׁיטָא לִיָּה לְרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁזָּרַק בְּיָמִין וְקִלְט בְּשְׂמֹאל – שֶׁהוּא חַיִּיב. וּמָה צְרִיכָה לִיָּה? בְּזוֹרֵק בְּיָמִין וְקִלְט בְּיָמִין. רַבְּנִין דְקִיסְרִין, רַבִּי שְׂפִי בְשֵׁם רַבִּי אַחָא: אִפִּילוּ זָרַק בְּיָמִין וְקִלְט בְּשְׂמֹאל צְרִיכָה לָהּ חַיִּיב. אִין תִּימֹר פִּיּו. וּפִיּו, בֵּינָן שְׂאוּכְלָה – כְּאַחֵר הוּא. בְּרַם הֶכָּא – יָדוּ כְּאַחֵר הוּא.

רבי מנא בעי: מעתה הוציא בגרוגרת בשתי ידיו – יהא פטור, משום שנים שעשו מלאכה אחת! אמר ליה רבי חייא בר אבא ודא הוא בעשותה. ולא פן תני: יחיד שעשאה – חייב. שנים שלשה שעשו – פטורין.

אמר רבי יוחנן: היה עומד ברשות הרבים וקלט גשמים מאויר מהיצות והוציא – חייב. רבי בון בר הניה בשם רבי זעירא: בחוטף פן. הא אם קלט – פטור. מה בין נתן לו אחר מה בין נתנו לו שמים? אתייה רבבי. דרבי עבד אויר מהיצות כממשה.

היה עומד בפנים וידו מלאה פירות פשוטה לחוץ, וקדש עליו תיום – אסור להחזירה. רבי אחא בשם רבי בא: כמאן דמר אסור להשתמש באויר עשרה. אית תניי תני מותר. הוין בעיי מימר מאן דמר מותר – בשליש שם רוחב ארבע. ומאן דמר אסור – בשאין שם רוחב ארבע.

אמר רבי יוסי בי רבי: בין זה ובין זה – כמאן דמר אסור להשתמש באויר עשרה. מיי דוין? מאן דמר אסור – למטה מעשרה. ומאן דמר מותר – למעלה מעשרה.

העני חייב ובעל הבית פטור. רב יהודה בשם שמואל: והוא

[דף ד' ע"ב]

שתהא ידו של עני בתוך עשרה לקרקע. אמר רבי זעירא: ברחוק מן הכותל ארבע. אבל אם אינו רחוק מן הכותל ארבעה – כרמלית הוא.

רבי לעזר בשם רבי שמעון ברסנה: בשחיו פניו הפוכות לפלטיא. אבל אם היו פניו הפוכות לכותל – כרמלית היא.

רבי הקדא בשם אשי: קנה נעוץ ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים, המשתמש מתוכו לרשות הרבים, ומרשות רבים לתוכו – חייב.

רב אמר: תרפוס שהוא עומד ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים ורוחב ארבעה, המשתמש מתוכו לרשות הרבים, ומרשות הרבים לתוכו – חייב.

תני רבי הושעיה: מנורה שהיא עומדת ברשות הרבים, גובהה עשרה ופירחה ארבעה, המשתמש מתוכה לרשות הרבים ומרשות הרבים לתוכה – חייב. אמר רבי מנא: לא סוף דבר מנורה. אלא אפילו קנה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים ומבילה נתונה בראשו, המשתמש מתוכו לרשות הרבים ומרשות הרבים לתוכו – חייב.

מנין למעלה מעשרה שהיא רשות אחרת? רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת אשר על ארון העדות מבין שני הפרובים. וכתיב אתם ראיתם

כי מן השמים דברתי עמכם. מה דיבור שנאמר להלן – רשות אחרת. אף דיבור שנאמר כאן – רשות אחרת.

וארון לא תשע טפחים הוא? דבית רבי ינאי אמרו: בכפורת טפה.

רבי זעירא בעי: מניין לכפורת שהוא טפה. תנא רבי הנניח בר שמואל: כל הפלים שהיו במקדש – נתנה התורה מדת ארבו ורחבו ונתנה שיעור קומתו. חוץ מן הכפורת שנתנה התורה מדת ארפה ורחבה, ולא נתנה שיעור קומתה. תלמידה מפלי קמן שבמקדש. ועשית לו מסגרת טפח סביב. מה כאן טפח אף כאן טפח.

או אינו אלא ועשית זר זהב למסגרתו סביב. מה כאן כל שהוא אף כאן כל שהוא. מאי כדון? רב אחא בר יעקב אומר פני ואין פני פחות מטפה.

רבי יוסי בעי: אילו מגדל שהיה עומד בתוך הבית גבוהה כמה, שפא אינו מותר להשתמש מתוכו לבית ומן הבית לתוכו? אלא בשעה שהיה מרבע להן את הרוחות אגן קיימין. ניהא כמאן דאמר באמת ששה.

[דף ה' ע"א]

ברם כמאן דאמר באמת חמשה. וארון לא שבעה טפחים ומהצה הוא? רבי יעקב בר אחא אמר: דבית רבי ינאי ורבי שמעון בן יהוצדק, חד יליף לה מן ארון. והורגה יליף לה מן עגלות.

מסתברא דבית רבי ינאי ילפין לה מן ארון. דבית רבי ינאי אמרין: וכפורת טפה. רבי שמעון בן יהוצדק יליף לה מן עגלות.

רבי זעירא בעי: מניין לעגלות שהן גבוהות עשרה. אמר רבי יוסה: ואפילו תאמר גבוה עשרה. ולא בן תני רבי נחמיה: צב – כמין קמרסטא היו. אילו חור ברשות הרבים גבוהה עשרה ורחב ארבעה שפא אינו אסור להשתמש מתוכו לרשות הרבים ומרשות הרבים לתוכו? אלא בשעה שהיו מושיטין את הקרשים מזו לזו – טרוטות היו.

שניהו פטורין. רבי יעקב בר אחא בשם חזקיה, רבנן בשם רבי יוחנן: משום שנים שעשו מלאכה אחת. רב שאל לרבי: נתן לו אחר חבילה על פתיפו ושכח והוציאה. במחזורת תגנינא אמר ליה: חייב, שאינה דומה לאותה. סבר רבי: כיון שעקר את רגליו – כמו שעקר את החפץ.

על דעתיה דרבי, היה עומד ברשות הרבים ונרק וקידם וקלטה לרשות היחיד מהו? ולא רבי הוא, דרבי עביד אור מהיצות כממשון? לא צורכה דלא, היה עומד ברשות הרבים ונרק וקידם וקלטה לרשות הרבים מהו? אשכח תני, רבי פומר עד שעה שתנוח.

אמר רבי אביי: רבי וכן עזאי ורבי עקיבה שלשתן אמרו דבר אחד. רבי עבד אויר מוחיצות כמפולשין.
 בן עזאי עבד אויר פרמלית כממלשה. רבי עקיבה עבד אויר רשות הרבים כמפולשה.

ארבע רשויות לשבת. רשות התיחיד. רשות הרבים. וכרמלית. ומבואות שאינן מפולשין.

ואיזהו רשות התיחיד? חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבע. ונדר שהוא גבוה עשרה ורחב ארבע
 – זו היא רשות התיחיד גמורה.

ואי זהו רשות הרבים גמורה? איסטרטייא, ופלטיא, ומדבר, ומבואות המפולשין. אין מוציאין
 מרשות התיחיד לרשות הרבים, ולא מכניסין מרשות הרבים לרשות התיחיד. ואם הוציא או הכניס,
 שוגג – חייב חטאת. מויד –

[דף ה' ע"ב]

חייב פרת ונסקל. אחד המוציא, ואחד המכניס, ואחד המושט, ואחד הזורק.

ים ובקעה ואיסטווה ואסקופה ופרמלית – אינן לא רשות הרבים ולא רשות התיחיד. ואין נושאין
 ונותנין בהן. ואם נשא ונתן בהן – פטור.

אמר רב יוסף: אף אגן תנינן בולהן. ים, דתנינן תמן: הזורק בים ארבע אמות – פטור. לא סוף דבר
 ארבע אמות בים. אלא אפילו זורק בכל הים – פטור. שכל הים נקרא פרמלית.

בקעה, דתנינן: הבקעה, בימות החמה – רשות התיחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה. ובימות
 הגשמים – רשות הרבים לקאן ולכאן. אם אומר את רשות התיחיד לקאן ולכאן – לא תהא טעונה
 תקפה בלי בהמה. דתנינן: הקיפונה בלי בהמה מטלטלין בתוכה.

איסטווה, דתנינן: וכן גשרין המפולשין מטלטלין תחתיהן בשבת; דברי רבי יהודה. ותכמים אוסרין.
 אסקופה, דתנינן: המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה, בין שהזור והוציאן, בין שהוציאן אחר –
 פטור, שלא עשה מלאכתו בבת אחת.

הא אם עשה מלאכתו בבת אחת – חייב. בן עזאי אומר: אפילו אם עשה מלאכתו בבת אחת –
 פטור.

פרמלית, תני רבי חייא: פרמל רד מלא. אינו לא לח ולא יבש אלא בינוני. והכא אינה לא רשות
 הרבים ולא רשות התיחיד אלא פרמלית.

איזו היא פרמלית? רבי יסא בשם רבי יוחנן: כגון הנותיה דבר יוסטיני. הוצר של רבים ומבואות
 שאינן מפולשין, אם עירבו – מותרין. ואם לא עירבו – אסורין.

רבי זעירא בשם רב יהודה, רבי זעירא בשם רב חיננא: סימטיות שבין העמודים – נידונין בכרמלית. רבי שמואל בר חייא בר יהודה בשם רבי חנינה: פירחי העמודים – נידונין בכרמלית. לכן צריכין בגבוהין שלשה.

חייא בריה דרב כל המעבב דרסה ברשות הרבים נידונין בכרמלית. רבנן דקיסרין אמרין אפילו קוצין אפילו זכוכית. לכן צריכין בשאינן גבוהין שלשה.

ואמר רבי יוסה: איסקופה שאמרו – רחבה ארבעה ואינה גבוהה עשרה. אין תימר גבוהה עשרה ורחבה ארבעה – רשות בפני עצמו הוא. אין תימר גבוהה עשרה ואינה רחבה ארבעה – הדין דמר רב הסדא בשם אסי: קנה נעוץ ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים – מותר לכאן ולכאן. ובלבד שלא יחליף.

אלא, בן אגן קיימין, בשאינה לא רחבה

[דף ו' ע"א]

ארבעה ולא גבוהה עשרה. איסקופה שלפני הפתח, אחרים אמרים: כל זמן שהפתח פתוח – כולו כלפנים. נעול – כולו בלחויץ. מה אגן קיימין? אם במקורה. אפילו נעולה – כולו כלפנים. אם בשאינו מקורה, אפילו פתוח – כולו בלחויץ! אלא בן אגן קיימין, בשחציייה מקורה וחציה אינה מקורה.

מהו נעול כולו בלחויץ? מותר להשתמש מתוכה לחוץ ומן החוץ לתוכה? בשתייה בפתח חזר – אסור להשתמש מתוכה לחזר ומן החזר לתוכה.

רבי נתן אומר: נעול – כולו בלחויץ. פתוח – חציייה כלפנים וחציייה בלחויץ. ולא בן סכרינן מימר: איסקופה ארבעה מאחר שינעל הפתח כולו בלחויץ. אף בשפתח פתוח – חציייה כלפנים וחציייה בלחויץ:

הלכה ב' מתני' לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה, עד שיתפלל. לא יבגס למרחיק, ולא לברסקי, ולא לאכל, ולא לדיון. אם התחילו – אין מפסיקין. ומפסיקין לקריאת שמע, ואין מפסיקין לתפלה.

גמרא אגן תנינן: סמוך למנחה. תני רבי תיאי: סמוך לחשיכה. מתניתין צריכה למתניתין דרבי חייא. מתניתין דרבי חייא צריכה למתניתין. אילו תנא רבי חייא ולא תנינן אגן, תנינן אמרין לא אמר אלא חשיכה. הא מנחה לא. הוי צורכה למתניתין.

או אילו תנא רבי חייא ולא תנינן אנו, תוינן אמרינן: פולחן דתנינן מנחה – מנחת. ופולחן דתנינן חשיכה – חשיכה. מן מה דתניתה מנחה, ותניתה רבי חייא ריבה, חשיכה, הדיא אמרה: אפילו חשיכה דתנינן דבתרה – מנחה היא.

[דף ו' ע"ב]

רבי חנניה בן אחוי דרב הושעיה אמר: מתניתין בעמי הארץ. מן מה דתני רבי חייא – בחבירין. רבנן דקיסרין אמרינן: מתניתין כרבי יהודה. מן מה דתני רבי חייא – כרבנן.

לפני הספר סמוך למנחה, עד שיתפלל, ולא יבנס למרחץ. התחלת הספר אי זו היא? משיתחיל לגלה. ותתני: ישב לו לגלה, באו ואמרו לו: מת אביו – הרי זה משלים את ראשו. אחד המגלה ואחד המתגלה. לא אתיא משיתעטף בלונמית.

התחלת המרחץ אי זו היא? רבי זריקן בשם רבי חנינא אמר: משיתיר הגורו. רב אמר: משיתיר מגעלו.

בהדיא רבי יהושע בן לוי הוה יליף שמע פרשתא מן בר בריה בכל ערוכת שופא. חד זמן אינשי ועאל מיסחי בהון דימוסין דטובריא, והוה מסתמיה על כתפתיה דרבי חייא בר בא, אינהר דלא שמע פרשתיה מן בר בריה, וקור ונפק ליה. מה הוה? רבי דרוסי אמר: כה הוה. רבי לעזר בי רבי יוסי אמר: שלח מנוי הוה.

אמר ליה רבי חייא בר אבא: ולא בן אלפן רבי, אם התחילו – אין מפסיקין! אמר ליה: חייא בנאי קלה היא בעיניך, שכל השומע פרשה מן בן בנו – כאלו הוא שומעה מהר סיני! ומה טעמא? והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב.

רבי חזקיה, רבי ירמיה, רבי חייא בשם רבי יוחנן: אם יכול את לשלשל את השמועה עד משה – שלשלה. ואם לאו – תפוש או ראשון ראשון או אחרון אחרון. מה טעמא? והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת. עד יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב.

גידול אמר: כל האומר שמועה מפי אוקרה – יהא רואה בעל השמועה כאלו הוא עומד בנגדו. ומה טעמא? אך בעולם יתהלך איש.

בתיב (משלי כ, ו): רב אדם יקרא איש חסדו, ואיש אמונים מי ימצא. רב אדם יקרא איש חסדו – זה שאר כל אדם. ואיש אמונים מי ימצא – זה רבי זעירא. דמר רבי זעירא: לית אנו צריכין חשיון לשמועתיה דרב ששת דהוא גברא מפתחה.

אמר רבי זעירא לרבי יסא: חכים רבי לבר פדיה דאת אמר שמועתא מן שמייה. אמר ליה: רבי יוחנן אמרן משמו. אמר רבי זעירא לרבי בא בר זבדא: חכים רבי לרב דאת אמר שמועתא מן שמייה? אמר ליה: רב אדא בר אהבה אמרן משמו.

ולא לבורסקי. איתא חמי בדילין ממי שריחו רע. ואת אמר הכין?

[דף ז' ע"א]

לא אתיא אלא משיתלבש בגדי אומנותו.

ולא לאכול. התחלת אכילה איזו היא? רב אחא, רבי בא בשם רבי: משיתול ידיו. רבי אחא אמר: לקידוש איתאמרת. רבי בא אמר: לברכה איתאמרת. רב נסב לידוי, רמו תיבא בריה למזוגא, בעא מיתן ליה. אמר ליה: כבר התחלנו בסעודה.

דלמא, רבי מיישא ורבי שמואל בר רב יצחק הוון יתבין אכלין בחדא מן בנישתא עילייתא. אתא ענתא דצלותא קם ליה רבי שמואל בר רב יצחק מיצלייא. אמר ליה רבי מיישא: ולא בן אלפן רבי, אם התחילו – אין מפסיקין! ותני חזקיה: כל מי שהיא פטור מן הדבר ועושהו – נקרא הדייט. אמר ליה: והתניא חתן פטור. חתן אם רוצה לקרות – קורא. אמר ליה: יכיל אנא פתיר לה ברבן גמליאל דאמר: איני שומע לכם לבטל ממוני מלכות שמים שעשה אהת.

ולא לדין. רב ירמיה ורב יוסף. חדא אמר: משישבו בדין. והורגה אמר: משישמעו טענותיהן.

אם התחילו – אין מפסיקין. ומפסיקין לקרית שמע ואין מפסיקין לתפלה. אמר רבי אחא: קריאת שמע – דבר תורה. ותפלה – אינו דבר תורה. אמר רבי בא: קרית שמע – זמנה קבוע. תפלה – אין זמנה קבוע. אמר רבי יוסה: קרית שמע – אין צריכה פוננה. ותפלה – צריכה פוננה. אמר רבי מנא: קשייתה קומי דרבי יוסה, ואפילו תימא קרית שמע אינה צריכה פוננה. שלשה פסוקין הראשונים צריכים פוננה. מן גו דאינון ציבחר הוא מכיין.

רבי יוחנן אמר בשם רבי שמעון בן יוחי: כגון אנו שעסקין בתלמוד תורה – אפילו לקרית שמע אין אנו מפסיקין. רבי יוחנן אמרה על גרמיה, כגון אנו שאין אנו עסקין בתלמוד תורה – אפילו לתפלה אנו מפסיקין. דין פדעתיה ודין פדעתיה. רבי יוחנן פדעתיה דרבי יוחנן אמר הלואי מתפללין כל היום. למה? שאין תפלה מפסדת.

רבי שמעון בן יוחי פדעתיה, דרבי שמעון בן יוחי אמר: אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאיתיהיבת אורייתא לישראל, הוינא מתבע קומי רחמנא דאיתברי לתדין בר נשא תריין פומין. חד דיתוי לעי באורייתא, וחד דיתעבד בה כל צורכיי. וחור ומר: מה אין חד הוא – לית עלמא יכול קאים ביה מן דילטוריא דיליה. אילו הוון תריי – על אחת פמה וכמה.

אמר רבי יוסה קימי רבי ירמיה: אתי'יא דרבי יוחנן ברבי חנניה בן עקיבה. דתני: כותבי ספרים תפילין ומזוזות – מפסיקין לקרות שמע, ואין מפסיקין לתפלה. רבי חנניא בן עקיבה אומר: בשם שפמסיקין לקרות שמע, כך מפסיקין לתפלה ולתפילין ולשאר כל מצוותיה של תורה. ולא מודי רבי שמעון בן יוחי שפמסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב? ולית ליה לרבי שמעון בן יוחי הלמד לעשות, לא הלמד שלא לעשות. שהלמד שלא לעשות – נוח לו אילו לא נברא! אמר רבי יוחנן:

[דף ז' ע"ב] הלומד שלא לעשות – נוח לו אילו נהפכה שוליתו על פניו ולא יצא לעולם. טעמיה דרבי שמעון בן יוחי, זה שינון וזה שינון, ואין מבטלין שינון מפני שינון.

והא תנינן: הקורא מיכן ואילך – לא הפסיד, באדם שהוא קורא בתורה. הא בעונתה – חביבה היא יותר מדברי תורה! אמר רבי יודן: רבי שמעון בן יוחי – על ידי שהיה חדיד בדברי תורה, לפיכך אינה חביבה עליו יותר מדברי תורה.

אמר רבי בא מרי: לא תנינן אלא באדם שהוא קורא בתורה. הא בעונתה – כמשנה היא. רבי שמעון בן יוחי – בדיעתייה. דרבי שמעון בן יוחי אומר: העוסק במקרא – מדה שאינה מדה. ורבנן עבדי מקרא כמשנה.

הלכה ג' מתני' לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה, שפוא ישבח ויצא. ולא תלבלך בקלמוסו. ולא יפלה את בליו, ולא יקרא לאור הנר.

באמת אמרו: החזן רואה היכן תנוקות קוראין, אכל הוא לא יקרא. פיוצא בו, לא יאכל תוב עם תובה, מפני הרגל עברה.

גמרא תני: לא יצא החייט במחט שבבליו. ולא תלבלך בקלמוס שבאזנו. ולא תצבע בדונגא שבאזנו. ולא תשולחני בדינר שבאזנו. ואם יצא הרי אלו פטורין; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אומן דרף אומנתו – חייב. הא שאר כל אדם – יוצאין בכך.

מחלפה שיטתיה דרבי מאיר. דתנינן תמן: יצאת – תייבת תשאת; דברי רבי מאיר. וכא הוא אמר חבין!

רבי מנא אמר לה סתם. רבי אבין בשם רבי יוחנן. תמן דרף הוצאה בנשים. ברם תכא טפילין יוצאין בכך.

מחלפין שיטתין דרבנן! תנינן תמן: וכתמים פוטרים בכובלת ובצלוחית של פיליטון. הא במחט נקובה חייב. תדא הוא אומן באומנתו חייב! אמר רבי יוסי בר אבין: תיפתר באשה גדלת.

ולא יפלה וכו'.

[דף ח' ע"א]

אֲפִילוּ בְּחֹל – אָסוּר, שְׁאִינָה דְרָךְ כְּבוֹד.

תְּנִי הַמְּפֻלָּה אֶת בְּלִיּוֹ – נוֹטֵל וְזוֹרֵק, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִמְלֹל. אָבֵא שְׂאוּל אוֹמֵר: מוֹלֵל וְזוֹרֵק, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְרֹג.

חֲזָקִיה אָמַר: הַחֹרֵג פִּינָה בְּשַׁבָּת – בְּחֹרֵג גַּמְלֵ. שְׂמוּאֵל מִקְטַע יָדָה וְרַגְלָה וַיִּחַב לָהּ קוֹמֵי מִינְיָקָה. רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן יַחֲיִב לִיָּה גּוֹ צְלוּחֵיתָא.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן חֶלְפָתָא: וְלֹא מִחֲלוּזֵן שְׂמַעוֹנֵי! וְחֲלוּזֵן יֵשׁ לוֹ גִּידִים וְעַצְמוֹת! וְלֹא בֶן תְּנִי: כָּל דְּבַר שְׂאִין לוֹ גִּידִים וְעַצְמוֹת – אֵינּוּ חַי יוֹתֵר מִשְׁשָׁה חֲדָשִׁים.

דָּמַר רַבִּי יוֹסֵה בֶר רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַב זְבִיד: אַחַת לְשַׁבַּע שָׁנִים תִּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַחֲלֵף אֶת עוֹלָמוֹ. קַמְקַמָּה – מִיִּתְעַבֵּיד חוֹ רַב. פְּדָה חַד אָפֵר – מִיִּתְעַבֵּיד שָׂר. מוּמִיתָא דְרִישָׁא – מִיִּתְעַבֵּיד עַקְרָב. וּדְמַנְיָא – שְׂמָמִי. תּוֹלְעָתָא דְסוּסִיָּא – מִתְעַבְדָּא אִירְעוּ. וּדְתוֹרְתָא – דְבַרְיֵי. צְבוּעֵ, הַזְכָּר – נַעֲשֶׂה נִקְבָּה. עַכְבְּרָא דְמוֹרָא – מִתְעַבֵּיד הַזְיִיר בֶּר. שִׁיזְרְתָא דְנִינָא – מִתְעַבֵּיד נָדֵל. וְדַבְרֵי נְשָׂא – חַיּוּי. אִימְתִי? בּוֹמֵן שְׂאִינוּ כּוֹרַע כָּל קוּמְתוֹ עַד הַשְׁזֹרָה.

תְּנִי רַבִּי חֵיָּא: אָבֵל מִסְתַּבֵּל הוּא מַה שְׂבִכּוּס וּמַה שְׂבִקְעָרָה, וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ. אֵית דְּבַעֵי מִימַר: שְׁהוּא לְשַׁעָה. וְאֵית דְּבַעֵי מִימַר: מִפְּנֵי הַנְּקִיּוֹת, וּמִפְּנֵי הַסְּכָנָה. מַה נְפִיק מִבִּינֵיהוֹן? לְקַבֵּב חַיּוּרִין. מַה דָּמַר שְׁהוּא לְשַׁעָה – אָסוּר. וּמַה דָּמַר מִפְּנֵי הַנְּקִיּוֹת וּמִפְּנֵי הַסְּכָנָה – מוֹתֵר.

רַב יְרֵמְיָה סָלַק לְגַבִּיָּה רַבְסִי, מוֹג לִיָּה כְּסָא, שָׁרִי מִסְתַּבֵּל בֵּיה. אָמְרָה לִיָּה בְּנֵי בֵיתֵיה: חֲמֵי מַה הוּא עֵבֵיד. אָמַר לָהּ: דְּהוּא נְהִיג בְּשִׁיטְתֵיה דְרַבּוּ. תְּנִי רַבִּי חֵיָּא: מִסְתַּבֵּל הוּא מַה שְׂבִכּוּס וּמַה שְׂבִקְעָרָה וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ.

וְלֹא יִקְרָא לְאוֹר הַנֵּר. שְׂמוּאֵל אָמַר: לֹא שָׁנוּ אֵלָּא אַחַד. הָא שָׁנִים, מֵאַחַר שֶׁהֵן יְכוּלִין לְמַחֲוֹת זֶה עַל יָדֵי זֶה – מוֹתֵר. מִתְנִיתִין פְּלִיגָא עֲלוּי! אַחַד הַנֵּר שְׁהוּא יְכוּל לְהַטּוֹתוֹ. וְאַחַד הַנֵּר שְׁאֵינּוּ יְכוּל לְהַטּוֹתוֹ! עוֹלָא בֶר יִשְׁמַעְיָאֵל בְּשֵׁם רַבִּי לְעֹזֵר: אֲפִילוּ כְּמַה. עַל דְּעֵתִיָּה דְרַבִּי לְעֹזֵר – אֲפִילוּ גְבוּהַ כְּמַה, אֲפִילוּ נְתוּן בְּבֵית אַחַד, אֲפִילוּ נְתוּן בְּסַפִּיקָלָה.

תְּנִי: שְׂמָא יִשְׁבַּח וַיִּטָּה. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל: אֲנִי אֶקְרָא וְלֹא אֶטָּה. וְשָׁכַח, וְהָיָה קְרוֹב לְהַטּוֹת. וְאָמַר: גְּדוּלִים הֵן דְּבַרֵי חֲכָמִים שְׂאֵמְרוּ שְׂמָא יִשְׁבַּח וַיִּטָּה.

רַבִּי נְתָן אוֹמֵר: הֵיטָה אוֹתוֹ מִפְּשֵׁ. וְכָתַב עַל פִּינְקָסוֹ, וְאָמַר: יִשְׁמַעְיָאֵל בֶּן אֱלִישֶׁע הֵיטָה הַנֵּר בְּשַׁבָּת. לְכַשְׁיִבְנָה חַבִּית – יְהֵא חֵיִב חַטָּאת.

תָּמַן תַּנְיִינֵינוּ: אֵל תִּזְמַן בְּעֶצְמָךְ עַד יוֹם מוֹתֶךָ. מִעֲשֵׂה בְּחֶסֶד אֶחָד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְשׁוֹנֶה: אֵל תִּזְמַן בְּעֶצְמָךְ עַד יוֹם זְקִינוּתֶךָ. כַּגֹּן אֲנִי. אֶתָּא הֲדָא רוּחָא וְנִסְיָתִיחָא, וְשָׂרִי תְּהִי בֵּיתָא.

[דף ה' ע"ב]

אָמְרָה לִיהָ: לֹא תִצּוּק, רוּחַ אֲנָא, אֲזוּל וְאִישְׁתַּוֵּי לְחִבְרָךְ.

בְּאַמְתַּ אֲמָרוּ וְכוּ'. אָמַר רַבִּי לְעֶזְרָא: כָּל מְקוֹם שֶׁשְׂנַיִנוּ "בְּאַמְתַּ" – הִלְכָה לְמוֹשֶׁה מִסִּינַי. מַהוּ מִתְּמַן רֵאשִׁי פְּרָקִים? פְּסוּקִין. תַּנִּי רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַתִּינוּקוֹת מִתְּמַנִּין לְהוֹן רֵאשִׁי פְּסוּקִין לְאוֹר הַנֵּר. מִי כְּדוֹן? אֵילִין בְּעֵי דִיטְפֵי בּוּצִינָא. וְאֵילִין לֹא בְּעֵי דִיטְפֵי בּוּצִינָא.

בּוּצִינָא בּוּ וְכוּ'. תַּנִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְעֶזְרָא אוֹמֵר: רֵאָה עַד אֵיכּוֹן פְּרָצָה טְהֵרָה. שְׁנַאֲמַר כִּי מַעֲט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וּפְרוּץ לְרוּב (בראשית ל, ל.). וּבֵית אֲבוֹתֵיהֶן פְּרָצוּ לְרוּב (דברי הימים א – דף לח.).

שְׁלֹא גָזְרוּ לִזְמַר שְׁלֹא יֵאכַל טַהוֹר עִם הַטְּמֵא. אֲלֵא אֲמָרוּ לֹא יֵאכַל הַזָּב עִם הַזָּבָה. הָא זָב עִם מִצְרַעַת מוֹתֵר. וְיֹשֵׁב מַחוּץ לְאַהֲלָו – וְלֹא מַחוּץ לְאַהֲלָהּ. מִצְרַעַת עִם זָבָה – אָסוּר. מִצְרַעַת עִם מִצְרַעַת – אָסוּר.

תַּנִּי בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: לֹא יֵאכַל זָב פְּרוּשׁ עִם זָב עִם הָאֶרֶץ. וּבֵית הֵלֵל מִתִּירִין. וּמַה טַּעְמֵיהֶן דְּבֵית שְׁמַאי? שֶׁהוּא מִתְּרַגֵּל עִמּוֹ בִּימֵי טוּמְאָתוֹ, הוּא מִתְּרַגֵּל עִמּוֹ בִּימֵי טְהוּרָתוֹ.

רַבִּי הֵיִיא רֹבָא מִפְּקַד לְרַב אֵין אֶתָּא יָכוֹל מִיכּוֹל כָּל שְׁתָּא חוּלִין בְּטְהֵרָה – אָכּוֹל. וְאִם לֹא – תְּהֵא אָכִיל שְׁבַעָה יוֹמִין מִן שְׁתָּא.

מִיכּוֹן הָיָה רַבִּי פְּנַחֵם בֶּן יֵאִיר אוֹמֵר: זְרִיזוֹת – מְבִיאָה לִידֵי נְקִיוֹת. נְקִיוֹת – מְבִיאָה לִידֵי טְהוּרָה. טְהוּרָה – מְבִיאָה לִידֵי קְדוּשָׁה. קְדוּשָׁה – לִידֵי עֲנוּת. עֲנוּת – לִידֵי יִרְאַת חַט. יִרְאַת חַט – לִידֵי רוּחַ קְדוּשָׁה. רוּחַ קְדוּשָׁה – לִידֵי חֲסִידוּת. חֲסִידוּת – לִידֵי תְּחִינָת הַמַּתִּים. תְּחִינָת הַמַּתִּים – לִידֵי אֱלִיהוּ זְכוּר לְטוֹב.

זְרִיזוֹת – לִידֵי נְקִיוֹת. וְכִלְהָ. וְכִיפָר. נְקִיוֹת – לִידֵי טְהוּרָה. וְכִפָּר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטְהַרְהָ. טְהַרְהָ לִידֵי קְדוּשָׁה. וְטְהַרוּ וּמִידְשׁוּ.

קְדוּשָׁה לִידֵי עֲנוּת. כִּי כַּה אָמַר רַם וְנִשָּׂא שִׁכְן עַד וְקְדוּשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקְדוּשׁ אֲשָׁבוֹן וְאֵת דְּבָא וְשָׁפַל רוּחַ.

עֲנוּת לִידֵי יִרְאַת חַט, דְּכִתִּיב עֲקֵב עֲנוּת יִרְאַת ה'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אֱלֶעָזָר: מַה שְׁעֵשֶׂת חֲכָמָה עֲטָרָה לְרֵאשִׁיחָה, עֲשֵׂת עֲנוּת עֲקֵב לְסוּלְאִיסָה. דְּכִתִּיב רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאַת ה'. וְכִתִּיב עֲקֵב עֲנוּת יִרְאַת ה'.

יראת חט לידי רוח הקודש. דכתיב אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא. רוח הקודש לידי חסידות. דכתיב

[דף ט' ע"א]

אז דברת בחזון לחסידיך. חסידות לידי תהיית המתים. דכתיב ונתתי רוחי בקם וחייתם. תהיית המתים לידי אליהו זכור לטוב. דכתיב הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

תני בשם רבי מאיר: כל מי שהוא קבוע בארץ ישראל. ואוכל חוליו בטהרה. ומדבר בלשון הקודש וקורא את שמע בבוקר ובערב מוכתח לו שהוא מחיי העולם הבא.

הלכה ד' מתני' ואילו הן החלכות שאמרו בעליות הנביה בן הנביה בן גרון שעלו לבקרו. ונמנו ורבו בית שמאי על בית הלל, ושמנה עשר דברים גזרו בו כיום.

גמרא אותה היום היה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל. רבי אליעזר אומר: בו כיום גדשו את הפאה. רבי יהושע אומר: בו כיום מחקו אותה.

אמר לו רבי יעזר: אילו היתה חסירה ומילואה – יאות. לחבית שהיא מליאה אגזין, כל מה שאתה נותן לתוכה שומשמין היא מחוקת.

אמר לו רבי יהושע: אילו היתה מליאה וחסירה – יאות. לחבית שהיתה מליאה שמן, כל מה שאתה נותן לתוכה מים היא מפורת את השמן.

תנא רבי יהושע אונגיא: תלמידי בית שמאי עמדו להן מלמטה והיו הורגין בתלמידי בית הלל. תני, ששה מהן עלו, והשאר עמדו עליהן בתרבות וברמחים.

תני: שמנה עשר דבר גזרו ובשמנה עשרה רבו. ובשמנה עשרה נחלקו.

ואילו הן שגזרו, על פיתן של עכו"ם, ועל גבינתו, ועל שמנו, ועל בנותיהן. ועל שכבת זרעו, ועל מימי רגליהן. ועל הלכות בעל קרי. ועל הלכות ארץ העמים.

תמן תנינן: אלו פוסלין את התרומה. האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני. והשותה משקה טמאין. והבא ראשו ורובו במים שאובין. וטהור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין.

[דף ט' ע"ב]

והספר. והידים. והטבול יום. והאוכלים והבלים שנטמאו במשקין. רבנן דקיסרין אמרו אלו שגזרו ממה שרבו שבעה אינון. ואילין אינון חרנגייתא. מי שהחשיך בדרך – נותן כיום לעכו"ם.

בַּיּוֹצֵא בּוֹ, לֹא יֵאכַל הַזֶּבֶב עִם הַזֶּבֶב – מִפְּנֵי הַרְגֵּל עֲבִירָה. כָּל הַמַּיּוֹטְלָמַיִן מְבִיאִין מוּמָאָה בְּעוֹבֵי
הַמְּרֻדָּע. בַּיּוֹצֵד בּוֹצְרִין בֵּית הַפְּרָם. הַמְּנִיחַ בָּלִים תַּחַת הַצִּינּוֹר. עַל שֵׁשֶׁה סְפִיקוֹת שׁוֹרְפִין אֶת
הַתְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן אָף גְּדוּלֵי תְרוּמָה.

אֵלּוּ הֵן שְׁנֵי אֵלִיּוֹן עֲשָׂרְתֵי קַדְמֵייתָא. וְהַשָּׂאָר, מִזֶּה דִּתְנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי: בּוֹ יוֹם גָּזְרוּ
עַל פִּיתָן, וְעַל גְּבִינְתָן, וְעַל יִינָן, וְעַל הוּמָצָן, וְעַל צִרְזָן, וְעַל מוֹרְיִיטָן, עַל כְּבוּשֵׁיהֶן, וְעַל שְׁלוּקֵיהֶן, וְעַל
מְלוּחֵיהֶן, וְעַל הַחִלְקָה, וְעַל הַשְּׂחִיקָה, וְעַל הַמֵּיטְנָי, וְעַל לְשׁוֹנָן, וְעַל עֲדוּתָן, וְעַל מַתְּנוּתֵיהֶן, עַל בְּנֵיהֶן
וְעַל בְּנוֹתֵיהֶן וְעַל כְּבוֹרֵיהֶן.

פִּיתָן, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֶחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: מַהֲלָכוֹת שֶׁל עִימוּם הוּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: קְשִׁייתָה קוּמֵי
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֶחָא, מַהוּ מַהֲלָכוֹת שֶׁל עִימְעוּס? כִּד אָנּוּ אוֹמְרִים, וּבְמָקוֹם שֶׁפֶת יִשְׂרָאֵל מְצוּיָה, בְּדִין
הֵיךְ שֶׁתְּהֵא פֶת עֲבוּ"ם אֲסוּרָה, וְעִימְעוּ עֲלֶיהָ

[דף י' ע"א]

וְהַתְּרוּמָה. אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין פֶת יִשְׂרָאֵל מְצוּיָה, בְּדִין הֵיךְ שֶׁתְּהֵא פֶת עֲבוּ"ם מוּתָרָה. עִימְעוּ עֲלֶיהָ
וְאֲסוּרָה. אָמַר רַבִּי מְנָא: וְיֵשׁ עִימְעוּס לְאִיסוּר? וּפֶת לֹא תִבְשִׁילֵי עֲבוּ"ם הוּא?

כִּד אָנּוּ אוֹמְרִים, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין תִּבְשִׁילֵי יִשְׂרָאֵל מְצוּיִין, בְּדִין הֵיךְ שֶׁיְהוּ תִבְשִׁילֵי עֲבוּ"ם מוּתָרִין,
וְעִימְעוּ עֲלֵיהֶן וְאֲסוּרִים. אֵלּא בִּינֵי, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין פֶת יִשְׂרָאֵל מְצוּיָה. בְּדִין הֵיךְ שֶׁתְּהֵא פֶת עֲבוּ"ם
אֲסוּרָה, וְעִימְעוּ עֲלֶיהָ וְהַתְּרוּמָה מִפְּנֵי חֵי נֶפֶשׁ.

רַבִּינָן דְּקִיסְרִין בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֶחָא: כְּדָבְרֵי מִי שֶׁהוּא מַתִּיר, וּבְלִבְד מִן הַפְּלִטָר. וְלֹא עֲבָדִין בֵּן.
אָמְרוּן קוּמֵי רַבִּי חֵיִיא רֹבָא: תְּנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָי: אֲכַל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתָם בְּכֶסֶף וְאֲכַלְתֶּם וְגַם
מִים תִּכְרוּ מֵאֲתָם וְגוֹמַר. מַה מֵיִם שְׁלֵא נִשְׁתַּנּוּ מִבְּרִייתָן, אָף כָּל דְּכָר שְׁלֵא נִשְׁתַּנָּה מִבְּרִייתוֹ.

הַתִּיבּוֹן: הָרִי מוּטְלָיִיה, וּפְנִקְרִיסִים, וּקוּבְמִיּוֹת, וּקְלִיּוֹת, וְחַמִּיִן שְׁלֶחֶן – הָרִי אֵלּוּ מוּתָרִין. נִיחָא בּוּלְחָן
שְׁחָן וְכוּלְחָן לְהַשְׁרוֹת וְלְהַחְזוֹר כְּמוֹ שְׁחָיו, קְלִיּוֹת לְמָה? אָמַר רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַב: כָּל הָאוּכַל
שֶׁהוּא נֹאכַל חֵי כְּמוֹת שֶׁהוּא – אֵין בּוֹ מִשׁוּם תִּבְשִׁילֵי עֲבוּ"ם. וְיוֹצֵאִין בּוֹ מִשׁוּם עִירוּבֵי תִבְשִׁילִין.

מַה מְקַיִים רַבִּי חֵיִיא רֹבָא אֲכַל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתָם בְּאוּכַל תִּשְׁבְּרוּ? הֲאֲכַלְתוּ שְׁכַרְתוּ. שֵׁאֵם הֵיךְ
קָשָׁה עֲלֶיהָ – בְּאוּכַל תִּשְׁבְּרוּ. וְאֵם לֹא – תִכְרַע עֲלֵיו בְּסֶף.

אָמְרִין, בֶּן הַזֶּבֶב רַבִּי יוֹנָתָן עֲבַד, כִּד הָזֶה חָמִי בַר נֶשׁ רַב עֲלִיל לְקַרְתִּיָה, הָזֶה מְשַׁלַּח לִיָה אִיקְרִין. מִי
אָמַר? דֵּאֵין הָזֶה דֵּיִין דֵּיִיתָם אוֹ דֵּיִין דְּאֲרַמְלָה, נִישְׁכַּח אֲפִין מְפוּסִיָה עֲלֵיו.

גְּבִינְתָּהּ, אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָהּ: הֲלֹב הָעֵבֹודִים לָמָּה הוּא אָסוּר? מִשּׁוּם תְּעַרְוֹכֶת בְּהִמָּחָה טְמֵאָה. וְתַנִּי בֵּן:
עוֹמֵד הוּא יִשְׂרָאֵל בְּעֵדֶר וְהָעֵבֹודִים הוֹלֵב וּמִכִּיּוֹ לֹ, וְאֵינִי חוֹשֵׁשׁ.

רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה, רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: הֲלֹב הָעֵבֹודִים לָמָּה הוּא אָסוּר? מִשּׁוּם
גִּילּוּי. וְעֵמִיד! אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מִפְּנֵי אֲרָם הַנְּתוּן בֵּין הַנְּקָבִים.

וְתַנִּי בֵּן: שְׁלֹשָׁה אִירְסִין הֵן, אֶחָד צָרָה, וְאֶחָד שׁוֹקֵעַ, וְאֶחָד עָשׂוּי בְּשִׁבְכָה וְעוֹמֵד מִלְּמַעְלָה.

בְּיוֹמוֹי דְּרַבִּי יְרֵמְיָהּ אֵיתְגַּלְיִין גִּיבְיָתָא דְּסֻדְרָה רִבְבָא, שְׁתוּן קַדְמָאִי וְלֹא מֵיִתְוִן. אַחֲרָאִי וּמֵיִתְוִן. אֲנִי
אוֹמֵר, אִירְסֵי שׁוֹקֵעַ תְּהִי.

פּוֹעֲלֵיא הֵיוּ בְּטוּרָא אֵיתְגַּלְיִית קוּלְתָא דְּמֵיא שְׁתוּן קַדְמָאִי וְלֹא מֵיִתְוִן. אַחֲרָאִי וּמֵיִתְוִן. אֲנִי אוֹמֵר
אִירְסֵי שׁוֹקֵעַ תְּהִי. הַשְּׁמֹן וְהַחֹמֶץ הַצֵּיר וְהַמּוֹרְרִים וְהַדְּבַשׁ –

[דף י' ע"ב]

אֵין בְּהֵם מִשּׁוּם גִּילּוּי. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹסֵר. מוֹדִין חֲכָמִים לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּשָׂרָאִי אוֹתוֹ נֹקֵר. וְתַנִּי בֵּן:
אַבְטִיחַ שְׁנִיקָר וְאֶכְלוּ מִמֶּנּוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם. וְכֵן יִזְן שְׁנַתְגַּלְיָה וְשְׁתוּ מִמֶּנּוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם – אָסוּר
לוֹכֵל וְלִשְׁתוֹת אַחֲרֵיהֶן, אֲנִי אוֹמֵר, אִירְסֵי שׁוֹקֵעַ תְּהִי.

שְׁמֹנִי. מִי אָסֵר אֵת הַשְּׁמֹן? רַב יְהוּדָה אָמַר: דְּנִיּוֹל אָסֵר אֵת הַשְּׁמֹן. וַיִּשֶׁם דְּנִיּוֹל עַל לְבוֹ אֲשֶׁר
לֹא יִתְגַּאֵל בְּפֶת בַּג הַמְּלֻךְ וּבִיּוֹן מוֹשְׁתָיו.

רַבִּי אֶחָא, רַבִּי תַנְחוּם בַּר תֵּיבָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, וְאֵית דְּאָמְרֵי לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: שְׁתָיו
עוֹלִין עֲלָיו לְהַר הַמְּלָךְ וְנִתְרַגְּזִין עֲלָיו. וּמִי הַתִּירוֹ? רַבִּי וּבֵית דִּינֵו הַתִּירוּ בְּשְׁמֹן.

בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת נִקְרָא רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא "רִבּוֹתֵינוּ". בְּגִיטִין וּבְשְׁמֹן וּבְסַנְדַּל.

וְנִקְרָאוּ לוֹ בֵּית דִּין שְׂרִיּוֹא! שְׁכַל בֵּית דִּין שְׁהוּא מִבְּטָל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים – הוּא נִקְרָא בֵּית דִּין שְׂרִיּוֹא!
אָמַר רַבִּי יוֹדֵן בִּי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: בֵּית דִּינֵו חֲלוּק עֲלָיו בְּגִיטִין.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּעֵי: וְלֹא בֵּן תַנְיִנֵו, שְׂאִין בֵּית דִּין יָכוֹל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבִירוֹ עַד שִׁיְהֵא גְּדוּל מִמֶּנּוּ
בְּחֻקָּהּ וּבְמִנְיָן! וְרַבִּי וּבֵית דִּינֵו מִתִּירִין מַה שְׂאָסֵר דְּנִיּוֹל וְחֲבוּרָתוֹ?

אֵלֵא רַבִּי יוֹחָנָן בְּדַעְתֵּיהֶו. וּמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן בִּי רַבִּי צְדוּק: מְקוּבֵל אֲנִי, שְׁכַל גְּזִירָה
שְׁבִית דִּין גּוֹזְרִין עַל הַצִּיבוּר וְלֹא קִיבְלוּ רוּב הַצִּיבוּר עֲלֵיהֶן – אֵינָהּ גְּזִירָה. וּבְדָקוּ וּמִצְאוּ גְּזִירָה שֶׁל
שְׁמֹן וְלֹא קִיבְלוּ רוּב הַצִּיבוּר עֲלֵיהֶן.

יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מֵרְתָא נָחַת לְנִצְיָבִין, אֲשֶׁכַח רַבִּי שְׁמֵלַי הַדְרֹמִי יְתִיב וְדָרִישׁ: רַבִּי וּבֵית דִּינֹה
הַתִּירוּ בְשִׁמּוֹן. שְׁמוּאֵל קָבִיל עֲלוּי. וְאָכַל. רַב לֹא אָכַל. אָמַר לִיהַּ שְׁמוּאֵל: אָכֹל, דְּלֹא כֹן, אָנָּה כְּתִיב
עֲלֶךָ זָקֵן מִמֶּרָא.

אָמַר לִיהַּ: עַד דְּאָנָּה תִּפְּוֹן, אָנָּה יָדַע מֵאֵן עֵירָעַר עֲלֵיהּ, רַבִּי שְׁמֵלַי הַדְרֹמִי, מַהוּ מֵר לִיהַּ בְּשֵׁם
גְרָמִיָּה, לֹא בְשֵׁם רַבִּי וּבֵית דִּינֹה! וְאִמְרָה עֲלוּי, וְאָכַל.

בְּנִיתִיחֹן. אָמַר רַבִּי לְעֶזְרָה: בְּשִׁבְעָה מְקוֹמוֹת כְּתִיב לֹא תִתְחַתֵּן בָּם. אָמַר רַבִּי אֲבִין: לוֹסַר שְׁבַעָה
עֲמִיּוֹן.

תִּנָּא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲוִינָיָא: לוֹסַר אֶת בִּיצִיחֹן. תִּנָּא רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל: וְאֵת בֵּית הַיַּעֲנָה – זֶה בִּיצַת הַנְּעֻמִית.
שִׁבְכַת זֶרְעוֹן. וְלֹא כֵן אָמַר רַבִּי אַחָא רַבִּי הֵינָנָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: שִׁבְכַת זֶרְעוֹן שֶׁל עַבְדִּים – מֵהוֹרָה
שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְשִׁבְכַת זֶרַע לְצִאת בְּלֹא מִימֵי רַגְלִים.

וְעַל הַלְכוֹת בַּעַל קָרִי. רַבִּי בָּא בַר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי: שׁוֹנָה הַלְכוֹת וְאִינוּ שׁוֹנָה אַפְדּוֹת. תִּנְיֵי בְּשֵׁם רַבִּי
יוֹסִי: שׁוֹנָה הַלְכוֹת

[דף י"א ע"א]

רוֹזְנִיּוֹת. וּבִלְבַד שְׁלֵא יִצִיעַ אֶת מִשְׁנֵתוֹ. וְאֵת דְּבַעֵי מִימַר: וּבִלְבַד שְׁלֵא יִזְכִּיר אֶת הַאֲזַנְרוֹת.
וְעַל הַלְכוֹת אֶרֶץ הַעַמִּים. וְלֹא כֵן אָמַר רַבִּי זְעִירָא בַר אֲבוּנָא בְּשֵׁם רַב יְרֵמְיָה, יוֹסֵף כֵּן יוֹעֵזֵר אִישׁ
צְרִידָה, וְיוֹסִי כֵּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם גָּזְרוּ טוּמְאָה עַל אֶרֶץ הַעַמִּים וְעַל כְּלֵי זְכוּכִית!
רַבִּי יוֹנָה אָמַר: רַבִּי יְהוּדָה כֵּן טַבָּאֵי. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: רַבִּי יְהוּדָה כֵּן טַבָּאֵי וְשִׁמְעוֹן כֵּן שְׁטַח, גָּזְרוּ
טוּמְאָה עַל כְּלֵי מַתְכוֹת. הֲלֵל וְשִׁמְעוֹן גָּזְרוּ עַל טְהָרַת הַיְדִים.

רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי לְוִי: כִּד הָיְתָה הַלְכָה בְּיָדוֹ, וְשִׁכְחִיהָ. וְעַמְדוֹ הַשָּׁנִים וְהַסְכִּימוּ עַל דַּעַת
הָרַאשׁוֹנִים. לְמַדְדָּה שְׁכַל דְּבַר שְׁנוֹתָנִין בֵּית דִּין נִפְשָׁן עֲלוּי – סוּפּוֹ לְהִתְקַיֵּים בְּיָדוֹ כְּמַה שְׁנַאֲמַר
לְמִשְׁחָה בְּסִינֵי.

וְאִתְּיָא בִּי דְמַר רַבִּי מְנָא: **כִּי לֹא דְבַר רַק הוּא מְכָם.** וְאִם דְּבַר רַק הוּא – מְכָם. לְמַה? הוּא שְׂאִין
אַתָּם יְגִיעִין בּוֹ. **כִּי הוּא חֵיִיבָם,** אִימְתִי הוּא חֵיִיבָם? בְּשַׁעָה שְׂאִתָּם יְגִיעִין בּוֹ.

שְׁמוּאֵל אָמַר: לֹא שָׁנּוּ אֲלָא בְתוּךְ שְׁמוּנָה עֲשָׂרָה. הָא הוּיָן לְשְׁמוּנָה עֲשָׂרָה – אֲפִילוּ קָטָן מְכַפָּל.
הַתִּיבּוֹן: הַרִי שְׁבִיעִית, הַרִי הוּיָן לְשְׁמוּנָה עֲשָׂרָה דְבַר! וְרַבִּי יוֹחָנָן מְקַשֵּׁי לָהּ. רַבִּי קְרִיסְפָדָא בְּשֵׁם רַבִּי
יוֹחָנָן: רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל וּבֵית דִּינֹה הַתִּירוּ בְּאִיסוּר שְׁנֵי פְרָקִים הָרַאשׁוֹנִים.

מִסְכַּת עֲרוּבֵין פֶּרֶק חֲמִישִׁי

שְׁהִי לֹ חֲמֵשׁ חֲצֵרוֹת בְּאוּשָׁא, וּבָא מַעֲשֵׂה לְפָנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: אֵינּוּ אוֹסֵר אֶלָּא בֵּית דִּירָה בַלְבָּד.

ז. חֲמֵשׁ חֲבֵירוֹת מִקְצַת שְׁרוּיִן בְּחֲדָרִים, וּמִקְצַת שְׁרוּיִן בְּעֵלְיוֹת - טְרַקְלִין שְׁלֵהֵן כְּחֶצֶר לְבַתִּים. שְׁנַיִם שִׁשְׁתַּפִּין זֶה לְזֶה, בֵּין בֵּינָן בֵּין בְּשֶׁמֶן - אֵינָן צְרִיכִין לְעָרֵב. הִיּוּ שְׁלֹשָׁה - זֶה שְׁתַּף לְזֶה בֵּינָן, וְזֶה שְׁתַּף לְזֶה בְּשֶׁמֶן - צְרִיכִין לְעָרֵב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֶחָד יֵינן וְאֶחָד שֶׁמֶן - אֵין צְרִיכִין לְעָרֵב. אֲלַעְזָר בֶּן תְּדָאִי אוֹמֵר: אֲסוּרִין עַד שְׂעִירָבוּ.

ח. אָב וּבִנּוֹ, נְשִׂיּוֹ וְכֹלּוֹתָיו, עֲבָדֵיו וְשִׁפְחוֹתָיו, הָרֵב וְתַלְמִידוֹ, בְּזִמְן שְׂאִין עִמָּהֶם דִּיּוּרִים - הֲרִי הֵן כִּיחִידִים, צְרִיכִין לְעָרֵב, מְבֹוּי שְׁלֵהֵן - בֵּין כֶּךָ וְכֶךָ נִתְר בַּלְחֵי וְקוּרָה.

ט. עִם הָאָרֶץ שְׁהִי מוֹלִיכִין אֲצִלוֹ עֲרוֹב, מוֹלִיךְ לֹ כֶּהֵן כִּפְר תְּרוּמָה, וְיוֹשֵׁב וּמִשְׁמְרוֹ וּמִחֲשִׁיךְ עֲלָיו וְאוֹכְלוֹ, וּבָא לֹ. וּבִשְׂבִיעִית - הֲרִי זֶה מִתֵּר, מִפְּנֵי שְׁלֹא נִחְשְׁדוּ עַל הַשְּׂבִיעִית.

י. בֵּית שְׁמַנִּיחִין בּוֹ עֲרוֹב - אֵין צְרִיךְ לְהַפְרִישׁ כֶּכֶר, מְעָרְבִין בְּבֵית יִשָּׁן מִפְּנֵי דְרַכִּי שְׁלוֹם, אִם הִיּה שֶׁם רַבּוֹ, אוֹ אָדָם גָּדוֹל, אוֹ שְׁהִי מְשִׂיא אֶת בְּנוֹ וְרָצָה לְנַהֵג בּוֹ כְּבוֹד - הֲרִישוֹת בִּידוֹ. מִצְוָה עַל כָּל אָדָם לְבַטֵּל רְשׁוֹת, אִם הִיּה אָדָם גָּדוֹל - הֲרִישוֹת בִּידוֹ.

יא. אֲנָשִׁי חֲצֵר שֶׁשְׂכַח אֶחָד מֵהֵן וְלֹא עָרֵב - עֲלָיו לְבַטֵּל הֲרִישוֹת. אִם הִיּה שֶׁם בֵּית הָאָבֵל אוֹ בֵּית הַמְּשִׁתָּה, וְרָצוּ לְבַטֵּל רְשׁוֹתוֹ - הֲרִישוֹת בִּידוֹ.

יב. שְׁלֹשָׁה שְׁהִי שְׁרוּיִן בְּחֶצֶר, וּמֵת אֶחָד מִבְּנֵי הַחֶצֶר, וְהֵנִיחַ אֶת הֲרִישוֹת לְאֶחָד מִן הַשּׁוֹק, מִבְּעוֹד יוֹם - אוֹסֵר. מִשְׁחֻשְׁכָּה - אֵינּוּ אוֹסֵר. וְאֶחָד מִן הַשּׁוֹק שָׁמַת, וְהֵנִיחַ אֶת רְשׁוֹתוֹ לְאֶחָד מִבְּנֵי חֶצֶר, מִבְּעוֹד יוֹם - אֵינּוּ אוֹסֵר. מִשְׁחֻשְׁכָּה - אֵין אוֹסֵר. הֲרִי שֶׁשְׂכַח וְלֹא עָרֵב, וְחָזַר וְהוֹצִיא, בֵּין בְּשׁוּגַג

א. הַנּוֹתֵן עֲרוּבוֹ בְּסוּף אֲלָפִים אִמָּה שֶׁל תַּחּוּם, אִם הִיּה בֵּיתוֹ סְמוּךְ לַחֻמָּה - יִכְנַס. וְאִם לֹאוֹ - לֹא יִכְנַס. נִתְּנוּ אִמָּה אַחַת חוּץ לַתַּחּוּם, אִם הִיּה בְּתוֹךְ אֲלָפִים אִמָּה שְׁלוֹ - עֲרוּבוֹ עֲרוֹב. וְאִם לֹאוֹ - אֵין עֲרוּבוֹ עֲרוֹב.

ב. בְּרֵאשׁוֹנָה הִיּוּ בְנֵי טְבָרְיָא מְהַלְכִין אֶת כָּל חֲמֵתָה, וְאֵין בְּנֵי חֲמֵתָה בְּאֵין אֶלָּא עַד מְקוֹם הַכֶּפֶה, עַכְשָׁו בְּנֵי טְבָרְיָא וּבְנֵי חֲמֵתָה חָזְרוּ לְהִיּוֹת עֵיר אַחַת.

ג. אֲנָשִׁי עֵיר גְּדוּלָּה מְהַלְכִין אֶת כָּל עֵיר קְטָנָה, וְאֲנָשִׁי עֵיר קְטָנָה מְהַלְכִין אֶת כָּל עֵיר גְּדוּלָּה. אֵימָתִי? בְּזִמְן שְׁהִי בְּתוֹךְ אֲלָפִים אִמָּה שְׁלֵהֵן. וְאִם לֹא הִיּוּ בְּתוֹךְ אֲלָפִים אִמָּה שְׁלֵהֵן - אֵין לָהֶם אֶלָּא אֲלָפִים אִמָּה בַלְבָּד. וְאֲנָשִׁי עֵיר קְטָנָה - אֵין לָהֶם אֶלָּא אֲלָפִים אִמָּה בַלְבָּד.

ד. עֵיר שֶׁל רַבִּים שֶׁחָרְבָה, וְנִשְׁתִּירוּ בָּהּ גְּדוּדֵיּוֹת גְּבוּהוֹת עֲשָׂרָה טַפְחִים, אָף עַל פִּי שְׂאִין צוּרוֹת פְּתַחֶיהָ נִפְרִים - הֲרִי זֹו מִתְעַבְרַת לְהִיּוֹת כְּעֵין עֵיר. עֵיר שֶׁל יָחִיד וְנִעֲשִׂית שֶׁל רַבִּים, וְרִישוֹת הָרַבִּים עוֹבְרַת בְּתוֹכָהּ, כֵּיכַד מְעָרְבִין אוֹתָהּ? עוֹשִׂין לְחֵי מִכָּאן וְלְחֵי מִכָּאן, אוֹ קוּרָה מִכָּאן וְקוּרָה מִכָּאן, וּמְעָרְבִין וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּאִמְצַע. וְאֵין מְעָרְבִין אוֹתָהּ לְחֻצָאֵין, אֶלָּא אוֹ כְּלָהּ, אוֹ מְבֹוּי מְבֹוּי בְּפָנֵי עֲצֻמָּה. עֵיר שֶׁל רַבִּים, וְהִיּה הִיא שֶׁל רַבִּים, וְאֵין לָהּ אֶלָּא פֶּתַח אֶחָד - מְעָרְבִין אֶת כְּלָהּ.

ה. סַכַּת הַחֵג בְּחָג, רַבִּי יְהוּדָה מַחֲיֵב בְּעֲרוֹב וּבְמִזְוָה וּבְמַעֲשֵׂר, וְחֲכָמִים פּוֹטְרִין. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: מְעָרְבִין כֶּכֶר שְׁלֵם אֶפְלוֹ הוּא כְּאִיסָר, אֶפְלוֹ לֹא נִטַּל מִמֶּנּוּ אֶלָּא כְּדִי דַּמּוּעַ וְחַלְתּוֹ, יִתֵּר עַל כֶּן - הֲרִי זֶה אֲסוּר.

ו. מִי שִׁישׁ לֹ חֲמֵשׁ חֲצֵרוֹת בְּעֵיר אַחַת, אִם הִיּה מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלֶן - הֲרִי זֶה אוֹסֵר אֶת כְּלָן. וְאִם לֹאוֹ - אֵין אוֹסֵר אֶלָּא מְקוֹם דִּירָתוֹ בַלְבָּד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בְּכֶן נִפְחָא

בין במזיד - הרי זה אוסר; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: במזיד - אוסר. בשוגג - אינו אוסר. מי שבטל רשותו, וחרז והוציא, בין בשוגג בין במזיד - הרי זה אוסר.

יג. אחד שלא ערב - נותן רשותו לאחד שערב. ושנים שערכו - נותנין רשותן לאחד שלא ערב. ושנים ערב. ושנים שלא ערכו - נותנין רשותן לשנים שערכו, או לאחד שלא ערב. אבל אין אחד שערב נותן רשותו לאחד שלא ערב, ואין שנים שערכו נותנין רשותן לשנים שלא ערכו. ואין שנים שלא ערכו נותנין רשותן לשנים שלא ערכו, שכל זמן שהיו שנים שרוין בחצר, ושכח אחד מהן ולא ערב - הרי זה אוסר.

יד. ישראל מומר משמר שבתו בשוק - מבטל רשות, שאינו משמר שבתו בשוק - אינו מבטל רשות. מפני מה? שאמרו: ישראל נוטל רשות ונותן רשות, והעובד כוכבים עד שישפיר. כיצד מבטל רשות? אומר: 'רשותי נתונה לך, רשותי מבטלת לך' - קנה ואין צריך לזכות.

טו. חצרו של נכרי, הרי הוא כדיר של בהמה - מתר להכניס ולהוציא מחצר לבתים ומן הבתים לחצר. ואם יש שם ישראל אוסר; דברי רבי מאיר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה, והלכה כדבריו.

טז. הגוסס, אף על פי שאינו יכול לחיות - הרי זה אוסר. קטן, אף על פי שאין יכול לאכול פזית - הרי זה אוסר. קסדור הבא לעיר, עד שלוששים יום - הרי זה אוסר מיד. אימתי? בזמן שיחדו לו בית דירה. לא יחדו לו בית דירה, או שאין עמהן דיורין בחצר - אין אוסר. אכסנאי - אין אוסר לעולם.

יז. אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא ערב, והיתה לו אכסדרה על פתחו, בזמן שמגפפת - מתרת לו ואסורה לכל בני חצר.

אם אינה מגפפת - אסורה לו ואסורה לכל בני החצר. כלים ששבתו בחצר - מתרין לטלטל בחצר. אנשי חצר ששכחו ולא ערכו - אסור מלהכניס ומלהוציא מחצר לבתים ומבתים לחצר. וכלים ששבתו בחצר - מתרין לטלטל בחצר.

יח. חמש חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי, ושכחו כלם ולא ערכו - אסור להכניס ולהוציא מחצר למבוי ומן המבוי לחצר. וכלים ששבתו בחצר - מתר לטלטל בחצר, ובמבוי אסור. ורבי שמעון מתיר, שהיה רבי שמעון אומר: כל זמן שהן של רבים, ושכחו ולא ערכו, גג וחרז ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי - כלן רשות אחת הן. אמר רבי: כשהיינו לומדין תורה אצל רבי שמעון בתקיעין, היינו מעלין שמן באלונגית מגג לגג, ומגג לחצר, ומחצר לחצר, ומחצר לקרפף, עד שהיינו מגיעים אצל המעין שהיינו רוחצין בו. אמר רבי יהודה: מעשה בשעת הסכנה, היינו מעלין ספר תורה מחצר לגג, ומגג לחצר, ומחצר לקרפף לקרות בו. אמרו לו: אין שעת הסכנה ראיה.

יט. שתי חצרות, זו לפני זו, החיצונה של רבים, והפנימית של יחיד - החיצונה - צריכה ערוב. והפנימית - אין צריכה ערוב. הפנימית של רבים והחיצונה של יחיד, הפנימית - צריכה ערוב. והחיצונה - אינה צריכה ערוב. רבי עקיבא אוסר את החיצונה, שדריסת הרגל אוסרתה. וחכמים אומרים: אין דריסת הרגל אוסרתה. היו שתיקה של רבים, ונתנו את ערובן בחיצונה, ושכח אחד בין מן החיצונה בין מן הפנימית ולא ערב - שתיקה אסורות. נתנו ערובן בפנימית, ושכח אחד מן הפנימית ולא ערב - שתיקה אסורות. מן החיצונה ולא ערב - שתיקה אסורות; דברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים: פנימית מתרת וחיצונה אסורה. אחד שתי חצרות זו לפני זו, ואחד שלש דיוטאות - זו למעלה מזו. במה דברים אמורים? בזמן

שְׁדַרְךָ הַפְּנִימִית לְצִאת עַל הַחִיצוֹנָה וְעַל מַקְצָתָהּ, וְדַרְךָ הַעֲלִיּוֹנָה לִירֵד עַל הַתַּחְתּוֹנָה וְעַל מַקְצָתָהּ. חֲמֵשׁ חֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת לְבֵית שַׁעַר, וְשִׁכְחוּ וְלֹא עָרְבוּ - מִתְרִין בְּחֲצֵרוֹת, וְאַסוּרִין בְּבֵית שַׁעַר. חֲמֵשׁ דִּיּוּטָאוֹת פְּתוּחוֹת לְאַלְקֻט¹, וְשִׁכְחוּ וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ - מִתְרִין בְּדִיּוּטָאוֹת וְאַסוּרִין בְּאַלְקֻט.

מִסְפַּת עֲרוּבִין פֶּרֶק שִׁשִּׁי

א. שְׁתוּף מְבוֹי כִּיצַד? מֵנִיחַ אָדָם חֲבִית שֶׁל יֵינ, וְשֶׁל שֶׁמֶן, וְשֶׁל תְּמָרִים, וְשֶׁל גְּרוּגְרוֹת וְשֶׁל שֶׁאֵר מֵינֵי פְרוֹת, בֵּין מִשְׁלוֹ בֵּין מִשְׁלַח חֲבָרוֹ, וְאוֹמֵר: 'הֲרִי זֶה לְכֹל בְּנֵי מְבוֹי'; הֵיטָה מִשְׁלָהֶן - אֵין צְרִיף לְזִכּוֹת. הֵיטָה מִשְׁלוֹ - מִגְּבִיחָה מִן הָאֶרֶץ וְאוֹמֵר: 'זְכִיתִי לָכֶם וְלְכֹל שְׁנִתּוֹסְפוֹ עֲלֵיכֶם'. נִתּוֹסְפוֹ עֲלֵיהֶן - מְזַכֶּה וְאֵין צְרִיף לְהוֹדִיעַ. אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה וְהֵינּוּ שְׂרוּיִין בֵּית גְּלוּדָה בְּלוּד, וְהֵינּוּ מִבְּשָׁלִין קְדָרָה שֶׁל עֲדָשִׁים, וְאֶחָד עוֹמֵד עַל פֶּתַח הַמְּבוֹי וְאוֹמֵר: 'זְכִיתִי לָכֶם בְּקְדָרָה שֶׁל עֲדָשִׁים', הֵינּוּ - כְּדִי לְשִׁתּוֹת בּוֹ מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. וְהַשֶּׁמֶן - כְּדִי לְאַכּוֹל בּוֹ מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. הַחֲמִץ - כְּדִי לְטַבֵּל בּוֹ. זֵיתִים וּבְצָלִים - כְּדִי לְאַכֵּל בְּהֵן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. תַּחֲלָתוֹ וְסוּפוֹ - כְּשַׁעוֹר הֵזָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: תַּחֲלָתוֹ כְּשַׁעוֹר הֵזָה, אֶף עַל פִּי שֶׁאֵין סוּפוֹ כְּשַׁעוֹר הֵזָה. כֹּלָּה הַחֲפֶץ - מוֹדִיעַ, וְאֵינוֹ צְרִיף לְזִכּוֹת.

ב. אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר: פֶּעַם אַחַת שָׁבַת רַבִּי מֵאִיר בְּעֶרְדְּסָקָא וּבֵא אָדָם אֶחָד וְאוֹמֵר: 'רַבִּי! עָרְכִיתִי בְּבְצָלִים [לְטַבְּעִין]', וְהוֹשִׁיבוֹ רַבִּי מֵאִיר בְּאֶרְבַּע אַמּוֹת שָׁלוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: מְעָרְבִין לְחוּלָה וְלֹאֲסַטְנִים וְלִזְקָן כְּדִי מְזוּנֵוֹ. וְלֹרְעָבְתָן - סְעוּדָה בֵּינוּנִית שֶׁל כָּל אָדָם.

ג. אֵין מִשְׁתַּתְּפִין, לֹא בְּאוֹצֵר וְלֹא בְּמְבוֹי, אֲלֵא אִם כֵּן יִחַד לוֹ מְקוֹם. הָאֲנָשִׁים

שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ וְעָרְבוּ שְׁלֹא לְדַעַת הַנָּשִׁים - שְׁתוּפָן שְׁתוּפָן. וְנָשִׁים שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ שְׁלֹא לְדַעַת בְּעֲלֵיהֶן - אֵין שְׁתוּפָן שְׁתוּפָן, וְאֵין עֲרוּבָן עֲרוּב. וּמְעָרְבִין בְּחֲצֵרוֹת בְּפֶתַח, וְאִם רָצוּ לְעָרֵב בֵּינָן - אֵין מְעָרְבִין. מִשְׁתַּתְּפִין בְּמְבוֹי בֵּינָן, וְאִם רָצוּ לְהִשְׁתַּתְּףַי בְּפֶתַח - מִשְׁתַּתְּפִין. מְעָרְבִין בְּחֲצֵרוֹת, וּמִשְׁתַּתְּפִין בְּמְבוֹי, שְׁלֹא לְשַׁכַּח תּוֹרַת עֲרוּב מִן הַתִּינוּקוֹת, שִׁיאֲמְרוּ: 'אֲבוֹתֵינוּ לֹא עָרְבוּ'; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אוֹ מְעָרְבִים אוֹ מִשְׁתַּתְּפִים.

ד. עֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת בְּחֲצֵר וְשְׁתוּפֵי מְבוֹאוֹת בְּמְבוֹי. שְׁנַיִם שִׁשְׁתַּפִּין זֶה לְזֶה זֶה בֵּינָן וְזֶה בְּשֶׁמֶן - צְרִיף שִׁיבֹא² עִמָּהֶן בְּמְבוֹי. אִמֵּר רַבִּי מֵאִיר: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אֵין מְעָרְבִין לְאָדָם אֲלֵא מִדַּעְתּוֹ? לְפִי שֶׁאֵין רוּצָה שִׁישְׁתַּתְּפוּ אַחֲרַיִם עִמּוֹ בְּחִלְקוֹ, אֲבָל אִם הָיָה לוֹ תְּבִשִׁיל אוֹ עֶסֶה אֲצֵל חֲבָרוֹ - זָכָה לוֹ תְּבִשִׁילוֹ.

ה. הַמְעָרֵב עַל יְדֵי בְנֵי עִירוֹ שִׁילְכוּ עִמּוֹ לְבֵית הָאָבֵל, אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה וְקָבְלוּ עֲלֵיהֶן מִבְּעוֹד יוֹם שִׁיבֹא - מִתְּרַ. מִשְׁתַּחֲשֵׁף - אֲסוּר, שֶׁאֵין מְעָרְבִין מִשְׁתַּחֲשֵׁף. עָרֵב עֲלֵיהֶן בְּקוּפּוֹת שֶׁל תְּמָרִים, וּבְקוּפּוֹת שֶׁל גְּרוּגְרוֹת, וּבְקוּפּוֹת שֶׁל זֵיתִים, אִם יֵשׁ מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד - יְבוֹאוּ. וְאִם לֹא - לֹא יְבוֹאוּ. קָבְלוּ עֲלֵיהֶם זֶה אַחֵר זֶה, הֲרֵאֲשׁוּנִים שִׁישׁ לָהֶם - יְבֹאוּ, אַחֲרוֹנִים - לֹא יְבוֹאוּ.

ו. הַמְעָרֵב עַל יְדֵי עֲצְמוֹ לְרוּחַ אַחַת לְשַׁבְּתוֹת שֶׁל כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְאוֹמֵר: רְצִיתִי - אֵלֶיךָ, לֹא רְצִיתִי - לֹא אֵלֶיךָ, רָצָה מִבְּעוֹד יוֹם - עֲרוּבוֹ עֲרוּב. מִשְׁחַשְׁכָּה, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עֲרוּבוֹ עֲרוּב. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין עֲרוּבוֹ עֲרוּב, עַל יְדֵי עֲצְמוֹ לְשְׁתֵּי רוּחוֹת לְכֹל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְאוֹמֵר: 'לְמָקוֹם שֶׁאֲרָצָה

² לפי הגר"א תבא זה היא תקון בדוקא, ובאר

זאת יפה בחזון יחזקאל.

¹ בית העשוי להתקמר בו בפניו.

אלף, רצה מבעוד יום - ערובו ערוב, משחשכה - הרי זה חמר גמל.

ז. לא יערב אדם על ידי בנו ובתו הגדולים, ועל ידי עבדו ושפחתו העברים, ועל ידי אשתו, אלא מדעתו. אבל מערב הוא על ידי בנו ובתו הקטנים, ועל ידי עבדו ושפחתו הפנענים, ועל ידי בנו ובתו הקטנים, בין לדעתו בין שלא לדעתו, מפני שידן כידו. וכלן שערכו, וערב עליהם רבן - יוצאין בשל רבן, חוץ מן האשה שיכולה למחות על ידי בעלה.

ח. עבד עברי, ומי שחציו עבד וחציו בן חורין - יוצאין על ידי עצמן. עבד של שני שתפין - יוצא בערוב של זה בדרום, ומהלך בדרום. בערוב שניהן - מהלך בצפון בערובו של זה בדרום, ובדרום בערובו של זה בצפון, ואם מצעו את התחום - אל יזוז ממקומו. קטן שצריך לאמו - יוצא בערוב אמו, ושאין צריך לאמו - אין יוצא בערוב אמו.

ט. כתל חצר שנפרץ, מארבעה טפחים עד עשר אמות - מתר, מפני שהוא כפתח, יתר מכאן - כנגד הפרצה אסור. נפרצו בו פרצות הרבה, אם העומד מרבה על הפרוץ - מתר. ואם הפרוץ מרבה על העומד, כנגד הפרצה, נפרצה כנגד עשרה בתים - בטלה המחיצה. שתי חצרות זו למעלה מזו, ובין זו לזו עשרה טפחים, או שיש בה גדוד חמשה ומחצה חמשה - מערבין שנים ואין מערבין אחד. היתה אחת מהן גבוהה עשרה טפחים, ומעטה באבנים, בכפתים ובסלם הצורי, או שהביא נסר שרחב ארבעה טפחים וקבעו בה - מערבין שנים. ואם רצו - מערבין אחד. פחות מכן - מערבין אחד ואין מערבין שנים. היתה אחת מהן גבוהה עשרה טפחים - עושין לה מחיצה גבוהה חמשה טפחים, ומבטלה.

י. כתל שבין שתי חצרות גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה - מערבין שנים ואין

מערבין אחד. מצטו באבנים, בכפתים ובסלם הצורי, או שהביא נסר רחב ארבעה טפחים, וקבעו בה - מערבין שנים, ואם רצו - מערבין אחד. פחות מכן - מערבין אחד ואין מערבין שנים.

יא. מתבן שבין שתי חצרות, גבוהה עשרה טפחים - מערבין שנים ואין מערבין אחד. אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן, נתמעט התבן מעשרה טפחים - מערבין אחד ואין מערבין שנים, אלא אם רצה - סותם את פתחו ומבטל את רשותו, הוא אסור וחרבו מתר. וכן בכתל של תבן שבין שתי חצרות.

יב. רבי מאיר אומר: סילונות שבפרכין מחזיקין סאתים, אף על פי שהן נקובין - שופכין לתוכם מים בשבת. ונחמים אומרים: עד שיפקקו. אחרים אומרים: ביב שקמור ארבע אמות ברשות הרבים - שופכין לתוכו מים בשבת. עוקה שבחצר מחזקת סאתים, אף על פי שנתמלאת מערב שבת - שופכין לתוכה בשבת, אחת עוקה ואחת גסטרטא שבחצר מחזקת סאתים, אף על פי שנתמלאו מערב שבת - שופכין לתוכן בשבת.

יג. הגג ומרפסת החצר והאכסדרא - מצטרפין לארבע אמות. הבית והעליה החצר והגג - אין מצטרפין לארבע אמות, אף על פי שהן מאה אמה - לא ישפך על פי הביב, אבל הוא שופך לגג, והמים יורדין לביב. אין עושין לה צנור, אבל עושין לה מזחלה, שלא יאמרו: צנורו של פלוני מקלח מים בשבת.

יד. צנור המקלח לרשות הרבים, אחד מים ואחד יין - קולט, בין ביד בין בפלי ושותה, ובלבד שלא יצרף פיו עם פי החבית, אם רשות הגג למעלה מעשרה טפחים, וישתה. אבל מצרף הוא פיו לצנור למטה מעשרה טפחים ושותה, לא יצרף אדם ידו עם הכתל ועם המזחלה, אם רשות הגג למעלה מעשרה טפחים, ושותה. אבל

מְצַרְףּ הוּא יָדוּ לְצַנּוֹר לְמִטָּה מְעֻשָּׂה טְפָחִים, וְשׁוֹתָהּ. וְאִם יֵשׁ פִּי צַנּוֹר אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים - אָסוּר, שְׂאִין מְטֻלְטֵלִין מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת.

טו. בּוֹר בְּרֻשׁוֹת הָרְבִים, וְאִין בֵּינוּ לְכַתֵּל אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם - בְּנֵי חָצֵר מְתָרִין, וּבְנֵי עֲלִיָּה אָסוּרִין. אִם יֵשׁ בֵּינוּ לְבֵין הַכַּתֵּל אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם - בְּנֵי חָצֵר אָסוּרִין, וּבְנֵי עֲלִיָּה מְתָרִין. בְּאֵר שְׁלֹפְנֵי הַחֲלוֹן - מְשַׁלְּשֵׁל וּמְמַלֵּא הַיַּמְנוּ בְּשִׁבְתָּ, וּבִלְבָד שְׂלֵא יִהְיֶה בֵּינוּ וּבֵין הַכַּתֵּל אַרְבָּעָה טְפָחִים, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם. אִם יֵשׁ בְּפִי הַבְּאֵר אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף, מְשַׁלְּשֵׁל וּמְמַלֵּא הַיַּמְנוּ בְּשִׁבְתָּ.

טז. בּוֹר שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת - מְשַׁלְּשֵׁל וּמְמַלֵּא הַיַּמְנוּ בְּשִׁבְתָּ, וּבִלְבָד שְׂלֵא יִהְיֶה בֵּינוּ לְכַתֵּל אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם. אִם יֵשׁ בְּפִי הַבּוֹר אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים - אָסוּר, שְׂאִין מְטֻלְטֵלִין מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת.

יז. אַמַּת הַמַּיִם שְׁלֹפְנֵי הַחֲלוֹן - מְשַׁלְּשֵׁל וּמְמַלֵּא הַיַּמְנוּ בְּשִׁבְתָּ, וּבִלְבָד שְׂלֵא יִהְיֶה בֵּינָה לְכַתֵּל אַרְבָּעָה טְפָחִים, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם. זֶה הִיָּה מְעֻשָּׂה בְּאֵמָה שֶׁל פְּרֻטְלִיָּה, וּבֵא מְעֻשָּׂה לְפָנָי רֶבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְאָמַר: הוֹאִיל וְאִין בֵּינָה לְבֵין הַכַּתֵּל אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם - מְתָרַת. וְאִם יֵשׁ בְּפִיָּה אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף מְשַׁלְּשֵׁל וּמְמַלֵּא הַיַּמְנוּ בְּשִׁבְתָּ.

יח. אַמַּת הַמַּיִם שְׁעוֹבֶרֶת בְּחָצֵר - אִין מְמַלֵּאִין מִמְנָה בְּשִׁבְתָּ, אֲלֵא אִם כֵּן עָשׂוּ לָהּ מְחֻצָּה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּכַנְיֶסָה וּבִיצִיאָה. עָשׂוּ לָהּ בְּכַנְיֶסָה וְלֹא בִיצִיאָה, בִּיצִיאָה וְלֹא בְּכַנְיֶסָה - אִין מְמַלֵּאִין הַיַּמְנָה בְּשִׁבְתָּ, אֲלֵא אִם כֵּן עָשׂוּ לוֹ מְחֻצָּה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּכַנְיֶסָה וּבִיצִיאָה. הִיתָה רְחִיבָה מְרֻאָשָׁה אֶחָד וְצָרָה מְרֻאָשָׁה אֶחָד - הָרִי זֶה מְרַחֵב אֶת מְקוֹם הַצָּר, וְאִין צָרִיךְ לְעֲשׂוֹת מְחֻצָּה אֲלֵא לְרַחֵב בִּלְבָד. וְכֵן אִתָּה

מוציא בביבין המקשקשין תחת הבתים ותחת החצרות.

יט. רבי יהודה אומר: כּתל שעל גבה - נדונין כמחצה. אומר רבי יהודה: מעשה באמת המים שהיתה באה מאבל לצפורי, והיו ממלאין הימנה בשבת על פי הזקנים. אמרו לו: משם ראיה? מפני שלא היתה עמקה עשרה ורחבה ארבעה.

כ. גזוזטרא שהיא למעלה מן המים - אין ממלאין הימנה בשבת, אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים, בין מלמעלה בין מלמטה. ואם היה למטה מן המים, אף על פי שהמים צפין על גבה - אין בכך כלום. רבי מאיר אומר: אף מלמעלה. רבי חנניא בן עקביא אומר: גזוזטרא שיש בה ארבע על ארבע אמות, חוקק בה ארבע על ארבע, וממלא הימנה בשבת.

מִסְפַּת עְרוּבִין פְּרָק שְׁבִיעִי

א. שְׁעָרֵי גְנָה, בְּזִמְן שֵׁישׁ לֶהֱן בֵּית שַׁעַר מִבְּפָנַיִם - פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בֵּהֶן מִבְּפָנַיִם. מִבְּחוּץ - פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בֵּהֶן מִבְּחוּץ. מִכָּאן וּמִכָּאן - פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בֵּהֶן מִכָּאן וּמִכָּאן. אִין לֵהֶם לֹא לְכָאן וְלֹא לְכָאן - אָסוּרִים כָּאן וְכָאן. וְכֵן פּוֹתְחֵי חֲנִיּוֹת בְּרֻשׁוֹת הָרְבִים; רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: בְּזִמְן שֶׁהַמְנַעוּל לְמִטָּה מְעֻשָּׂה - מְבִיא אֶת הַמְּפָתַח מְעֻרָב שֶׁבֶת וּמְנִיחוֹ בְּאַסְקוּפָא, לְמַחֵר, פּוֹתְחֵי וְנוֹעֲלֵי וּמְחִזִּירוֹ לְאַסְקָפָה. וּבְזִמְן שֶׁהַמְנַעוּל לְמַעְלָה מְעֻשָּׂה - מְבִיא מְפָתַח מְעֻרָב שֶׁבֶת וּמְנִיחוֹ בְּמַנְעוּל. לְמַחֵר - פּוֹתְחֵי וְנוֹעֲלֵי וּמְחִזִּירוֹ לְמַקְוֵמוֹ. וְחֻכְמַיִם אֹמְרִים: אִף בְּזִמְן שֶׁהַמְנַעוּל לְמַעְלָה מְעֻשָּׂה טְפָחִים, מְבִיא מְפָתַח מְעֻרָב שֶׁבֶת וּמְנִיחוֹ בְּאַסְקוּפָא, לְמַחֵר - פּוֹתְחֵי וְנוֹעֲלֵי וּמְחִזִּירוֹ לְמַקְוֵמוֹ, אוֹ בְּחֲלוֹן שֶׁעַל גְּבִי הַפֶּתַח. אִם יֵשׁ בְּחֲלוֹן אַרְבַּע עַל אַרְבַּע - אָסוּר, מְפָנִי שֶׁהוּא כְּמוֹצֵא מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת.

ז. חָצַר גְּדוּלָה שֶׁנִּפְרָצָה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְנִשְׁתַּיְרוּ בָּהּ גְּדוּדוֹת גְּבוּהוֹת עֲשָׂרָה טַפְחִים, עַד עֲשׂוֹר אַמּוֹת - מִתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּפְתַח. פְּחוֹת מִכֵּן - מִתְּרִין לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת וְאַסוּרִין לְעֵתִיד לְבָא; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּשֶׁם שֶׁאַסוּרִין לְעֵתִיד לְבָא אַסוּרִין לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת. וְקִטְנָה שְׂאִינָה אֲלֵא כַּעֲשָׂר, וְנִטְלָה דּוֹפְנָה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְנִשְׁתַּיְרַ כָּפֶס מִכָּאן כָּפֶס מִכָּאן - מִתָּר. נִטְלָה כְּלָה - מִתָּר לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת וְאַסוּרָה לְעֵתִיד לְבָא; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּשֶׁם שֶׁאַסוּרָה לְעֵתִיד לְבּוֹא, כֶּף אַסוּרָה לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת.

ח. חֲלוֹן שֶׁמִּקְצָתָהּ בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה וּמִקְצָתָהּ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה - מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבִין אֶחָד. הֵיטָהּ כְּלָה לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה וּמֵעֲטָה בְּאַבְנִים, אוּ בְּגַפְתִּים, וּבְסָלִם הַמְצָרִי, אוּ שֶׁהִיא נֹסֵר שֶׁרְחֵב אַרְבָּעָה טַפְחִים וְקָבְעָה בָּהּ, מְעַרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ - מְעַרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מִכֵּן - מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבִין אֶחָד.⁴ הֵיטָהּ רְחֵבָה מֵרֵאשִׁי אַחַת וְקָצְרָה מֵרֵאשִׁי אַחַר - הֵרִי זֶה מֵרְחִיב אֶת מְקוֹם הַצֵּר. חֲלוֹן שֶׁהִיא אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טַפְחִים - עוֹשֶׂה לָּהּ מְרִבּוּיּוֹת וּמְבִטְלָהּ. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲנִיּוֹת פְּתוּחוֹת לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וּפְתוּחוֹת לְחֲצֵרוֹת, אִם אֵין שָׁם אֲלֵא דְּבַר מוֹעֵט - מֵבִיא וּמִטְלֵל מִזֶּה לָּזֶה. הֵיטָהּ חָצַר וּבָהּ דִּיּוּרִין. עֲרֹבוּ - מִתְּרִין. לֹא עֲרֹבוּ - אַסוּרִין.

ט. אֶחָד חֲלוֹן שֶׁבֵּין שְׁנַיִם בְּתִים, וְאֶחָד חֲלוֹן שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, וְאֶחָד חֲלוֹן שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת וְעֵינָן בְּהַנְּחוֹת הַגְּרָמָא וְיָל.

ב. הַחֲרוֹם וְהַפְּסָקָנִין³ וְסָפִינָה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, גְּבוּהִין עֲשָׂרָה טַפְחִים - אֵין מְטַלְטְלִין, לֹא מִתּוֹכָן לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים וְלֹא מֵרִשּׁוֹת הַרְבִּים לְתוֹכָן, אֲבָל יוֹרֵד לְתוֹכָן וְאוֹכֵל. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת מִתָּר, חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת - אָסוּר. אֲמַת הַמַּיִם בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, עֲמוּקָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְכֵן גּוּמָא - אֵין מְטַלְטְלִין, לֹא מִתּוֹכָהּ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְלֹא מֵרִשּׁוֹת הַרְבִּים לְתוֹכָהּ, אֲבָל יוֹרֵד לְתוֹכָהּ וְשׁוֹתָהּ. אִם הָיוּ הַמַּיִם מוֹעֲטִים - מְזַלְף לְתוֹךְ יָדוֹ וְשׁוֹתָהּ. אִם הָיוּ שְׁנַיִם, זֶה מְעַמֵּיד לְחִבְרוֹ, וְהֵלָה שׁוֹתָהּ. וְזֶה מְעַמֵּיד לְחִבְרוֹ וְהֵלָה שׁוֹתָהּ. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת - מִתָּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת - אָסוּר.

ג. אֵילָן בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים. אִם אֵין גּוּפוֹ גְּבוּהָ מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים - מְטַלְטְלִין תַּחְתָּיו. הֵיטָהּ גְּבוּהָ מִשְׁלַל רִחוּחֵתָיו, וְנִמְדָּ מְרוּחַ אַחַת - רוֹאֵין אֶת הַנְּמוּךְ כְּאִלוֹ הוּא פֶּתַח, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֵהָא נְמוּךְ יֵתֵר עַל הַגְּבוּהָ.

ד. חֲרֻבָּה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, עֲמוּקָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, חֲלוֹן שֶׁעַל גְּבֵה שׁוֹפְכִין לְתוֹכָהּ מַיִם בְּשֶׁבֶת. הָיוּ שְׁנַיִם - שְׁתֵּיהֶן אַסוּרוֹת, שְׂאֵין שְׁתֵּי רִשּׁוֹת מִשְׁתַּמְשׁוֹת בְּרִשּׁוֹת אַחַת. הֵיטָהּ אַחַת וְהִיא שֶׁל רַבִּים - אַסוּרָה עַד שִׁיעָרְבוּ.

ה. אֲשֶׁפָּה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים, חֲלוֹן שֶׁעַל גְּבֵה - זוֹרְקִין לָּהּ בְּשֶׁבֶת. הָיוּ שְׁתֵּים - שְׁתֵּיהֶן אַסוּרוֹת, שְׂאֵין שְׁנַיִ רִשּׁוֹת מִשְׁמִשּׁוֹת כְּאַחַת, הֵיטָהּ אַחַת וְהִיא שֶׁל רַבִּים - אַסוּרָה עַד שִׁיעָרְבוּ.

ו. בְּנֵי חָצַר וּבְנֵי מִרְפֶּסֶת, שְׂאֵין צְרִיכִים לְעֲרֹב, שֶׁעֲרֹבוּ אֵלוֹ לְעֲצָמָן וְאֵלוֹ לְעֲצָמָן, כֹּל שֶׁגְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים - לְמִרְפֶּסֶת. פְּחוֹת מִכֵּן - לְחָצַר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהָיוּ שֶׁל רַבִּים, וְעֲרֹבוּ אֵלוֹ לְעֲצָמָן וְאֵלוֹ

⁴ בְּפִסְפָּרִים כְּתוּב לְהַפְּדָה, וְהַנְּחַתִּי עַל פִּי חֲלוֹן

יְהוֹקֵמָאֵל, וְעֵינָן בְּהַנְּחוֹת הַגְּרָמָא וְיָל.

⁵ סוֹתָם אֶת הַחֲלוֹן עִם עֲנָפִים.

³ בְּרִכּוֹת הָעֲשׂוּיּוֹת לְמִלְאוֹת בְּהֵן מַיִם.

תאמר בגנות, שְׁכַל אֶחָד וְאֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ? אָמַר לָהֶם: הֲרִי שְׁהִיתָה חֲלוּקָה, או שְׁהִיתָה עֲשׂוּיָה פִסְפָּס⁸, לא כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר: עַד כָּאֵן הִיתָה תְּשׁוּבָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: הַגֵּג, וְהַמְרַפֶּסֶת, הַחֲצָר וְהָאֲכֹסְדָרָה - בְּלֵן רְשׁוֹת אַחַת הֵן.

מִסְכַּת עֲרוּבֵין פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, אַחַת פְּתוּחָה לְצִפּוֹן וְאַחַת פְּתוּחָה לְדָרוֹם, וְגִגּוֹתֶיהֶן שׁוּיִן - הַגֵּגִין רְשׁוֹת לְעֶצְמָן. וְהַחֲצֵרוֹת - כָּל אַחַת וְאַחַת רְשׁוֹת לְעֶצְמָן. הִיתָה אַחַת מֵהֶן גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וּמַעֲטָה בְּאַבְנִים, וּבְכַפְתִּים¹⁰ וּבְסֵלֶם הַחֲצוּרִי, או שְׁהִבִיא נֶסֶר שֶׁהוּא רָחֵב אַרְבָּעָה טְפָחִים וְקָבְעוּ בָּהּ - מְעַרְבִין שְׁנַיִם. אִם רָצוּ - מְעַרְבִין אַחַת. פְּחוֹת מִכֵּן - מְעַרְבִין שְׁנַיִם, וְאִין מְעַרְבִין אֶחָד.

ב. שְׁתֵּי גִזּוּזֵטְרוֹאוֹת, זו כְּנֶגֶד זוּ בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים, וּבֵין זוּ לְזוּ אַרְבָּעָה טְפָחִים - מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאִין מְעַרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מִכָּאֵן - מְעַרְבִין אֶחָד וְאִין מְעַרְבִין שְׁנַיִם. שְׁלֹשׁ דְּיוּטְאוֹת, זו לְמַעְלָה מְזוּ, וְזוּ לְמַעְלָה מְזוּ - הָעֲלִיּוֹנָה וְהַתְּחַתּוֹנָה שֶׁל אֶחָד, וְאַמְצָעִית שֶׁל אַחֵר - לא יִשְׁלַשֵּׁל מִן הָעֲלִיּוֹנָה לְתַחַתּוֹנָה דֶּרֶךְ הָאֲמְצָעִית, שְׂאִין מְשַׁלְּשִׁין מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת דֶּרֶךְ רְשׁוֹת, אֲבָל מְשַׁלְּשִׁל הוּא מִן הָעֲלִיּוֹנָה לְתַחַתּוֹנָה שְׁלֹא בְּדֶרֶךְ אֲמְצָעִית. מְשַׁלְּשִׁל אָדָם קִדְרָה שֶׁל בֶּשֶׂר וְנוֹתְנָה עַל גְּבִי זִיז שֶׁרָחֵב אַרְבָּעָה טְפָחִים. הִיתָה חֲלוֹן בְּאֲמַצְעַ, שְׁהִיא אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים - אָסוּר, שְׂאִין מְשַׁלְּשִׁין מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת דֶּרֶךְ רְשׁוֹת.

ג. צְנוּר הַמְּקַלַּח לְרְשׁוֹת הָרַבִּים, אֶחָד יֵין וְאֶחָד שְׁמֵן - קוֹלֵט, בֵּין בֵּיד בֵּין בְּפָלִי,

עֲלִיּוֹת, וְאֶחָד חֲלוֹן שְׁבִין שְׁנֵי גִנוֹת, וְאֶחָד חֲלוֹן שְׁבִין שְׁנֵי דְּיוּרִין, וּגְשָׁרִים, וּנְפִשׁוֹת⁶, וְרְשׁוֹת הָרַבִּים הַמְּקַרָּה - מְטַלְטְלִין תַּחַתִּיהֶן בְּשֶׁבֶת; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמַיִם אוֹסְרִין. יֵתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִי שִׁישׁ לוֹ בְּתִים בְּשְׁנֵי צְדֵי רְשׁוֹת הָרַבִּים - עוֹשֶׂה לְחֵי מִכָּאֵן וְלְחֵי מִכָּאֵן, או קוֹרָה מִכָּאֵן וְקוֹרָה מִכָּאֵן. מְעַרְבִין וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאֲמַצְעַ. אָמְרוּ לוֹ: אִין מְעַרְבִין רְשׁוֹת הָרַבִּים בְּכָךְ. מוֹדִין חֻכְמַיִם לְרַבִּי יְהוּדָה, בְּמַעֲשֶׂה בְּגִינוֹסָר, שֶׁזֶה פֶּתַח דֶּלֶת קַרְפִּיפוֹ וְסִתָּם רְשׁוֹת הָרַבִּים, וְזֶה פֶּתַח דֶּלֶת קַרְפִּיפוֹ וְסִתָּם רְשׁוֹת הָרַבִּים - שְׁמַעְרְבִין וְנוֹשֵׂאִין וְנוֹתְנִין בְּאֲמַצְעַ, שְׁכַל מְחִיצָה הַנּוֹעֲשִׂית לְשֶׁבֶת, בֵּין אָנוּסִין בֵּין שׁוּגְגִין, בֵּין מְטַעִין בֵּין מְזִידִין - הֲרִי זֶה מְחִיצָה. הַחֲזִירוּ הַפְּתָחִים לְמִקּוֹמָן - חֲזָרוּ לְאִסּוּרָן. חֲצָר שְׁגִגּוֹתֶיהָ מִבְּצָרִין⁷ - כָּל אֶחָד וְאֶחָד רְשׁוֹת לְעֶצְמוֹ.

י. כָּל גִּגּוֹת הָעִיר - רְשׁוֹת אַחַת הֵן. אָסוּר לְהַעֲלוֹת וְלַהּוֹרִיד מִן הַגֵּגִין לְחֲצָר וּמִן הַחֲצָר לַגֵּגִין, וְכֹלִים שֶׁשְׁבָתוֹ בְּחֲצָר - מֵתֵר לְטַלְטְלוֹן בַּגֵּגִין, וּבְלֶבֶד שְׁלֹא יִהְיֶה גַּג גְּבוּהָה עֲשָׂרָה או נְמוּךְ עֲשָׂרָה; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: כָּל אֶחָד וְאֶחָד רְשׁוֹת לְעֶצְמוֹ, וְאִין מְטַלְטְלִין בוּ אֵלָא בְּאַרְבָּעָה. אָמַר לָהֶם רַבִּי מְאִיר: אִי אִתָּם מוֹדִים בְּאַנְשֵׁי חֲצָר שֶׁשְׁכָחוּ וְלֹא עָרְבוּ, שְׂאָסוּר לְהִכְנִיס וְלַהּוֹצִיא מִחֲצָר לְבִתִּים, וּמִבְּתִים לְחֲצָר, וְכֵלְן שֶׁשְׁבָתוֹ בְּחֲצָר - מֵתֵרִין לְטַלְטְל בְּחֲצָר, מַה נִּשְׁתַּנָּה גַּג מִחֲצָר? אָמְרוּ לוֹ: לֹא! אִם אֲמַרְתָּ בְּחֲצָר, שְׂאִין תַּחַתִּיהָ דְּיוּרִין! אָמַר לָהֶם: אִף חֲצָר, פְּעַמִּים שִׁישׁ תַּחַתִּיהָ דְּיוּרִין. אָמְרוּ לוֹ: לֹא! אִם אֲמַרְתָּ בְּחֲצָר, שְׂאִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ,

⁶ צִיּוּנֵי קְבָרִים.

⁷ חֲצָר אֲשֶׁר גִּגּוֹת הַבְּתִים שְׁבָתוֹכָהּ הֵם שְׁוִים לְקַרְקָע הַחֲצָר, הֵינּוּ שְׁהַבְּתִים בְּנוּיִים בְּמִקּוֹם נְמוּךְ שֶׁבְּחֲצָר.

⁸ סִימָנִים עַד הַיּוֹכֵן מוֹנִיעָה תְּדִירָה שֶׁל כָּל אֶחָד.

⁹ הֵינּוּ שְׁוֵדָאֵי כָּל אֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ.

¹⁰ בְּקוֹרוֹת (בְּפִיסֵי עֵץ).

ומכניס לתוך ביתו. הִיָּה עומד ברשות היחיד, ופשט ידו לרשות הרבים, והיא מלאה אוכלין ומשקין - מכניסה אצלו. הִיָּה עומד ברשות הרבים, ופשט ידו לרשות היחיד, והיא מלאה אוכלין ומשקין - מוציאה אצלו. גַּמַּל שראשו ורבו בפנים - אוכסין אותו בפנים. בחוץ - אוכסין אותו בחוץ. אותן כלים שפותחין ונועלין בהם, שבקרקעות - אסורין. אחרים אומרים: אף שבקרקעות, פותחין ונועלין בהם.

ד. הכוזה¹¹ ברשות הרבים, וכל מי שנתלש רקו בפיו - לא יהלך ברשות הרבים, עד שירוק.

ה. שתי מטהרות זו על גב זו - נוטל את הפקק מבנתים ומשיקו, ומחזיר את הפקק למקומו. רבי שמעון בן מנסיא אומר: שתי ברכות, אחת של חמין ואחת של צונן - נוטל את הפקק מבנתים, כדי שיירדו חמין לתוך הצונן, וצונן לתוך החמין, ובלבד שלא יחזיר את הפקק למקומו. ולא עוד, אלא שנוטל את הפקק כדי שיצאו המים וילכו להם, ואם בשביל שתנגב - אסור. ופוקקין את הביב בסודרין, ובכל דבר המטלטל, כדי שלא יציפו המים את האוכלין ואת הכלים. אין פוקקין את הביב כדי שיירדו המים לבור. רבי מנחם איש גליא אומר: צנור שעלו בו קוצים וקישושיות¹² - דורסן ברגל בצנעא, כדי שיצאו המים וילכו להם.

ו. חבילה של עצים וסוכה של קוצין שהתקינים לפרצה שבחצר, אם היו קשורות ותלויות - פותחין ונועלין בהם בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב. אם לאו - אין פותחין ונועלין בהן. אחרים אומרים: היתה כבושה באבנים מראשה אחד - אין רשאי לגע בהן. נתלו בה קוצין ודוקרנין -

מפשר בידו בצנעא, ובלבד שלא יקרע. ושל בהמה - דורס ברגליו. מחצלות פרושות על פתחי חניות ברשות הרבים, אם היו קשורות ותלויות - פותחין ונועלין בהם. ואם לאו - אין פותחין ונועלין בהם. עשה להם ציר של קנים, ושל שבלין ושל כל דבר - פותחין ונועלין בהם בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב. דלת שיש לה ציר - פותחין ונועלין בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב. נשברו ציריה - אין פותחין ואין נועלין בה ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת. דלת הנגררת, ומחצלת הנגררת, וקנקן הנגרר, בזמן שהן קשורין ותלוין פותחין ונועלין בהם בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב.

ז. הִיָּה יושב וקורא בספר על האסקפה, ונתגלגל הספר מידו, ולפנים ולחוץ - גוללו מכאן ומכאן ומניחו על האסקפה. אבל מפתח אינו כן, אלא בזמן שהמפתח למטה מעשרה טפחים - נוטל את המפתח מן האסקפה, ונותנו למנעול, ופותח ונוטל כלי מתוך הבית, ומחזירו למנעול, ונועל ומניח המפתח בחלון שעל גב שקוף. אם יש בפי החלון ארבעה על ארבעה טפחים - אסור, שאין מטלטלין מרשות לרשות.

ח. מלבן של ספקלריא¹³ ותריסין של חניות - פותחין ונועלין בהן. אם היו נשמטים - אסורים. נגר נשמט¹⁴ - אסור. נקמז¹⁵ - מתר. רבי יהודה אומר: נקמז, אף על פי שאינו נשמט - אסור.

ט. נגר נגרר, אם היה קשור ותלוי - פותחין ונועלין בו. ואם לאו - אין פותחין ונועלין

¹³ מראה [שפייעל].

¹⁴ שנפסק החבל שהוא קשור בו, וכשפותח אותו הוא מניחו בקרן זוית.

¹⁵ שנתחב בחור האסקפה ונפתח אותו החור, וראשו מוגע לארץ ונחב ונכנס בארץ.

¹¹ מלשון ביחו וניעו.

¹² מלשון לקוּשֵׁשׁ קש.

ממלאין מבאר הקר בגלגל ביום-טוב, וכשעלו בני הגולה וחנו עליה, התירו להם נביאים שביניהם, להיות ממלאין מבור הקר בגלגל ביום-טוב, ולא כל בור ודות הקר התירו, אלא אותו בור שחנו עליה בלבד.

טו. הלכות שבת, חגיגות ומעילות - פהררים תלויין בשערה. מקרא מעט והלכות מרבות, ואין להם על מה שיסמכו.

טז. מפאן אמר רבי יהושע: צבתא בצבתא מתעבד, צבתא קדמייתא במה מתעבד? הא לאו בריה הוא!¹⁸

יז. הדינין, והעבודות, הטהרות, והטמאות, והערייות, ומוסף עליהן הערכין, והחרמין, והקדשות, ומעשר שני, מקרא מרבה, ומדרשות והלכות מרבות, ויש להן על מה שיסמכו. אבא יוסי בן חנן אומר: אלו שמונה מקצוע תורה - גופי הלכות הן.

מסכת פסחים פרק ראשון

א. אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר. אין בודקין, לא לאור החמה, ולא לאור הלבנה, ולא לאור האבוקה, אלא לאור הנר, מפני שאור הנר יפה לבדיקה. אף על פי שאין ראיה לדבר - זכר לדבר, שנאמר (שמות יב, יט): "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם", ואומר (בראשית מד, יח): "ויחפש בגדול החל", ואומר (צפניה א, יב): "והיה בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות"; ואומר (משלי כ, כז): "נר אלהים נשמת אדם חפש כל חדרי בטן".

בו. רבי יהודה אומר: קשור אף על פי שאינו תלוי. איזהו נגר? הגורר שנועלין במקדש, אבל לא במדינה, כל שקשור ותלוי וראש אחד מגיע לארץ. רבי יהודה אומר: זה - אף במדינה מותר, אלא איזהו נגר שנועלין במקדש אבל לא במדינה? כל שאינו לא קשור ולא תלוי, ושומטו ומניחו בזוית.

י. המוצא תפלין - מכניסן זוג זוג. רבן גמליאל אומר: שנים שנים. אחד האיש ואחד האשה, אחד חדשות ואחד ישנות. רבי יהודה אוסר בחדשות ומתיר בישנות. המוצא ספר בשדה - יושב ומשמרו, ומחשיך עליו, ונוטלו ובא לו. ובשעת הסכנה - מכסן והולך לו. אם היו גשמים ירדין - הוא מתעטף בבגדו ומכסה אותו.

יא. מי שיצא לרשות הרבים, ונזכר שיש תפלין בראשו - מכסה את ראשו עד שמגיע לביתו, ומכסה אותן. אם היה בית המדרש - נוטלן ומניחן במקום המצנע. מחזירין ציר התחתון של דלת, שדה, תבה ומגדל, ואין מחזירין ציר העליון. של בור, של יציע, ושל דות - הרי זה לא יחזיר. ואם החזיר - חייב חטאת.

יב. נימת כנור שנפסקה - קושרין אותה. קשרה ונפסקה - אין קושרין אותה. אמר רבי שמעון בן אלעזר: והלא אם קושרין אותה אין לה קול! אלא משלשל של מעלה ועונב למטה.

יג. כהן שעלתה בו יבלת במתניו - חברו חותכה לו בשניו, במקדש אבל לא במדינה, אם בפלי - פאן וכאן אסור.

יד. אין ממלאין בעדשה¹⁶ בשבת, אם כחם על חבל ועל המשירים¹⁷ - הרי זה מותר. אין

¹⁸ הצבת לעושים הנפחים, על ידי צבת אחרת היא עשויה, שאוחזה בצבת ומכה בקורנם עד שנעשית. וזהו משל, כשם שמצבת אחת נעשו כמה צבאות, כך משכות אחת למדו לגזר אחר כך כמה שכיות.

¹⁶ מאזנים.
¹⁷ כנפח הספרים כתוב: משיקה, והוא החבל שדולים עמו מן הבור.

ב. בית שמאי אומרים: שתי שורות על פני כל המרתף, שורה החיצונה הרואה את הפתח, והעליונה הרואה את הקורה, ושלפנים הימנה ושלמטה הימנה - אין צריך בדיקה. בית הלל אומרים: שתי שורות החיצונות שהן העליונות, העליונה הרואה את הפתח ואת הקורות, ואת שניות שלמטה הימנה, אבל שלפנים הימנה - אין צריך לבדק.

ג. חורי הבית, העליונים והתחתונים, וגג היציע, והדות, וגג הבית, וגג המגדל, ורפת בקר, ומתבן, ולולין, ואוצרות יין, ואוצרות של שמן - אין צריכין בדיקה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מטה שהיא חוצצת וחולקת את כל הבית, ועצים ואבנים מנחים תחתיה - בודק את צד החיצון, ואין צריך לבדק את צד הפנימי.

ד. היוצאין בו בשירא, והמפרש בספינה, לפני שלשים יום - אין צריך לבדוק. בתוך שלשים יום - בודק ומשכים, והולך לדרכו.

ה. רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל: שתי חלות של תודה פסולות, מנחות על גב האצטבא, כל זמן שמנחות - כל העם אוכלין חלין. נטלה אחת מהן - כל העם אוכלין תרומה. נטלו שתיהן - שורפין אלו ואלו. ארבעה עשר שחל להיות בשבת - מבערין את הכל מלפני השבת, ושורפין תרומות טמאות, תלויות וטהורות כאחת; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: טהורות בפני עצמן ותלויות בפני עצמן, וטמאות בפני עצמן. אומר רבי שמעון: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על הטהורה ועל הטמאה - שאין שורפין, על התלויה ועל הטהורה - ששורפין, על מה נחלקו? על התלויה ועל הטמאה, שרבי אליעזר אומר: תשרף זו בעצמה וזו בעצמה. ורבי יהושע אומר: שתייהן כאחת. אומר רבי יוסי: אין הנדון זה דומה לראיה! כשהעידו רבותינו, על מה העידו? אם על הבשר שנטמא בולד הטמאה ששורפין אותה עם הבשר שנטמא

באב הטמאה, זה טמא וזה טמא! אלא שזה טמא טמאה חמורה וזה טמא טמאה קלה, אם על השמן שנפסל בטבול יום שמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת - זה פסול וזה טמא, אף אנו מודים בתרומה שנטמא בולד הטמאה, שורפין אותן עם תרומה שנטמאת באב הטמאה, אף על פי שמוסיפין לה טמאה על טמאתה. אבל היאך נשרף התלויה עם הטמאה, נמצא זה מטמאתה שמא יבא אליהו ויטהרנה? בית שמאי אומרים: אין שורפין בשר טהור עם בשר טמא, ובית הלל מתירין.

ו. בראשונה היו אומרים: אין מוכרים חמץ לנכרי, ואין נותנין לו במתנה, אלא כדי שיאכל עד שלא הגיע שעת בעור, עד שבא רבי עקיבה ולמד - שמוכרין ונותנין במתנה אף בשעת הבעור. אומר רבי יוסי: אלו דברי בית שמאי, ואלו דברי בית הלל. הכריע רבי עקיבה לסייע דברי בית הלל. רבי יהודה אומר: כותח הבבלי וכל מיני כותח - אסור למכר שלושים יום קדם הפסח.

ז. האוכל חמץ אחר חצות, וחמץ שעבר עליו הפסח - הרי זה בלא תעשה ואין בו פרת. תוך זמנו - עובר עליו בלאו וכרת. דברי רבי יהודה; רבי שמעון אומר: כל שאין בו פרת - אין בו לא תעשה. חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו - אין עוברים עליו בלא פלוס. תוך זמנו - עובר עליו בכרת ובלאו, ועל לא הודע אשם תלוי. ומשעה שאסור באכילה - אסור בהנאה. האוכל כזית חמץ בפסח - חייב על זדונו פרת ועל שגגתו חטאת ועל לא הודע אשם תלוי.

ח. האוכל תרומת חמץ בפסח - פטור מן התשלומין ומדמי עצים לכהן; דברי רבי עקיבא. רבי יוחנן בן נורי מחיב. אומר רבי יוחנן בן נורי: נמתי לו לרבי עקיבה, מפני מה האוכל תרומת חמץ בפסח אין משלם דמי עצים לכהן? ומה נשתנית זו משאר ימות השנה, שבשאר ימות השנה משלם

כְּשֶׁאָמְרוּ שֶׁל בְּעֲלֵי בְּתִים אַחַר שְׁלֹשׁ שָׁבָתוֹת - שֶׁל אֶפְיָה. אִם הִיָּה הִרְבֵּה בְּנֵי הַבֵּית, אוֹ שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֵּה לִּבְנוֹ וְאֶפְהָ בְּשִׁלְשָׁה תַנּוּרִים זֶה אַחַר זֶה - מִתֵּר. וְשֶׁאָמְרוּ שֶׁל נִחְתוּמִין בַּכִּפְרִים - עַד שִׁלְשָׁה יָמִים, וְאִם נִדְחַק וְאֶפְהָ בְּשִׁלְשָׁה תַנּוּרִים זֶה אַחַר זֶה, אֶפְלוֹ בְּיוֹם אֶחָד - מִתֵּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף כְּשֶׁאָמְרוּ הַנִּחְתוּמִים בַּכִּפְרִים עַד שִׁלְשָׁה הַתַּנּוּרִים אֲסוּר עַד שִׁלְשָׁה יָמִים, שְׁמִשְׁחֲרִית הִיָּה בּוֹדֵה לוֹ שְׂאוֹר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁלֹּא עָשׂוּ פְסָחִיָּהן עִם יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁהִקְדִּימוּ יוֹם אֶחָד. אֲבָל אִם עָשׂוּ פְסָחִיָּהן עִם יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁעֲכָבוּ יוֹם אֶחָד אַחַר יִשְׂרָאֵל - חֲמִצּוֹ מִתֵּר, אַחַר הַפֶּסַח מִיָּד.

ב. מִצֵּה שֶׁל כּוֹתִים - מִתֵּרָת, וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוֹבְתוֹ בַּפֶּסַח, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר, לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיָּאִין בְּדַקְדוּקֵי מִצְוֵה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מִצְוֵה שֶׁהִחְזִיקוּ בָּהּ כּוֹתִים הִרְבֵּה מְדַקְדְּקִין בָּהּ יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל.

ג. חֲמִצָּן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבֵרָה - מִתֵּר אַחַר הַפֶּסַח מִיָּד, מִפְּנֵי שְׁמִחְלִיפִין אֶת הַשְּׂאוֹר. הַחֲנוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמִלֵּאֵי שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּפּוֹעֲלֵי נְכָרִים נִכְנְסִין לָשֵׁם, חֲמִץ שֶׁנִּמְצָא שָׁם אַחַר הַפֶּסַח - אֲסוּר בִּהֲנָאָה, וְאֵין צְרִיף לומר בְּאֻכְלָהּ.

ד. חֲנוּת שֶׁל נְכָרִים וּפּוֹעֲלֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּתוֹכוֹ, וּמִצְאוּ בוֹ חֲמִץ אַחַר הַפֶּסַח - מִתֵּר בְּאֻכְלָהּ, וְאֵין צְרִיף לומר בִּהֲנָאָה. חֲנוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּפּוֹעֲלֵי נְכָרִים עוֹשִׂין בְּתוֹכָהּ וּמִצְאוּ בוֹ חֲמִץ אַחַר הַפֶּסַח - אֲסוּר בִּהֲנָאָה, וְאֵין צְרִיף לומר בְּאֻכְלָהּ. חֲנוּת שֶׁל נְכָרִים וּפּוֹעֲלֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּתוֹכָהּ, וּמִצְאוּ בָּהּ חֲמִץ אַחַר הַפֶּסַח - מִתֵּר בְּאֻכְלָהּ, וְאֵין צְרִיף לומר בִּהֲנָאָה.

ה. נְכָרֵי שֶׁהִלּוּהוּ אֶת יִשְׂרָאֵל עַל חֲמִצּוֹ, וְאָמַר לוֹ: 'אִם לֹא בְּאִתִּי קִדְּם הַפֶּסַח, הִרִי זֶה מְכוּר לָךְ אַחַר הַפֶּסַח' - מִתֵּר בְּאֻכְלָהּ, וְאֵין צְרִיף לומר בִּהֲנָאָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִלּוּהוּ אֶת הַנְּכָרֵי עַל חֲמִצּוֹ, וְאָמַר לוֹ: 'אִם לֹא

דְּמֵי עֲצִים לִכְהֵן? ! אָמַר לוֹ: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּתְרוּמָה טְמֵאָה בְּשֶׁאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁאִף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ הֵתֵר אֻכְלָהּ - יֵשׁ לוֹ בָּהּ הֵתֵר הַסָּקָה, תֹּאמַר בְּזֶה שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ, לֹא הֵתֵר אֻכְלָהּ וְלֹא הֵתֵר הַסָּקָה? ! הֵא לָמָּה זֶה דוּמָה? לְתְרוּמַת תּוֹתִים וְעֹנֵבִים שֶׁנִּטְמְאוּ, שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ הֵתֵר אֻכְלָהּ וְלֹא הֵתֵר הַסָּקָה, בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמִפְרִישׁ תְּרוּמָה וְהִחְמִיצָהּ, אֲבָל בְּמִפְרִישׁ תְּרוּמַת חֲמִץ בַּפֶּסַח זֶה, אֵינָה קְדוּשָׁה.

ט. הָאוֹכֵל קֹדֶשׁ חֲמִץ בַּפֶּסַח - אֵינָה כְּתוּרָמָה. הָאוֹכֵל קֹדֶשׁ חֲמִץ בַּפֶּסַח, בְּשׁוּגְגָה - מִשְׁלֵם קָרָן וְחֲמִשׁ וְאֶשֶׁם וְדָאֵי וְאֶשֶׁם תְּלוּי. בְּמִזִּיד - פְּטוּר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמִפְרִישׁ קֹדֶשׁ וְהִחְמִיצוּ, אֲבָל בְּמִפְרִישׁ קֹדֶשׁ חֲמִץ בַּפֶּסַח זֶה, אֵינָה קְדוּשָׁה.

י. אֶחָד הָאוֹכֵל, אֶחָד הַמְמַחֵה, וְהַשּׁוֹתֵה, אֹכֵל וְחֹזֵר וְאֹכֵל, וְחֹזֵר וְאֹכֵל, אִם יֵשׁ מִאֻכְלָהּ רֵאשׁוּנָה עַד סוּף אֻכְלָהּ אַחֲרֹנָה כְּדֵי אֻכִילַת פָּרֶס - מִצְטַרְפִּין. וְאִם לֹאוּ - אֵין מִצְטַרְפִּין. שְׁתֵּה, וְחֹזֵר וְשְׁתֵּה, וְחֹזֵר וְשְׁתֵּה, אִם יֵשׁ מִתְחַלְתֵּת שְׁתֵּיהָ רֵאשׁוּנָה עַד סוּף שְׁתֵּיהָ אַחֲרֹנָה כְּדֵי אֻכִילַת פָּרֶס - מִצְטַרְפִּין. וְאִם לֹאוּ - אֵין מִצְטַרְפִּין. כְּשֶׁם שֶׁאֻכְלָהּ בְּכֹזֵית - כֶּף שְׁתֵּיהָ בְּכֹזֵית. וְשְׁתֵּיהָ וְאֻכְלָהּ אֵין מִצְטַרְפִּין. אֲכָל כּוֹזֵית, אֶפְלוֹ מִחֲמַשַׁת הַמֵּינִים - הִרִי אֵלוֹ מִצְטַרְפִּין, אֲכָל כַּחֲצֵי זֵית, וְנֹדַע לוֹ, וְחֹזֵר וְאֹכֵל כַּחֲצֵי זֵית אַחַר, אֶפְלוֹ מִמֵּין אֶחָד - אֵין מִצְטַרְפִּין.

יא. חֲמִץ שֶׁל נְכָרִים - מִתֵּר אַחַר הַפֶּסַח מִיָּד. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל בֵּן רַבִּי יוֹחָנָן בֵּן בְּרוּקָה אוֹמְרִים: אִף שֶׁל הַקֹּדֶשׁ מִתֵּר אַחַר הַפֶּסַח מִיָּד.

מִסְכַּת פְּסָחִים פָּרָק שְׁנַי

א. חֲמִץ שֶׁל כּוֹתִים, מְאִימְתִי מִתֵּר אַחַר הַפֶּסַח? שֶׁל בְּעֲלֵי בְּתִים - אַחַר שְׁלֹשׁ שָׁבָתוֹת. שֶׁל אֶפְיָה וְשֶׁל נִחְתוּמִים בַּכִּפְרִים - עַד שִׁלְשָׁה יָמִים. וּבַכִּפְרִין - עַד שִׁלְשָׁה תַנּוּרִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:

באתי קדם הפסח, הרי זה מכור לך אחר הפסח' - אסור בהנאה, ואין צריך לומר באכילה.

ו. נכרי שבא לביתו של ישראל וחמצו בידו אין זקוק לכער. הפקידו אצלו - תיב לכער. יחד לו בית בפני עצמו - אין זקוק לו. ישראל ונכרי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל - הרי זה מוכרו לנכרי, ונותנו במתנה, וחוזר ולוקח ממנו אחר הפסח, ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה.

ז. רשאי ישראל שיאמר לנכרי: 'עד שאתה לוקח במנה בא ולקח במאתים, ואם אצטרף לי אבוא ואקח ממך אחר הפסח'.

ח. משכיר ישראל חמורו לנכרי להוליך עליה חמץ ממקום למקום, מצא חמץ בדרך, אם רבה חמץ - מתר. ואם לאו - אסור.

ט. מעשה ברבן גמליאל שהיה רוכב על החמור, והיה הולך מעכו לכזיב, והיה רבי אילעי מהלך אחריו. אמר לרבי אילעי: 'טול גלוסקין מן הדרך', מצא נכרי אחר, אמר לו: 'מבגאי! טול גלוסקין הללו מאילעי!' ונטפל לו רבי אילעי, אמר לו: 'מהיכן אתה?' אמר לו: 'מהעירות הללו של ברגנין.' 'ומה שמך?' אמר לו: 'מבגאי'. אמר לו: 'מכירך רבן גמליאל מימיו?' אמר לו: 'לאו!' באותה שעה למדנו שפון רבן גמליאל ברוח הקדש. ושלושה דברים למדנו באותה השעה, למדנו שאין מעבירים על האוכלים. ולמדנו שהולכים אחר רוב הולכי דרכים. ולמדנו שחמצו של נכרי אחר הפסח מתר בהנאה, כיון שהגיע לכזיב, בא אחד ושאל על נדרו, ואמר לזה שעמו: 'כלום שתינו רביעית יין האיטלקי?' אמר לו: 'הן.' - 'אם כן יטיל אחרינו עד שיפגי יינו'. וטיל אחריו שלושה מילין, עד שהגיע לסלמה של צור, כיון שהגיע לסלמה של צור, ירד רבן גמליאל מן החמור, ונתעטף, וישב, והתיר לו את נדרו. והרבה דברים למדנו

באותה שעה: למדנו, שרביעית יין האיטלקי משכר. ולמדנו, שכור אל יורה. ולמדנו, שהדרך מפיגה את היין. ולמדנו, שאין מפירין נדרים - לא רכוב, ולא מהלך, ולא עומד, אלא מעטף ומישב.

י. רבי יוחנן בן נורי אומר: אף הקרמית¹⁹ אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. יוצאין במעשר שני בירושלים, אבל לא בכפורים. ומה הפרש יש בין מעשר שני לבכורים? מעשר שני יש לו התר אכילה בגבולין, ובכורים אין להם התר אכילה בגבולין.

יא. יוצאין ברקיק השרוי ובמבשל שלא נמוח; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: יוצאין ברקיק השרוי, ואין יוצאין במבשל, אף על פי שלא נמוח. יוצאין בספגנים הנעשים באור, ואין יוצאין בספגנים הנעשים בחמה, אין עושין סופגנים בחמה בפסח.

יב. יוצאין בפת נקיה ובהדראה, ובסריקין המצירין, ואין עושין סריקין מצירין בפסח. אמר רבי יהודה: דבר זה שאל ביתוס בן זונין לתכמים, מפני מה אמרו אין עושין סריקין המצירין בפסח? אמרו לו: מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמצתן. אמר להם: אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה ביון²⁰? אמרו לו: 'אמרו - כל הסריקין אסורין וסריקי ביתוס מתרין'. אמר רבי אלעזר בן רבי צדוק: פעם אחת נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל, והביאו לפני סריקין המצירין בפסח, אמרתי: 'אבא! לא כן אמרו חכמים - אין עושין סריקין המצירין בפסח?!' אמר לי: 'בני! לא של כל אדם אמרו, אלא של נחתומין אמרו.' רבי יוסי אומר: עושין סריקין כמין ריקין, ואין עושין סריקין כמין גלוסקאות.

¹⁹ מין דגן.

²⁰ מכון ובידוק.

יג. אין יוצאין, לא בחלוט, ולא במעיסה, ולא בספגנין, ולא בדובשין, ולא באסקריטין. אבל ממלא כרסו מהן, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה. יוצאין במצה מתבלת, בין שנתבלה באלפס, בין שנתבלה בקדרה. יוצאין בחררה ובמצה ישנה, ובלבד שעשאה מתחלה לשם פסח.

יד. רבי יהודה בן בתירא אומר: יוצאין בחזרת ובחרדל. רבי יהודה אומר: כל שיש בו שרף - אין יוצאין בו. רבי יוחנן בן ברוקא אומר: כל שפניו מכסיפין. אחרים אומרים: כל ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין - יוצאים בהם בין לחים בין יבשים, ואין יוצאין בהן כמושים. רבי מאיר אומר: אף יוצאין בהן יבשין, משום רבי אליעזר בן רבי יהודה אמרו: יוצאין בהן כמושין.

טו. החזרת, והמצה, והפסח - לילי יום-טוב ראשון חובה, והשאר ימים - רשות. רבי שמעון אומר: לאנשים - חובה; לנשים - רשות. הלל הזקן היה כורכן שלשתן, זה בזה ואוכלן. מאימתי אוכלן? משתחשף, לא אוכלן משתחשף - אוכלן כל הלילה, לא אוכלן כל הלילה - לא יאכלם מעתה. החזרת, והמצה, והפסח - אין מעכבין זה את זה.

טז. האשה שפנסה מי תשמישו של נחתום של ללוש בהן למוצאי יום-טוב - הרי אלו אסורין. יתר על כן, היו נשים נוהגות שלא היו לשין במוצאי יום-טוב בחמין שהוחמו ביום-טוב. אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: היאך אתה אומר שמפרישין חלה בטמאה ביום-טוב, והפתוב אומר (שמות יב, ט): "שאר לא ימצא בבתיכם"? אמר לו רבי יהושע: לדברינו, הרי ההוא עובר משום: "לא תעשה כל מלאכה". אמר ליה רבי אליעזר: עדין הדבר שקול, מי מכריעו? אמר רבי יהושע: אני אכריע, כשאני עושה בידי נמצאתי עובר על לא תעשה, והרי הוא בידי. כשאני מניחה כמו שהיא, נמצאתי עובר על לא תעשה ואינו בידי.

יז. רב רבי יהודה בן בתירא אומר: יוצאין בחזרת ובחרדל. רבי יהודה אומר: כל שיש בו שרף - אין יוחנן בן ברוקא אומר: כל שפניו מכסיפין. אחרים אומרים: כל ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין - יוצאים בהם בין לחים בין יבשים, ואין יוצאין בהן כמושים. רבי מאיר אומר: אף יוצאין בהן יבשין, משום רבי אליעזר בן רבי יהודה אמרו: יוצאין בהן כמושין.

יח. החזרת, והמצה, והפסח - לילי יום-טוב ראשון חובה, והשאר ימים - רשות. רבי שמעון אומר: לאנשים - חובה; לנשים - רשות. הלל הזקן היה כורכן שלשתן, זה בזה ואוכלן. מאימתי אוכלן? משתחשף, לא אוכלן משתחשף - אוכלן כל הלילה, לא אוכלן כל הלילה - לא יאכלם מעתה. החזרת, והמצה, והפסח - אין מעכבין זה את זה.

יט. האשה שפנסה מי תשמישו של נחתום של ללוש בהן למוצאי יום-טוב - הרי אלו אסורין. יתר על כן, היו נשים נוהגות שלא היו לשין במוצאי יום-טוב בחמין שהוחמו ביום-טוב. אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: היאך אתה אומר שמפרישין חלה בטמאה ביום-טוב, והפתוב אומר (שמות יב, ט): "שאר לא ימצא בבתיכם"? אמר לו רבי יהושע: לדברינו, הרי ההוא עובר משום: "לא תעשה כל מלאכה". אמר ליה רבי אליעזר: עדין הדבר שקול, מי מכריעו? אמר רבי יהושע: אני אכריע, כשאני עושה בידי נמצאתי עובר על לא תעשה, והרי הוא בידי. כשאני מניחה כמו שהיא, נמצאתי עובר על לא תעשה ואינו בידי.

כ. ערכת העבדנין שנתן לתוכה קמח תוך שלושה ימים - חייב לבער. קדם שלשה ימים - אינו חייב לבער, מלוגמא שנסרחה - אינו צריך לבער. הקילור, והאספגנית,

יג. אין יוצאין, לא בחלוט, ולא במעיסה, ולא בספגנין, ולא בדובשין, ולא באסקריטין. אבל ממלא כרסו מהן, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה. יוצאין במצה מתבלת, בין שנתבלה באלפס, בין שנתבלה בקדרה. יוצאין בחררה ובמצה ישנה, ובלבד שעשאה מתחלה לשם פסח.

יד. רבי יהודה בן בתירא אומר: יוצאין בחזרת ובחרדל. רבי יהודה אומר: כל שיש בו שרף - אין יוצאין בו. רבי יוחנן בן ברוקא אומר: כל שפניו מכסיפין. אחרים אומרים: כל ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין - יוצאים בהם בין לחים בין יבשים, ואין יוצאין בהן כמושים. רבי מאיר אומר: אף יוצאין בהן יבשין, משום רבי אליעזר בן רבי יהודה אמרו: יוצאין בהן כמושין.

טו. החזרת, והמצה, והפסח - לילי יום-טוב ראשון חובה, והשאר ימים - רשות. רבי שמעון אומר: לאנשים - חובה; לנשים - רשות. הלל הזקן היה כורכן שלשתן, זה בזה ואוכלן. מאימתי אוכלן? משתחשף, לא אוכלן משתחשף - אוכלן כל הלילה, לא אוכלן כל הלילה - לא יאכלם מעתה. החזרת, והמצה, והפסח - אין מעכבין זה את זה.

טז. האשה שפנסה מי תשמישו של נחתום של ללוש בהן למוצאי יום-טוב - הרי אלו אסורין. יתר על כן, היו נשים נוהגות שלא היו לשין במוצאי יום-טוב בחמין שהוחמו ביום-טוב. אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: היאך אתה אומר שמפרישין חלה בטמאה ביום-טוב, והפתוב אומר (שמות יב, ט): "שאר לא ימצא בבתיכם"? אמר לו רבי יהושע: לדברינו, הרי ההוא עובר משום: "לא תעשה כל מלאכה". אמר ליה רבי אליעזר: עדין הדבר שקול, מי מכריעו? אמר רבי יהושע: אני אכריע, כשאני עושה בידי נמצאתי עובר על לא תעשה, והרי הוא בידי. כשאני מניחה כמו שהיא, נמצאתי עובר על לא תעשה ואינו בידי.

יז. רב רבי יהודה בן בתירא אומר: יוצאין בחזרת ובחרדל. רבי יהודה אומר: כל שיש בו שרף - אין יוחנן בן ברוקא אומר: כל שפניו מכסיפין. אחרים אומרים: כל ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין - יוצאים בהם בין לחים בין יבשים, ואין יוצאין בהן כמושים. רבי מאיר אומר: אף יוצאין בהן יבשין, משום רבי אליעזר בן רבי יהודה אמרו: יוצאין בהן כמושין.

יח. החזרת, והמצה, והפסח - לילי יום-טוב ראשון חובה, והשאר ימים - רשות. רבי שמעון אומר: לאנשים - חובה; לנשים - רשות. הלל הזקן היה כורכן שלשתן, זה בזה ואוכלן. מאימתי אוכלן? משתחשף, לא אוכלן משתחשף - אוכלן כל הלילה, לא אוכלן כל הלילה - לא יאכלם מעתה. החזרת, והמצה, והפסח - אין מעכבין זה את זה.

יט. האשה שפנסה מי תשמישו של נחתום של ללוש בהן למוצאי יום-טוב - הרי אלו אסורין. יתר על כן, היו נשים נוהגות שלא היו לשין במוצאי יום-טוב בחמין שהוחמו ביום-טוב. אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: היאך אתה אומר שמפרישין חלה בטמאה ביום-טוב, והפתוב אומר (שמות יב, ט): "שאר לא ימצא בבתיכם"? אמר לו רבי יהושע: לדברינו, הרי ההוא עובר משום: "לא תעשה כל מלאכה". אמר ליה רבי אליעזר: עדין הדבר שקול, מי מכריעו? אמר רבי יהושע: אני אכריע, כשאני עושה בידי נמצאתי עובר על לא תעשה, והרי הוא בידי. כשאני מניחה כמו שהיא, נמצאתי עובר על לא תעשה ואינו בידי.

כ. ערכת העבדנין שנתן לתוכה קמח תוך שלושה ימים - חייב לבער. קדם שלשה ימים - אינו חייב לבער, מלוגמא שנסרחה - אינו צריך לבער. הקילור, והאספגנית,

ולא מצינו לו חבר. רצה לשורפו לפני בירה מעצי עצמו, או על גגו מעצי המערכה - אין שומעין לו.

יא. מקום שנהגו להחזיר את הקדושין - מחזירין. מקום שנהגו שלא לחזר - אין מחזירין אותו. מקום שנהגו לעשות מעמד ומושב - עושין. מקום שנהגו שלא לעשות - אין עושין. אין מעמד ומושב פחות משבע פעמים. מקום שנהגו לשאול שלום אבלים בשבת - שואלין. מקום שנהגו שלא לשאול - אין שואלין. מקום שנהגו להיות אבלים הולכין לאחר המטה - הולכין. מקום שנהגו שלא להלך - אין הולכין. מקום שנהגו להדליק את הנר ביום הפפורים - מדליקין. מקום שנהגו שלא להדליק - אין מדליקין. רבי שמעון בן אלעזר אומר: מדליקין בפונדקאות ובבית המים, אלו שאמרו מדליקין ואלו שאמרו אין מדליקין - שניהם לא נתפנונו אלא לדבר אחד: משום הרגל עברה.

יב. מקום שנהגו לעשות מלאכה במחבר לקרקע עד חצות - עושין, מקום שנהגו שלא לעשות - אין עושין.

יג. מאימתי ארבעה עשר אסור במלאכה? רבי אלעזר בן יעקב אומר: מאור ארבעה עשר. רבי יהודה אומר: משתנן החמה. אמר רבי אלעזר בן יעקב לרבי יהודה: היכן מצינו שמקצת היום אסור במלאכה ומקצתו מתר? אמר לו רבי יהודה: הוא עצמו יוכיח על עצמו, שמקצתו מתר באכילת חמץ ומקצתו אסור.

יד. וחכמים אומרים: אף מקום שאמרו אין עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, אבל שלש אפניות עושין: החיטין, והספרין, והכובסין. החיטין - שפן מצינו הדיוט תופר כדרךכו במועד. הספרין - שפן נזיר ומצרע, ומי שעלתה לו מכה בראשו, מספרין במועד. הכובסין - שפן הבאין ממדינת הים, והיוצא בית האסורים מכבסין במועד. רבי יוסי ברבי יהודה

ח. וחכמים אומרים: שלש נשים עוסקות בבצק כאחת, אחת לשה ואחת עורכת, ואחת אופה, לשה - היא מקטפת וחברתה לשה תחתיה. היא מקטפת - היא אופה וחברתה מקטפת תחתיה, והשלישית לשה. אופה - היא לשה וחברתה אופה תחתיה, והשלישית מקטפת, וחוזרות חלילה. כל זמן שעוסקות בבצק אינו בא לידי חמוץ. כמה הוא שעור העסה? רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקא אומר: בחיטין - עד שלשת קבין. ובשעורין - עד ארבעת קבין. וכל זמן שהאשה עסוקה בו - אינו בא לידי חמוץ. רבי נתן אומר משום רבי אלעזר: חלוף הדברים.

ט. ארבעה עשר שחל להיות בשבת - מבערין את הכל מלפני השבת, ואופין לו מצה מערב שבת. תרומה טהורה וטמאה - מבערין אותן מלפני השבת; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: חלין - בזמן, תרומה טהורה וטמאה - מבערין בשבת. אמר רבי אלעזר בן רבי צדוק: תרומה מלפני השבת - שאוכליה מועטין, וחלין בשבת - שאוכליהן מרביין. אמר רבי אלעזר בן רבי צדוק: פעם אחת שבת אבא ביבנה, וחל ארבעה עשר להיות בשבת. ובא זונין, ממנה של רבן גמליאל, ואמר: 'הגיע עת לבער החמץ'; והלכתי אני ואבא לבית רבן גמליאל, ובערנו את החמץ.

י. איזה הוא "צופים"? הרואה ואינו מפסיק. מכאן אתה אומר: ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכל סעודת ארוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך הבית, אם יש לו שהות כדי שיחזור לביתו - חוזר. ואם לאו - אינו חוזר, ומבטלו בלבו. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל סעודה שאינה של מצוה - אין חבר רשאי לאכל הימנה. אם עבר צופים - שורפו במקומו, ואם לאו - חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה, הוי, לא אמרו לחזר, אלא להקל עליו. עד כמה הן חוזרין? בן בתירה אומר: עד כשני ביצים,

יח. פיצד אוכלין נשורין בשבת? שהיו פותחין גגותיהן ופרדסותיהן לעניים שהיו בשני בצרת, והיו עניי ישראל נכנסין ואוכלין נשורין - מותרות תמרים בשבת. פיצד מתירין גמזיות הקדש? אמרו להן: אבותינו, כשהקדישו, לא הקדישו אלא קורות עצמן, מפני שבעלי אגרוף באין ונוטלין אותן בזרוע, ואנו נתיר גמזיות של הקדש ושל חרוב ושל שקמה? אמרו להם חכמים: אי אתם מודין שגדולי הקדש אסורין?

אומר: אף הרצענין, שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן וסנדליהן בחלו של מועד. הזבל שבחצר - מסלקין אותו לצדדין, שבפרת ושבחצר - מסלקין אותו לאשפה.

טו. ששה דברים עשו אנשי יריחו, שלשה ברצון חכמים, ושלושה שלא ברצון חכמים. ואלו ברצון חכמים: מרפיבין דקלים בערבי פסחים כל היום בלו, וכורכין את שמע, וקוצרין לפני העמר - ברצון חכמים. ואלו שלא ברצון חכמים: גודשין לפני העמר, ואוכלין נשורין בשבת, ומתירין גמזיות של הקדש - של חרוב ושל שקמה; דברי רבי מאיר. אמר לו רבי יהודה: אם ברצון חכמים היו עושין, יהו כל אדם עושין כן! אלו ואלו שלא ברצון חכמים. על שלשה מחו בידן, ועל שלשה לא מחו בידן, ואלו שלא מחו בידן: מרפיבין דקלים בערבי פסחים כל היום, וכורכין את שמע, וקוצרין וגודשין לפני העמר - ולא מחו בידן. אלו שמחו בידן: מתירין גמזיות של הקדש - של חרוב ושל שקמה. ואוכלין נשורין בשבת, ונותנין פאה לירק - ומחו בידן חכמים.

טז. פיצד כורכין את שמע? אומרים: "שמע ישראל", ולא היו מפסיקין. רבי יהודה אומר: מפסיקין היו, אלא שלא היו אומרים: "ברוך שם כבוד מלכותו" וגו'.

יז. פיצד נותנין פאה לירק? לא היו נותנין אלא ללפת ולקפלוט - מפני שלקיטתן כאחת. רבי שמעון אומר: אף לחרוב. אמר רבי יוסי: מעשה בבנו של נבו היו²¹, שנתן פאה ללפת, ובא אביו ומצא עניים על פתח גנתו. אמר להם: בני! לא נחוש לדברי חכמים? השליכו מה שבידכם! והשליכו, ונתן כפלים במעשר. ולא שהיתה עינו צרה, אלא שחש לדברי חכמים.

²¹ שם אדם.

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר-נא עבדך דבר באזני אדני ואל-יחר אפך בעבדך כי כמוך פפרעה:
וקריב לותיה יהודה ואמר בבועו רבוני ימליל כען עבדך פתגמא קדם רבוני ולא יתקף רוגזך בעבדך ארי פפרעה כין את:

ויגש אליו... דבר באזני אדני – ופנסו דברי באזניך. ואל יחר אפך – מכאן אתה למד שדבר אליו קשות. כי כמוך פפרעה – חשוב אתה כעניי כמלך, זהו פשוטו. ומדרשו: סוף ללקות עליו בצרעת, כמו שלקה פרעה על ידי זמנתי שרה על לילה אחת שעכבה. דבר אחר: מה פרעה גזר ואינו מקום, מבטיח ואינו עושה, אף אתה כן! וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינך עליו? דבר אחר: "כי כמוך פפרעה" – אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדונך.

אדני שאל את-עבדיו לאמר היש-לכם אב או-אח:
רבוני שאיל ית עבדוהי למימר האית לכון אבא או אחא:

אדני שאל את עבדיו – מתחלה בעלילה באת עלינו: למה הנה לה לשאול כל אלה? בתך היינו מבקשים, או אחותנו אתה מבקש? ואף על פי כן ונאמר אל אדוני – לא כחזנו ממה דבר. ואחיו מת – מפני היראה הנה מוציא דבר שקר מפיו. אמר: אם אומר לו שהוא קים, יאמר: "הביאהו אצלי". לבדו לאמו – מאותה האם אין לו עוד אח.

ונאמר אל-אדני יש-לנו אב זמן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו:
ונאמרנא לרבוני אית לנא אבא סבא ובר סיבתין זעיר ואחיה מית ואשתארא הוא בלחודוהי לאמיה ואבוהי רחיים ליה:

ותאמר אל-עבדיך הורגהו אלי ואשימה עיני עליו:
ואמרת לעבדך אחתוהי לותי ואשני עיני עלוהי:

ונאמר אל-אדני לא-יוכל הנער לעזב את-אביו ועזב את-אביו ומת:
ונאמרנא לרבוני לא יכול עולימא למשבק ית אבוהי אם ישבוק ית אבוהי ימות:

ועזב את אביו ומת – אם יעזוב את אביו, דואגים אנו שמה ימות בדרך, שיהרי אמו בדרך מתה.

ותאמר אל-עבדיך אם-לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תספון לראות פני:
ואמרת לעבדך אם לא ייחות אחוכון זעירא עמכון לא תיספון למחזי אפי:

ויהי כי עלינו אל-עבדך אבי ונגד-לו את דברי אדני:
והנה כד סליקנא לות עבדך אבא ותוינא ליה ית פתגמי רבוני:

ויאמר אבינו שבו שברו-לנו מעט-אכל:
ואמר אבונא תובו זבונו לנא זעיר עבורא:

ונאמר לא נוכל לרדת אם-יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי-לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו:
ונאמרנא לא נוכל למיחת אם אית אחונא זעירא עמנא וניחות ארי לא נוכל למחזי אפי גוברא ואחונא זעירא ליתוהי עמנא:

ויאמר עבדך אבי אלינו אתם ידעתם כי שנים ילדה-לי אשתי:
ואמר עבדך אבא לנא אתון ידעתון ארי תרין ילידת לי אתתי:

ויצא האחד מאתי ואמר אך טרף טרף ולא ראיתיו עדי-הנה:
ונפק חד מלותי ואמרית ברם מקטל קטיל ולא תזיתיה עד כען:

ולקחתם גם-את-נה מעם פני וקרהו אסון והורדתם את-שיבתי ברעה שאלה:
ותסבון אף ית דין מן קדמי ויערעניה מותא ותחתון ית סיבתי בבשתא לשאול:

וקרהו אסון – שהשטן מקטרג בשעת הסכנה. והורדתם את שיבתי... – עכשיו כשהוא אצלי, אני מתנחם בו על אמו ועל אחיו. ואם ימות זה, דומה עלי ששלישן מתו ביום אחד.

ועתה כבאלי אל-עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפש
קשורה בנפשו:

וכען כמיתא לות עבדך אבא ועולימא ליתוהי עמנא
ונפשיה חביבא ליה כנפשיה:

שני

והיה כראותו פי-אין הנער ומת והורידו עבדך את-
שיבת עבדך אבינו בגיון שאלה:

ויהי כד יחזי ארי לית עולימא וימות ויחתון עבדך
ית סיבת עבדך אבונא בדוונא לשאול:

והיה כראותו פי אין הנער ומת – אביו מצרתו.

פי עבדך ערב את-הנער מעם אבי לאמר אם-לא
אביאנו אליך וחקטאתי לאבי פל-הימים:

ארי עבדך מערב בעולימא מן אבא למימר אם לא
איתיניה לך ואיהי חטי לאבא פל יומיא:

פי עבדך ערב את הנער – ואם תאמר: למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי? הם כלם מבחויץ, ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מגדה בשני עולמות.

ועתה ישב-נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער
ישל עם-אחיו:

וכען יתיב כען עבדך תחות עולימא עבדא לרבוני
ועולימא יסק עם אחוהי:

ישב נא עבדך... – לכל דבר אני מעלה ממנו: לגבורה, ולמלחמה, ולשמע.

כי-איה אעלה אל-אבי והנער איננו אתי פן אראה
ברע אשר ימצא את-אבי:

ארי איכדיו אסק לות אבא ועולימא ליתוהי עמי
דלמא אחזי בבשתיא דתשכח ית אבא:

ולא-יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו
ויקרא הוציאו כל-איש מעלי ולא-עמד איש
אתו בהתנדע יוסף אל-אחיו:

ולא יכיל יוסף לאתתסנא לכל דקיימין עלוהי וקרא אפיקו
כל אנש מעלווי ולא קם אנש עמיה כד אתידע יוסף
לאחוהי:

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים – לא היה יכול לסבל שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתבזשין בהנדעו להם.

ויתן את-קלו בבכי וישמעו מצרים וישמע בית
פרעה:

ויהב ית קליה בבכיתא וישמעו מצראי וישמע אנש
בית פרעה:

וישמע בית פרעה – ביתו של פרעה, כלומר, עבדיו ובני ביתו. ואין זה לשון בית ממש, אלא כמו "בית ישראל"; "בית הודיה", מיישניד"א בלע"ז.

ויאמר יוסף אל-אחיו אני יוסף העוז אבי תי ולא-
יכלו אחיו לענות אתו פי נבהלו מפניו:

ואמר יוסף לאחוהי אנא יוסף העז כען אבא קיים
ולא יכילו אחוהי לאתבא יתיה פתגם ארי אתבהילו
מן קדמוהי:

נבהלו מפניו – מפני הבושה.

ויאמר יוסף אל-אחיו גשו-נא אלי ונגשו ויאמר אני
יוסף אחיכם אשר-מכרתם אתי מצרימה:

ואמר יוסף לאחוהי קרובו כען לנתי וקריבו ואמר
אנא יוסף אחוכון דזבינתון יתי למצרים:

גשו נא אלי – ראה אותם נסוגים לאחור; אומר: עקשו אחי נכלמים. קרא להם בלשון רפה ותחנונים, והראה להם שהוא מהול.

ועתה | אל-תעצבו ואל-יחר בעיניכם פי-מכרתם
אתי הנה פי למחלה שלתני א-להים לפניכם:

וכען לא תתנססון ולא יתקף בעיניכון ארי זבינתון
יתי הלכא ארי לקיימא שלחני יי קדמיכון:

למחיה – להיות לכם למחיה.

פי-זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים
אשר אינו-תריש וקציר:

ארי דנו תרתין שנין כפנא בגו ארעא ועוד חמיש
שנין דלית זרועא וחצדא:

פי זה שנתים הרעב – עברו משני הרעב.

וישלחני א-להים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה:
ושלחני יי קדמיכון לשואה לכון שארא בארעא ולקיימא לכון לשינבא רבא:

שלישי

ועתה לא-אתם שלחתם אתי הנה פי הא-להים וישימני לאב לפרעה ולאדון לכל-ביתו ומשל בכל-ארץ מצרים:
וכען לא אתון שלחתון יתי הלכא אלהיו מן קדם יי ושויניי אבא לפרעה ורבון לכל ביתיה ושליט בכל ארעא דמצרים:

לאב - לחבר ולפטרון.

מקרו ועלו אל-אבי נאמרתם אליו פה אמר בנה יוסף שמני א-להים לאדון לכל-מצרים רצה אלי אל-תעמד:
אוחו וסקו לות אבא ותימרון ליה פדנן אמר ברך יוסף שויניי יי לרבון לכל מצראי חות לותי לא תתעכב:

ועלו אל אבי - ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות.

וישבת בארץ-גשן והיית קרוב אלי אלה ויבנה ויבני בנה ויצאנה ויבנה וכל-אשר-לך:
ותתיב בארעא דגשן ויהי קריב לי את ויבנה ויבני בנה וענה ותורה וכל דלך:

וכלפלתי אתך שם פי-עוד חמש שנים רעב פון-תנרש אתה ויביתך וכל-אשר-לך:
ונאזון יתך תמן ארי עוד חמש שנין פפנא דלמא תשתיצי את ונאנש ביתך וכל דלך:

פון תנרש - "דלמא תתמסכו", לשון "מוריש ומעשיר".

והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין פי-פי המדבר אליכם:
והא עיניכון חזנו ועיני אחי בנימין ארי פלישונכון אנא ממליל עמכון:

והנה עיניכם ראות - בכבודי, ושאי אחיכם, שאני מהול ככם. ועוד, פי פי המדבר אליכם בלשון הקדש. ועיני אחי בנימין - השנה את כלם יחד, לומר: שקשם שאין לי שנאה על בנימין אחי, שהרי לא הנה במכירתתי, כך אין בלבי שנאה עליכם.

והגדתם לאבי את-כל-פבדל במצרים ואת כל-אשר ראייתם ומהרתם והורדתם את-אבי הנה:
ותחווין לאבא ית כל יקרי דבמצרים וית כל דחזיתון ותוחון ותחתון ית אבא הלכא:

ויפל על-צוארי בנימן-אחיו ויבך ויבנימן בכה על-צואריו:
ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך - על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימן, וסופן לחרב. ובנימן בכה על צואריו - על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו לחרב.

ויבשק לכל-אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דברו אחיו אתו:
ויבשק לכל אחיהי ובכא עליהון ובתר פון מלילו אחיהי עמיה:

ואחרי כן - מאחר שראוהו בוכה ולבו שלם עמם, דברו אחיו אתו, שמתחלה היו בושים ממנו.

והקל נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף ויטיב בעיני פרעה ובעיני עבדיו:
וקלא אשתמע בית פרעה למימר אתו אחי יוסף ושפר בעיני פרעה ובעיני עבדויה:

והקל נשמע בית פרעה - כמו 'בבית פרעה'; ונהו לשון בית ממש.

ויאמר פרעה אל-יוסף אמר אל-אחיה זאת עשו טענו את-בעירכם ולכו-באו ארצה פנעו:
ונאמר פרעה ליוסף אימר לאתך דא עבידו טעונו ית בעירכון ואיזילו אויילו לארעא דכנעו:

טענו את בעירכם - תבואה.

חמישי

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד־יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלֶיךָ וְאַרְאֶנּוּ בְטָרֵם אַמּוֹת: וְאָמַר יִשְׂרָאֵל סָגִי לִי חֲדָנָא עַד כְּעַן יוֹסֵף בְּרִי קַיִים אֵינִיל וְאַחְזִינִיה עַד לֹא אַמּוֹת:

רב עוד – רב לי עוד שמחה וחדנה, הואיל ועוד יוסף בני חי.

וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל-אֲשֶׁר-לּוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶץ שֹׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לַאֲלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק: וַיִּטַּל יִשְׂרָאֵל וְכָל דָּלִיהּ וְאֵתָא לְבָאֵר שֹׁבַע וְזָבַח דְּבַחִין לְאֱלֹהֵא דְאָבוּהֵי יִצְחָק:

בְּאֶרֶץ שֹׁבַע – כמו "לבאר שבע": ה"א בסוף תבה במקום למ"ד בתחלתה. לא-להי אביו יצחק – סגב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זמנו, לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם.

וַיֹּאמֶר אֶל-לֵהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב וַיֹּאמֶר יְיָ לְיִשְׂרָאֵל בְּחֲזוֹנָא דְלֵילָנָא וְאָמַר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הָאֲנָא:

יעקב יעקב – לשון חבה.

וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֶל-לֵהִי אָבִיךָ אֵל-תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִמָּה כִּי-לִגְוֵי גְדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם: וְאָמַר אָנָּא אֵל אֱלֹהֵא דְאָבוּךָ לֹא תִדְחַל מְלַמִּיחַת לְמִצְרַיִם אָרִי לְעַם סָגִי אֲשׁוּיְנָךָ תַּמּוֹן:

אל תירא מרדה מצרימה – לפי שהיה מצר על שנזקק לצאת לחוץ לארץ.

אֲנֹכִי אֵרַד עִמָּךָ מִצְרַיִמָּה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶיךָ גַם-עֲלֵה וַיּוֹסֶף יְשִׁית יָדוֹ עַל-עֵינָיִךָ: אָנָּא אֵיחֹת עִמָּךָ לְמִצְרַיִם וְאָנָּא אֶסְקֶנָךְ אַף אֶסְקָא וַיּוֹסֵף יְשׁוּי יְדוּהֵי עַל עֵינָךְ:

ואנכי אעלה – הבטיחו להיות נקבר בארץ.

וַיִּקָּם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֹׁבַע וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יַעֲקֹב אָבִיהֶם וְאֶת-טַפָּם וְאֶת-נְשֵׁיהֶם בְּעֶגְלוֹת אֲשֶׁר-שָׁלַח פְּרָעָה לְשֹׂאת אֹתוֹ: וְקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֹׁבַע וַיִּטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יָת יַעֲקֹב אָבוּהוֹן וְיָת טַפְּלֵהוֹן וְיָת נְשֵׁיהוֹן בְּעֶגְלֹתָא דְשָׁלַח פְּרָעָה לְמַטַּל יְתִיָּה:

וַיִּקְחוּ אֶת-מִקְנֵיהֶם וְאֶת-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וְכָל-נִרְעֻוֹ אֹתוֹ: וְדָבְרוּ יָת גִּיתִיהוֹן וְיָת קִנְיָנֵהוֹן דְּקִנּוּ בְּאַרְעָא דְכְנַעַן וְאֹתוֹ לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל בְּנוֹהֵי עַמִּיהּ:

אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן – אכל מה שרכש בפדון ארם, נמו הכל לעשו, בשביל חלקו במערת המכפלה; אמר: נכסי חוצה לארץ אינו כדאי לי. וזהו "אשר פריתי לי", העמיד לו צבורין של זהב ושל כסף כמין פרי ואמר לו: טל את אלו.

בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אֹתוֹ בְּנֹתָיו וּבְנֹת בָּנָיו וְכָל-נִרְעֻוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרַיִמָּה: בְּנוֹהֵי וּבְנֵי בְנוֹהֵי עַמִּיהּ בְּנֹתֵיהּ וּבְנֹת בְּנוֹהֵי וְכָל בְּנוֹהֵי אִתֵּי עַמִּיהּ לְמִצְרַיִם:

ובנות בניו – סרח בת אשר ויוכבד בת לוי.

וְאֵלֶּה שְׁמֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וּבְנָיו בְּכָר יַעֲקֹב רְאוּבֵן: וְאֵלֵין שְׁמַתַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּעָאלוּ לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבְנוֹהֵי בּוּכְרִיָּה דְיַעֲקֹב רְאוּבֵן:

הבאים מצרימה – על שם השעיה – קורא להם הכתוב באים; ואין לתמה על אשר לא כתב "אשר באו".

ובני ראובן תנוף ופלוא וחסרון וכרמי: וּבְנֵי רְאוּבֵן תְּנוּף וּפְלוּא וְחִסְרוֹן וְכַרְמִי:

וּבְנֵי שְׁמֵעוֹן יְמוּאֵל וְנָמִין וְאֶהֱד וְנִכְיִן וְצֹחַר וְשָׂאוּל בְּרֵ-הַכְּנַעֲנִית: וּבְנֵי שְׁמֵעוֹן יְמוּאֵל וְנָמִין וְאֶהֱד וְנִכְיִן וְצֹחַר וְשָׂאוּל בְּרֵ-כְנַעֲנִיתָא:

בן הכנענית – בן דינה שנבעלה לכנעני. כשהרגו את שכם – לא הייתה דינה רוצה לצאת, עד שנשבע לה שמעון שישאנה.

ובני לוי גרשון קהת ומררי: וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קַהַת וּמְרָרִי:

ובני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ ונרח ולימת ער ואונן בארץ כנען ויהנו בני פרץ חצרון ותמול:	ובני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ ונרח ולימת ער ואונן בארץ כנען ויהנו בני פרץ חצרון ותמול:
ובני יששכר תולע ופנה ויוב ושמרון:	ובני יששכר תולע ופנה ויוב ושמרון:
ובני זבולון סרד ואלון ונחלאל:	ובני זבולון סרד ואלון ונחלאל:
אלה בני לאה אשר ילדה ליצקב בפרץ ארם ואת דינה בתו פלגפוש בגיו ובנותיו שלשים ושלוש:	אלה בני לאה... ואת דינה בתו – הנכרים תלה בלאה, והנקבות תלה ביצקב; ללמדך, אשה מזרעת תחלה – יולדת נקבה. שלשים ושלוש – ובפרטן אי אמה מוצא אלא שלשים ושנים? אלא זו יוכבד, שנולדה בין החומות בכניסתן לעיר, שנאמר: "אשר ילדה אותה ללוי במצרים"; לדתה במצרים, ואין הורחה במצרים.
ובני גד צפיון ותגי שוני ואצבון ערי וארודי ואראלי:	ובני גד צפיון ותגי שוני ואצבון ערי וארודי ואראלי:
ובני אשר ימנה וישנה וישני ובריעה ושרח אחתהון ובני בריעה חבר ומלפיאל:	ובני אשר ימנה וישנה וישני ובריעה ושרח אחתהון ובני בריעה חבר ומלפיאל:
אלה בני זלפה אשר נתנו לבן ללאה ברתיה וילידת נת אלה ליצקב שש עשרה נפש:	אלה בני זלפה אשר נתנו לבן ללאה בתו ותלד את אלה ליצקב שש עשרה נפש:
בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימין:	בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימין:
ובני בנימין בלע ובכר ואשבגל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארד:	ובני בנימין בלע ובכר ואשבגל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארד:
אלה בני רחל אשר ילד ליצקב פלגפוש ארבעה עשר:	אלה בני רחל אשר ילד ליצקב פלגפוש ארבעה עשר:
ובני דן חשים:	ובני דן חשים:
ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם:	ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם:
אלה בני בלה אשר נתנו לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליצקב פלגפוש שבעה:	אלה בני בלה אשר נתנו לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליצקב פלגפוש שבעה:
פלגפוש הבאה ליצקב מצרימה יצאי ירכו מלבד נשי בני יעקב פלגפוש ששים ושש:	פלגפוש הבאה ליצקב מצרימה יצאי ירכו מלבד נשי בני יעקב פלגפוש ששים ושש:

כל הנפש הבאה ליצקב – שיצאו מארץ כנען לבא למצרים. ואין "הבאה" זו לשון עבר אלא לשון הנה, כמו: "בערב היא באה", וכמו: "והנה רחל בתו באה עם הצאן"; לפיכך טעמו למטה באל"ף, לפי שקשצאו לבוא מארץ כנען לא היו אלא ששים ושש. והשני, "כל הנפש לבית יצקב הבאה מצרימה שבעים" – הוא לשון עבר; לפיכך טעמו למעלה בבית"ת, לפי שמשבאו שם היו שבעים, שמצאו שם יוסף ושני בניו, ונתוספה להם יוכבד בין החומות. ולדברי האומר: תאומות נולדו עם השבטים, צריכים אנו לומר שמתו לפני ירידתן למצרים, שהרי לא נמנו כאן...

ובני יוסף אשר ילדו-לו במצרים גִּפְשׁ שָׁנִים כָּל-
הַגֹּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִם שְׁבַעִים:

ובני יוסף דא תלידו ליה במצרים נפשׂתא תרתין כל
נפשׂתא לבית יעקב דעאלא למצרים שבועין:

שישי

פרשת ביאת יעקב למצרים

וְאֵת יְהוּדָה שְׁלַח לְפָנָיו אֶל-יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גְּשָׁנָה
וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה גִּשְׁוֹן:

וְיָת יְהוּדָה שְׁלַח קְדָמוּהִי לְוֹת יוֹסֵף לְפָנָה קְדָמוּהִי
לְגִשְׁוֹן וְאֵתוֹ לְאֶרְעָא דְגִשְׁוֹן:

להורות לפניו – כתרגומו; לפנות לו מקום, ולהורות היאך יתישב בה. לפניו – קדם שגייע לשם. ומדרש אגדה, להורות לפניו, לתקן לו בית תלמוד, שמשם תצא הוראה.

וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְפַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת-יִשְׂרָאֵל אָבִיו
גְּשָׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפְּלֵ עַל-צוּאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל-צוּאָרָיו
עוֹד:

וַיִּקְיַם יוֹסֵף רַתְפוּהִי וְסָלִיק לְקִדְמוּת יִשְׂרָאֵל אָבוּהִי
לְגִשְׁוֹן וְאֶתְחַזִּי לִיה וְנִפְּלַ עַל צוּרִיָּה וּבְכָא עַל צוּרִיָּה
עוֹד:

וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְפַּבְתּוֹ – הוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה, להזדרז לכבוד אביו. וירא אליו – יוסף נראה אל אביו. ויבך על צואריו עוד – לשון הרבות בכיה. וכן: "פי לא על איש ישים עוד", לשון רבוי הוא, אינו שם עליו עלות נוספות על חטאיו; אף כאן, הרבה והוסיף בככי יותר על הרגיל. אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו; ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע.

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף אֲמוֹתָה הַפְּעַם אַחֲרֵי רְאוּתִי
אֶת-פָּנֶיךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי:

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף אֵלֹו אָנָּה מְאִית זְמַנָּה הָדָא מְנַחֵם
אָנָּה בְּתַר דְּחַזִּיתָנוּן לְאַפְךָ אָרִי עַד כְּעַן קָיִים אִתָּ:

אֲמוֹתָה הַפְּעַם – פשוטו כתרגומו. ומדרשו, סבור הייתי למות שמי מיתות, בעולם הזה ולעולם הבא; שנסתלקה ממני שכינה, והייתי אומר שיתבעני הקדוש ברוך הוא מיתתי. עכשו שעודך חי, לא אמות אלא פעם אחת.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו וְאֶל-בְּיַת אָבִיו אֲעֵלֶה וְאֶגִּידָה
לְפָרְעָה וְאָמַרְהָ אֵלָיו אֲחִי וּבֵית-אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ-
כְּנַעַן בָּאוּ אֵלָי:

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאֶחָוֵהִי וּלְבֵית אָבוּהִי אָסֵק וְאֶחָוֵי לְפָרְעָה
וַיֹּאמֶר לִיה אֲחִי וּבֵית אָבִי דְבְּאֶרְעָא דְכְנַעַן אֵתוֹ
לְוֹתִי:

ואמרה אליו אחי וגומר – ועוד אומר לו: "והאנשים רועי צאן" וגומר.

וְהָאֲנָשִׁים רְעֵי צֹאן כִּי-אֲנָשִׁי מִקְנֵה הָיוּ וְצֹאֲנָם
וּבְקִרְמָם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם הִבִּיאוּ:

וּגּוֹבְרִיא רְעַן עֲנָא אָרִי גּוֹבְרִי מְרִי גִיתִי הוּוּ וְעִנְהוּן
וְתוֹרִיָּהוּן וְכָל דִּילְהוּן אִיתִיאוּ:

וְהָיָה כִּי-יִקְרָא לָכֶם פָּרְעָה וְאָמַר מֵה-מַּעֲשִׂיכֶם:

וַיְהִי אָרִי יְקָרִי לְכוּן פָּרְעָה וַיִּימַר מָא עוֹבְדִיכוּן:

וְאָמַרְתֶּם אֲנָשִׁי מִקְנֵה הָיוּ עֹבְדֵיךָ מִנְעוּרֵינוּ וְעַד-עֵתָה
גַּם-אֲנַחְנוּ גַּם-אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תִּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁוֹן כִּי-
תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל-רְעֵה צֹאן:

וְתִמְרוּן גּוֹבְרִי מְרִי גִיתִי הוּוּ עֹבְדֵךָ מִנְעוּרָנָא וְעַד כְּעַן
אָף אֲנַחְנָא אָף אֲבֹתָנָא בְּדִיל דְּתַתְּבוּן בְּאֶרְעָא דְגִשְׁוֹן
אָרִי מְרַחֲקִין מִצְרַאִי כָּל רְעֵי עֲנָא:

בעבור תשבו בארץ גישון – והיא צריכה לכם, שהיא ארץ מרעה; וכשתאמרו לו שאין אתם בקיאים במלאכה אחרת, ירחיקכם מעליו ויושיבכם שם. כי תועבת מצרים כל רעה צאן – לפי שהם להם אלהות.

וַיָּבֹא יוֹסֵף וַיִּגַּד לְפָרְעָה וַיֹּאמֶר אָבִי וְאֲחִי וְצֹאֲנָם
וּבְקִרְמָם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ כְּנַעַן וְהֵנָּה
בְּאֶרֶץ גִּשְׁוֹן:

וְאֵתָא יוֹסֵף וְחָוִי לְפָרְעָה וַיֹּאמֶר אָבִי וְאֲחִי וְעִנְהוּן
וְתוֹרִיָּהוּן וְכָל דִּילְהוּן אֵתוּ מֵאֶרְעָא דְכְנַעַן וְהָא אֲנוּן
בְּאֶרְעָא דְגִשְׁוֹן:

וּמִקְצֵה אֶחָיו לָקַח חַמְשָׁה אֲנָשִׁים וַיַּצְגֵם לְפָנֵי פָּרְעָה:
פָּרְעָה:

וּמִקְצַת אַחֻוֵהִי דְבַר חַמְשָׁא גּוֹבְרִין וְאִקְיִמוּן קְדָם
פָּרְעָה:

וּמִקְצֵה אֶחָיו – מן הפחותים שבהם לגבורה, שאין נראים גבורים, שאם יראה אותם גבורים יעשה אותם אנשי מלחמה. ואלה הם: ראובן, שמעון, לוי, יששכר ובנימין – אותן שלא כפל משה שמותם כשברכו. אבל שמות הגבורים כפל: "וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה", "וילגד אמר ברוך מרזב גד", "וילגמלי אמר נפתלי", "וילדן אמר דן", וכו' לזבולון וכו' לאשר. והו לשון בראשית רבה, שהיא אגדת ארץ ישראל.

אָבֵל בַּתִּלְמוּד בְּכִלִּית שְׁלֹנוּ מְצִינוּ וְשֹׂאוֹתָן שְׁכַפְלֵ מִשָּׁה שְׁמוֹתָן הֵם הַחֲלָשִׁים, וְאוֹתָן הֵבִיא לִפְנֵי פִרְעֹה. וַיְהוּדָה שֶׁהִכְפִּיל שְׁמוֹ לֹא הִכְפִּיל מִשׁוֹם חֲלָשׁוֹת, אֲלֵא טַעַם יֵשׁ בְּדַבָּר כִּדְאִיתָא בְּבַבְבָּא קַמָּא. וּבְבִרְיָתָא דְסַפְרֵי שְׁנִינוּ בָּהּ ב"ן זֹאת הַבְּרָכָה" כְּמוֹ תִלְמוּד שְׁלֹנוּ.

וַיֹּאמֶר פִּרְעֹה אֶל־אֶחָיו מִה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פִּרְעֹה רַעַה רַעַה צֹאן עֲבָדֶיךָ גַם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבוֹתֵינוּ:
וַאֲמַר פִּרְעֹה לְאֶחָיו מֵא עוֹבְדֵיכֹן וְאָמְרוּ לְפִרְעֹה רַעַן עֲנֵא עֲבָדְךָ אִף אֲנַחְנָא אִף אֲבֹהֵתְנָא:

וַיֹּאמְרוּ אֶל־פִּרְעֹה לְגֹר בְּאֶרֶץ פְּאָנֹוּ כִּי־אֵין מִרְעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לְעֲבָדֶיךָ כִּי־כִבַּד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יִשְׁבוּ־נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשְׁן:
וְאָמְרוּ לְפִרְעֹה לְאֶתְמַבָּא בְּאֶרְעָא אֲתִינָא אַרִי לִית רַעִיא לְעֲנֵא דְלְעֲבָדְךָ אַרִי תְקִיף כִּפְנָא בְּאֶרְעָא דְכְנָעַן וּכְעַן יִתְבוּן כְּעַן עֲבָדְךָ בְּאֶרְעָא דְגֹשְׁן:

וַיֹּאמֶר פִּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אֲבִיךָ וְאֶחָיךָ בָּאוּ אֵלַיךְ:
וְאָמַר פִּרְעֹה לְיוֹסֵף לְמִימַר אֲבוּךָ וְאֶחָיךָ אֶתֹו לְנֹתְךָ:

אֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הִוא בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ הוֹשֵׁב אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אֶחָיךָ יִשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשְׁן וְאִם־יִדְעָתָ וְיִשׁוּ כָּם אֲנָשֵׁי־חַיִל וְשִׁמְתָם שְׁרֵי מִקְנֵה עַל־אֲשֶׁר־לִי:
אֶרְעָא דְמִצְרַיִם קְדָמָךָ הִיא בְּדִשְׁפִיר בְּאֶרְעָא אוֹתִיב יֵת אֲבוּךָ וְיֵת אֶחָיךָ יִתְבוּן בְּאֶרְעָא דְגֹשְׁן וְאִם יִדְעָתָ וְאִית בְּהוֹן גּוֹבְרִין דְחִילָא וְתַמְנִינוּן רַבְנֵי גִיתֵי עַל דִּילֵי:

אֲנָשֵׁי חַיִל – בְּקִרְיַיִן בְּאוּמְנוּתָן לְרַעוּת צֹאן. עַל אֲשֶׁר לִי – עַל צֹאן שְׁלִי.

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אֲבִיו וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי פִרְעֹה וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב אֶת־פִּרְעֹה:
וְאִתֵּי יוֹסֵף יֵת יַעֲקֹב אֲבוּהִי וְאִקְיַמִּיה קָדָם פִּרְעֹה וּבְרִיךְ יַעֲקֹב יֵת פִּרְעֹה:

וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב – הִיא שְׂאֵלַת שְׁלוֹם כְּדָרְךָ כָּל הַנִּרְאִים לִפְנֵי הַמְּלָכִים לְפָרְקִים, שְׁלוּדִי"ר.

וַיֹּאמֶר פִּרְעֹה אֶל־יַעֲקֹב כְּמָה יָמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ:
וְאָמַר פִּרְעֹה לְיַעֲקֹב כְּמָה יוֹמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פִּרְעֹה יָמַי שְׁנֵי מֵגוּרֵי שְׁלָשִׁים וּמֵאֵת שְׁנֵה מַעֲט וְרַעִים הָיוּ יָמַי שְׁנֵי חַיִּי וְלֹא הִשְׁיֵגוּ אֶת־יָמַי שְׁנֵי חַיִּי אֲבֹתֵי בְיָמֵי מִגּוּרֵיהֶם:
וְאָמַר יַעֲקֹב לְפִרְעֹה יוֹמֵי שְׁנֵי תוֹתְבוּתֵי מָאָה וְתִלְתִּין שְׁנֵינִי זְעִירִין וּבִישִׁין הָיוּ יוֹמֵי שְׁנֵי חַיִּי וְלֹא אֲדַבִּיקוּ יֵת יוֹמֵי שְׁנֵי חַיִּי אֲבֹהֵתִי בְיוֹמֵי תוֹתְבוּתֵהוֹן:

שְׁנֵי מִגּוּרֵי – יָמֵי גְרוּתִי. כָּל יָמֵי הַיִּיתִי גַר בְּאֶרֶץ. וְלֹא הִשְׁיֵגוּ – בְּטוֹכָה.

וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב אֶת־פִּרְעֹה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פִרְעֹה:
וּבְרִיךְ יַעֲקֹב יֵת פִּרְעֹה וַיִּנְפַק מִן קָדָם פִּרְעֹה:

וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב – כְּדָרְךָ כָּל הַנִּפְטָרִים מִלִּפְנֵי שָׂרִים, מְבָרְכִים אוֹתָם וְנוֹטְלִים רְשׁוֹת. וּמָה בְּרָכָה בְּרָכוֹ? שְׁיַעֲלֵה נִילוֹס לְרַגְלֵיו, לִפִּי שְׂאִין אֶרֶץ מִצְרַיִם שׁוֹמֵה מִי גִשְׁמִים, אֲלֵא נִילוֹס עוֹלָה וּמִשְׁקָה. וּמִבְּרָכְתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְאֵילֶךְ הִנֵּה פִרְעֹה בָּא עַל נִילוֹס וְהוּא עוֹלָה לְקִרְאָתוֹ וּמִשְׁקָה אֶת הָאֶרֶץ.

שְׁבִיעֵי

וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת־אֲבִיו וְאֶת־אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶחְזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ בְּאֶרֶץ רַעַמְסֵס כַּאֲשֶׁר צִוָּה פִּרְעֹה:
וְאוֹתִיב יוֹסֵף יֵת אֲבוּהִי וְיֵת אֶחָיו וַיְהִי לְהוֹן אֶחְסָנָא בְּאֶרְעָא דְמִצְרַיִם בְּדִשְׁפִיר בְּאֶרְעָא בְּאֶרְעֵ רַעַמְסֵס כְּמָא דְפִקִּיד פִּרְעֹה:

רַעַמְסֵס – מֵאֶרֶץ גֹּשְׁן הִיא.

וַיַּכְלִלֵל יוֹסֵף אֶת־אֲבִיו וְאֶת־אֶחָיו וְאֶת כָּל־בֵּית אֲבִיו לְחֵם לִפִּי הַטָּף:
וְזֵן יוֹסֵף יֵת אֲבוּהִי וְיֵת אֶחָיו וְיֵת כָּל בֵּית אֲבוּהִי לְחֵמָא לְפּוּם טַפְלָא:

לִפִּי הַטָּף – לִפִּי הַצָּרִיךְ לְכָל בְּנֵי בֵיתָם.

וּלְחֵם אֵין בְּכֹל־הָאֶרֶץ כִּי־כִבַּד הָרַעַב מְאֹד וַתִּלְהֵא אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרַעַב:
וּלְחֵמָא לִית בְּכָל אֶרְעָא אַרִי תְקִיף כִּפְנָא לְחֵדָא וְאֲשַׁתְלֵהִי עֲמָא דְאֶרְעָא דְמִצְרַיִם וְעֲמָא דְאֶרְעָא דְכְנָעַן מִן קָדָם כִּפְנָא:

וּלְחַם אִין בְּכָל הָאָרֶץ – חֹזֵר לַעֲנֹן הָרָאשׁוֹן, לְתַחֲלַת שְׁנֵי הָרָעֵב. וּתְלָה – כְּמוֹ "וּתְלָאָה", לְשׁוֹן עֲנִיּוֹת כְּתַרְגוּמוֹ. וְדוּמָה לוֹ: "כְּמַתְּלֵהָ הַיּוֹרָה וְקִים".

וַיִּלְקַט יוֹסֵף אֶת־כְּלֵי־הַכֶּסֶף הַנּוֹמָצָא בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בַּשָּׂבָר אֲשֶׁר־הֵם שֹׂבְרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרָעָה:

וּלְקִיט יוֹסֵף ית כָּל כֶּסֶף אֲשֶׁר־כָּח בְּאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ דְּכְנַעַן בְּעִבּוּרָא דְּאֲנוּן זְבַנִּין וְאִתִּי יוֹסֵף ית כֶּסֶף לְבֵית פְּרָעָה:

בַּשָּׂבָר אֲשֶׁר הֵם שֹׂבְרִים – נוֹתְנִין לוֹ אֶת הַכֶּסֶף.

וַיִּתֶּם הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ כָּל־ מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר הִבֵּה־לָנוּ לֶחֶם וְלָמָּה נָמוֹת נִגְדָדָה כִּי אָפֶס כֶּסֶף:

וּשְׁלִים כֶּסֶף מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ דְּכְנַעַן וְאֵתוּ כָּל מִצְרָאֵי לְנֹת יוֹסֵף לְמִימַר הֵב לָנָא לְחֵמָא וְלָמָּה נָמוֹת לְקַבְּלָדָּ אַרִי שְׁלִים כֶּסֶף:

אָפֶס – כְּתַרְגוּמוֹ: "שְׁלִים".

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הֲבִי מִקְנֵיכֶם וְאֶתְנֶנָּה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם אִם־ אָפֶס כֶּסֶף:

וְאָמַר יוֹסֵף הֲבִי גִיְתִיכּוֹן וְאֶתִּין לְכוּן בְּגִיְתִיכּוֹן אִם שְׁלִים כֶּסֶף:

וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בְּפִסּוּסִים וּבְמִקְנֵה הַצֹּאֵן וּבְמִקְנֵה הַבְּקָר וּבְחִמְרִים וַיִּנְהַלֵּם בְּלֶחֶם בְּכָל־מִקְנֵיהֶם בַּשָּׁנָה הַהִוא:

וְאִיתִיאוּ ית גִּיְתִיהוֹן לְנֹת יוֹסֵף וַיִּהֵב לְהוֹן יוֹסֵף לְחֵמָא בְּפִסּוּסוֹתָא וּבְגִיְתִי עֲנָא וּבְגִיְתִי תוֹרִי וּבְחִמְרִיא וְזַנְנוֹן בְּלֶחֶמָא בְּכָל גִּיְתִיהוֹן בַּשָּׁמָא הַהִיא:

וַיִּנְהַלֵּם – כְּמוֹ "וַיִּנְהַגֵּם", וְדוּמָה לוֹ: "אִין מְנַהֵל לָהּ", "עַל מִי מְנַחֹת יִנְהַלְנִי".

וַתִּתֶּם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־נִכְתַּד מֵאֲדֹנָי כִּי אִם־תֶּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדֹנָי לֹא נִשְׂאָר לַפָּנִי אֲדֹנָי בְּלִתִּי אִם־גּוֹיְתָנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ:

וּשְׁלִימַת שָׁמָא הַהִיא וְאֵתוּ לְנֹתִיהָ בַּשָּׁמָא תְּגִיְתָא וְאָמְרוּ לִיהָ לֹא נְכֹסִי מִן רְבוּנֵי אֱלֹהִין שְׁלִים כֶּסֶף וְגִיְתִי בְּעִירָא לְנֹת רְבוּנֵי לֹא אֲשַׁמָּאָר קָדָם רְבוּנֵי אֱלֹהִין גּוֹיְתָנָא וְאֶרְעָנָא:

בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה – לְשׁוֹן הָרָעֵב. כִּי אִם תֶּם הַכֶּסֶף... – כִּי אֲשֶׁר תֶּם הַכֶּסֶף וְהַמִּקְנֵה וְכֹא הַכֹּל אֵל יַד אֲדֹנָי. בְּלִתִּי אִם גּוֹיְתָנוּ – כְּמוֹ "אִם לֹא גּוֹיְתָנוּ".

לָמָּה נָמוֹת לַעֲיַנְיָה גַם־אֲנַחְנוּ גַם אֲדַמְתָּנוּ קְנֵה־אֲתָנוּ וְאֶת־אֲדַמְתָּנוּ בְּלֶחֶם וְנִהְיֵה אֲנַחְנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ עֲבָדִים לַפְּרָעָה וְתוֹ־זָרַע וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוֹת וְהֵאֲדַמָּה לֹא תִשָּׁם:

לָמָּה נָמוֹת לַעֲיַנְיָה אֶף אֲנַחְנָא אֶף אֶרְעָנָא קְנֵי יִתְנָא וְיִת אֶרְעָנָא בְּלֶחֶמָא וְנִהֵי אֲנַחְנָא וְאֶרְעָנָא עֲבָדִין לַפְּרָעָה וְהֵב בַּר זָרַע וְנִחֵי וְלֹא נָמוֹת וְאֶרְעָא לֹא תְבוּר:

וְתוֹ זָרַע – לְזָרוּע הַאֲדַמָּה. וְאֶף עַל כִּי שָׁאֵמַר יוֹסֵף: "וְעוֹד חֶמֶשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אִין חֲרִישׁ וְקָצִיר", מִכִּינּוּן שָׂבָא יַעֲלֵב לְמִצְרַיִם בְּאֵה בְּרָכָה לְרַגְלֵיו, וְהַתְּחִילוּ לְזָרוּע וְכָלָה הָרָעֵב. וְכֵן שָׁנִינוּ בְּתוֹסֶפֶתָא דְּסוּטָה. לֹא תִשָּׁם – לֹא תֵהָא שְׂמָמָה, "לֹא תְבוּר". לְשׁוֹן "שְׂדֵה בּוּר" שְׂאִינוּ חֲרוּשׁ.

וַיִּקֶן יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲדַמַּת מִצְרַיִם לַפְּרָעָה כִּי־מָכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ שְׂדֵהוּ כִּי־תָנוּק עֲלֵהֶם הָרָעֵב וַתְּהִי הָאָרֶץ לַפְּרָעָה:

וּקְנָא יוֹסֵף ית כָּל אֶרֶץ דְּמִצְרַיִם לַפְּרָעָה אַרִי זְבִינוּ מִצְרָאֵי גְבַר תְּקִלִּיהָ אַרִי תְקִיף עֲלִיהוֹן כְּפָנָא וְהָתוּ אֶרֶץ לַפְּרָעָה:

וַתְּהִי הָאָרֶץ לַפְּרָעָה – קְנוּיָה לוֹ.

וְאֶת־הָעָם הָעֵבִיר אֲתוּ לְעָרִים מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קְצֵהוּ:

וְיִת עֲמָא אַעֲבַר יִתִּיהָ מִקְרִי לְקִרִי מְסוּף תַּחּוּם מִצְרַיִם וְעַד סוּפִיָּה:

וְאֵת הָעָם הָעֵבִיר – יוֹסֵף מַעִיר לְעִיר, לְזַכְרוֹן שְׂאִין לָהֶם עוֹד חֵלֶק בְּאֶרֶץ, וְהוֹשִׁיב שָׁל עִיר זוֹ בְּחִבְרָתָהּ. וְלֹא הֲצַרָהּ הַכְּתוּב לְכַתּוּב זֹאת, אֱלֹא לְהוֹדִיעָהּ שְׂבַחָהּ שָׁל יוֹסֵף: שְׁנַתְּפוּן לְהַסִּיר חֲרָפָה מֵעַל אַחִיו, שְׁלֹא יִהְיֶה קוֹרִין אוֹתָם "גּוֹלִים". מִקְצֵה גְבוּל מִצְרַיִם... – כֵּן עָשָׂה לְכָל הָעָרִים אֲשֶׁר בְּמַלְכוּת מִצְרַיִם, מִקְצֵה גְבוּלָה וְעַד קְצֵה גְבוּלָה.

רַק אֲדַמַּת הַפְּהֵגִים לֹא קָנָה כִּי חֵק לַפְּהֵגִים מֵאֵת פְּרָעָה וְאָכְלוּ אֶת־חֲקֵם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרָעָה עַל־פִּן לֹא מָכְרוּ אֶת־אֲדַמְתָּם:

לְחוּד אַרְעָא פּוּמְרִיא לֹא קְנָא אַרִי חוּלְקָא לְכוּמְרִיא מִן קָדָם פְּרָעָה וְאָכְלִין ית חוּלְקָהוֹן דִּיהֵב לְהוֹן פְּרָעָה עַל כֵּן לֹא זְבִינוּ ית אֶרְעָהוֹן:

הַפְּהָנִים – הכּוּמְרִים. כָּל לְשׁוֹן "פְּהֵן" מְשַׁרֵּת לְאַלְהוּת הוּא, חוּץ מֵאוֹתָן שֶׁהֵם לְשׁוֹן גְּזֵלָה כְּמוֹ: "פְּהֵן מִדְּנֵן", "פְּהֵן אוֹן". חֵק לַפְּהָנִים – חֵק כְּדֵן וְכֵד לְחֵם לְיוֹם.

**וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הַעֲבָדִים הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת־
אֲדָמְתְּכֶם לְפָרְעָה הֵאֱלָכְתֶּם וְזָרַע וְזָרַעְתֶּם אֶת־
הָאֲדָמָה:**
**וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לַעֲמָא הָא קָנִיתִי יִתְכוֹן יוֹמָא דִין וְיִת
אַרְעִכוֹן לְפָרְעָה הָא לְכוֹן בַּר זָרְעָא וְתִזְרְעוּן יִת
אַרְעָא:**

הא – כמו "הנה". כמו: "ונם אני הא זרעך בראש נתי".

**וְהָיָה בְּתִבּוּאֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפָרְעָה וְאַרְבַּע הַיְדֹלֹת
יִהְיֶה לְכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם וְלֹאֲשֹׁר בְּבִתְיֶכֶם
וְלֹאֲכֹל לְטַפְּכֶם:**
**וְיִהִי בְּאֵעוּלֵי עֲלִלְתָא וְתִתְנוּן חַד מִן חֲמִישָׁא לְפָרְעָה
וְאַרְבַּעָא חוּלְקִיו יִהִי לְכוֹן לְבַר זָרַע חַקְלָא וְלִמְיַכְלוֹן
וְלֹאֲנָשׁ בְּתִיכוֹן וְלִמְיַכֵּל לְטַפְלִכוֹן:**

לזרע השדה – שבכל שנה. ולאשר בבתיכם – ולאכול העבדים והשפחות אשר בבתיכם. לטפכם – בנים קטנים.

**וַיֹּאמְרוּ הַחִיּוֹתָנוּ נִמְצָא־חַן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהִינּוּ עֲבָדִים
לְפָרְעָה:**
**וַיֹּאמְרוּ קִימְתַנָּא נִשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵי רַבּוּנֵי וְנִהִי
עֲבָדִין לְפָרְעָה:**

נמצא חן – לעשות לנו זאת כמו שאמרת. והיינו עבדים לפרעה – להעלות לו המס הזה בכל שנה.

**וַיִּשָּׂם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֵק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אֲדָמַת
מִצְרַיִם לְפָרְעָה לְחֻמָּשׁ רֶ"ק אֲדָמַת הַפְּהָנִים לְבָדָם לֹא
הָיְתָה לְפָרְעָה:**
**וְשׁוּי יִתָּה יוֹסֵף לְגִזְרָא עַד יוֹמָא הַדִּין עַל אַרְעָא
דְּמִצְרַיִם דִּיהוֹן יִהְבִּין חַד מִן חֲמִישָׁא לְפָרְעָה לְחוּד
אַרְעָא כּוּמְרִיא בְּלַחוּדִיהוֹן לֹא הָוֹת לְפָרְעָה:**

לחק – שלא יעבור.

**וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצֵי מִצְרַיִם בְּאַרְצֵי גֹשֶׁן וַיִּתְחַנּוּ בָּהּ
וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד:**
**וַיִּתֵּיב יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם בְּאַרְעָא דְּגֹשֶׁן
וַאֲחֻסִּינוּ בָּהּ וּנְפִישׁוּ וּסְגִיאוּ לְחֻדָּא:**

וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויחננו בה ויפרו וירבו מאד – וסיכו? "בארץ גושן", שהיא מארץ מצרים.

יט טוֹב־רַשׁ הוֹלֵךְ בְּתַמּוֹ מֵעַקֵּשׁ שְׁפָתָיו וְהוּא כְּסִיל: גַּם בְּלֹא־דַעַת נֶפֶשׁ לֹא־טוֹב וְאֵין בְּרַגְלִים חוֹטֵא: אֲוֹלֵת אָדָם תִּסְלַף דְּרָכּוֹ וְעַל־י־הוֹה יִזְעַף לְבוֹ: הוֹן יִסּוֹף רַעִים רַבִּים וְדָל מִרְעָהוּ יִפְרֹד: הַעַד שְׁקָרִים לֹא יִנְקָה וְיִפְיַח כּוֹזִים לֹא יִמְלֹט: רַבִּים יִחְלוּ פְּנֵי־נְדִיב וְכֹל־הָרַע לְאִישׁ מוֹתָן: כֹּל־אֲחִיר־רֶשׁ | שְׂנֵאָהּוּ אָף פִּי מִרְעָהוּ רַחֲקוּ מִמֶּנּוּ מִרְדָּף אֲמָרִים לֹא לֹדְהַמָּה: הַקִּנְיָה־לֵב אֲהַב נֶפְשׁוֹ שֹׁמֵר תְּבוּנָה לְמִצְא־טוֹב: הַעַד שְׁקָרִים לֹא יִנְקָה וְיִפְיַח כּוֹזִים יֵאָבֵד: לֹא־נֵאוּה לְכִסִּיל תִּעֲנֹנֶה אָף פִּי־לְעַבְדֹ | מִשְׁלֵ בְּשָׂרִים: שֶׁכֵּל אָדָם הֵאָרִיף אִפּוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ עֵבֵר עַל־פִּשְׁעוֹ: יִנְהֵם בַּכִּפּוּר זַעַף מִלֶּךָ וְכִטְלַ עַל־עֵשֶׁב רְצוּנוֹ: הַחַת לְאָבִיו כֵּן כִּסִּיל וְדָלָף טוֹר מְדִינֵי אִשָּׁה: הַבֵּית וְהוֹן נִחַלַת אֲבוֹת וּמִי־הוֹה אִשָּׁה מִשְׁכַּלְת: עֲצָלָה תִּפְּוֵל תִּרְדָּמָה וְנֶפֶשׁ רְמִיָה תִרְעֵב: שֹׁמֵר מִצְוָה שֹׁמֵר נֶפְשׁוֹ בַּזֹּה דְרָכּוֹ יוֹמֵת יִמּוֹת: מִלֹּה י־הוֹה חוֹנֵן דָּל וְגַמְלוֹ יִשְׁלֹם־לוֹ: יִסֵּר בְּנֵהּ פִּי־יִשׁ תִּקְוָה וְאֶל־הַמִּיתוֹ אֶל־תִּשָּׂא נֶפְשׁוֹ: גִּרְל גְּדִל־חַמָּה נִשָּׂא עֵנֶשׁ פִּי אִם־תִּצִּיל וְעוֹד תּוֹסֵף: שְׁמַע עֲצָה וְקַבֵּל מוֹסֵר לְמַעַן תִּחַפֵּם בְּאֲחֵרֵיתָךְ: רַבּוֹת מִחֲשָׁבוֹת בְּלִב־אִישׁ וְעֲצַת י־הוֹה הִיא תִקּוּם: תַּאֲוֹת אָדָם חֲסִדוֹ וְטוֹב־רַשׁ מֵאִישׁ כּוֹזֵב: יִרְאֵת י־הוֹה לְחַיִּים וְשִׁבְעַ יִלִּין בְּלִי־יַפְקֹד רַע: טָמֹן עֲצָל יְדוּ בַּצִּלְחַת גַּם־אֶל־פִּיָּהּוּ לֹא יִשִּׁיבָנָה: לֵין תִּפְּה וּפְתֵי יַעֲרֵם וְהוֹכִיחַ לְנַבּוֹן יִבִּין דַּעַת: מִשְׁדָּד־אֵב יִבְרִיחַ אִם כֵּן מִבִּישׁ וּמִחֲפִיר: חֲדִל־בְּנֵי לְשִׁמְעַ מוֹסֵר לְשָׁנוֹת מֵאֲמִיר־דַּעַת: הַעַד בְּלִיעַל יִלִּין מִשְׁפֵּט וּפִי רִשְׁעִים יִבְלַע־אֹוֹן: נִכּוֹנוּ לְלִצִּים שׁוֹפְטִים וּמִחֲלָמוֹת לָגוּ כְּסִילִים:

כ לֵין חֵייוֹן חַמָּה שֹׁכֵר וְכֹל־שָׁנָה בּוֹ לֹא יִחַפֵּם: גַּנְהֵם בַּכִּפּוּר אֵימַת מִלֶּךָ מִתְעַבְּרוֹ חוֹטֵא נֶפְשׁוֹ: בַּכּוֹד לְאִישׁ שִׁבַת מְרִיב וְכֹל־אֲוִיל

יִתְגַּלַּע: מִחֲרָף עֲצָל לֹא־יִחַרֶשׁ יִשְׂאֵל וְשִׂאֵל בַּקִּצִּיר וְאֵין: הַמִּים עֲמֻקִּים עֲצָה בְּלִב־אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלָנָה: רַב־אָדָם יִקְרָא אִישׁ חֲסִדוֹ וְאִישׁ אֲמוּנִים מִי יִמְצֵא: מִתְהַלֵּךְ בְּתַמּוֹ צַדִּיק אֲשֶׁר־יִבְנוּ אֲחֵרָיו: מִלֶּךָ יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא־דָוִן מִזְרָה בְּעֵינָיו כֹּל־לִרְעוֹ: מִי־יֹאמֵר זְפִיתִי לְפִי טְהַרְתִּי מִחֲטָאתֵי: יֵאָבֵן וְיֵאָבֵן אֵיפָה וְאֵיפָה תּוֹעֵבַת י־הוֹה גַּם־שְׁנֵיהֶם: גַּם בְּמַעַלְלָיו יִתְנַפְּרֵנָעֵר אִם־יִזָּךְ וְאִם־יִשָּׁר פֹּעֵלוֹ: יֵאָזֵן שְׁמַעַת וְעֵין רֵאָה י־הוֹה עֲשָׂה גַם־שְׁנֵיהֶם: אֶל־תִּאָהֵב שָׁנָה פְּוִתְוֹרֶשׁ פִּקַּח עֵינֵיךָ שְׁבַע־לַחֵם: הָרַע רַע יֹאמֵר חֲקוֹנָה וְאִזֵּל לוֹ אִז יִתְחַלֵּל: יִשׁ זָהָב וְרַב־פְּנִינִים וְכֹלֵי יָקָר שְׁפָתֵי־דַעַת: לִקְחֵי בְּגָדוֹ פִּי־עֵרֵב זֹר וּבְעַד נִכְרִים נִכְרִיָה חִבְּלָהוּ: הָעֵרֵב לְאִישׁ לַחֵם שִׁקָּר וְאַחַר יִמְלֵא־פִיָּהּוּ חֲצִין: מִחֲשָׁבוֹת בְּעֲצָה תִבּוֹן וּבְתַחֲבִלוֹת עֲשָׂה מִלְחָמָה: גּוֹלְחֵי־סוֹד הוֹלֵךְ רַבִּיל וּלְפָתָה שְׁפָתָיו לֹא תִתְעַרְבּוּ: מִקְלָל אָבִיו וְאִמּוֹ יִדְעָה נְרוֹ בְּאִישׁוֹן פֶּאֲשׁוֹן חֲשׂוֹ: נִחַלָה מִבְּחַלַת מִבְּחַלַת בְּרֵאשׁוֹנָה וְאַחֲרִיתָהּ לֹא תִכְרָךְ: אֶל־תִּאָמֵר אֲשַׁלְמַחֲרַע קִנְיָ לִי־הוֹה וְיִשְׁעַ לָךְ: תּוֹעֵבַת י־הוֹה אָבֵן וְאָבֵן וּמֵאוּזֵי מִרְמָה לֹא־טוֹב: מִי־הוֹה מִצְעָדֵי־גֶבֶר וְאָדָם מִחֵיבִין דְּרָכּוֹ: מִזֹּקֵשׁ אָדָם יִלַּע קֶדֶשׁ וְאַחַר נְדָרִים לְבַקֵּר: מִזְרָח רִשְׁעִים מִלֶּךָ חֲכָם וְיֹשֵׁב עֲלֵיהֶם אוֹפֵן: גֵּר י־הוֹה נִשְׁמַת אָדָם חֶפֶשׁ כֹּל־יִחְדָּרֵי־כֶטֶן: חֲסִד וְאֵמַת יִצְרוּ־מִלֶּךָ וְסַעַד בַּחֲסֵד כִּסְאוֹ: תַּכְּפֹּרֶת בַּחֲוָרִים כֶּחֶם וְחָרָר זְקִנִים שִׁיבָה: חֲפָרוֹת פִּצַּע תִּמְרוֹק בְּרַע וּמִפּוֹת חֲדָרֵי־כֶטֶן: כֹּא פִלְגֵי־מִים לְבִי־מִלֶּךָ פִּירֵי־הוֹה עַל־כֹּל־אֲשֶׁר יִחַפֵּן יִטְנֹו: כֹּל־לִדְרָךְ־אִישׁ יִשָּׁר בְּעֵינָיו וְתִכֵּן לְבוֹת י־הוֹה: עֲשָׂה צַדִּיקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחָר לִי־הוֹה מִזִּבְחָ: רוּם־עֵינִים וְרַחֲבֵי־לֵב נֵר רִשְׁעִים חֲטָאת: מִחֲשָׁבוֹת חֲרוּץ אֶד־לְמוֹתָר וְכֹל־אֵין אֶד־לְמַחְסוֹר: פִּעַל אֲצֵרוֹת

בְּלִשׁוֹן שִׁקָּר הַבַּל נָדַף מִבְּקִשְׁי־מֹות: שְׁד־
רְשָׁעִים יְהוּרָם כִּי מֵאֲנִי לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט:
הַכֹּכַבִּיךָ דָרַךְ אִישׁ זָוָר וְזָךְ יִשְׂרָף עָלָו: טוֹב
לְשֹׁבֵת עַל־פְּנֵי־תֵגֹג מֵאֲשֶׁת מְדִינִים וּבֵית חֶבֶר:
נִפְשׁ רָשָׁע אֹת־הִרְעָה לֹא־יִחַן בְּעֵינָיו רַעְהוּ:
כִּי־עֲנֵשׁ־לִי יַחֲבֹם־פִּתִּי וּבְהִשְׁפִּיל לְחֶכֶם יִקְח־
דַּעַת: כִּי־מִשְׁפִּיל צָדִיק לְבֵית רָשָׁע מִסִּלַּף רְשָׁעִים
לָרַע: אַטֵּם אֲזֹנוֹ מִזֹּעַק־תִּדְלַגְּמִי־הוּא יִקְרָא
וְלֹא יַעֲנֶה: מִתַּן בִּפְתָר יִכְפֹּה־אָף וְשָׁחַד בְּחֶק
חֲמָה עֲזָה: שִׁמְחָה לְצָדִיק עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט
וּמְחַתָּה לְפֹעֲלֵי אָוֶן: אָדָם תּוֹעֵה מִדַּרְךְ הַשְּׁפִל
בִּקְהָל רַפָּאִים יִנּוּחַ: אִישׁ מַחֲסוֹר אֲהַב שִׁמְחָה
אֲהַב יוֹד־שִׁמּוֹן לֹא יַעֲשִׂיר: כִּפָּר לְצָדִיק רָשָׁע
וְתַחַת יִשְׂרָיִם בּוֹגֵד: טוֹב שֹׁבֵת פֶּאֶרֶץ־מִדְבָּר
מֵאֲשֶׁת מְדוּנִים מְדִינִים וְכַעֲס: אֹצֵר | נַחֲמֵד
וְשִׁמּוֹן בְּנוֹה חֶכֶם וְכַסִּיל אָדָם יִבְלַעְנֻ: אֲרֹדֶף
צָדִיקָה וְחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים צָדִיקָה וְכְבוֹד: כִּי־עִיר
גְּבָרִים עָלָה חֶכֶם וַיִּרַד עֵז מִבְּטַחָה: שֹׁמֵר פִּי
וְלִשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מִצַּרּוֹת נִפְשׁוֹ: זֶדַד יִחַר לִי שִׁמּוֹ
עוֹשֶׂה בְּעִבְרַת זָדוֹן: תַּאֲוֹת עֲצַל תִּמְוִיתֵנוּ כִּי־
מֵאֲנִי יִדְּוֹ לַעֲשׂוֹת: כִּי־לִי־הַיּוֹם הַתַּאֲוָה תַּאֲוָה
וְצָדִיק יִתֵּן וְלֹא יִחָשֵׁף: זָבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה
אֵף כִּי־בִזְמָה יִבִּיאֵנוּ: עֲד־כֹּזְבִים יֵאבֹד וְאִישׁ
שׁוֹמֵעַ לְנֹצַח יִדְבָּר: הֵעֵז אִישׁ רָשָׁע בְּכַנּוּ
וְיִשְׂרָף הוּא | יִכִּין דְּרַכּוּ [יִכִּין דְּרַכּוּ]: אִין
חֶכְמָה וְאִין תְּבוּנָה וְאִין עֲצָה לְנַגֵּד י־הוּה:
סוֹם מוֹכֵן לְיוֹם מִלְחָמָה וְלִי־הוּה הַתְּשׁוּעָה:

כִּבְּ נִבְחָר שָׁם מִעֲשָׂר רַב מִפְּסָף וּמִזֹּהָב חָן
טוֹב: עֲשִׂיר וְרַשׁ נִפְגְּשׁוּ עֲשִׂה כֵלָם י־הוּה:
עָרוֹם | רָאָה רַעְה וּיִסְתַּר וְנִסְתַּר וּפְתָיִם עָבְרוּ
וְנִעְנֵשׁוּ: עֵקֶב עֲנָה יִרְאֵת י־הוּה עֲשָׂר וְכְבוֹד
וְחַיִּים: צָנִים פָּחִים בְּדָרְךָ עֲקֵשׁ שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ
יִרְחַק מֵחֶם: חֲנֵף לְנַעַר עַל־פִּי דְרַבּוֹ גַּם כִּי־
יִזְקִין לֹא־יִסוֹר מִמֶּנָּה: עֲשִׂיר בְּרָשִׁים יִמְשׁוּל
וְעַבֵּד לֹזֶה לְאִישׁ מִלֹּזֶה: הוֹרַע עוֹלָה יִקְצוֹר

יִקְצֹר־אָוֶן וְשֹׁבֵט עֲבָרְתוֹ יִכְלֶה: טוֹב־עֵין הוּא
יִכְרֵךְ כִּי־נָתַן מִלְחָמוֹ לְדָל: גֵּרֵשׁ לִי וַיֵּצֵא מִדּוֹן
וְיִשְׁבֹּת דִּין וְקִלּוֹן: אֲהַב טַהוֹר טַחֲרִילָב חָן
שְׁפָתָיו רַעְהוּ מִלֶּךָ: עֵינָיו י־הוּה נִצְרוּ דַּעַת
וְיִסְלַף דְּבָרֵי בָגָד: אֲמַר עֲצַל אֲרִי בַחֲוִץ בְּתוֹךְ
רַחֲבוֹת אֲרָצָה: שׁוֹחָה עֲמָקָה כִּי זָרוֹת זְעוֹם
י־הוּה יִפּוֹל יִפְּלֵ־לִישָׁם: אֲוֹלָת קְשׁוּרָה כִּלְכִי
נַעַר שֹׁבֵט מוֹפָר יִרְחִיקֵנָה מִמֶּנּוּ: עֲשִׂק דָּל
לְחַרְבוֹת לוֹ נָתַן לְעֲשִׂיר אֲדִי־לְמַחֲסוֹר: חֶט
אֲזַנְךָ וְשִׁמַּע דְּבָרֵי חֲכָמִים וְלִבְךָ תִּשְׁוִית לְדַעַתִּי:
כִּי־נָעִים כִּי־תִשְׁמְרֵם בְּכַטְנֵךְ יִכְנֹו יַחֲוֹ עַל־
שְׁפָתֶיךָ: לְחַיּוֹת כִּי־הוּה מִבְּטַחְךָ הוֹדַעַתֶיךָ
חַיּוֹם אֲפִי־אֲתָה: הֵלֵא כַתְּבָתִּי לְךָ שֶׁלְשׁוֹם
שְׁלִישִׁים בְּמַעֲצוֹת וְדַעַת: לְהוֹדִיעֶךָ קִשְׁט
אֲמָרֵי אֲמֵת לְחָשִׁיב אֲמָרִים אֲמֵת לְשִׁלְחֶיךָ:
כִּי־אֲלִי־תִגְזֹל־דָּל כִּי דִל־הוּא וְאֲלִי־תִרְבָּא עֲנִי
בְּשַׁעַר: כִּי־הוּה יִרִיב יִרִיב רִיבָם וְקִבַּע אֲתִי
קִבַּעִיָּהֶם נִפְשׁוֹ: אֲלִי־תִרְעָה אֲתִי־בַעַל אֵף וְאֲתִי־
אִישׁ חַמּוֹת לֹא תִבּוֹא: פֶּן־תִּאֲלַף אֲרַחֲתוֹ
וְלִקְחַת מוֹקֵשׁ לְנַפְשֶׁךָ: אֲלִי־תִהִי בַת־קַעֲוִי־כַף
בְּעַרְבִים מִשְׁאֹת: אִם־אִין־לְךָ לְשִׁלֵּם לְמַחַ וְיִקַּח
מִשְׁפָּכְךָ מִתְּחִתֶיךָ: אֲלִי־תִסַּג גְּבוּל עוֹלָם אֲשֶׁר
עָשׂוּ אֲבוֹתֶיךָ: חֲזִיתָ אִישׁ | מִחֵיר בְּמִלְאֲכָתוֹ
לְפָנֵי־מְלָכִים יִתִּיצֵב כִּלְיִתִּיצֵב לְפָנֵי חֲשָׁפִים:

כִּנְּ כִּי־תִשָּׁב לְלַחֹם אֲתִי־מוֹשֵׁל בֵּין תְּכִין אֲתִי־
אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ: וְשִׁמַּת שְׁכִין בְּלַעֲךָ אִם־בַּעַל נִפְשׁ
אֲתָה: אֲלִי־תִתָּאוּ לְמַטְעַמּוֹתָיו וְהוּא לַחֵם
כּוֹזְבִים: אֲלִי־תִיַעַע לְהַעֲשִׂיר מִבִּינְתֶךָ חֲדָל:
הַתְּעוֹף הַתְּעוֹף עֵינֶיךָ כּוֹ וְאִינֵנוּ כִּי עֲשִׂה
יַעֲשֶׂה־לּוֹ כְּנַפִּים כְּנַשָּׂר וְעוֹף יַעוֹף הַשְּׁמַיִם: אֲלִי־
תִלְחֵם אֲתִי־לַחֵם רַע עֵין וְאֲלִי־תִתָּאוּ לְמַטְעַמּוֹתָיו:
כִּי | כָּמוֹ שֶׁעַר בְּנִפְשׁוֹ כֹּן־הוּא אֲבוּל וְשִׁתָּה
יֵאמֵר לְךָ וְלִבּוֹ בְּלִיעָמָה: פֶּתֶךָ־אֲכַלֵּת תִּקְוִיאָנָה
וְשִׁחַת דְּבָרֶיךָ הַנְּעִימִים: כִּי־אֲזִנִּי כַסִּיל אֲלִי־
תִדְבָּר כִּי־יִבּוֹז לְשִׁכַּל מְלִיךָ: אֲלִי־תִסַּג גְּבוּל

עולם ובש-די' יתומים אלתבא: פיגאלם חזק הואיריב אתיריבם אתה: יהביאח למוסר לבך ואזנה לאמרידעת: אלתמנע מנער מוסר פיתפנו בשבט לא ימות: אתה בשבט תפנו ונפשו משאול תציל: בני אם-חכם לבך ישמח לפי גמאני: ותעלזנה כליותי בדבר שפתיך מישרים: אליקנא לבך בחטאים פי אם-פיראתי-הזה כליחיום: פי אם-יש אחרית ותקנתך לא תפרת: שמע-אתה בני וחכם ואשר בדרך לבך: אלתתי בסבאיין בזלי בשר למו: פיסבא וזלל יורש וקרעים תלפיש נומה: ששמע לאביך זה ילך ואלתבוז פיוקנה אמך: אמת קנה ואלתמפר חכמה ומוסר ובינה: גול גיל וגיל אבי צדיק יולד ויולד חכם וישמח ישמח-בו: וישמח-אביך ואמך ותגל יולדתך: תנה-בני לבך לי ועיניך דרכי תרצנה תצרנה: פי שוחח עמקה זנה ובאר צרה נכריה: אפי היא פחתה תארב ובוגדים באדם תוסף: למי אזי למי אבוי למי מדונים מדינים | למי שיח למי פצעים חנם למי חכללות עינים: למאחרים עליחיון לבאים לחקר ממסך: אלי תרא יין פי יתאדם פיותן בכים בפום עינו יתהלך במישרים: אחריתו פנחש ישך וכצפעני יפרש: עיניך יראו זרות ולבך ידבר תחפכות: וחיות פשכב בלבים וכשכב בראש חבל: הפוני בלחליתי הלמוני בלי ידעתי מתי אקוין אוסיה אבקשנו עוד:

כד אלתקנא באנשי רעה ואלתתאו לחיות אתם: פי-שד יהנה לבם ועמל שפתיהם תדברנה: בחכמה יבנה בית ובתבונה יתבונן: ובדעת חדרים ומלאו כליחון יקר ונעים: גבר-חכם בעוז ואיש-דעת מאמין-פה: פי בתחבלות תעשה-לך מלחמה ותשועה ברב יועין: ראמות לאויל חכמות בשער לא

יפתח-פיהו: מחשב להרע לו בעל-מזמות יקראו: זמת אולת חטאת ותועבת לאדם לין: התרפית פיום צרה צר פחכה: הצל לקחים למות ומטים להרג אמת-חשוד: פי-תאמר הן לא-ידענו זה הלא-תכן לבות | הוא-יבין ונצר נפשך הוא ידע והשוב לאדם פפעלו: אכלי-בני דבש פי-טוב ונפת מתוק עליהך: כן | דעה חכמה לנפשך אם-מצאת ויש אחרית ותקנתך לא תפרת: אלתארב רשע לנזה צדיק אלתשדד רבצו: פי שבע | יפול צדיק וקם ורשעים יפשו ברעה: פנפל אויביך אויבך אלתשמח ובכשלו אליגל לבך: פי-יראה י-הזה ורע בעיניו והשוב מעליו אפו: אלתתחר במרעים אלתקנא ברשעים: פי | לא-תהיה אחרית לרע נר רשעים ידעה: ירא-אתי-הזה בני ומלך עם-שונים אלתתערב: פי-פתאם יקום אידם ופיר שניהם מי יודע: גמ-אלה לחכמים הפרפנים במשפט בלי טוב: אמר | לרשע צדיק אתה יקבהו עמים יועמוהו לאמים: ולמוכחים ינעם ועליהם תבוא ברפת-טוב: שפתיים ישק משוב דברים נכחים: חכן בחוין | מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך: אלתתי עדי חנם ברעה והפתית בשפתיך: אלתאמר באשר עשה-לי כן אעשה-לו אשוב לאיש פפעלו: על-שדה איש-עצל עברתי ועל-פרם אדם חסר-לב: והנה עלה כלו | קמשנים כסו פניו חרלים וגדר אבניו נחרסה: ואחזה אנכי אשית לפי ראיתי לקחתי מוסר: מעט שנות מעט תנומות מעט | חפק ידים לשכב: ובא-מתהלך רישך ומחסריך פאיש מגן:

כה גמ-אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי | חזקה מלך-יהודה: בכד א-לחים הסתר דבר וכבד מלכים חקר דבר: שמים לרום וארץ לעמק ולב מלכים אין חקר: הגו

סִיגִים מִכֶּסֶף וַיֵּצֵא לְצַרְפָּה כְּלִי: הֲגֵן רָשָׁע לִפְנֵי
מֶלֶךְ וַיִּבֹזן בַּצַּדִּיק כִּסְאוֹ: אֱלֹהֵי־תְהוֹרָה לִפְנֵי־מֶלֶךְ
וּבְמִקוֹם גְּדֹלִים אֱלֹהֵי־תַעֲמֹד: כִּי טוֹב אָמַרְתָּ
עַל־הַנְּהַל מִהַשְּׁפִילָה לִפְנֵי נָדִיב אֲשֶׁר רָאוּ
עֵינֶיךָ: אֱלֹהֵי־תַצֵּא לָרֹב מֵחַר פֶּן מִהֵת־עֲשֵׂה
בְּאַחֲרֵיתֶהּ בְּהַכְּלִים אֶתְךָ רַעֲדָה: רִיבֶךָ רִיב אֶת־
רַעֲדָה וְסוּד אַחַר אֱלֹהֵי־תִגְלָה: פֶּן־יִחַסְדְּךָ שִׁמְעַע
וּדְבַתְךָ לֹא תָשׁוּב: תַּפְּוּחֵי זָהָב בְּמִשְׁפִּיטוֹת
כֶּסֶף דָּבָר דָּבָר עַל־אֲפֻנָיו: יִנְזֹם זָהָב וְחִלְי־כַתֵּם
מוֹכִיחַ חֲכָם עַל־אֶזְנוֹ שִׁמְעַת: כִּי־צַנֵּת־שֶׁלֶג |
בַּיּוֹם קָצִיר צִיר נֶאֱמָן לְשִׁלְחֵי וְנִפְשׁ אֶ־דָּנִי
יָשׁוּב: נְשִׂיאים וְרוּחַ וְגִשָׁם אֵין אִישׁ מִתְהַלֵּל
בְּמִתַּת־שָׁקָר: בְּאַרְבָּה אַפִּים יִפְתַּח קֶצֶן וְלָשׁוֹן
רָפָה תִּשָּׁבֵר־רִגְוָם: דְּבַשׁ מִצֵּאת אֶכֶל הַיָּד פֶּן־
תִּשְׁפָּעֵנִי וְחִקְאוֹתָיו: חֶקֶר רִגְלֶךָ מִבֵּית רַעֲדָה פֶּן־
יִשְׁפָּעֶךָ וּשְׂנֵאָדָה: מִכְּפִיךָ וְחֶרֶב וְחֵץ שְׁנוֹן אִישׁ
עֲנֵה בְרַעְיוֹנוֹ עַד שָׁקָר: שֶׁן רַעְיוֹנוֹ וְרִגְלֵ מוֹעֲדוֹת
מִבְּטָח בּוֹגֵד בַּיּוֹם צָרָה: מִנְעֻדָּה־בְּגֵד | בַּיּוֹם
קָרָה חֶמֶץ עַל־נֶתֶר וְשָׂר בְּשָׂרִים עַל לִבְרֵעַ:
אֲמִירָעַב שְׂנֵאָדָה הֶאֱכִלְהוּ לָהֶם וְאִם־צִמָּא
חִשְׁקָהוּ מִיָּם: כִּי גַחְלִים אֶתָּה חֵתָּה עַל־רֵאשׁוֹ
וַי־הוֹחַ יִשְׁלַם־לָךְ: רִוַח צָפוֹן תִּתְחַלֵּל גִּשְׁמִים
וּפְנִים נִזְעָמִים לְשׁוֹן סֶתֶר: טוֹב שַׁבַּת עַל־
פְּנֵת־גֵּג מֵאַשְׁת־מִדּוֹנִים מְדִינִים וּבֵית חֶבֶר:
מִיָּם קָרִים עַל־נִפְשׁ עֵיפָה וּשְׂמוֹעָה טוֹבָה
מֵאַרְיָן מִרְחֶק: מֵעֵיִן נִרְפָּשׁ וּמִקּוֹר מִשְׁחַת
צָדִיק מִט לִפְנֵי־רָשָׁע: אֶכֶל דְּבַשׁ חֶרְבוֹת לֹא־
טוֹב וְחֶקֶר כְּבוֹד כְּבוֹד: עִיר פְּרוּצָה אֵין
חֹמֶה אִישׁ אֲשֶׁר אֵין מַעְצָר לְרוּחוֹ:

כֹּז כִּשְׁלֹג | בְּקִיץ וּכְמֹטֶר בְּקִצִּיר כֹּז לֹא־נֵאֶדָּה
לְכִסִּיל כְּבוֹד: בְּצַפּוֹר לָנוּד בְּדָרוֹר לְעוֹף כֹּז
קָלֵלֶת חֲנָם לֹא לוֹ תִבָּא: שְׂוִט לְסוּם מִתַּג
לְחִמּוֹר וְשִׁבְט לָגוֹ כְּסִילִים: אֱלֹהֵי־תַעֲן כְּסִיל
כְּאֹלֵתָו פֶּן־תִּשְׁוַח־לוֹ גַּם־אֶתָּה: עֲנֵה כְּסִיל
כְּאֹלֵתָו פֶּן־יִהְיֶה חֲכָם בְּעֵינָיו: מִקְצָה רִגְלִים

חֲכָם שֵׁתָּה שֵׁלַח דְּבָרִים בְּיַד־כְּסִיל: יְדִלְיוּ שְׂקוּם
מִפֶּסֶח וּמִשָּׁל בְּכִי כְּסִילִים: כְּבָרֹר אֶבֶן
בְּמִרְמָמָה כִּי־נֹתֵן לְכִסִּיל כְּבוֹד: חוּחַ עַל־הַ
בְּיַד־שַׁפּוֹר וּמִשָּׁל בְּכִי כְּסִילִים: רַב מִחֹלְלֵי־כֶסֶף
וְשִׁכָר כְּסִיל וְשִׁכָר עֲבָרִים: כִּכְלָב שָׁב עַל־קֶאֱו
כְּסִיל שׁוֹנֵה כְּאֹלֵתָו: רֵאִיתָ אִישׁ חֲכָם בְּעֵינָיו
תִּקְוָה לְכִסִּיל מִמֶּנּוּ: אָמַר עֲצֵל שָׁחַל בְּדָרְךָ
אֲרִי בֵין הָרַחֲבוֹת: הִתְדַלַּת תְּסוּב עַל־צִירָה
וְעֲצֵל עַל־מִטָּתָו: טָמֹן עֲצֵל יָדוֹ בְּצַלְחַת נִלְאָה
לְהַשִּׁיבָה אֶל־פִּיו: חֲכָם עֲצֵל בְּעֵינָיו מִשְׁבַּעַה
מִשִּׁיבֵי טַעַם: מִחֲזִיק בְּאֲזֵי־כֶלֶב עֶבֶר מִתְעַפֵּר
עַל־רִיב לֹא־לוֹ: כְּמִתְלַחֵלֶה חִירָה זְקוּם חֲצִים
וּמּוֹת: כִּי־אִישׁ רַמָּה אֶת־רַעְיוֹנוֹ וְאָמַר הִלְאִי
מִשְׁחָק אֲנִי: בְּאַפְסֵ עֲצִים תִּכְפַּח־אֵשׁ וּבְאֵין
נִרְוָן יִשְׁתַּק מְדוּן: פֶּחַם לְגַחְלִים וְעֲצִים לֹאֵשׁ
וְאִישׁ מְדוּנִים מְדִינִים לְחֶרֶר־רִיב: דְּבָרֵי
נִרְוָן כְּמִתְלַחֲמִים וְהֵם יִרְדּוּ חֲדָרֵי־כְּטוֹן: כֶּסֶף
סִיגִים מִצַּפָּה עַל־חֶרֶשׁ שְׂפָתִים דְּלָקִים וְלִבְרֵעַ:
כִּי־שִׁפְתוֹ יִנְכָר שׁוֹנֵא וּבְקָרְבוֹ יִשׁוּת מִרְמָה:
כִּי־יִחַנֵּן קוֹלוֹ אֱלֹהֵי־תִאֲמֹן־כּוֹ כִּי שָׁבַע תּוֹעֲבוֹת
כִּלְבוֹ: תִּכְפַּסָּה שְׂנֵאָה בְּמִשְׁאֹן תִּגְלַח רַעְיוֹ
בְּקַחֵל: בְּרַח־שְׁחַת בָּהּ יִפּוֹל וְגוֹלֵל אֶבֶן אֲלוֹ
תָשׁוּב: לְשׁוֹן־שָׁקָר יִשְׂנֵא דַפְּיוֹ וּפֶה חֶלֶק
יַעֲשֶׂה מִדְּחָה:

כֹּז אֱלֹהֵי־תְהוֹרָה בַּיּוֹם מִחַר כִּי לֹא־תִדַּע מִהֵי־לֵד
יוֹם: יִחַלְלֶךָ זֶר וְלֹא־יִפְיָה נֶבֶל־כְּרִי וְאֱלֹהֵי־שְׂפָתֶיךָ:
כְּבָר־אֶבֶן וְנָטַל חֹחַל וּכְעַם אֲוִיל כְּבָר
מִשְׁנִיחָם: אֲכַזְרִיּוֹת חֲמָה וְשִׁטָּף אֶת וּמִי יַעֲמֹד
לִפְנֵי קִנְאָה: טוֹבָה תּוֹכַחַת מִגְּלָה מֵאַחֲבָה
מִסְתַּרְתָּ: נֶאֱמָנִים פִּצְעֵי אוֹהֶב וְנַעֲתָרוֹת
נְשִׁיקוֹת שׁוֹנֵא: נִפְשׁ שְׁבַעַה תְּבוּס נֶפֶת וְנִפְשׁ
רַעְיוֹה כִּי־לִמַר מִתּוֹק: בְּצַפּוֹר נִדְדַת מִן־קִנְיָה
כִּי־אִישׁ נִדְדַר מִמְּקוֹמוֹ: שִׁמּוֹן וְקִטְרֵת יִשְׁמַח־
לֵב וּמִתְקֵ רַעְיוֹנוֹ מִעֲצַת־נִפְשׁ: רַעֲדָה וְרַעְיוֹנוֹ
אֲלֵיךָ אֱלֹהֵי־תַעֲזֹב וּבֵית אַחִיךָ אֱלֹהֵי־תִבּוֹא בַּיּוֹם

אִידָה טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאֵח רְחוֹק: «חֶכֶם בְּנֵי
וְשִׂמְחָה לְפָנָי וְאֲשִׁיבָה הַרְפֵי דְבָר: «עָרוֹם | רָאָה
רָעָה נִסְתָּר פְּתָאִים עֲבָרוּ נַעֲנָשׁוּ: «קַח-בְּהָדוּ
בִּי-עָרֵב זֶר וּבְעַד נִבְרִיָּה חֲבָלְהוּ: «מִבְּרָה
רָעָהוּ | בְּקוֹל גְּדוֹל בַּבֶּקֶר הַשְּׂבִים קָלְלָה תִחַשְׁב
לוֹ: «הִדְלַף טוֹרֵד בְּיוֹם סַגְרִיר וְאֲשֶׁת מְדוּנִים
מְדִינִים נִשְׁתַּוְּהָ: «צַפְנִיָּה צַפְנֵי-רוּחַ וְשִׁמּוֹן יְמִינוֹ
יִקְרָא: «בְּרוֹז בְּבְרוֹז יַחַד וְאִישׁ יַחַד פְּנִי-רָעָהוּ:
«נִצָּר תֵּאָנְהָ יֵאָכֵל פְּרִיָּה וְשִׁמְרָ אֶ-דָּנִיּוֹ יִכְבֵּד:
«כַּמּוֹם הַפְּנִים לַפְּנִים כֵּן לְבִי-הָאָדָם לְאָדָם:
«שְׂאוּל וְאַבְדָּה לֹא תִשְׁבַּעְנָה וְעֵינַי הָאָדָם לֹא
תִשְׁבַּעְנָה: «מִצְרָף לְכֶסֶף וְכוֹר לְזָהָב וְאִישׁ לְפִי
מִחֻלָּלוֹ: «בָּאֵם תִּכְתּוֹשִׁי-אֶת-הָאוֹיֵל | בַּמִּכְתָּשׁ
בְּתוֹךְ הַרִיפּוֹת בַּעֲלֵי לֹא-תִסּוֹר מִעֲלָיו אוֹלְתָו:
«יָדַע תִּדַע פְּנֵי צַאֲנָה שִׁית לְבָךְ לְעַדְרִים: «כִּי
לֹא לְעוֹלָם חֶסֶן וְאֶבֶן-זָוֵר לְדוֹר דוֹר וְדוֹר: «גִּלְהָ
חֲצִיר וְנִרְאָה-דִּשְׂאָ וְנֶאֱסַפּוּ עֲשִׁיבוֹת הַרִים:
«כַּבְּשִׂים לְלִבּוֹשֶׁךָ וּמְחִיר שְׂדֵה עֵתוּדִים: «וְדִי |
חֵלֶב עֲזִים לְלַחֲמֶךָ לְלַחֵם בִּיתְךָ וְחַיִּים
לְנַעֲרוֹתֶיךָ:

כַּח «נִסּוּ וְאִי-וִרְדָּה רָשָׁע וְצַדִּיקִים כַּכְּפִיר
יִבְטַח: «בַּפֶּשַׁע אֶרֶץ רַבִּים שָׂרִיָּה וּבְאָדָם מִבֵּין
יָדַע כֵּן יִאֲרִיָּה: «גִּבְרֵרֶשׁ וְעִשְׂק דְּלִים מִטָּר סַחֵף
וְאִין לָחֶם: «עֲזָבִי תוֹרָה יִחַלְלוּ רָשָׁע וְשִׁמְרֵי
תוֹרָה יִתְגָּרוּ בָּם: «אֲנָשִׁי-רַע לֹא-יִבְיִנוּ מִשִּׁפְט
וּמִבְקָשֵׁי י-הוָה יִבְיִנוּ כָּל: «טוֹב-רֶשׁ הוֹלֵךְ
בְּתַמּוֹ מִעֲקֹשׁ דְּרָכִים וְהוּא עֲשִׂיר: «נִוָּצֵר תוֹרָה
כֵּן מִבֵּין וְרָעָה זוֹלְלִים יִכְלִים אָבִיו: «מִרְבָּה
הוֹנּוּ בְּנִשְׁדָּ וּבִתְרִבִּית וְתִרְבִּית לְחוֹנֵן דְּלִים
יִקְבְּצֵנוּ: «מִסִּיר אֶזְנוֹ מִשְׁמַע תוֹרָה גַם
תִּפְלָתוֹ תוֹעֵבָה: «מִשְׁנֵה יִשְׂרָאֵל | בְּרָדָה רַע
בְּשַׁחֲתוֹ הוּא יִפּוֹל וְתַמּוּמִים יִנְחָלוּ-טוֹב:
«חֶכֶם בְּעֵינָיו אִישׁ עֲשִׂיר וְדָל מִבֵּין יִחְקַרְנֵהוּ:
«בַּעֲלֵין צַדִּיקִים רַבָּה תִפְאָרֶת וּבְקוֹם רָשָׁעִים
יִחַפֵּשׂ אָדָם: «מִכֶּסֶת פֶּשַׁעוֹ לֹא יִצְלִיָּה וּמוֹדָה

וְעֵזֵב יִרְחֹם: «אֲשִׁרֵי אָדָם מִפְּחָד תִּמְרֵד וּמִקְשָׁה
לְכוּ יִפּוֹל בְּרָעָה: «אֲרִי-נָהֵם וְדָב שׁוֹקֵק מוֹשֵׁל
רָשָׁע עַל עַם-דָּל: «נָגִיד חֶסֶר תִּכְוֹנֹת וְרַב
מִעֲשָׂקוֹת שֵׁנָאֵי שֵׁנָא כָּצַע יִאֲרִיָּה יָמִים: «אָדָם
עֹשֶׂק בְּדָם-נִפְשׁ עַד-כּוֹר יָנוּם אֶל-יִתְמֵי-כּוֹ:
«הוֹלֵךְ תַּמּוּם יוֹשֵׁעַ וְנַעֲקֹשׁ דְּרָכִים יִפּוֹל בְּאַחַת:
«עֲבָד אֲדָמָתוֹ יִשְׁבַּע-לָחֶם וּמִרְדָּף רִיקִים יִשְׁבַּע-
רִישׁ: «אִישׁ אֲמוֹנוֹת רַב־בְּרָכוֹת וְאִין לְהַעֲשִׂיר
לֹא יִנְקָה: «הַפְּרִי-פְּנִים לֹא-טוֹב וְעַל-פֶּתַל לָחֶם
יִפְשַׁע-גִּבְרָה: «נִבְחַל לְחוֹן אִישׁ רַע עֵין וְלֹא-יָדַע
בִּי-חֶסֶר יִכְאֹנוּ: «מִזְכִּיָּה אָדָם אַחֲרֵי חֵן יִמְצָא
מִמְחַלִּיק לְשׁוֹן: «גְּדוֹל | אָבִיו וְאִמּוֹ וְאִמְרָ אִין-
פֶּשַׁע חֶבֶר הוּא לְאִישׁ מִשְׁחִית: «רַחֲבֵי-נִפְשׁ
יִגְרָה מְדוֹן וּבִטָּח עַל-י-הוָה יִדְשֹׁן: «בִּטָּח
בְּלִבּוֹ הוּא כְּסִיל וְהוֹלֵךְ בְּחִכְמָה הוּא יִמְלֵט:
«גוֹתֵן לְרֶשׁ אִין מִחֶסֶר וּמִעֲלִים עֵינָיו רַב־
מְאֻרוֹת: «בְּקוֹם רָשָׁעִים יִסְתָּר אָדָם וּבְאֲבָלָם
יִרְבוּ צַדִּיקִים:

כַּט «אִישׁ תּוֹכַחֹת מִקְשָׁה-עֶרְפָּה פֶּתַע יִשְׁבֵּר
וְאִין מִרְפָּא: «בְּרָבוֹת צַדִּיקִים יִשְׂמַח הַעַם
וּבְמִשְׁלׁ רָשָׁע יִאָנַח עַם: «אִישׁ-אֲהַב חֶכְמָה
יִשְׂמַח אָבִיו וְרָעָה זוֹנוֹת יִאֲבִד-הוֹן: «מְלֵךְ
בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ וְאִישׁ תְּרוֹמוֹת יִחַרְסֶנָּה:
«גִּבְרָ מִחֻלִּיק עַל-רָעָהוּ רָשָׁת פּוֹרֶשׁ עַל-פְּעַמָּיו:
«בַּפֶּשַׁע אִישׁ רַע מוֹקֵשׁ וְצַדִּיק יִרוֹן וְשִׁמְחָה: יָדַע
צַדִּיק דִּין דְּלִים רָשָׁע לֹא-יִבְיִן דַּעַת: «אֲנָשִׁי
לְצוֹן יִפִּיחוּ קִרְיָה וְחֶכְמִים יִשׁוּבוּ אָף: «אִישׁ-
חֶכֶם נִשְׁפָּט אֶת-אִישׁ אוֹיֵל וְרָגוּ וְשָׁחַק וְאִין
נַחַת: «אֲנָשִׁי דָמִים יִשְׁנֹאוּ-תָם וְיִשְׂרָיִם יִבְקָשׁוּ
נִפְשׁוֹ: «כֹּל-לְרוּחֹו יוֹצִיא כְּסִיל וְחֶכֶם בְּאַחֲוֹר
יִשְׁבַּחְנָה: «מִשְׁלַל מִקְשִׁיב עַל-דְּבַר-שִׁקָּר כֹּל-
מִשְׁרָתוֹ רָשָׁעִים: «רֶשׁ וְאִישׁ תִּכְכִּים נִפְגָּשׁוּ
מְאִיר עֵינָי שְׂנִיָּהֵם י-הוָה: «מְלֵךְ שׁוֹפֵט בְּאֲמַת
דְּלִים כְּסָאוֹ לְעַד יִפּוֹן: «שִׁבְט וְתוֹכַחַת יִתֵּן
חֶכְמָה וְנַעַר מִשְׁלָח מִבֵּישׁ אִמּוֹ: «בְּרָבוֹת

רשעים ורבה פשע וצדיקים במפלתם יראו:
יִסַּר בְּנֵה ויניחה ויתן מעדנים לנפשד: באין
חזון יפרע עם ושמר תורה אשרהו: בדברים
לא יוסר עבד כייבין ואין מענה: חזית איש
אין בדבריו תקנה לכסיל ממנו: ממפנק מנער
עבדו ואחריתו יהיה מנון: איש יגרה
מרון ובעל חמה רב פשע: גאות אדם
תשפילנו ושפלי רוח ותמוך כבוד: חולק עם
גנב שונא נפשו אלה ישמע ולא יגיד: חרדת
אדם יתן מוקש ובוטח פי-הוה ישגב: רבים
מבקשים פני מושל ומי-הוה משפט איש:
תועבת צדיקים איש עול ותועבת רשע
ישר דרו:

ל דברי | אגור בניקה המשא נאם הגבר
לאיתואל לאיתואל ואכל: פי בער אנכי
מאיש ולא בינת אדם לי: ולא למדתי חכמה
ודעת קדשים אדע: מי עליה שמים | וירד מי
אספר רוח | בחפניו מי צררימים | בשמלה מי
הקים כֹּל־אפסי ארץ מה שמו ומה שם-בנו
פי תדע: כֹּל־לאמרת א-לוה צרופה מנן הוא
לחסים בו: אלהתוסף על דבריו פניו כח
ונכזבת: שתים שאלתי מאתך אלהתמנע
מפני בטורם אמות: שוא | ודבר כזב הרחק
מפני ראש ועשר אלהתתן לי הטריפני לחם
חקי: פן אשבע | וכחשתי ואמרת מי י-הוה
ופן אורש ונגבתי ותפשתי שם א-להי: אלי
תלשן עבד אלי אדנו פניקלך ואשמתי: דור
אביו יקלל ואת-אמו לא יברך: דור טהור
בעיניו ומצאתו לא רחין: דור מהדרמו עיניו
ועפעפיו ינשאו: דור | הרבות שניו
ומאכלות מתלעתיו לאכל עניים מארץ
ואביונים מאדם: לעלוקה | שתי בנות הב
חב שלוש חנה לא תשבענה ארבע לא אמרו
הון: שאל ועצר רחם ארץ לא-שבעה מים
ואש לא אמרה הון: עין | תלעג לאב ותבו

ליקחתם יקרונה ערבי נחל ויאכלוה בני-
נשר: שלשה חמה נפלאו ממני וארבע
וארבעה לא ידעתים: דרך הנשר | בשמים
דרך נחש עלי צור דרך-אניה בלבים ודרך
גבר בעלמה: כן | דרך אשה מנאפת אכלה
ומחתה פיה ואמרה לא-פעלתי און: תחת
שלוש רגזה ארץ ותחת ארבע לא-תוכל
שאת: תחת עבד פי ימלוד ונבל פי ישבע
לחם: תחת שנואה פי תבעל ושפחה פי
תירש גברתה: ארבעה הם קטני ארץ והמה
חכמים מחכמים: הנמלים עם לא-עז ויכינו
בקוץ לחמם: שפנים עם לא-עצום וישומו
בפלע ביתם: מלך אין לארבה ויצא הצץ
כלו: שממית בידים תתפש והיא בהיכלי
מלך: שלשה חמה מיטיבי צעד וארבעה
מיטבי לבת: ליש גבור בבהמה ולא-ישוב
מפני-כל: זרזור מתנים או-תיש ומלך אלקום
עמו: אס-נבלת בהתנשא ואם-זמות יד לפה:
פי מיין חלב יוציא חמאה ומיין-אף יוציא
דם ומיין אפים יוציא ריב:

לא דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו:
מה-ברי ומה-בר-בטני ומה בר-נרני: אל-
תתן לנשים חילך ודרךך למחות מלכין: אל
למלכים | למואל אל למלכים שתויין
ולרוזנים או אי שכר: פן-ישתה וישפח מחקק
וישנה דין כֹּל־לפני-עני: תנו-שכר לאובד
ויין למרי נפש: ושתה וישפח רישו ועמלו
לא יזכר-רעוד: פתח-פיה לאלם אלהין כֹּל־
בני חלוקה: פתח-פיה שפטי-צדק ודין עני
ואביון: אשת-חיל מי ימצא ורחק מפנינים
מברה: בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר:
גמלתהו טוב ולא-רע כל ימי חייה: דרשה
צמר ופשתים ותעש בחפץ פפיה: היתה
כֹּל־אניות סותר ממרחק תביא לחמה: ותקם |
פלעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערתי:

וּמִמָּחָה שָׂדֶה וּתְקַחְתֶּהוּ מִפְּרֵי כַפֵּיהָ נָטַע נָטַעָה
כָּרֶם: הַחֲגֵרָה בְּעֵזוֹ מִתְנִיחַ וְתֵאמְרִין זְרוּעֵתֶיהָ:
הַטְּעָמָה כִּי־טוֹב סָחֲרָה לֹא־יִכְבֶּה בַּלַּיִל בַּלַּיִלָה
נָרָה: וַיִּדְיָה שְׁלַחַה בְּפִישׁוֹר וּכְפִיָה תִמְכּוּ פִלְדָּה:
כַּפְפָּה פִּרְשָׁה לְעַנְי וַיִּדְיָה שְׁלַחַה לְאֶבְיוֹן: לֹא־
תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלַג כִּי כָל־בֵּיתָהּ לִבְשׁ שָׁנָיִם:
כַּמְרַבְּהִים עֲשֶׂת־הִלָּה שֵׁשׁ וְאַרְבָּעִין לְבוּשָׁה:
נִדְרַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָה בְּשִׁבְתּוֹ עִם־קִנְי־אֶרֶץ:
כַּסְדִּין עֲשֶׂת־הָ וְתִמְכֹּר וְחֲגֹר נָתַנָּה לְפָנַעְנִי:

עֲזֹזְהֶרָה לְבוּשָׁה וְתִשְׁחַק לַיּוֹם אַחֲרוֹן: וַיִּפְיָה
פָּתַחַה בְּחִכְמָה וְתוֹרַת הָסֵד עַל־לְשׁוֹנָה:
צוֹפִיָה הִילְכוֹת הִלְכוֹת בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עֲצָלוֹת
לֹא תֹאכַל: כִּקְמוּ בְנֵיהָ וַיֵּאשְׁרוּהָ בַּעֲלָה
וַיִּהְלָלָה: כַּרְבּוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חֵיל וְאֵת עָלִית עַל־
פִּלְגָנָה: שֶׁקֶר חָחֹן וְהַבֵּל הִיפִי אִשָּׁה יִרְאֵת־
י-הוֹה הִיא תִתְהַלֵּל: כַּתְּנוּ־לָהּ מִפְּרֵי יִדְיָה
וַיִּהְלָלוּהָ בְּשַׁעְרִים מַעֲשִׂיָה:

סֵפֶר אֵיּוֹב

א אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ־עֹדֵן אֵיּוֹב שְׁמוֹ וַהֲיָה |
הָאִישׁ הַהוּא תָם וַיִּשָּׂר וַיִּרְא אֶל־לֵהִים וְסָר
מֵרַע: וַיִּוָּלְדוּ לוֹ שִׁבְעָה בָנִים וְשְׁלוֹשׁ בָּנוֹת:
וַיְהִי מִקְּנָהוּ שִׁבְעַת אֶלְפִי־צֹאן וּשְׁלֹשַׁת אֶלְפֵי
גְּמָלִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת צֹמֵד־בָּקָר וְחֲמִשׁ מֵאוֹת
אֲתוֹנוֹת וְעֶבֶדָה רַבָּה מֵאֵד וַיְהִי הָאִישׁ הַהוּא
גָּדוֹל מִכֹּל־לִבְנֵי־קֶדֶם: וַהֲלָכוּ בָנָיו וְעָשׂוּ
מִשְׁתָּהּ בֵּית אִישׁ יוֹמָו וּשְׁלַחוּ וּקְרָאוּ לְשִׁלְשַׁת
אֲחֵיתֵיהֶם לֶאֱכֹל וּלְשִׁתוֹת עִמָּהֶם: וַיְהִי כִּי
הִקְיֹפוּ יָמָיו חֲמֵשׁ הַמִּשְׁתָּה וַיִּשְׁלַח אֵיּוֹב וַיְקַדְּשֵׁם
וְהִשְׁפִּים בַּבָּקָר וַהֲעֵלָה עֲלוֹת מִסֶּפֶר כֶּלָּם כִּי
אָמַר אֵיּוֹב אֲוִלִי חָטָא בָנִי וּבָרַכּוּ אֶל־לֵהִים
בְּלִבְבָם כִּכָּה יַעֲשֶׂה אֵיּוֹב כֹּל־לִי־יָמוֹם: וַיְהִי
הַיּוֹם וַיִּבְאֹר בָּנָי הָאֵל־לֵהִים לְהַתִּיצֵב עֲלֵי־הוֹה
וַיָּבֹא גַם־הַשֶּׁטֶן בְּתוֹכָם: וַיֹּאמֶר י-הוֹה אֵלִי
הַשֶּׁטֶן מֵאִין תָּבֹא וַיַּעַן הַשֶּׁטֶן אֶת־י-הוֹה
וַיֹּאמֶר מִשׁוֹט פְּאָרֶץ וּמַחַת־הַלָּד בָּהּ: וַיֹּאמֶר
י-הוֹה אֶל־הַשֶּׁטֶן הֲשִׁמַּת לְבַבְךָ עַל־עַבְדִּי אֵיּוֹב
כִּי אֵין כְּמַהוּ בְּאֶרֶץ אִישׁ תָּם וַיִּשָּׂר וַיִּרְא
אֶל־לֵהִים וְסָר מֵרַע: וַיַּעַן הַשֶּׁטֶן אֶת־י-הוֹה
וַיֹּאמֶר הַחֲנָם יִרְא אֵיּוֹב אֶל־לֵהִים: הֲלֹא־אֲתָהּ
אֵת שִׁבְתָּ בְּעָדוֹ וּבְעַד־בֵּיתוֹ וּבְעַד כֹּל־לִיאֲשֵׁר־
לוֹ מִסָּבִיב מַעֲשֶׂה יָדָיו בִּרְכַת וּמִקְנָהוּ פָּרֶץ
בְּאֶרֶץ: וְאוֹלָם שְׁלַח־נָא יָדְךָ וְגַע בְּכָל־לִיאֲשֵׁר־
לוֹ אִם־לֹא עַל־פָּנֶיךָ יִבָּרְכֶךָ: וַיֹּאמֶר י-הוֹה אֵלִי

הַשֶּׁטֶן הִנֵּה כָל־לִיאֲשֵׁר־לוֹ בְּיָדְךָ רַק אֵלָיו אֵלִי־
תִשְׁלַח יָדְךָ וַיֵּצֵא הַשֶּׁטֶן מֵעַם פָּנָי י-הוֹה: וַיְהִי
הַיּוֹם וּבָנָיו וּבְנֹתָיו אֶכְלִים וְשִׁתִּים לֵיּוֹן בְּבֵית
אֲחֵיהֶם הַבְּכוֹר: וַיִּמְלֹאָהּ בָּא אֵל־אֵיּוֹב וַיֹּאמֶר
הַבְּקָר הָיוּ הַרְשׁוֹת וְהֵאֲתַנְוֹת רַעוֹת עַל־יִדְיָהֶם:
וַתִּפֹּל שָׁבָא וְתִקְחֶם וְאֶת־הַנְּעָרִים הִפּוּ לְפִי־
חָרָב וְאִמְלָטָה רַק־אֲנִי לְבִדִּי לְחַגִּיד לָךְ: עוֹד |
זֶה מִדְּבַר זֶה בָּא וַיֹּאמֶר אֵשׁ אֶל־לֵהִים נִפְלָה
מִן־הַשָּׁמַיִם וְתִבְעַר בְּצֹאן וּבַנְּעָרִים וְתֹאכְלֶם
וְאִמְלָטָה רַק־אֲנִי לְבִדִּי לְחַגִּיד לָךְ: עוֹד | זֶה
מִדְּבַר זֶה בָּא וַיֹּאמֶר פְּשָׁדִים שְׁמוֹ | שְׁלֹשָׁה
רָאשִׁים וַיִּפְשְׁטוּ עַל־הַגְּמָלִים וַיִּקְחוּם וְאֶת־
הַנְּעָרִים הִפּוּ לְפִי־חָרָב וְאִמְלָטָה רַק־אֲנִי לְבִדִּי
לְחַגִּיד לָךְ: עוֹד | זֶה מִדְּבַר זֶה בָּא וַיֹּאמֶר בְּנֵיךָ
וּבְנֹתֶיךָ אֶכְלִים וְשִׁתִּים לֵיּוֹן בְּבֵית אֲחֵיהֶם
הַבְּכוֹר: וַהֲנִיָּה רֹחַ גְּדוֹלָה בָּאָה | מִנְּעַר
הַמִּדְּבָר וַיִּגַע בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַפֵּית וַיִּפֹּל עַל־
הַנְּעָרִים וַיָּמוּתוּ וְאִמְלָטָה רַק־אֲנִי לְבִדִּי לְחַגִּיד
לָךְ: וַיִּקָּם אֵיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת־מְעִלּוֹ וַיִּגֹּז אֶת־
רֹאשׁוֹ וַיִּפֹּל אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה: וַיֹּאמֶר עָרָם
יִצְתִּי מִבֶּטֶן אֲמִי וְעָרָם אֲשׁוּב שְׁמָה י-הוֹה
נָתַן וַי-הוֹה לָקַח יְהִי שֵׁם י-הוֹה מְבָרָךְ: כַּכְּלִי־
זֹאת לֹא־חָטָא אֵיּוֹב וְלֹא־נָתַן תִּפְלָה לֹא־לֵהִים:

וְאֵת אֵלֵי־הַשָּׁמַיִם וַיִּפֹּל אֶת־פָּנָיו אֶל־הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר

הלכות גרושין פֶּרֶק ח

ח,ה המגרש על תנאי--אם נתקנים התנאי, הרי זו מגרשת; ואם לא נתקנים התנאי, אינה מגרשת. וכבר בארנו בפרק ששני מהלכות אישות, משפטי התנאין כלם. ושם נתבאר שהמגרש על תנאי--פשייתקנים התנאי--תהיה מגרשת בשעה שיתקנים, לא בשעת גתינת הגט לידה; לפיכך יש לבטל הגט, או להוסיף על תנאו, או להתנות תנאי אחר--כל זמן שלא נתקנים התנאי הראשון, אף על פי שהגיע הגט לידה. ואם מת הבעל, או אבד הגט, או נשרף, קדם שיתקנים התנאי--אינה מגרשת. ולכתחלה לא תנשא, עד שיתקנים התנאי; ואם נשאת--לא תצא אלא אם כן לא נשאר בידיה לקימו, שהרי בטל הגט.

ח,ב ושם נתבאר שאם אמר לה, הרי את מגרשת מעכשיו, או מהיום, על תנאי כך וכך, או שאמר לה, הרי את מגרשת, על מנת כך וכך--פשייתקנים התנאי, תהיה מגרשת משעת גתינת הגט לידה; לפיכך אינו יכול לבטל הגט, ולא להוסיף על תנאו, משעהגיע הגט לידה. ואם אבד, או נשרף, אפלו מת הבעל, קדם שיתקנים התנאי--הרי זו מקימת התנאי אחר מותר, וכבר נתגרשה משעת גתינת הגט לידה. ויש לה להנשא לכתחלה, אף על פי שעדין לא נתקנים התנאי; ואין חוששין שמה לא יתקנים, הואיל והיה התנאי במעכשיו או בעל מנת.

ח,ג כל המגרש על תנאי--בין שאמר מעכשיו, בין שאמר אם יהיה ואם לא יהיה--הרי זה לא יתחזק עם אשתו, כל זמן שלא נתקנים התנאי, אלא בפני עד, אפלו עבד אפלו שפחה: חוץ משפחתה או בנה הקטן, מפני שאינה בוששה מלשמש בפניהם. והדבר ידוע שאם נתחזק עמה לבדה בפני שני עדים כאחד, אפלו לאחר שנתקנים התנאי--הרי זו ספק מגרשת, שמה נבעלה ובטל הגט כמו שיתבאר בהלכות אלו.

ח,ד פיצד מגרש אדם על תנאי: לא שיאמר כתבו גט לאשתי על תנאי, או כתבו ותנו לה על תנאי, ואין צריך לומר שלא יכתב בתוך הגט, על תנאי זה גרש פלוני את פלונית. אלא פיצד עושה--אומר לסופר לכתב ולעדים לחתם, וכותבין גט פשר, בלא שם תנאי בעולם; ואחר כך נותן לה הגט ואומר לה, הרי זה גטיך, או הרי את מגרשת בזה, על מנת כך וכך, או יאמר להם, או לשליח, תנו לה גט זה, על מנת כך וכך.

ח,ה פתב התנאי בגט, אחר שגמר לכתב תרף הגט--הרי זה פשר: בין שכתבו קדם חתימת העדים, בין שכתבו אחר חתימת העדים. אבל אם כתבו קדם התרף--אפלו כתב על מנת כך וכך--הרי זה ספק גרושין, שהרי נשאר לו זכות בגופו שלגט; וכן אם התנה בפה קדם פתיבת התרף, הרי זה ספק גרושין. ח,ו המגרש את אשתו, והתנה עליה, בין בכתב אחר התרף, בין על פה אחר התרף, ואמר לה, הרי את מתרת לכל אדם חוץ מאיש פלוני, או אלא לאיש פלוני, ונתן לה הגט על תנאי זה--אם היה אותו האיש גוי או עבד, או אסור עליה משום ערוה פגון אביה ואחיה או אביו ואחיו--הרי זה גט פשר. ואם היה אותו האיש יש לו בה קדושין--אף על פי שהוא מחיבי לאוין, ואף על פי שהוא קטן--אינו גט: שהרי שיר בגט, ואין זה פרייתות. היה בעל אחותה, שאף על פי שהוא היום אסור עליה משום ערוה, אם תמות אחותה, יהיה מותר לה--הרי זו ספק מגרשת.

ח,ז אמר לה, הרי את מתרת לכל אדם חוץ ממי שיוולד שאינו עתה בעולם, או חוץ מזנותך, פלומר תהיה מתרת להנשא לכל אדם, אבל לזנות הרי את באסור אשת איש, או הרי את מתרת לכל מי שיבוא עליך כדרך כל הארץ, אבל שלא כדרך הרי את באסור, או הרי את מתרת לכל אדם חוץ ממקדש בשטר, פלומר שהיא מתרת להתקדש בכסף ובביאה, אבל בשטר הרי את באסור אשת איש, או הרי את מתרת לכל אדם חוץ מהפרת נדריך, פלומר שלא נשאר לי עליך שום אישות חוץ מהפרת נדריך שאת אשתי לענן הפרת נדרים, או לענן אכילת תרומה, או לענן ירשה שאם מתה יירשנה--בכל אחד מאלו, הרי זו ספק מגרשת.

ח,ח אמר לה, הרי את מתרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון, וחסר ואמר לה, הרי את מתרת לראובן ושמעון--הרי זו מגרשת: שהאנשים שהתנה בהן, הרי התירן ובטל התנאי. אמר לה, הרי את מתרת לראובן--הרי זו אינה מגרשת, שהרי לא בטל תנאו שלשמעון.

ח,ט אמר לה, הרי את מתרת לשמעון, או שאמר לה, הרי את מתרת אף לשמעון--הרי זה ספק גרושין: שמה לא התירה אלא לשמעון, וראובן באסורו עומד; וזה שאמר לשמעון, פלומר לכל אדם אף

לשמעון, או שמא התירה לכל וזה שאמר אף לשמעון והוא הדין לראובן, ששמעון סמוך היה לראובן בתנאו.

ח,י התנה עליה ואמר, היום אין את אשתי, ולמחר אשתי--אינה מגרשת, ואף על פי שפרת בינו לבינה היום; לפיכך פותבין בגטין מן היום, ולעולם.

ח,יא הרי זה גטיך, על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיכיי--אינו גט, שאין זה פרייתות; כל ימי חיי, או כל ימי חיי פלוני--הרי זה גט, שהרי פרת בינו לבינה, ולא ישאר לו עליה רשות, פשימות אותו פלוני.

ח,יב הרי זה גטיך, על מנת שלא תלכי לבית אביך עד שלושים יום--הרי זה גט; שלא תלכי לבית אביך, לעולם--אינו גט, שאין זה פרייתות. לפיכך האומר לאשה, הרי זה גטיך, על מנת שלא תאכלי בשר זה לעולם, על מנת שלא תשתי יין זה לעולם--אינו גט, שאין זה פרייתות; עד שלושים יום, הרי זה גט.

ח,יג הרי זה גטיך, על מנת שלא תנשאי לפלוני--אינו גט: הא למה זה דומה, לאומר לה, על מנת שלא תשתי יין זה לעולם, או שלא תלכי לבית אביך לעולם, או כל ימי חיכיי. אבל אם אמר לה, על מנת שלא תנשאי לפלוני עד חמשים שנה--הרי זה גט, ולא תנשא לו כל זמן שהתנה; ואם נשאת, בטל הגט למפרע. זנת עמו--הולד ממנו בשר, והגט בשר: שלא התנה עמה אלא על הנשואין.

ח,יד הרי זה גטיך, על מנת שתנשאי לפלוני--אם נשאת לו, הרי זה גט פשאר התנאים; אבל אמרו חכמים, לא תנשא לא לאותו פלוני ולא לאחר: לאותו פלוני לא תנשא, שמא יאמרו נשיהן נותנין זה לזה במתנה; ולאחר לא תנשא, שאינו גט אלא בקיום התנאי. עברה ונשאת לאותו פלוני, לא תצא. נשאת לאחר, קדם שתנשא לו--בטל הגט, ותצא והולד ממזר; וצריכה גט משני.

ח,טו הרי זה גטיך, והגיר שלי--אינה מגרשת, שאין זה פרייתות; על מנת שתתן לי את הגיר, הרי זה גט ותתן. חקק הגט על טס שלזהב, ונתנו לה ואמר לה, הרי זה גטיך, וכתבתיך--בשר, ונתקבלה כתבתה אם יש בטס פדי כתבתה; ואם אין בו, ישלים לה כתבתה. ח,טז כל המגרש על תנאי שמבטל את הגט, פגון שהתנה עליה שלא תשמה יין כל ימי חייה, או שהתנה מתרת לכל אדם חוץ מפלוני, או שהתנה שאר תנאים קדם פתיבת התרף--אם היה התנאי פתוב

בגט, וחזר ומחקו ונתנו לה--הרי זה ספק מגרשת; ואם היה התנאי על פה--הרי זה נוטל הגט ממנה, וחזר ונתנו לה בתנאי פשר, או בלא תנאי כלל.

ח,יז פיצד: הרי שנתן גט לאשתו ואמר לה, הרי את מגרשת בזה ומתרת לכל אדם חוץ מפלוני--אם נטלו ממנה וחזר ונתנו לה ואמר לה, הרי את מתרת בו לכל אדם, או הרי זה גטיך--הרי זה מגרשת. וכן כל פיוצא בזה.

ח,יח הנותן גט לאשתו, על מנת שתתן לו מאתים זוז, וחזר והתנה עליה תנאי אחר בפני עדים, שתשמש את אביו שתי שנים--לא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים, אלא הרי זה פאומר לה עשי אחד משני התנאים, רצת משמשת רצת נותנת, ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין. אבל אם התנה עליה שתתן לו מאתים זוז, וחזר והתנה בפני שנים שתתן לו שלוש מאות זוז--כבר בטל תנאי שלמאתים, וצריכה לתן שלוש מאות. וכן כל פיוצא בזה.

ח,יט התנה עליה שתעשה דבר זה סתם, הרי זה כמפרש יום אחד, הואיל ולא פרש כמה זמן תעשה. פיצד: אמר לה, הרי זה גטיך, על מנת שתעשי עמי מלאכה, על מנת שתשמשי את אבא, על מנת שתניקי את בני--אם עשת עמו מלאכה יום אחד, או שמשה אביו יום אחד, או שהניקה בנו יום אחד בתוך הזמן שהבן יונק בו והוא בתוך ארבעה ועשרים חדש--הרי זה גט. מת הבן, או האב, קדם שתניק, או תשמש--אינו גט.

ח,כ אמר לה, על מנת שתניקי את בני, או תשמשי את אבא, שתי שנים--הרי זה משלמת הזמן שפרש; מת הבן או האב בתוך הזמן, או שאמר האב אין רצוני שתשמשי--אינו גט, שהרי לא נתקם התנאי. וכן כל פיוצא בזה.

ח,כא הרי זה גטיך, על מנת שתתני לי מאתים זוז מפאן ועד שלושים יום--נתנה בתוך שלושים יום מדעתו, הרי זה מגרשת; לאחר שלושים יום, אינה מגרשת. נתנה לו בעל כרחו, והוא אינו רוצה לקבל--הרי זה גט פסול, עד שתתן מדעתו. חזר ואמר לה בתוך השלושים יום, הרי הן מחולין לה, אינה מגרשת, שהרי לא נעשה התנאי; מת בתוך השלושים יום, הואיל ושלמו השלושים יום ולא נתנה--אינה מגרשת.

ח, כב אָמַר לָהּ הָרִי זֶה גִּטִּיךְ, עַל מְנַת שְׁתַּתְּנִי לִי
מֵאֵתִים זֹז, וְלֹא קִבַּע זְמַן, וּמַת קֹדֶם שְׁתַּתְּנִי--אֵינָהּ
יְכוּלָה לַתֵּן לַיּוֹרְשֵׁיו, שְׁלֹא הִתְנָה עָלֶיהָ אֲלֵא שְׁתַּתְּנִי לוֹ.
וְלֹא בָטַל הַגָּט, שֶׁהָרִי לֹא קִבַּע זְמַן; לְפִיכָף אֵף עַל פִּי
שְׁאָבֵד הַגָּט, אוֹ נִקְרַע קֹדֶם שְׁיָמוּת--הָרִי זֶה מִגְרָשֶׁת,
וְלֹא תִנְשָׂא לְזָר עַד שְׁתַּחֲלִץ.
ח, כג הָרִי זֶה גִּטִּיךְ, עַל מְנַת שְׁתַּתְּנִי לִי כְּלִי פְלוּנִי אוֹ
בְּגָד פְלוּנִי, וְאָבֵד אוֹתוֹ כְּלִי אוֹ נִגְנַב--אֵף עַל פִּי שְׁנִתְּנָה

לוֹ אֶלֶף בְּדָמָיו--אֵינּוּ גָּט: עַד שְׁתַּתְּנִי אוֹתוֹ כְּלִי עֲצָמוֹ,
אוֹ עַד שְׁיִבְטַל הַתְּנָאִי.
ח, כד מִי שְׁנִתְּגַרְשָׁה עַל תְּנָאִי, וְקִדְּשָׁה אַחֵר קֹדֶם
שְׁיִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי--אִם נִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי--הָרִי זֶה מִקְדָּשֶׁת;
וְאִם לֹא נִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי, וּבָטַל הַגָּט--אֵינָהּ צְרִיכָה גָּט
מִשְׁנִי, שֶׁהָרִי אֵין קְדוּשֵׁין תּוֹפְסִין בָּהּ. אָבֵל אִם נִשְׂאֵת,
וְלֹא נִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי וּבָטַל הַגָּט--צְרִיכָה גָּט מִשְׁנִי, כְּמוֹ
שְׁבִאֲרָנוּ.

הַלְכוּת גְּרוּשֵׁין פְּרָק ט

ט, א הַמְּגַרֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ לְאַחַר זְמַן קְבוּעַ, הָרִי זֶה
מִגְרָשֶׁת כְּשִׁנְיָעַע הַזְּמַן שֶׁקִּבַּע. וְהָרִי זֶה דוּמָה לַתְּנָאִי,
וְאֵינּוּ תְּנָאִי: דוּמָה לַתְּנָאִי--שֶׁהִיא מִתְּגַרְשֶׁת, כְּשִׁנְיָעַע
הַזְּמַן שֶׁקִּבַּע; וְאֵינּוּ תְּנָאִי--שֶׁהַמְּגַרֵּשׁ עַל תְּנָאִי, הָרִי
גֵּרֵשׁ, וְזֶה עֲדִין לֹא גֵּרֵשׁ, עַד שְׁיָנְיָעַע אוֹתוֹ זְמַן. לְפִיכָף
הַמְּגַרֵּשׁ עַל תְּנָאִי, צְרִיךְ לְכַפֵּל תְּנָאוֹ; וְזֶה אֵינּוּ צְרִיךְ
לְכַפֵּל דְּבָרוֹ, וְלֹא לְשֹׂאֵר מִשְׁפָּטֵי הַתְּנָאִין שְׁבִאֲרָנוּ.

גָּט לְיָדָהּ בְּתוֹרַת גְּרוּשֵׁין, אֲלֵא בְּתוֹרַת פְּקֻדוֹן עַד הַזְּמַן
שֶׁקִּבַּע, אוֹ עַד שְׁתַּעֲשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה. לְפִיכָף כְּשִׁנְיָעַע
הַזְּמַן, צְרִיכָה לִהְיוֹת הַגָּט בְּרִשׁוּתָהּ, אוֹ תַחֲזוֹר וְתִטְלָנוּ,
אוֹ שְׁיִהְיֶה בְּמָקוֹם שְׁיִחַדָּה אוֹתוֹ בּוֹ אֵף עַל פִּי שְׁאֵינּוּ
רִשׁוּתָהּ, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ; וְאַחֵר כֶּף תְּתַגַּרֵּשׁ בּוֹ. וְאִם
נִשְׂאֵת קֹדֶם שְׁיָנְיָעַע הַזְּמַן שֶׁקִּבַּע, אוֹ קֹדֶם שְׁתַּעֲשֶׂה
הַמַּעֲשֶׂה שְׁתֵּלָה בּוֹ הַגְּרוּשֵׁין--תִּצָּא, וְהוֹלֵד מִמֶּזֶר:
שְׁעֵדִין הִיא אִשְׁתּוֹ אִישׁ גְּמוּרָה, וְאֵין כָּאֵין שֵׁם גְּרוּשֵׁין.
ט, ו הַנּוֹתֵן גָּט בִּיד אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ, אִם לֹא תַתְּנִי לִי
מֵאֵתִים זֹז, אֵין זֶה גָּט, אוֹ אֵין אֶת מִגְרָשֶׁת--הָרִי זֶה
לֹא גֵרֵשׁ כְּלָל, וְאֵין כָּאֵין גָּט לֹא עַל תְּנָאִי וְלֹא תְלוּי
בְּמַעֲשֶׂה. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

ט, ב פִּיצַד: הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ, הָרִי זֶה גִּטִּיךְ, וְלֹא
תִתְּגַרְשִׁי בּוֹ אֲלֵא לְאַחֵר שְׁלוֹשִׁים יוֹם--אֵינָהּ מִגְרָשֶׁת
בּוֹ אֲלֵא לְאַחֵר שְׁלוֹשִׁים יוֹם; וְאִם מַת הַבַּעַל, אוֹ אָבֵד
הַגָּט אוֹ נִשְׂרַף, בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם--אֵינָהּ מִגְרָשֶׁת.
הִלְכָה וְהִנִּיתָתּוּ בְּצַדֵי רִשׁוּת הַרְבִּים, וְנִגְנַב אוֹ אָבֵד
מִשֵּׁם לְאַחֵר שְׁלוֹשִׁים יוֹם--הָרִי זֶה מִגְרָשֶׁת, הוֹאִיל
וְהִיָּה הַגָּט קַיִם בַּיּוֹם שֶׁהִיא מִתְּגַרְשֶׁת בּוֹ, וְיִחַדָּה אוֹתוֹ
בְּמָקוֹם שְׁאֵינּוּ רִשׁוּת הַרְבִּים, שְׁצַדֵי רִשׁוּת הַרְבִּים
אֵינּוּ כְּרִשׁוּת הַרְבִּים.

ט, ז הַרוּצָה לְגֵרֵשׁ עַל תְּנָאִי, וְיִהְיֶה עֲנִין תְּנָאוֹ שְׁלֹא
תִתְּגַרֵּשׁ עַד זְמַן פְּלוּנִי--הָרִי זֶה מוּצִיא עֲנִין זֶה בְּלִשׁוֹן
תְּנָאִי, וְיִתְּנָה הַתְּנָאִי בְּבִיאָתוֹ בְּזְמַן קְבוּעַ אוֹ בְּהִלְכָתוֹ.
פִּיצַד: כְּגוֹן שִׁיאֲמַר לָהּ, אִם לֹא בָאתִי מִכָּאֵן וְעַד
שְׁלוֹשִׁים יוֹם, הָרִי זֶה גָּט, וְאִם בָּאתִי בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים
יוֹם, לֹא יִהְיֶה גָּט, וְנוֹתֵן הַגָּט בְּיָדָהּ; אוֹ יֹאמַר לָהּ, הָרִי
זֶה גִּטִּיךְ מִעַכְשָׁן, אִם לֹא בָאתִי מִכָּאֵן וְעַד שְׁלוֹשִׁים
יוֹם, אוֹ הָרִי זֶה גִּטִּיךְ, עַל מְנַת שְׁלֹא אָבוּא לְמַדִּינָה זֹז
עַד שְׁלוֹשִׁים יוֹם. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

ט, ח וְכֵן אִם תֵּלָה הַגְּרוּשֵׁין בְּמַעֲשֶׂה, דִּינוֹ כְּדִין מִגְרָשׁ
אַחֵר זְמַן. פִּיצַד: כְּגוֹן שִׁיאֲמַר לְאִשָּׁה, הָרִי זֶה גִּטִּיךְ,
וְלֹא תִתְּגַרְשִׁי בּוֹ עַד שְׁתַּתְּנִי לִי מֵאֵתִים זֹז--הָרִי זֶה
מִתְּגַרְשֶׁת אַחֵר שְׁתַּתְּנִי; וְאֵינּוּ צְרִיךְ לְכַפֵּל תְּנָאוֹ, וְלֹא
לְשֹׂאֵר מִשְׁפָּטֵי הַתְּנָאִין שְׁבִאֲרָנוּ--שֶׁהָרִי לֹא גֵרֵשׁ עַל
תְּנָאִי, אֲלֵא עֲדִין לֹא גֵרֵשׁ זֶה, אֲלֵא תֵלָה הַגְּרוּשֵׁין
בְּעִשְׂתִּית כֶּף וְכָף, וְאַחֵר כֶּף תִּתְּגַרֵּשׁ.

ט, ט וּמָה בֵּין הַמְּגַרֵּשׁ עַל תְּנָאִי, לְזֶה שֶׁקִּבַּע זְמַן
לְגְרוּשֵׁין אוֹ תֵלִין בְּמַעֲשֶׂה: שֶׁהַמְּגַרֵּשׁ עַל תְּנָאִי--יֵשׁ
שֵׁם גְּרוּשֵׁין, וְאֵינּוּ גְמוּרִין, עַד שְׁיִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי.
לְפִיכָף כְּשִׁיִּתְקַיֵּם הַתְּנָאִי, נִתְּגַרְשָׁה אִם הִיָּה הַגָּט קַיִם,
אֵף עַל פִּי שְׁאֵינּוּ בְּרִשׁוּתָהּ; וְאֵינָהּ צְרִיכָה לַחֲזוֹר וְלִטְלוֹ
אוֹ לִהְיוֹתוֹ בְּרִשׁוּתָהּ אַחֵר שְׁנִתְּקַיֵּם הַתְּנָאִי, שֶׁהָרִי
הִגִּיעַ לְיָדָהּ תַחֲלָה בְּתוֹרַת גְּרוּשֵׁין. וְאִם נִשְׂאֵת קֹדֶם
שְׁיִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי--לֹא תִצָּא, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.
ט, י אָבֵל הַתּוֹלָה גְרוּשֵׁין בְּזְמַן אוֹ בְּמַעֲשֶׂה--לֹא הִגִּיעַ

ט, י וּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁהִתְּנָה וְאָמַר, הָרִי הִיא

נֶאֱמַר עָלַי לֹאמַר שְׁלֵא פִּינְסְתִי אוֹתָהּ. אָבֵל אִם לֹא
הֶאֱמִינָה, חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא פִּינְס אוֹתָהּ כְּשֶׁהִיָּה הוֹלֵךְ וּבָא,
וּמְחַלָּה לוֹ הִתְנַאי, וּבִטֵּל הֵגֵט כְּשֶׁפִּינְסָה; וּמִפְּנֵי חֲשׂוֹשׁ
זֶה, יִהְיֶה הֵגֵט פְּסוּל אַחֵר הַשְּׁלוּשִׁים יוֹם.

ט, יֵאָמַר וְכֵן הָאֹמֵר לְאִשָּׁה, הָרִי זֶה גְטִיךָ לְאַחֵר שְׁנַיִם
עָשָׂר חֳדָשׁ, וְהִיָּה עִמָּה בְּמִדְּיָנָה--חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא פִּינְס
אוֹתָהּ, עַד שְׂיֵאמַר נֶאֱמַר עָלַי שְׁלֵא פִּינְסְתִי. וְכֵן כָּל
הִתְנַאֲוִין שֶׁהֵן תְּלוּיִין בְּרִצּוֹנָהּ, וְאִם רִצָּת וּבִטְלָה אוֹתָן,
בִּטֵּל הֵגֵט--חוֹשְׁשִׁין לוֹ שְׁמָא פִּינְס, עַד שְׂיֵאמַר נֶאֱמַר
עָלַי. בְּמָה דְּבָרִים אֲמורִים, בְּמִתְגַּרְשָׁת מִן הַנְּשׂוּאִין,
שְׁלֵבוֹ גַּם בָּהּ; אָבֵל הַמִּתְגַּרְשָׁת מִן הָאֲרוּסִין, אִין
חוֹשְׁשִׁין לוֹ שְׁמָא פִּינְס.

ט, יֵב הָרִי זֶה גְטִיךָ מֵעַכְשָׁו, אִם לֹא בְּאִתִּי מִפְּאֵן וְעַד
שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ--אִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא בָּא בְּסִתְרָה,
שְׂאִין דְּרָךְ בְּנֵי אָדָם לְבוֹא בְּצוֹעָה; וְאִם תָּם הַזְּמַן
שְׁקִבַע וְלֹא בָּא, הָרִי זֶה מִגְרָשָׁת. מֵת בְּתוֹךְ שְׁנַיִם עָשָׂר
חֳדָשׁ--אִף עַל פִּי שְׂאִי אֶפְשָׁר שְׂיִבּוּא, וְהָרִי הִיא
מִגְרָשָׁת, לֹא תִנְשָׂא בְּמִקּוּם יָבָם עַד אַחֵר שְׁנַיִם עָשָׂר
חֳדָשׁ, כְּשֶׁיִּתְקַבֵּל הִתְנַאי.

ט, יֵג בְּרִיא שֶׁהִתְנָה שְׂיִהְיָה זֶה גֵּט אִם מֵת, אוֹ חוֹלָה
שֶׁהִתְנָה שְׂיִהְיָה זֶה גֵּט אִם מֵת מִחֲלֵי זֶה--לֹא אָמַר
פְּלוּם: שְׂמִשְׁמַע אִם מֵתִי, לְאַחֵר מִיָּתָה; וּמִשְׁמַעוֹ,
מֵעַתָּה. לְפִיכָף אִם אָמַר, אִם מֵתִי, הָרִי זֶה פְּאוֹמֵר,
לְאַחֵר מוֹתִי--וְאִין גֵּט לְאַחֵר מִיָּתָה. אָמַר לָהּ, הָרִי זֶה
גְטִיךָ מֵעַכְשָׁו אִם מֵתִי, אוֹ מֵהַיּוֹם אִם מֵתִי--הָרִי זֶה
גֵּט, וּכְשֶׁיִּמּוֹת תִּהְיֶה מִגְרָשָׁת. אָמַר לָהּ הָרִי זֶה גְטִיךָ
מֵעַכְשָׁו, אוֹ מֵהַיּוֹם, לְאַחֵר מִיָּתָתִי, וּמֵת--הָרִי זֶה סִפְקָה
מִגְרָשָׁת: שְׁמָא אַחֵר שְׂאֵמַר מֵעַכְשָׁו חֲזַר בּוֹ, וְסִמְכָה
דַּעְתּוֹ עַל לְאַחֵר מִיָּתָה--שְׂאִין גֵּט לְאַחֵר מִיָּתָה.

ט, יֵד הָרִי זֶה גְטִיךָ לְכַשְׁתַּצָּא חֲמָה, וּמֵת בְּלִילָה--אִינוּ
גֵּט; עַל מְנַת שְׂתַזְרַח חֲמָה, וּמֵת בְּלִילָה--הָרִי זֶה
מִגְרָשָׁת, וּכְשֶׁתַּזְרַח חֲמָה, יִתְקַבֵּל הִתְנַאי. הִתְנָה עָלֶיהָ
שְׂאֵם זְרַחָה חֲמָה יִהְיָה גֵּט, וְאִם לֹא זְרַחָה לֹא יִהְיָה גֵּט,
וּמֵת בְּלִילָה--אִינוּ גֵּט: שְׂהָרִי לֹא גִתְקִים הִתְנַאי עַד
שְׂמֵת, וְאִין גֵּט לְאַחֵר מִיָּתָה.

ט, טו שְׂכִיב מֵרַע שְׂכַתְּב גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְגִרְשָׁה, וְעַמְד--
אִינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ, שְׂאִין גֵּטוֹ כְּמִתְנַתּוֹ: שְׂאֵם תֹּאמַר
יִחַזֵּר בּוֹ, יֵאמְרוּ גֵטוֹ לְאַחֵר מִיָּתָה יִגְרַשׁ--כְּמוֹ מִתְנַתּוֹ,
שְׂאִינָה קוֹנָה אֵלָּא לְאַחֵר מִיָּתָה.

ט, טז הָרִי זֶה גְטִיךָ מֵהַיּוֹם, אִם מֵתִי מִחֲלֵי זֶה, וְנִפְּל
עָלָיו בֵּית אוֹ נִשְׁכּוֹ נִחַשׁ אוֹ טָרְפוֹ אֲרִי וְכִיוֹצָא בְּזֶה,

וּמֵת--אִינוּ גֵט. אָמַר לָהּ, אִם לֹא יַעֲמֵד מִחֲלֵי זֶה, וְנִפְּל
עָלָיו בֵּית אוֹ נִשְׁכּוֹ נִחַשׁ אוֹ טָרְפוֹ אֲרִי--הָרִי זֶה סִפְקָה
מִגְרָשָׁת.

ט, יז הָרִי זֶה גְטִיךָ מֵעַכְשָׁו, אִם מֵתִי מִחֲלֵי זֶה, וְעַמְד
וְהִלֵּךְ בְּשׂוּק, וְחִלָּה וּמֵת--אוֹמְדִין אוֹתוֹ: אִם מִחֲמַת חֲלֵי
הָרֵאוּשׁוֹן מֵת, הָרִי זֶה גֵט; וְאִם לֹאוּ, אִינוּ גֵט. וְאִם נִתְקַ
מִחֲלֵי לְחֵלִי, וְלֹא עַמְד בְּשׂוּק--הָרִי זֶה גֵט, וְאִינוּ צָרִיךְ
אֶמְד. וּבְכָל אֵלּוֹ הִתְנַאֲוִין, כָּל הַיָּמִים שְׂמִנְתִּינָת הֵגֵט עַד
שְׂיִמּוֹת וְיִתְקַבֵּל הִתְנַאי--הָרִי הִיא מִגְרָשָׁת לְכָל דְּבָר,
וּבִלְבָד שְׁלֵא יִתְחַדַּע עִמָּה כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ.

ט, יח חוֹלָה שְׂרָצָה לְגַרְשׁ אִשְׁתּוֹ עַל תְּנַאי כְּשֶׁיִּמּוֹת,
כְּדִי שְׁלֵא תִפְּל לְפָנָי יָבָם, וְאִם עַמְד לֹא תִהְיֶה מִגְרָשָׁת,
וְלֹא רִצָּה לְגַרְשָׁה מֵעַכְשָׁו, כְּדִי שְׁלֵא תִטְרַף דַּעְתּוֹ--כָּךְ
הוּא פּוֹתֵב בְּגֵט אַחֵר שְׂפּוֹתֵב הַתְּרָף, אוֹ אוֹמֵר לָהּ
כְּשֶׁנּוֹתֵן לָהּ הֵגֵט, אִם לֹא מֵתִי לֹא יִהְיָה גֵט, וְאִם מֵתִי
יִהְיָה גֵט, וְאִם לֹא מֵתִי לֹא יִהְיָה גֵט: כְּדִי שְׂיִהְיָה תְּנַאי
כְּפוּל, וְהִין קוֹדֵם לְלֹאוּ, וְלֹא יִפְתַּח פִּיו תְּחִלָּה
לְפָרְעוֹת. וְאִם מֵת, תִּהְיֶה מִגְרָשָׁת כְּשֶׁיִּמּוֹת--וְהוּא
שְׂיִגִיעַ הֵגֵט לְיָדָהּ, קוֹדֵם מִיָּתָה.

ט, יט בַּעַל שְׂנַתָּן גֵּט לְאַחַד וְאָמַר לוֹ, זָכָה בְּגֵט זֶה
לְאִשְׁתִּי כְּדִי שְׁלֵא תִפְּל לְפָנָי יָבָם, וּמֵת הַבַּעַל קוֹדֵם
שְׂיִגִיעַ הֵגֵט לְיָדָהּ--הָרִי זֶה סִפְקָה מִגְרָשָׁת: שְׂרַב הַנְּשִׂימ,
זְכוּת הִיא לָהּ שְׁלֵא יִפְּלוּ לְפָנָי יָבָם; וּלְפִיכָף תִּהְיֶה
סִפְקָה מִגְרָשָׁת, אִף עַל פִּי שְׁלֵא הִגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ, הוֹאִיל
וְזָכָה לָהּ בּוֹ אַחֵר.

ט, כ אָמַר לְעַדִּים, לְאַחֵר שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ פְּתָבוּ גֵט
וְתָנוּ לְאִשְׁתִּי, אוֹ שְׂאֵמַר לָהֶם, פְּתָבוּ וְתָנוּ גֵט לְאִשְׁתִּי
לְאַחֵר שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ--הָרִי אֵלּוֹ פּוֹתְבִין אַחֵר הַזְּמַן
שְׂקִבַע, וְנוֹתְנִין לָהּ; וְאִם פְּתָבוּהוּ בְּתוֹךְ הַזְּמַן, אִף עַל
פִּי שְׂנַתְנוּהוּ לָהּ אַחֵר זְמַן שְׂאֵמַר--אִינוּ גֵט. פְּתָבוּהוּ
אַחֵר הַזְּמַן כְּשֶׂאֵמַר, וּמֵת קוֹדֵם שְׂיִנְתָן לָהּ--אִינוּ גֵט;
וְאִם לֹא נוֹדַע אִם מִיָּתָה קוֹדֵם לְנִתְיָנָת הֵגֵט, אוֹ נִתְיָנָת
הֵגֵט קוֹדֵם לְמִיָּתָה--הָרִי זֶה סִפְקָה מִגְרָשָׁת.

ט, כא אָמַר לָהּ, פְּתָבוּ וְתָנוּ לָהּ אַחֵר הַשְּׁבוּעָה--אִין
פּוֹתְבִין אֵלָּא אַחֵר שְׁנָה מְאַחֵר הַשְּׁבוּעָה; אָמַר לָהּ,
לְאַחֵר הַשְּׁנָה--פּוֹתְבִין לְאַחֵר חֳדָשׁ מִשְׁנָה שְׁנִיָּה; אָמַר
לָהּ, לְאַחֵר הַחֳדָשׁ--פּוֹתְבִין לְאַחֵר הַשְּׁבַת מִחֳדָשׁ שְׁנִי;
אָמַר לָהּ, לְאַחֵר הַשְּׁבַת--פּוֹתְבִין מְאַחֵר יוֹם הַשְּׁבַת עַד
סוֹף יוֹם שְׁלִישִׁי; אָמַר לָהּ, פְּתָבוּ וְתָנוּ לָהּ קוֹדֵם
הַשְּׁבַת--פּוֹתְבִין מִיּוֹם רְבִיעִי וְעַד סוֹף יוֹם שְׁשִׁי,
וְנוֹתְנִין לָהּ.

ט, כב הרי שאחרו אחר הזמן שאמר, ואחר כך כתבו ונתנו לה, כגון שאמר להן, לאחר החדש, וכתבו ונתנו לה, לאחר שתי שבתות מחדש שני--הרי זה פסול. גתיחד עמה אחר שאמר להן לכתב ולחתם ולתן לה, הרי אלו לא יכתבו: וקל וחמר הדברים--אם הגט שנתן לה לידה פשוטת אחד עמה, נפסל הגט שמה בעל; קל וחמר לזה, שלא נכתב. ואם כתבו ונתנו לה אחר שנתחד עמה, אינו גט.

ט, כג אמר לעשרה, כתבו גט לאשתי--אחד פותב, על ידי כלם; כלכם כתבו--פותב אחד מהם, במעמד כלם. הוליו גט זה לאשתי--מוליו אחד מהן, על ידי כלם; כלכם הוליו גט זה לאשתי--מוליו אחד מהן, במעמד כלם.

ט, כד אמר לעשרה, כתבו גט וחתמו ותנו לאשתי--אחד מהן פותב, ושנים מהן חותמין, ואחד מהן נתנו לה; ואפלו הנה הפותב הוא אחד משני העדים שחתמו בו, והוא השליח שנתנו לה--הרי זה פשר. אמר להן, כלכם חתמו--כלם חותמין; ואם מנאו, בין שמנה כלם בין שמנה מקצתן, ואמר להן חתמו--הרי זה פאומר כלכם חתמו: ושנים שחותמין בתחלה, הן משום עדים; והשאר, משום תנאי.

ט, כה לפיכך אם היו השאר פסולין, או חתמו זה היום וזה למחר, אפלו לימים הרבה--הרי זה פשר. מת אחד מהן קדם חתימה, הרי זה גט בטל. הנה אחד משנים הראשונים פסול, הרי זה גט פסול--שמה יאמרו עד פסול פשר בעדות שאר שטרות, בעת שיהיו העדים רבים; ולא הכשירוהו בגט שעדיו רבים, אלא מפני שעדי מסירה הן העיקר.

ט, כו תקנו חכמים שהאומר לרבים לכתב גט, או לחתם, או להוליו גט לאשתי--אם לכתובה--אומר להן, כל אחד מכם יכתב גט לאשתי; וכן להולכה--יאמר, כל אחד מכם יוליו; ואם לחתימה--יאמר להן, כל שנים מכם יחתמו בגט זה ותנו לאשתי. ולמה אמרו חכמים, עדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה--גזרה, שמה יאמר לרבים כלכם חתמו; אם תאמר חותמין זה שלא בפני זה--שמה יעידו שנים, ותטל הגט בידה, ותחשב שפכר העידו בו, ועדין לא נתקיים התנאי.

ט, כז אמר לשלושה, שנים מכם יכתבו גט לאשתי ויחתמו ויתנו לה, והנה בהן אב ובנו, בין שחתם האב עם האחר, בין שחתם הבן עם האחר--הרי זה פשר,

שהאדם עושה הבן שליח במקום האב.

ט, כח אמר לשנים, כתבו וחתמו ותנו לפלוני שיליו לאשתי, או תנו לשליח שיליו לה--אחד מהן פותב, ושניהם חותמין ונותנין לשליח; ואם הוליו הן בעצמן ונתנו לה--אינו גט, שלא עשה אותן שליח לגרושין. פיצד יעשו--יטלו אותו ממנה, ויתנוהו לשליח, וחוזר ונותנו לה בפניהן, או בפני אחרים. ורבותי הורו בגט זה בדבר שאינו נראה, מפני שבוש שהיה בנסחאות שלהן.

ט, כט אמר לסופר, כתב לי גט לאשתי, כתבו ונתנו לבעל בלא עדים, ונטלו הבעל ונתנו לשליח ואמר לו, תן גט זה לאשתי בפני עדים, והלך השליח ונתנו לה בפני עדים--הרי זה ספק מגרשת: שאין השליח נאמן להתיר הערוה, אף על פי שהוא עד אחד--אלא מפני פתב העדים שחתמו על הגט, שהן פמי שנתקרה עדותן, עד שיהיה שם מערער, כמו שבארנו. ואם היו שם שני עדים שיעידו שגט זה, הבעל נתנו לשליח לגרשה בו--הרי זה מגרשת.

ט, ל האומר לשליח, תן גט זה לאשתי במקום פלוני, ונתנו לה במקום אחר--אינו גט; הרי היא במקום פלוני, ונתנו לה במקום אחר--פשר, מפני שפראה מקום הוא לו. אמר לו, אל תתנהו לה אלא בבית, ונתנו לה בעליה, אל תתנהו לה אלא בימין, ונתנו לה בשמאל, תנהו לה ביום פלוני, ונתנו לה בתוך הזמן--אינו גט; אל תתנהו לה אלא ביום פלוני, ונתנו לה מלפניו, או מאחוריו--אינו גט, שהרי הקפיד על עצמו שליום. וכן כל פיוצא בזה.

ט, לא וכן האשה שאמרה לשליחה, התקבל לי גטי במקום פלוני, וקבלו לה במקום אחר--אינו גט; הבא לי גטי במקום פלוני, והביאו לה למקום אחר--פשר. ט, לב האומר לשליחו, הולך גט זה לאשתי, בין שאמר לו הולך, בין שאמר לו את הולך, וחלה או נאנס--משלחו ביד אחר. ואם אמר לו, טל לי ממנה חפץ פלוני, ותן לה גט זה--הרי זה לא ישלחו ביד אחר; ואם שלחו ביד אחר, ויצאת האשה לקראת השליח ונתנה החפץ בתחלה, ואחר כך נתן לה הגט--הרי זה מגרשת. נתן לה הגט, ואחר כך נתנה החפץ--אפלו מיד השליח הראשון, אינו גט: שהרי עבר על דברי הבעל בדבר שסתם בני אדם מקפידין עליו--שהרי הבעל אמר לו, טל החפץ ותן לה, והוא נתן ואחר כך נטל.

ט, לג אָמַר לוֹ, מִן לָהּ הֶגֶט, וְטַל מִמֶּנָּה חֶפֶץ פְּלוֹנִי--הָרִי
זֶה לֹא יִשְׁלַחְנוּ בְּיַד אַחֵר, וְשֹׂאִין רְצוֹנוֹ שְׂהִיָּה פִקְדוֹנוֹ
בְּיַד אַחֵר; וְאִם שְׁלַחוּ בְּיַד אַחֵר--הָרִי זֶה גֵט, בֵּין
שְׁנֵתְנָה הַחֶפֶץ תַּחֲלָה, בֵּין שְׁלֹא נִתְּנָה אֲלָא בְּסוּף.

ט, לֵד נָתַן הֶגֶט לְשָׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ, אַל יִתְּנֵהוּ לָהּ אֲלָא
אִתָּה, וְנִתְּנוּ לְאַחֵר, וְנִתְּנוּ לָהּ--אֵינוּ גֵט; וְכֵן אִם אָמַר
לוֹ, אַל תִּתְּנֵהוּ לָהּ אִתָּה, אֲלָא תִּתְּנֵהוּ לְפְלוֹנִי, וְהוּא יִתְּנֵנוּ
לָהּ, וְנִתְּנוּ לָהּ הַשְּׁלִיחַ הָרֵאשׁוֹן--אֵינוּ גֵט, לְפִי שְׁלֹא
עָשָׂהוּ שְׁלִיחַ לְגֵרוּשִׁין.

ט, לֵה נָתַן לוֹ הֶגֶט וְאָמַר לוֹ, הוֹלֵךְ גֵּט זֶה לְאַשְׁתִּי, אָמַר
לוֹ הַשְּׁלִיחַ, אֵינִי מְפִירָה, אָמַר לוֹ הַבַּעַל, תִּתְּנֵהוּ לְפְלוֹנִי,
הוּא מְפִירָה--הָרִי זֶה שְׁלִיחַ שְׁלֹא נָתַן לְגֵרוּשִׁין, וְאֵינוּ
נֹתֵן הֶגֶט אֲלָא לְפְלוֹנִי שְׂאָמַר הַבַּעַל; וְאוֹתוֹ הַפְּלוֹנִי
הוּא שְׁלִיחַ הַגֵּרוּשִׁין, וְהוּא שְׂמוּלִיכוֹ לָהּ, אוֹ מִשְׁלַחוֹ

הַלְכוֹת גֵּרוּשִׁין פֶּרֶק י

בְּיַד אַחֵר, אִם חָלָה אוֹ נֶאֱמַר.
ט, לוֹ נָתַן הֶגֶט לְשָׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ, לֹא תִתְּנֵהוּ לָהּ עַד
שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְחָלָה אוֹ נֶאֱמַר בְּתוֹךְ הַשְּׁלוֹשִׁים--
מִשְׁלַחוֹ בְּיַד אַחֵר: שְׂאָף עַל פִּי שְׂאֵינוּ עִכְשָׁו שְׁלִיחַ
לְגֵרוּשִׁין, הוּאִיל וְלֹא אַחֵר שְׁלוֹשִׁים יוֹם יִהְיֶה שְׁלִיחַ
גֵּרוּשִׁין, עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ אַחֵר, בְּתוֹךְ הַשְּׁלוֹשִׁים.

ט, לִז בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשָׁלֹא הִיָּה בַּעֲלָה עִמָּה
בְּמַדִּינָה, אוֹ שְׂהִיָּתָה מִתְּגַרְשָׁת מִן הָאֲרוּסִין. אֲבָל
מִתְּגַרְשָׁת מִן הַנְּשׂוּאִין וּבַעֲלָה עִמָּה בְּמַדִּינָה, חוֹשֵׁשִׁין
לוֹ שְׂמָא פִּיס, וְאֵינוּ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ בְּתוֹךְ הַשְּׁלוֹשִׁים,
אֲלָא אִם כֵּן אָמַר, נֶאֱמַנְתָּ עָלַי שְׁלֹא פִּיסְתִּי; אֲבָל נֹתֵן
הֶגֶט לָהּ לְאַחֵר הַשְּׁלוֹשִׁים--וְחוֹשֵׁשִׁין לָהּ כְּמוֹ
שְׂבִאֲרָנוּ, עַד שְׂיֵאמַר, נֶאֱמַנְתָּ עָלַי שְׁלֹא פִּיסְתִּי.

שְׁנֵי מַדְבְּרִיָּהוּ--כְּדִי שְׁלֹא יֵאמְרוּ, אִשְׁתִּי יוֹצֵאָה
בְּלֹא גֵט; וְצָרִיכָה גֵט מִן הָרֵאשׁוֹן, לְהַתִּירָה לְשֹׂאֵר
הַעַם. וְנֶאֱסָרָה עַל שְׁנֵיהֶם לְעוֹלָם, אִף עַל פִּי שְׁנֵיבַעֲלָה
בְּשִׁגְגָה--כְּדִי שְׁלֹא יֵאמְרוּ, הַחֲזִיר זֶה גֵּרוּשָׁתוֹ אַחֵר
שְׁנֵשְׂאָת; וְאִם עָבַר אֶחָד מִשְׁנֵיהֶן וְהַחֲזִירָה, יוֹצֵא.

י, וְכֵן הַדִּין בְּאִשָּׁה שְׂבִאוֹ לָהּ עֲדִים שְׂמַת בַּעֲלָה,
וְנִשְׂאָת, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא בַּעֲלָה, בֵּין שְׂהִיָּה בַּעֲלָה פִּקְחָה,
בֵּין שְׂהִיָּה חֲרָשׁ, בֵּין שְׁנֵשְׂאָת לְפִקְחָה, בֵּין שְׁנֵשְׂאָת
לְחֲרָשׁ שְׂאִין קְדוּשָׁיו קְדוּשָׁין גְּמוּרִים--תִּצַּא מִשְׁנֵיהֶם,
וְצָרִיכָה גֵט מִשְׁנֵיהֶם, וְנֶאֱסָרָה עַל שְׁנֵיהֶם עוֹלָמִית.

י, הָרִי שְׁנֵתְקַדְשָׁה, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא בַּעֲלָה, אוֹ נִמְצָא הֶגֶט
בְּטַל--הָרִי זֶה מִתְּרַת לְבַעֲלָה, וְאֵינָה צָרִיכָה גֵט מִשְׁנֵי:
שְׂאִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּעֵרִיּוֹת; וְאֵין חוֹשֵׁשִׁין שְׂמָא
יֵאמְרוּ אִשְׁתִּי יוֹצֵאָה בְּלֹא גֵט--כִּיּוֹן שְׁלֹא נִשְׂאָת,
יֵאמְרוּ תִּנְאִי הִיָּה בְּקְדוּשִׁין וְלֹא נִתְּקַבֵּם.

י, הָאִשָּׁה שְׁנֵשְׂאָת, וְאַחֵר כֶּךָ נִמְצָא הֶגֶט בְּטַל, אוֹ בָּא
בַּעֲלָה, אַחֵר שְׂשִׁמְעָה שְׂמַת--אֵין הַבַּעַל הָרֵאשׁוֹן
וְהַשְּׁנִי זָכָאִין לֹא בְּמִצִּיאָתָהּ, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וְלֹא
בְּהַפֵּר נְדָרֶיהָ. וְכָל פְּרוֹת שְׂאֲכָלוּ שְׁנֵיהֶן אַחֵר שְׁנֵשְׂאָת,
אֵין מוֹצִיאִין מִהֶן; וְאֵין לָהּ כְּתֻבָּה, וְלֹא תִנְאִי מִתְּנֵאִי
כְּתֻבָּה, וְלֹא מְזוֹנוֹת--לֹא עַל זֶה, וְלֹא עַל זֶה. וְאִם נִטְלָה
מִזָּה, אוֹ מִזָּה--תַּחֲזִיר. וְכָל מָה שְׂבָלָה אוֹ אֲבָד מִנְּכֻסֶיהָ,
אֲפִלוּ מִנְּכֻסֵי צֵאָן בְּרִזְל--אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן, לֹא מִזָּה
וְלֹא מִזָּה. וְהוֹלֵךְ מִן הַשְּׁנֵי, מִמְּזוֹר; וְאִם בָּא עָלֶיהָ
הָרֵאשׁוֹן קִדְּם שְׂיִגְרַשׁ הַשְּׁנִי, הָרִי הוֹלֵךְ מִמְּזוֹר
מַדְבְּרִיָּהוּ.

י, אִ כָּל מְקוֹם שְׂאֲמָרְנוּ בְּחִבּוּר זֶה, שְׂהֶגֶט בְּטַל, אוֹ אֵינוּ
גֵט, אוֹ אֵינָה מִתְּרַת--הָרִי זֶה גֵט בְּטַל מִן הַתּוֹרָה,
וְעַדִּין הִיא אִשְׁתִּי גְמוּרָה; וְאִם נִשְׂאָת, תִּצַּא וְהוֹלֵךְ
מִמְּזוֹר. וְאִם הִיָּה בַּעֲלָה כּוֹהֵן, לֹא נֶאֱסָרָה עָלָיו מִשׁוּם
גְּרוּשָׁה--חוּץ מִן הַמְּגַרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ, הָרִי אִתָּךְ
מִתְּרַת מִמֶּנִּי, וְאֵין אִתָּךְ מִתְּרַת לְכָל: שְׂאָף עַל פִּי שְׂאִין
זֶה גֵט, הָרִי זֶה פְּסוּלָה לְכַהֲנָה מַדְבְּרִיָּהוּ, שְׂנֵאֲמַר
"וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִישָׁה"; אֲמָרוּ חֲכָמִים, אֲפִלוּ לֹא
נִתְּגַרְשָׁה אֲלָא מֵאִישָׁה, וְלֹא הַתְּרָה לְכָל, נֶאֱסָרָה
לְכַהֲנָה--וְזֶהוּ רִיחַ הֶגֶט, שְׂפּוֹסֵל בְּכַהֲנָה מַדְבְּרִיָּהוּ.

י, וְכָל מְקוֹם שְׂאֲמָרְנוּ בְּחִבּוּר זֶה, שְׂהֶגֶט פְּסוּל--הָרִי
זֶה פְּסוּל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים בְּלִבָּד; וְנִפְסָלָה בּוֹ מִן הַכַּהֲנָה,
מִדְּבָרֵי תוֹרָה. וְלִכְתַּחֲלָה, לֹא תִנְשָׂא; וְאִם נִשְׂאָת, לֹא
תִצַּא וְהוֹלֵךְ כְּשֶׁר. וְכּוֹתֵבִין לָהּ גֵט אַחֵר כְּשֶׁר, וְנוֹתְנִין
לָהּ--וְהִיא תַחַת בַּעֲלָה. וְאִם אֵי אֲפִשֶׁר לְכַתֵּב אַחֵר,
וְהִיָּה הַבַּעַל וְתִיק וְגִרְשׁ מִעֲצָמוֹ--הָרִי זֶה מִשְׂבָּח, אִם
אֵין לוֹ בְּנִים; אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ בְּנִים--לֹא יוֹצֵא מִפְּנֵי
פְּסוּל הֶגֶט, שְׂמָא יוֹצֵא לְעַז עַל בְּנָיו.

י, וְכָל מְקוֹם שְׂאֲמָרְנוּ בְּחִבּוּר זֶה, הָרִי זֶה סִפְקָה
גְרוּשִׁין, אוֹ שְׂהִיא סִפְקָה מִתְּרַת--לֹא תִנְשָׂא. וְאִם
נִשְׂאָת, תִּצַּא; וְהוֹלֵךְ סִפְקָה מִמְּזוֹר, מִפְּנֵי שְׂהִיא סִפְקָה
עֲרוּהָ. וּבֵין שְׂגִרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט פְּסוּל, אוֹ שְׂהִיָּתָה
סִפְקָה מִתְּרַת וְרָצָה לְהַחֲזִירָה--הָרִי זֶה מִתְּרַת לְבַעֲלָה;
וְאֵינוּ צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ הַנְּשׂוּאִין, וְלִבְרֹךְ שְׁבַע בְּרִכּוֹת,
וְלִכְתֹּב כְּתֻבָּה--עַד שְׂתִּתְּגַרְשׁ גְּרוּשִׁין גְּמוּרִין.

י, כָּל מִי שְׂנֵשְׂאָת בְּגֵט בְּטַל, הָרִי זֶה צָרִיכָה גֵט מִבַּעַל

י, יח גְרֵשָׁה הַשְּׁנִי, וְנָטְלָה מִמֶּנּוּ כְּתֻבָּה, וְאַחַר כֶּךָּ בָּא
בְּעֵלָה, אוֹ נִמְצָא הֶגֶט בְּטֹל--אִין מוֹצִיאִין מִיָּדָה מַה
שֶׁנָּטְלָה, לֹא מִן הַמְּזוֹנוֹת וְלֹא מִן הַכְּתֻבָּה.
י, ט וְכֵן הִדִּין בְּאִחִיו שֶׁקִּדַּשׁ אִשָּׁה וְהִלְךְ, וְשָׁמַע בּוֹ
שְׁמַת, וַיִּבֶם אִשְׁתּוֹ, וְאַחַר כֶּךָּ בָּא--תִּצַּא מִזֶּה וּמִזֶּה,
וְצָרִיכָה גֵט מִזֶּה וּמִזֶּה; וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלוֹ בֵּה. וְכֵן אִם
קִדַּשׁ אִשָּׁה, וְהִלְכָה לְמַדִּינָה אַחֲרָת, וְשָׁמַע שְׁמַתָּה,
וְנִשְׂא אַחֲוֹתָהּ, וְאַחַר כֶּךָּ נִוְדַע שֶׁלֹּא מֵתָה--צָרִיכוֹת
שֶׁתִּיָּהֶן מִמֶּנּוּ גֵט, וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלוֹ בֵּהֶן.
י, י אָבֵל אִם הִלְכָה אִשְׁתּוֹ הַנְּשׂוּאָה לְמַדִּינָה אַחֲרָת,
וְשָׁמַע שְׁמַתָּה, וְנִשְׂא אַחֲוֹתָהּ, וְנִמְצָאָת אִשְׁתּוֹ קִיָּמָת--
אִין אַחֲוֹתָהּ צָרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵט, וְאִשְׁתּוֹ מֵתָת; וְכֵן שְׂאֵר
הָעֲרִיּוֹת שֶׁנִּשְׂאָן בְּחֻזְקַת הַתֵּר, וְנִמְצָאוּ עֲרוּה--אִינן
צָרִיכוֹת גֵּט, שְׂאִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּעֲרִיּוֹת.
י, יא וּמִפְּנֵי מַה הַצָּרִיכוֹ אַחֲוֹת אַרוּסָתוֹ גֵּט--שְׂמָא
יֹאמְרוּ, תִּנְאִי הִינָּה בְּאֵרוּסִין, וְכִדַּת נִשְׂא אַחֲוֹתָהּ;
וְהוֹאִיל וַיִּצָּאָה אַחֲוֹתָהּ בַּגֵּט, אַחֲוֹתָהּ שֶׁהִיא אַרוּסָתוֹ
הִרְאִשׁוּנָה אֲסוּרָה, כִּדִּי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ, נִשְׂא אַחֲוֹת
גְּרוּשָׁתוֹ.
י, יב כְּתֹב הַסּוּפֵר, וְטַעַה וְנָתַן גֵּט לְאִישׁ וְשׁוֹבֵר לְאִשָּׁה,
אוֹ שֶׁטָּעוּ הֵן וְנָטַל הַבַּעַל הֶגֶט, וְנָטְלָה הִיא הַשׁוֹבֵר,
וְכִמְדָּמָה לֶהֱוֹן שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה, וְלֹאֲחֵר זְמַן וְהָרִי הֶגֶט יוֹצֵא
מִתַּחַת יָדֵי הָאִישׁ--אִם לֹא נִשְׂאָת--הָרִי זֹו אֵינָה
מִגְרָשָׁת, וְנִתְגַּלְהָ הַדְּבָר שֶׁעֲדִין לֹא נִתְגַּרְשָׁה, וַיִּתֵּן לָהּ
הֶגֶט בְּפָנֶינּוּ, וְתִהְיֶה מִגְרָשָׁת מִשְׁעַת נִתְיָנָתוֹ. וְאִם
נִשְׂאָת, וְאַחַר כֶּךָּ הוֹצִיא הַבַּעַל אֶת הֶגֶט וְאָמַר, עֲדִין
לֹא נִתְגַּרְשָׁה, שֶׁהָרִי הֶגֶט בְּיָדֵי וְלֹא הִגִּיעַ לְיָדָה--אִין
שׁוֹמְעִין לוֹ לְאַסְרָה עַל בְּעֵלָה, אֲלֵא הָרִי זֹו בְּחֻזְקַת
גְּרוּשָׁה, וְנִפְל הֶגֶט מִיָּדָה וּמִצָּאוֹ זֶה, וְהָרִי בָּא לְאַסְרָה
עַל בְּעֵלָה הַשְּׁנִי.
י, יג הַמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשׁוּם שֵׁם רַע, אוֹ מִשׁוּם
שֶׁהִיא פְּרוּצָה בְּנִדְרִים--אוֹמְרִין לוֹ, הוֹדִיעָה שְׁמִפְּנֵי זֶה
אַתָּה מוֹצִיאָהּ, כִּדִּי לִינְסָרָה; וְדַע אַתָּה שְׂאִין אַתָּה
מִחֲזִיר אוֹתָהּ לְעוֹלָם. וּמִפְּנֵי מַה הַמוֹצִיא אֶת זֹו, לֹא
יִחְזַרְהָ לְעוֹלָם--גְּזָרָה, שְׂמָא תִּנְשָׂא לְאַחַר, וְתַעֲשֶׂה
תְּשׁוּבָה וְתִתְּנָה צְנוּעָה תַּחֲתָיו, וַיֹּאמֶר הִרְאִשׁוֹן אֵלּוֹ
הִיִּיתִי יוֹדֵעַ שֶׁכֵּן הוּא, לֹא הִיִּיתִי מִגְרָשָׁה: וְנִמְצָא
כִּמְגַרֵּשׁ עַל תִּנְאִי, וְלֹא נִתְקַיֵּם--שֶׁנִּמְצָא הֶגֶט בְּטֹל
לְמַפְרַע. לְפִיכֶךָ אוֹמְרִים לוֹ, גָּמַר בְּלִפְדֵּי לְגַרְשָׁה, שְׂאִין
זֹו חוֹזְרָת לָךְ לְעוֹלָם; וְאִם עָבַר וְהִחְזִיר, לֹא יוֹצִיא.
י, יד וְכֵן הַמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשׁוּם אֵילּוּנִית, אוֹ מִשׁוּם

שְׂרוּאָה דָם בְּכָל עַת תִּשְׁמִישׁ--הָרִי זֶה לֹא יִחְזִיר
לְעוֹלָם: שְׂמָא תִּנְשָׂא לְאַחַר, וְתִלְד הָאֵילּוּנִית וְתִתְרַפָּא
הַגְּדָה, וַיֹּאמֶר אֵלּוֹ הִיִּיתִי יוֹדֵעַ שֶׁכֵּן הוּא, לֹא הִיִּיתִי
מִגְרֵשׁ--וְנִמְצָא הֶגֶט בְּטֹל, וְהַפְּנִים מִמְּזָרִים; וְאִם עָבַר
וְהִחְזִיר, לֹא יוֹצִיא.
י, טו שְׁלִיחַ שֶׁהִבִּיא גֵט חוּצָה לְאֶרֶץ וְאָמַר, בְּפָנֵי נִכְתָּב
וּבְפָנֵי נִחְתָּם--הָרִי זֶה לֹא יִשְׂאָנָה, שְׂאֵנּוּ חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא
עֵינָיו נָתַן בֵּה וּלְפִיכֶךָ הַעִיד לָהּ; וְכֵן עַד אֶחָד שֶׁהַעִיד
לְאִשָּׁה שְׁמַת בְּעֵלָה, וְנִשְׂאָת עַל פִּיו--הָרִי זֶה לֹא
יִשְׂאָנָה; וְכֵן הַחֲכָם שֶׁאֲסָר אֶת הָאִשָּׁה בְּנִדָּר עַל בְּעֵלָה--
הָרִי זֶה לֹא יִשְׂאָנָה; וְכֵן הַנִּשְׁטָן עַל הַשְּׁפָחָה
וְנִשְׁתַּחֲרָה, עַל הַנְּכָרִית וְנִתְגַּיְרָה--הָרִי זֶה לֹא
יִשְׂאָנָה; וְכֵן גּוֹי וְעַבְדֵּי הַבַּיִת עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל, אִף עַל פִּי
שֶׁחֲזַר הַגּוֹי וְנִתְגַּיַר, הַעֲבָד וְנִשְׁתַּחֲרַר--הָרִי זֶה לֹא
יִשְׂאָנָה. וְכֵלּוֹ, אִם עָבְרוּ וְנִשְׂאוּ--אִין מוֹצִיאִין מִיָּדָם.
י, טז וְכֵלּוֹ שֶׁהָיוּ לֶהֱוֹן נָשִׁים, וּמִתּוֹ נִשְׁוִיתִהֶן, אוֹ
שֶׁנִּתְגַּרְשׁוּ וְהָיוּ הַנְּשִׁים הֵן שֶׁהִרְגִילוּ אֶת בְּעֵלֵיהֶן
לְגַרְשָׁם--הָרִי אֵלּוֹ מִתְּרוֹת לְהַנְּשָׂא לֶהֱוֹן, לְכַתְּחִלָּה; וְכֵן
אִם הִלְכוּ נָשִׁים אֵלּוֹ, וְנִשְׂאוּ לְאַחֲרִים, וְנִתְאֲלַמְּנוּ, אוֹ
נִתְגַּרְשׁוּ--הָרִי אֵלּוֹ מִתְּרוֹת לְהַנְּשָׂא לֶהֱוֹן, לְכַתְּחִלָּה.
י, יז וְכָל אַחַת מֵהֶן, מִתְּרוֹת לְהַנְּשָׂא לֶבֶן הַעֵד שֶׁהַעִיד
לָהּ, אוֹ לֶבֶן הַחֲכָם שֶׁאֲסָרָה עַל בְּעֵלָה, אוֹ לֶבֶן הַנִּשְׁטָן
עֲלֶיהָ, אוֹ לְשְׂאֵר קְרוֹבֵיהֶן--שְׂאִין אָדָם חוּטָא, כִּדִּי
שֶׁתִּהְיֶה אַחַר; וּמִתְּרוֹת הָאִשָּׁה לְהַנְּשָׂא לְאֶחָד מֵעֲדֵי
גְּרוּשָׁתָהּ, אוֹ מֵעֲדֵי מֵאוּנֵיהָ, אוֹ לְאֶחָד מִן הַדְּיָנִים
שֶׁחִלְצָה בְּפָנֵיהֶם--שְׂאִין חוֹשְׁשִׁין אֲלֵא לְעֵדוֹת אֶחָד.
וְלְעוֹלָם יִתְרַחַק אָדָם מֵעֵדוֹת מֵאוּן, וַיִּתְקַרֵּב לְחִלְצָה.
י, יח הַמְּגַרֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְחָזַר וּבְעֵלָה בְּפָנֵי עֲדִים קִדְּם
שֶׁתִּנְשָׂא לְאַחַר, בֵּין שֶׁגְּרָשָׁה מִן הַנְּשׂוּאִין, בֵּין מִן
הָאֲרוּסִין--הוֹאִיל וְאִשְׁתּוֹ הִיָּתָה, הָרִי זֹו בְּחֻזְקַת
שֶׁהִחְזַרְהָ, וְלִשְׁם קְדוּשִׁין בְּעַל, לֹא לִשְׁם זְנוּת: וְאִפְלוּ
רָאוּ אוֹתוֹ, שֶׁנָּתַן לָהּ מְעוֹת--שֶׁחֻזְקָה הִיא שְׂאִין אָדָם
עוֹשֶׂה בְּעֵלְתוֹ בְּאִשְׁתּוֹ בְּעֵלְת זְנוּת, וְהָרִי בְּנִדּוֹ
לְעִשׂוֹתָהּ בְּעֵלְת מִצְוָה. לְפִיכֶךָ הָרִי זֹו בְּחֻזְקַת מְקַדְּשָׁת
קְדוּשִׁי וְדֹאֵי, וְצָרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵט שְׁנִי.
י, יט נִתְיָחַד עִמָּה בְּפָנֵי עֲדִים--אִם הִיָּתָה מִגְרָשָׁת מִן
הַנְּשׂוּאִין, חוֹשְׁשִׁין לָהּ שְׂמָא נִבְעֵלָה, וְהֵן הֵן עֲדֵי יַחֲוֵד,
הֵן הֵן עֲדֵי בִיאַה: שֶׁכָּל הַמְּקַדַּשׁ בְּבִיאַה, אֵינּוּ צָרִיף
לְבַעַל בְּפָנֵי עֲדִים, אֲלֵא יִתְיָחַד בְּפָנֵיהֶן וַיִּבְעֵל, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוֹ. לְפִיכֶךָ צָרִיכָה גֵט מִסְּפָק, וְהָרִי הִיא סְפָק
מְקַדְּשָׁת. וְאִם הִיָּתָה מִתְּגַרְשָׁת מִן הָאֲרוּסִין--אִין

חוששין לה, שהרי אין לבו גס בה.

י, כ הורו מקצת הגאונים שכל אשה שתבעל בפני עדים, צריכה גט--חזקה, שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. והגדילו והוסיפו בדבר זה שעלה על דעתם, עד שהורו שמי שיש לו בן משפחתו, חוששין לו, ולא תתיבם אשתו--שמה שחרר שפחתו, ואחר כך בא עליה; ויש מהן שהורה שודאי שחרר, שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

י, כא וכל הדברים האלו--רחוקים הם בעיני עד מאוד, מדרכי ההוראה; ואין ראוי לסמוך עליהן: שלא אמרו חכמים חזקה זו, אלא באשתו שגרשה בלבד, או במקדש על תנאי ובעל סתם, שהרי היא אשתו--ובאשתו הוא, שחזקתו שאינו עושה בעילתו בעילת זנות, עד שיפרש שהיא בעילת זנות, או שיפרש שעל תנאי הוא בועל. אבל בשאר הנשים--הרי כל זונה בחזקת שבעל לשם זנות, עד שיפרש שהוא לשם קדושין. ואין צריך לומר בשפחה או בגויה, שאינה בת קדושין, שאין חוששין להן, כלל; והרי הבן מהן, בחזקת גוי ועבד, עד שיודע בודאי שגשתתרה אמו, או נתגיירה.

י, כב מי שהחזקה אשת איש, בין מן הנשואין בין מן הארוסין, ויצא שמה בעיר מגרשת, אפלו רב העיר או קלן מעבירין קול שנתגרשה--אין חוששין לה, והרי זו בחזקתה; אבל אם יצא שמה בעיר מקדשת,

הלכות גרושין פרק יא

מאוניה.

יא, ג ועד מתי הבת ממאנת, כל זמן שהיא קטנה--עד שתהיה נערה, או עד שיודע שהיא אילונית. במה דברים אמורים, בשלא בא עליה הבעל אחר שנעשת בת שמים עשרה שנה ויום אחד. אבל אם הגיעה לזמן הזה, ונבעלה--הואיל ותבעילה קונה מן התורה כמו שבארנו, הרי זו אינה ממאנת; ואינה צריכה בדיקה למאון, שחזקתה שהביאה סימניו.

יא, ד הרי שנבדקה, ולא נמצאו לה סימניו--הואיל ונבעלה אחר שהגיעה לזמן הראוי לסימניו, הרי זו חוששין לה שמה הביאה ונשרו; ולפיכך צריכה גט מספק. ואם מאנה אחר שנבדקה, ונתקדשה לאחר--צריכה ממנו גט מספק; ואם נשאת--מצא מזה ומזה, והולד ספק ממזר משניהם.

יא, ה קטנה שלא מאנה והגדילה--אף על פי שלא בעלה בעלה משנעשת בת שמים עשרה שנה ויום

יא, א אין נושאין קטנה. והנשוא קטנה יתומה, ולא רצת בבעל--הרי זו ממאנת והולכת, ואינה צריכה ממנו גט: שאין קדושי קטנה קדושין גמורין, כמו שבארנו. וכן קטנה שהשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה, כשהיא קטנה--הרי היא פיתומה בחיי האב; ואם נשאת כשהיא קטנה בחיי אביה, הרי זו ממאנת. החרשת--אף על פי שנשואיה מדברי סופרים פנשוואי קטנה--לא תקנו לה שתמאן, כדי שלא ימנעו מלנשאה.

יא, ב ממאנת היא הקטנה--בין מן הארוסין, בין מן הנשואין, בין בפני בעלה, בין שלא בפניו; וכשם שממאנת בבעל, כך ממאנת ביבם. וממאנת בבעל זה, ונשאת לאחר; וממאנת בשני, וכן בשלישי--אפלו כמה פעמים: כל זמן שהיא קטנה, יש לה למאן. וקטנה שלא מאנה, אף על פי שהיא נשואה, והלכה ונתקדשה לאחר, כשהיא קטנה--קדושיה הן הן

אחד--הרי זו אינה ממאנת, שהרי הגדילה; וצריכה גט מדברי סופרים: שהרי לא בא עליה אחר שהגיעה לשני נערות, עד שנחוש לה שמא הביאה סימנין ותהיה ספק מקדשת, ולא בא עליה אחר שגדלה, כדי שתהיה אשת איש גמורה; ונמצאת שאינה צריכה גט אלא מנשואי קטנות, שהן מדברי סופרים.

יאו לפיכך אם עמדה ונתקדשה אחר שגדלה, תופסין בה קדושי שני; ואם גרש הראשון, יכנס השני. אבל אם גרש שני, לא יקים ראשון--שמא יאמרו, החזיר גרושתו מאחר שנתארסה. ואם בא עליה שני קדם שיגרש ראשון--תצא מזה ומזה, מפני שהיא דומה לאשה ששמעה שמת בעלה ונשאת ואחר כך בא בעלה. ואין הולד מן השני ממזר; ואם בא עליה ראשון קדם שיגרש השני, הולד ממזר.

יאו איזו היא קטנה שצריכה למאן--מפת שש עד בת עשר, בודקין אותה לפי לפי דעתה: אם יודעת לשמר קדושיה ושהן קדושין, לא שתשמר אותן כמו שמשמרת האגוז והתמרה וכיוצא בהן--הרי זו צריכה מאון; ואם אינה יודעת לשמר קדושיה--אינה צריכה למאן, אלא הולכת לבית אמה כאלו לא נתקדשה מעולם. ופחותה מפת שש--אפלו יודעת לשמר, אינה צריכה מאון; ויתרה על בת עשר--אפלו סבלה ביותר, צריכה מאון. וכל מי שהשיאוה אחיה או קרוביה או אמה, שלא לדעתה--אינה צריכה למאן.

יאו, ח פיצד ממאנת: אומרת בפני שנים, אין רצוני בפלוני בעלי, או אין רצוני בקדושין שקדשוני אמי או אחי, וכיוצא בדברים אלו; ואפלו היו אורחין מסבין בבית בעלה, והיא עומדת ומשקה עליהן, ואמרה, איני רוצה בפלוני בעלי--הרי זה מאון.

יאו, ט השנים שממאנת הקטנה בפניהן, כותבין לה, ביום פלוני מאנה פלונית בת פלוני בפנינו בפלוני בעלה, וחותמין ונותנין לה; וזה הוא גופו שלגט מאון. וגט מאון--אינו פגט הגרושין שנתניתו מגרשת, ואינו צריך פתיבה לשמה, ולא מסירה, ולא דבר ממשפטי גט הגרושין; ואין כותבין בו טפסי הגט, שמא יראה פגט גרושין, לפי שאינו אלא פמעשה בית דין.

יאו, י השנים שממאנת בפניהן, צריכין שיהיו מפירין אותה, ואת בעלה שמאנה בו; לפיכך כל מי שראה אותה שמאנה, ושמע מאניה--יש לו לכתב לה גט

מאון, אף על פי שאינן מפירין. וכבר נהגו ישראל לכתב גט מאון, בנסח זה:

יאו, יא בפקד בשבת כך ופקד יום לחדש פלוני שנת כך ופקד למנין פלוני, מאנה פלונית בת פלוני בפנינו ואמרה שאמי או אחי הטעוני והשיאוני או קדשוני ואני קטנה לפלוני בן פלוני. והשתא גליתי דעתי קדמיכון דלא צבינא ביה ולא קיימנא עמיה. ובדקינן פלונית דא ואתברר לנא דעדין קטנה היא, וכתבנא וחתמנא ויהבנא לה לזכו ולראיה ברורה.

יאו, יב המגרש את אשתו, ונתקדשה לאחר--אף על פי שלא בעלה, נאסרה על הראשון; ואם התזירה הראשון, ובעלה--לוקה, וכופין אותו להוציא: שנאמר "לא-יוכל בעלה הראשון..." זנת עם אחר, כשהיא גרושה--הרי זו מתרת לחזר לבעלה: שנאמר "ויצאה, מביתו; והלכה, והיתה לאיש-אחר"--היתה לאיש אחר שהיא הקדושין, היא שאוסרת אותה לחזר לו.

יאו, יג ובכלל לאו זה, שכל אשה שזנת תחת בעלה, נאסרה על בעלה, ולוקה עליה--שנאמר "אחרי אשר הטמאה", והרי נטמאה: אלא אם כן היתה אשת ישראל שנאנסה. לפיכך כל אשה שנאסרה על בעלה על ידי קנוי וסתירה--אם בעל אותה, מפין אותו מפת מרדות; ואם עבר והתזירה אחר שגרשה, יוציא בגט. יאו, יד חרש שגרש ברמיזה כמו שבארנו, והלכה ונתקדשה לחרש אחר, ואין צריך לומר לפקח--אסורה לחזר לבעלה החרש; אבל אשתו שלפקח שנתגרשה, והלכה ונשאת לחרש, ונתגרשה--מתרת לחזר לבעלה הפקח.

יאו, טו הממאנת באיש, אינה מגרשת ממנו; ודינה עם בעלה שמאנה בו, פדינה עם מי שלא קדשה מעולם: היא מתרת בקרוביו, והוא מתר בקרובותיה; ולא פסלה מן הפהנה. ואם נשאת לאחר, וגרשה האחר, או מת, או מאנה בו--מתרת לחזר לראשון.

יאו, טז ולא עוד, אלא אפלו גרשה הראשון והתזירה, ומאנה בו, ונשאת לאחר אחר שמאנה בו, וגרשה האחר--מתרת לחזר לראשון: שכל היוצאה במאון, אף על פי שקדמו גט--הרי זו פמי שלא נתגרשה ממנו בגט מעולם, ומתרת לחזר לו.

יאו, יז אבל המגרש את הקטנה בגט, ונשאת לאחר, ומאנה באחר--אסורה לחזר לראשון, מפני שיצאת ממנו בגט, אף על פי שיצאת מן האחרון במאון; ואין

צריך לומר, אם גרשה האחרון, או מת. וכן אסורה לאבי הראשון, ולבנו, ולאחיו, כשאר הגרושות--אף על פי שניצאת מן האחרון במאון.

יא, יח הממאנת ביבם--אסורה לאביו, מפני שנראת ככלתו בעת שמת בנו; אבל לשאר קרוביו, מתרת. לפיכך אם מאנה באחד מן היבמיו, מתרת לאחיו.

יא, יט כל אשה שנתגרשה, או שנתאלמנה--הרי זו לא תנשא ולא תתארס, עד שתמתין תשעים יום, חוץ מיום שנתגרשה בו או שמת בעלה בו, וחוץ מיום שנתארסה בו: כדי שיודע אם היא מעברת, או אינה מעברת, להבחין בין זרעו שלראשון, לזרעו שלאחרון. ומיום פתיבת הגט, מונין למגרשת; ואפלו הנה על תנאי, או שלא הגיע לידה אלא אחר כמה שנים--מיום הפתיבה מונין, שהרי אינו מתחזק עמה משפתבו לה.

יא, כ וגזרת חכמים היא שאפלו אשה שאינה ראויה לולד, ואפלו נתגרשה או נתאלמנה מן הארוסין--צריכה להמתין תשעים יום; אפלו קטנה, או זקנה, או עקרה, או אילונית, ואפלו בעלה במדינת הים, או חולה, או חבוש בבית האסורין, אפלו בתולה מן הארוסין--צריכות להמתין תשעים יום.

יא, כא שפחה שנשתחררה, וגירת שנתגירה--ממתינין תשעים יום; אפלו גר ואשתו שנתגירו, מפרישין אותן תשעים יום, כדי להבחין בין זרע שזרע בקדשה, לזרע שלא נזרע בקדשה. וכן יפת תאר--אף על פי שנתנה לה תורה שלוש יום לתקנת עצמה, צריכה להמתין תשעים יום לתקנת הולד; והשלושים, מפלל התשעים.

יא, כב הממאנת, אינה צריכה להמתין תשעים יום; לא גזרו אלא בגרושה. וכן המזנה, אינה צריכה

הלכות גרושין פרק יב

יב, א האשה שבאה ואמרה, אשת איש הייתי, וגרושה אני--נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. החזקה אשת איש, ובאה ואמרה, גרשני בעלי--אינה נאמנת להתיר עצמה; אבל פסלה עצמה לפהנה, לעולם. ואם מת בעלה, חוששין לדבריה; וחולצת, ולא מתבבמת.

יב, ב היו לה שני עדים שהיא גרושה--אף על פי שאין שם גט, הרי זו תנשא לכתחלה. הוציאה גט מתחת ידה ואמרה, גרשני בעלי בזה--הרי זו נאמנת; ותנשא בו, אף על פי שאינו מקיים, כמו שבארנו. בא

להמתין, מפני שהיא משמרת עצמה, שלא תתעבר; וכן אנוסה ומפטה, אינן צריכות להמתין.

יא, כג מי שנשאת בטעות, ונודע שהיא אסורה לבעלה, והוציאה בית דין מתחתיו--אם היתה קטנה שאינה ראויה לולד, אינה צריכה להמתין: שזה דבר שאינו מצוי הוא; וכל דבר שאינו מצוי ברב, לא גזרו בו.

יא, כד המארס בתוך תשעים יום, מנדין אותו; ארס וברח, אין מנדין אותו. פנס בתוך תשעים יום, מפרישין אותו עד אחר הזמן; ויעמד עם אשתו.

יא, כה וכן גזרו חכמים שלא ישא אדם מעברת חברו, ומניקת חברו, ואף על פי שהזרע ידוע למי הוא: מעברת--שמא יזיק הולד בשעת תשמיש, שאינו מקפיד על בן חברו; ומניקה--שמא יתעפר החלב, והוא אינו מקפיד לרפאות החלב בדברים המועילין לחלב כשיתעפר.

יא, כו כמה הוא זמן היניקה--ארבעה ועשרים חדש, חוץ מיום שנולד בו ומיום שנתארס בו. כשם שאסור לשא, כך אסור לארס עד אחר זמן זה; ואפלו נתנה בנה למניקה, או שגמלתהו בתוך ארבעה ועשרים חדש--לא תנשא; מת בנה--מתרת לנשא, ואין חוששין שמא תהרגנו.

יא, כז עבר ונשא מעברת, או מניקה בתוך זמן זה--יוציא בגט, ואפלו הנה פוהו; ואם הנה ישראל, יחזירה אחר עשרים וארבעה חדש שלמניקה. נשאה וברח, ולאחר זמן בא--ישב עם אשתו, ואין בפקד פלום. ארס מעברת או מניקה, אין פופין אותו להוציא; ולא יכנס עד אחר זמן היניקה, או עד שימות הולד.

יב, ב העל וערער--אם אמר, לא נתתיו לה אלא נפל ממני ומצאה אותו, אינו נאמן: שהרי הודה שפכתבו לה, והרי הוא יוצא מתחת ידה. אבל אם אמר הבעל, על תנאי הנה, פקדון הנה, מעולם לא פתבתיו ומזיף הוא--יתקיים בחותמיו או בעדי מסירה, כמו שבארנו. ואם לא נתקיים, אינה מגרשת להייתה מתרת לאחרים; אבל נפסלה מן הפהנה, כמו שבארנו, שהרי פסלה עצמה בהודאת פיה, ועשתה עצמה פחתפה שלאסור. יב, ג באה היא ובעלה, היא אומרת, גרשתי ואבד גטי, והוא אומר, לא גרשתי--אף על פי שהחזקה

אשתו, הרי זו נאמנת: חזקה, שאין אשה מעזה פניה בפני בעלה.

יב, ד אמר הבעל, גרשתי את אשתי--אינו נאמן, וחוששין לדבריו ותהיה ספק מגרשה; ואפלו הודת לו שגרשה, אינו נאמן--שמה יתפון לקלקל אותה, או בגט בטל גרשה והיא אינה יודעת, או שמה תעז פניה בו מפני שהוא מאמינה, והיא אינה יודעת פכד האסור שלה. לפיכך אומרין לו, אם אמת הדבר, הרי אתם קימים, גרשה עתה בפנינו.

יב, ה שנים אומרין נתגרשה, ושנים מכחישין אותן ואומרין לא נתגרשה--אפלו הבעל עומד והיא אומרת לו, גרשתי--הרי זו בתזקת אשת איש גמורה כשהיתה: מפני העדים שסומכין אותה, אפשר שתעז פניה. לפיכך אם נשאת, תצא והולד ממזר.

יב, ו במה דברים אמורים, בשאמרו עכשו נתגרשה, שהרי אומרין לה, אם אמת הדבר הוציאי גט; אבל אם אמרו העדים מפמה זמים נתגרשה, יש לומר אבד הגט. והואיל והיא אומרת, גרושה אני בודאי, ושני עדים מעידין לה--אף על פי שהרי שנים מכחישין אותן--אם נשאת לאחד מעדיה, לא תצא: שהרי היא ובעלה יודעין בודאי שהיא מתרת, וחזקה היא שאין מקלקלין עצמן. אבל אם נשאת לאחר, הואיל והדבר אצלו ספק, וכן אם אמרה היא איני יודעת, אפלו נשאת לאחד מעדיה--הרי זו תצא, והולד ספק ממזר. יב, ז אמרו שנים ראינוה שנתגרשה, ושנים אומרים לא ראינוה--אם היו כלם שרויים בחצר אחת, הרי זו לא תנשא; ואם נשאת--לא תצא והולד פשר, שבני אדם עשויין לגרש בצנעה.

יב, ח האשה שלא החזקה אשת איש, ובא עד אחד ואמר, אשת איש היתה ונתגרשה, ובא עד אחד ואמר, לא נתגרשה--הרי שניהן מעידין שהיא אשת איש, ואחד מעיד שהיא גרושה, ואין דבריו שלא אחד מועיל, במקום שנים: ולפיכך לא תנשא; ואם נשאת, תצא.

יב, ט אשה ושני אנשים שבאו ממדינה אחרת, זה אומר, זו אשתי וזה עבדי, וזה אומר, זו אשתי וזה עבדי, והאשה אומרת, שניהן עבדי--הרי היא מתרת לכל: ואף על פי ששניהן החזיקוה אשת איש--הואיל וכל אחד מהן לעצמו העיד, אינו נאמנין.

יב, י שליח קבלה שהוציא גט מתחת ידו, והבעל אומר, מזיף הוא--יתקיים בחותמיו או בעדי מסירה,

כמו שבארנו; אמר הבעל, פקדון נתתו לו, והשליח אומר, לגרושין נתנו לי--השליח נאמן. וכן אם היה הגט יוצא מתחת ידי האשה, והיא אומרת, שליח זה נתנו לי, והשליח אומר, פן היה ולגרושין נתנו לי, והבעל אומר, לא נתתו אלא לפקדון--השליח נאמן, והרי זו מגרשת.

יב, יא אבד הגט--אף על פי שהבעל אומר, לגרושין נתתי הגט לשליח, והשליח אומר, נתתו לה--הרי זו ספק מגרשת: שהרי החזקה אשת איש, ואין פאן אלא עד אחד ובעל. ואפלו אמרה האשה, בפני נתנו לו לגרושין, ונתנו השליח לי--הואיל והבעל והשליח מעידין אותה, אפשר שתעז פניה, ושמה לא נתגרשה.

יב, יב שליח קבלה שקבל גט לאשה, ושלחו לה ביד שני עדים, והגיע הגט לידה ונטלתו, והרי הגט יוצא מתחת ידה, והיא אינה יודעת אם בעלה שלחו לה, או שליח קבלה שלה, או שלוחו שלבעלה--הרי זו מגרשת, כמו שבארנו. בא הבעל וערער שלא כתבו, או שהוא גט בטל--יתקיים בחותמיו, שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה יצא מתחת ידי שלוחה שיזדו פיזדה, ואף על פי שהיא אינה יודעת, הרי העדים ידעו; ואם לא נתקיים, אינה מגרשת.

יב, יג מי שהחזקה אשת איש, והלכה היא ובעלה, ושלום בינו לבינה ושלום בעולם, ובאה ואמרה, מת בעלי--נאמנת, ותנשא או תתייבם: חזקה שאינה מקלקלת עצמה, ותאסר עצמה על זה ועל זה, ותפסיד כתבתה מזה ומזה, ותוציא בניה ממזרים--בדבר העשוי להגלות לכל; ואי אפשר להכחיש, ולא לטען טענה, שאם הוא חי, סופו לבוא או יודע שהוא חי.

יב, יד וכן אם בא עד אחד, והעיד לה שמת בעלה--תנשא על פיו, שהדבר עשוי להגלות; אפלו עבד, או אשה, או שפחה, ועד מפי עד מפי עבד מפי שפחה מפי קרובין--נאמנין לומר מת פלוני, ותנשא אשתו או תתייבם על פיהם.

יב, טו והכל נאמנים להעיד לה, עדות זו--חויך מחמש נשים שחזקתן שונאות זו את זו, שאין מעידות זו לזו במיתת בעלה, שמה יתפנונו לאסרה על בעלה, ועדין הוא קיים; ואלו הן--חמותה, ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה, ובת בעלה.

יב, טז אפלו גוי המסיח לפי תמו נאמן, ומשיאין על פיו כמו שיתבאר; ואם נתפנו להעיד, אינו נאמן. וכן

הפסול בעברה מן התורה--אם בא להעיד לאשה שמת בעלה, אינו נאמן; ואם היה מסיח לפי תמו, נאמן--אין זה פחות מן הגוי. אבל פסול מדבריהם, נאמן לעדות אשה.

יב, יז בא עד אחד והעיד שמת בעלה, והתירוה להנשא על פיו, ואחר כך בא אחר והכחיש את הראשון ואמר, לא מת--הרי זו לא תצא מהתרה, ותנשא: שעד אחד בעדות אשה, פשני עדים בשאר עדיות, ואין דבריו שלאחד, במקום שנים.

יב, יח באו שניהם כאחד, זה אומר מת, וזה אומר לא מת, אשה אומרת מת, ואשה אומרת לא מת--הרי זו לא תנשא; ואם נשאת, תצא מפני שהיא ספק. ואם נשאת לעד שהעיד לה, והיא אומרת בריא לי שמת--הרי זו לא תצא; באו שנים ואמרו לא מת--אף על פי שנשאת, תצא.

יב, יט במה דברים אמורים, בשהיה האחד שנשאת על פיו כמו השנים שבאו והכחישו אותו--פגון שנשאת על פי איש, ובאו שנים ואמרו לא מת, או שנשאת על פי אשה או על פי עצמה, ובאו שתי נשים או שני פסולין שלדבריהן ואמרו לא מת. אבל עד פשר אומר, מת, ונשים רבות או פסולין אמורים, לא מת--הרי זה פמחצה למחצה; ואם נשאת לאחד מעדיה, והיא אומרת ודאי מת--הרי זו לא תצא. אשה

אומרת מת, או היא שאמרה מת בעלי, ואחר כך בא עד פשר ואמר לא מת--הרי זו לא תנשא; ואם נשאת, תצא.

יב, כ אשה אומרת לא מת, ושתי נשים אומרות מת--הרי זו תנשא; וכן אם אמרו עשר נשים לא מת, ואחת עשרה אומרות מת--הרי זו תנשא: שאין אומרין שנים כמאה, אלא בעדים פשרים; אבל בפסולין--הולכין אחר הרב, בין להקל בין להחמיר.

יב, כא שני עדים אומרין מת, ושנים אומרין לא מת--הרי זו לא תנשא; ואם נשאת, תצא מפני שהיא ספק. ואם נשאת לאחד מעדיה, והיא אומרת בריא לי שמת--הרי זו לא תצא.

יב, כב מי שיש לו שתי נשים, ובאה אחת מהן ואמרה מת בעלי--הרי זו תנשא על פי עצמה, כמו שבארנו; וצרתה אסורה, שאין צרה מעידה לחברתה. ואפלו נשאת זו תחלה, אין אומרין אלו לא מת בעלה לא היתה אוסרת עצמה עליו--שמה משנא אתה בצרתה, רוצה היא שיאסרו שתיהן עליו.

יב, כג זאת אומרת מת בעלי, וצרתה מכחשת אותה ואומרת לה לא מת--הרי זו תנשא: כשם שאינה מעידה לה להתירה, כך לא תעיד לה לאסרה. זו אומרת מת, וצרתה אומרת נהרג--הואיל ושתייהן אומרות שאינו קים, הרי אלו ינשאו.

הלכות גרושין פרק יג

לכתחלה; ואם נשאת, לא תצא. וכן האשה שאמרה, מת בעלי תחת המפלת--אינה נאמנת. וכן אם היה שלוח נחשים ועקרבים, ואמרה, נשכו נחש או עקרב, ומת--אינה נאמנת, שמה תסמוך דעתה על רב אנשים שמתו כך בגשיכה.

יג, ד אמרה עשנו עלינו בית, או מערה, הוא מת, ואני נצולתי--אינה נאמנת: כשם שנעשה לה נס, כך נעשה לו נס. היתה שנת רעבון ואמרה, מת בעלי--אינה נאמנת; מת וקברתי, נאמנת. אמרה נפלו עלינו גוים, או לסטים, הוא נהרג, ואני נצולתי--נאמנת: שאין דרכן להרג הנשים--כדי שנאמר כשם שנצולה היא, כך נצול הוא.

יג, ה היה דבר בעולם ובאה ואמרה, מת בעלי--נאמנת: שהדבר פשוט בפי כל אדם שבשנת הדבר, זה חזיה וזה מת, ואפשר שימותו בדבר נערים חזקים, וינצלו הזקנים החולים; ולפי זה אין חוששין לה, שמה סמכה דעתה על רב המתים.

יג, א האשה שאמרה לבעלה, גרשתני בפני פלוני ופלוני, ובאו אותן העדים והכחישוה, ואחר כך הלכה היא ובעלה, ושלום בעולם, ובאה ואמרה, מת בעלי--אינה נאמנת: שזו החזקה שקרנית, ורוצה להשטת מתחת בעלה. בא עד אחד, והעיד לה שמת בעלה--לא תנשא, שמה היא שכרה אותו; ואם נשאת, לא תצא, שהרי יש לה עד.

יג, ב וכן אם היתה מלחמה בעולם, ובאה ואמרה, מת בעלי במלחמה--אינה נאמנת, ואף על פי שהיה שלום בינו לבינה: שמה תסמוך דעתה על דברים שרפן למיתה ותאמר מת--פגון שנהרגו הראשונים והאחרונים שהיה באמצעו, שהרי היא אומרת מאחר שנהרגו אלו ואלו נהרג בכללן. לפיכך אינה נאמנת, ואפלו אמרה, מת במלחמה וקברתי; אבל אם אמרה, מת על מטותו--נאמנת.

יג, ג לא החזקה מלחמה בעולם, ובאה ואמרה, מלחמה היתה במקום פלוני, ומת במלחמה--לא תנשא

יג,ו כָּבֵד אֱמַרְנוּ שְׁעַד מִפִּי עַד, כְּשֶׁר לְעֵדוֹת אִשָּׁה;
בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים, שְׁשָׁמַע מִפִּי בֶן דַּעַת שְׁמַת
פְּלוֹנִי, כְּגֹן עֶבֶד אוֹ שְׁפֹחָה. אֲבָל אִם שָׁמַע מִפִּי שׁוֹטֵה
אוֹ קֶטֶן, אֵינּוּ מַעֲיֵד וְאֵין סוֹמְכִין עַל דְּבָרֵיהֶם.

יג,ז שָׁמַע מִן הַתִּיבֵנוּקוֹת שֶׁהֵן אוֹמְרִין, עֲכָשׁוּ בְּאֵנוּ
מִהֶסֶפֶד פְּלוֹנִי, כִּף וְכָף סִפְדָּנִין הָיוּ שָׁם, וּפְלוֹנִי הִחֲכַם,
וּפְלוֹנִי עָלָה אַחַר מִטָּתוֹ, כִּף וְכָף עָשׂוּ בְּמִטָּתוֹ--הֲרִי זֶה
מַעֲיֵד מִפִּיהֶן עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ וְכִיּוֹצֵא בְּהֶן,
וּמְשִׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ. יִשְׂרָאֵל שְׁאָמַר, הֲרִגְתִּי פְּלוֹנִי--
הֲרִי זֶה תִּנְשָׂא עַל פִּיו: שְׂאִין אָדָם מְשִׂים עֲצָמוֹ רֶשַׁע,
וְהֲרִי הַעֵיד שְׁמַת.

יג,ח כָּבֵד אֱמַרְנוּ שֶׁהַגּוֹי שֶׁהִסִּיחַ לְפִי תָמוּ, מְשִׂיאִין עַל
פִּיו. פִּיצַד: הֵיךְ הַגּוֹי מְסִיחַ וְאוֹמֵר, אוֹי לְפְלוֹנִי שְׁמַת,
כְּמָה הֵיךְ נָאָה וְכְמָה טוֹבָה עֲשֵׂה עִמִּי; אוֹ שֶׁהֵיךְ מְסִיחַ
וְאוֹמֵר, כְּשֶׁהִייתִי בָּא בְּדֶרֶךְ גַּפְלֵי פְּלוֹנִי שֶׁהֵיךְ מִהֶלֶךְ
בְּדֶרֶךְ עֲמָנוּ וּמַת, וְתִמְהַנּוּ לְדָבָר זֶה פִּיצַד מַת פְּתֹאֹם.
וְכִיּוֹצֵא בְּדְבָרִים אֵלּוּ, שֶׁהֵן מֵרְאִין שְׂאִין כּוֹנְנֵתוֹ
לְהַעֲיֵד--הֲרִי זֶה נֶאֱמָן. וְיִשְׂרָאֵל שְׁשָׁמַע מִגּוֹי הַמְּסִיחַ
לְפִי תָמוּ, מַעֲיֵד שְׁשָׁמַע מִמָּנוּ; וְתִנְשָׂא עַל פִּיו.

יג,ט בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים, שְׁלֹא הִיָּתָה שָׁם אֲמִתְּלָה
בְּשִׂיחַת הַגּוֹי--שְׁמָא לֹא נִתְּפוֹן אֲלֵא לְדָבָר אַחֵר: כְּגֹן
שְׁאָמַר לְאַחַד, עֲשֵׂה לִי כִף וְכָף שְׁלֹא אֶהְרַג אוֹתְךָ בְּדֶרֶךְ
שֶׁהֲרִגְתִּי פְּלוֹנִי--אֵין זֶה מְסִיחַ לְפִי תָמוּ, שְׁכּוֹנְנֵתוֹ
לְהַטִּיל אִימָה עַל זֶה. וְכֵן אִם שָׁמַע מִעֵרְכָּאוֹת שְׁלֹגוֹיִים
שְׁאָמְרוּ, הֲרִגְנוּ פְּלוֹנִי--אֵין נֶאֱמָנִין, שֶׁהֵן מִתְּזַקְּקִין יָדֵי
עֲצָמָן בְּכֹזֵב כְּדֵי לְהַטִּיל אִימָה. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּדְבָרִים
אֵלּוּ.

יג,י גוֹי שֶׁהִתְחִיל לְהִסִּיחַ לְפִי תָמוּ תִּחְלָה--אֵף עַל פִּי
שְׁשָׁאֵלוּ אוֹתוֹ אַחֵר כֵּן, וּבְדַקוּהוּ עַד שֶׁפָּרַשׁ כָּל
הַמְּאֲרָע--הֲרִי זֶה נֶאֱמָן, וּמְשִׂיאִין עַל פִּיו.

יג,יא כָּבֵד הוֹדַעְנוּ שֶׁהַעֵד שְׁאָמַר, שְׁמַעְתִּי שְׁמַת
פְּלוֹנִי, אִפְלוּ שָׁמַע מֵאִשָּׁה שְׁשָׁמְעָה מֵעֶבֶד--הֲרִי זֶה
כְּשֶׁר לְעֵדוֹת אִשָּׁה, וּמְשִׂיאִין עַל פִּיו. אֲבָל אִם אָמַר
הַעֵד אוֹ הָאִשָּׁה אוֹ הָעֶבֶד, מַת פְּלוֹנִי וְאֲנִי רְאִיתִיו
שְׁמַת--שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ הֵיךְ רְאִיתָ, וּבְמָה יָדַעְתָּ שְׁמַת:
אִם הַעֵיד בְּדָבָר בְּרוּר, נֶאֱמָן; וְאִם הַעֵיד בְּדְבָרִים
שְׂרָבֹן לְמִיתָה, אֵין מְשִׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ--שְׂאִין מַעֲיֵדִין
עַל הָאָדָם שְׁמַת אֲלֵא בְּשִׂרְאוֹהוּ שְׁמַת וְדַאי, וְאֵין בּוֹ
סִפְקָא.

יג,יב פִּיצַד: רְאוּהוּ שְׁנֹפֵל לַיָּם, אִפְלוּ טַבַּע בֵּינָם הַגְּדוֹל--
אֵין מַעֲיֵדִין עָלָיו שְׁמַת, שְׁמָא יֵצֵא בְּמָקוֹם אַחֵר; וְאִם

נִפְל לַמַּיִם מִקְבָּצִים כְּגֹן בּוֹר אוֹ מַעְרָה, שְׁעוֹמֵד וְרוֹאֶה
כָּל סְבִיבָיו, וְשָׁהָה כְּדֵי שְׁתַּצֵּא נִפְשׁוֹ, וְלֹא עָלָה--מַעֲיֵד
עָלָיו שְׁמַת, וּמְשִׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ.

יג,יג וְכֵן אִם הִשְׁלִיכוּהוּ בֵּינָם, וְהִשְׁלִיכוּ מִצּוּדָה אַחֲרָיו,
וְהִעֲלוּ מִמָּנוּ אֲבָר שְׂאִי אִפְשָׁר שְׁיִנְטֵל אוֹתוֹ אֲבָר מִן
הַחִי, וְיִחְתֶּה--הֲרִי זֶה מַעֲיֵד עָלָיו שְׁמַת, וּמְשִׂיאִין אֶת
אִשְׁתּוֹ.

יג,יד רְאוּהוּ שְׁנֹפֵל לַגַּב אֲרִיּוֹת וּנְמָרִים וְכִיּוֹצֵא בְּהֶן,
אֵין מַעֲיֵדִין עָלָיו--אִפְשָׁר שְׁלֹא יֵאָכְלוּהוּ; נִפְל לְחַפִּירַת
נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים, אוֹ לְתוֹךְ כְּבִשָּׁן הָאֵשׁ, אוֹ לְתוֹךְ יוֹרֵה
רוֹתַחַת מְלֵאָה יַיִן אוֹ שְׁמֹן, אוֹ שְׁשִׁחְטוּ שְׁנֵי סִימָנִין אוֹ
רֵב שְׁנֵי הַסִּימָנִין--אִפְלוּ עָמַד וּבְרַח, מַעֲיֵדִין עָלָיו
שְׁמַת: שְׁוֹדָאֵי סוּפוֹ לְמוֹת. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה מִדְּבָרִים
שְׂאִי אִפְשָׁר שְׁיִחְתֶּה, אֲלֵא יָמוּת מִיָּד בְּזָמַן קָרוֹב--הֲרִי
אֵלוּ מַעֲיֵדִין עָלָיו.

יג,טו רְאוּהוּ צְלוּב, וְהַעוֹף אוֹכֵל בּוֹ--אֵף עַל פִּי
שֶׁדְּקָרוּהוּ אוֹ יָרוּ בּוֹ חַצִּים, אֵינּוּ מַעֲיֵד עָלָיו שְׁמַת;
וְאִם רְאוּ הַעוֹף אוֹכֵל בְּמָקוֹם שֶׁהַנֶּפֶשׁ יוֹצֵאָה בְּנִטְיִלְתּוֹ,
כְּגֹן מוֹחוֹ אוֹ לְבוֹ אוֹ בְּנֵי מַעְיוֹ--הֲרִי זֶה מַעֲיֵדִין עָלָיו
שְׁמַת.

יג,טז עַד אַחַד שְׁאָמַר, רְאִיתִיו שְׁמַת בְּמִלְחָמָה, אוֹ
בְּמִפְלַת, אוֹ שְׁטַבַּע בֵּינָם הַגְּדוֹל וּמַת, וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוּ
מִדְּבָרִים שְׂרָבֹן לְמִיתָה--אִם אָמַר קְבַרְתִּיו, נֶאֱמָן;
וְתִנְשָׂא עַל פִּיו. וְאִם לֹא אָמַר קְבַרְתִּיו, לֹא תִנְשָׂא; וְאִם
נִשְׂאָת, לֹא תִצֵּא.

יג,יז וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהַעֵיד לָהּ עַד אַחַד שְׁטַבַּע בַּעֲלָהּ
בְּמַיִם שְׂאִין לָהֶם סוּף, וְלֹא עָלָה, וְאָבַד זָכְרוֹ, וְנִשְׁתַּקַּע
שְׁמוֹ--הֲרִי זֶה לֹא תִנְשָׂא עַל עֵדוֹת זֶה, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ;
וְאִם נִשְׂאָת, לֹא תִצֵּא. וְאִפְלוּ הֵיךְ הַגּוֹי הוּא שֶׁהִסִּיחַ
לְפִי תָמוּ וְאוֹמֵר, טַבַּע פְּלוֹנִי בֵּינָם, וְנִשְׂאָת עַל פִּיו--הֲרִי
זֶה לֹא תִצֵּא; וְחֲכָם שֶׁהוֹרָה לְהַשִּׂיא אוֹתָהּ, לְכַתְּחִלָּה--
מִנְדִּין אוֹתוֹ.

יג,יח מִצְאוּהוּ הַרוּג, אוֹ מַת--אִם פְּדַחְתּוֹ וְחִטְמוֹ
וּפְרָצוֹף פָּנָיו קִימִין, וְהִפִּירוּהוּ בְּהֶן שֶׁהוּא פְּלוֹנִי--
מַעֲיֵדִין עָלָיו; וְאִם נָטַל אַחַד מֵאֵלּוּ--אֵף עַל פִּי שְׁנֵי
לָהֶם סִימָנִין כְּגוֹפּוֹ וּבְכִלּוֹ, וְאִפְלוּ שׁוּמָה--אֵין מַעֲיֵדִין,
שְׁמָא אַחֵר הוּא. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים, שֶׁרְאוּהוּ בְּתוֹךְ
שְׁלוֹשָׁה יָמִים אַחֵר הֲרִיגְתּוֹ, אוֹ מִיתָתוֹ; אֲבָל אַחֵר
שְׁלוֹשָׁה, אֵין מַעֲיֵדִין עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁפְּרָצוֹף פָּנָיו
מִשְׁתַּנָּה.

יג,יט טַבַּע בֵּינָם, וְהִשְׁלִיכוּ הַיָּם לִיבְשָׁה, אִפְלוּ אַחֵר

כמה ימים--אם הפירו פניו וחסמו, מעידין עליו, שאינו משתנה במים, אלא אחר זמן מרבה; ואם שהה בכיבשה אחר שהשלה מן הים שעות, ונתפח--אין מעידין עליו, שהרי גשתנה.

יג, כ שמשסתפלין בצורתו כדי להפירו להעיד עליו, בודקין אותו ורואין אותו, אפלו בלילה לאור הנר, או לאור הלבנה. ראו אחד עומד מרחוק ואומר שהוא פלוני בן פלוני ממקום פלוני, והרי נשכו נחש והרי הוא מת, והלכו ומצאוהו שגשתנה, ולא הפירוהו--הרי אלו משיאין את אשתו.

יג, כא בא אחד ואמר, אמרו לי בית דין, או אנשים, כשתלה למקום פלוני, אמר להם שמת יצחק בן מיכאל, ובא השליח ואמר לנו, והשליח אינו יודע מי הוא זה--הואיל ואנו יודעים פלוני הידוע בשם זה, הרי אשתו מתרת, ואין אומרין, שמא יצחק בן מיכאל אחר הוא שמת.

יג, כב יצא ישראל וגוי מעמנו למקום אחד, ובא הגוי והסית לפי תמו ואמר, איש שניצא עמי מכאן מת--משיאין את אשתו, ואף על פי שאין הגוי יודע אותו האיש: והוא שיאמר, קברתיו.

יג, כג וכן אם יצאו עשרה בני אדם פאחד ממקום למקום, והו אסורין בקלר, או נושאים גמלים, וכיוצא בדברים אלו, והסית הגוי לפי תמו ואמר, שעשרה אנשים שהלכו ממקום פלוני למקום פלוני, והם נושאים כף וכף, מתו פלם, וקברנום--משיאין את גשותיהן.

יג, כד ישראל שאמר מת איש יהודי עמנו במקום

פלוני, כף וכף צורתו, וכף וכף היו סימניו--אין אומרין באמזן הדעת, הוא פלוני, עד שיעיד העד שהוא פלוני, ויפיר שמו ושם עירו. אבל אם אמר, אחד יצא עמנו מעיר פלונית ומת--מחפשיין באותה העיר: אם לא יצא משם אלא הוא, תנשא אשתו.

יג, כה מצאו פתוב בשטר, מת איש פלוני בן פלוני, או נהרג איש פלוני, ונודע שזה כתב ישראל--הרי זו תנשא אשתו; וכן מי שגשתתק, ובדקו אותו כדרך שבודקין לגטין, ונמצאת דעתו מכוננת, וכתב שמת פלוני בן פלוני--סומכין על פתיבתו, ותנשא. ואין בודקין עדי אשה בדרישה וחקירה--שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר, אלא להקל משום התרת עגונה. יג, כו אל יקשה בעיניך שהתירו חכמים הערוה החמורה בעדות אשה, אפלו שפחה, ועד מפי עד, ומפי הכתב, ובלא דרישה וחקירה--כמו שבארנו: שלא הקפידה תורה על העדת שני עדים ושאר משפטי העדות, אלא בדבר שאין אתה יכול לעמד על בריו אלא מפי העדים ובעדותן, כגון שהעידו שזה הרג זה, או הלוח את זה.

יג, כז אבל דבר שאפשר לעמד על בריו שלא מפי העד הזה, ואין העד יכול להשמט אם אין הדבר אמת, כגון זה שהעיד שמת פלוני--לא הקפידה תורה עליו: שדבר רחוק הוא, שיעיד בו העד בשקר. לפיכך הקילו חכמים בדבר זה, והאמינו בו עד אחד, מפי שפחה, ומן הכתב, ובלא דרישה וחקירה--כדי שלא ישארו בנות ישראל עגנות.

הלכות יבום וקליצה

יש בכללן שלוש מצוות--שתי מצוות עשה, ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פסוק: ליבם; לחלץ; שלא תנשא יבמה לאיש זר עד שתסור רשות ליבם מעליה. והאשה שהיא ראויה ליבום, נקראת זקוקה ליבם; ורשות ליבם, נקראת זיקה. ובאור מצוות אלו בפסוקים אלו.

הלכות יבום וקליצה פירק א

"וְחִלְצָה נַעֲלוּ...". ומצוות יבום, קודמת למצוות קליצה.

אג, זה שנאמר בתורה "ובן אין-לו"--אחד הבן ואחד הבת, או זרע הבן או זרע הבת: הואיל ויש לו זרע מפל מקום, בין מאשה זו בין מאשה אחרת--הרי זה פוטר את אשתו מן הקליצה, ומן היבום.

אד, אפלו היה לו זרע ממזר, או עובד עבודה זרה--הרי זה פוטר את אשתו. אבל בנו מן השפחה, ומן הנכרית--אינו פוטר: שזרע הבא מן השפחה, עבדים,

א, א מצוות עשה מן התורה, שייבם אדם אשת אחיו מאביו, בין מן הנשואין בין מן הארוסין, אם מת בלא זרע--שנאמר "ובן אין-לו... יבמה יבא עליה". ומן התורה, אינו צריך לקדש יבמתו, שזו אשתו היא שהקנו לו מן השמים, אלא יבוא עליה; וכתבתה, על נכסי בעלה שמת.

אב, לא רצה ליבם, או שלא רצת היא--הרי זה חולץ לה, ואחר כך תהיה מתרת להנשא לאחר; ומצוות עשה מן התורה, לחלץ אם לא רצה ליבם--שנאמר

והבא מן הגויה, גויים; וכאלו אינם. הרי הוא אומר בשפחה "האשה וילדיה, תהיה לאדניה", מלמד שולדה פמוה; ובגויה הוא אומר "פי-יסיר את-בנה מאחרי", מסיר אותו מלחשב בקהל. ואף על פי שגשמתרר בנו מן השפחה, או נתגבר בנו מן הגויה-- הרי הן פשאר הגרים והמשחררין, ואינו פוטרין את אשתו.

א,ה הרי שהיה לו בן מן השפחה שלו, ושחררו, ושחררה, ונשאה, ומת בלא זרע--הרי זו תתנבם לאחיו, ואף על פי שבנה ממנו קים שפבר שחררו.

א,ו מי שמת והניח אשתו מעפרת--אם הפילה אחר מותו, הרי זו תתנבם; ואם ילדה ויצא הנולד חי לאויר העולם--אפלו מת בשעה שנולד--הרי אמו פטורה מן החליצה, ומן היבום. אבל מדברי סופרים, עד שינדע בנדאי שפלו לו חדשיו, ונולד לתשעה חדשים גמורים. אבל אם לא נודע לכמה נולד--אם שהה שלושים יום--הרי זה נולד קימה, ופוטר את נשי אביו מן החליצה ומן היבום; ואם מת בתוך השלושים, אפלו ביום השלושים--בין שמת מחלי, בין שנפל מן הגג או אכלו ארי--הרי זה ספק נפל, ספק בן קימה; ולפיכך אמו חולצת מדברי סופרים, ולא מתנבמת.

א,ז מי שיש לו אח מפל מקום--אפלו ממזר או עובד עבודה זרה, בין קטן בין גדול--משיצא ראשו ורבו לאויר העולם קדם שימות אחיו, הרי זה זוקק את אשתו ליבום. ואם היה לו אח מן השפחה, או מן הנכרית--אינו אחיו לדבר מן הדברים, ואינו זוקק את אשתו; ואף על פי שהיתה לידתו בקדשה, הואיל והיתה הורתו שלא בקדשה, אינו אחיו.

א,ח אחים מן האם--אינן חשובין אחים אלא לאבלות, ולעדות; אבל לענין ירשה, או ליבום וחליצה--הרי הן כמי שאינן, שאין אחיה אלא מאב. גרים שנתגברו, ועבדים שגשמתררו--אין להן אחיה כלל, והרי הן כזרים זה לזה. ואפלו אחד מהן הורתו שלא בקדשה ולידתו בקדשה, והשני הורתו ולידתו בקדשה--הרי הן כזרים; ואפלו תאומים ונולדו בקדשה, אין ביניהן אחיה--עד שתהיה הורתן ולידתן בקדשה.

א,ט מי שהיו לו נשים רבות, ומת--ביאתה או חליצתה שלאחת מהן, פוטר את השאר; ואינו מניבם לשמים, שנאמר "אשר לא-יבנה את-בית אחיו"-- בית אחד הוא בונה, ואינו בונה שני בתים. וכן אם

היו לו אחים רבים--אחד מהן חולץ או מניבם לאחת מן היבמות, ויתרו שאר הצרות.

א,י היו ביבמות אלו פשרות לפקנה, ופסולות--אם היה מניבם--מניבם לאיזו שירצה; ואם היה חולץ--חולץ לפסולה, כדי שלא יפסל את הפשרה לפקנה בחליצה. מתו לו אחין רבים, ונפלו נשותיהן לפניו--אם אפשר לו ליבם את כלן, מניבם; ואם לאו, חולץ לכלן, או חולץ למי שירצה מהן ומניבם למי שירצה, אחת מפל בית ובית.

א,יא הפונס את יבמתו--נאסרו צרותיה עליו, ועל שאר האחין. ואם בא הוא או אחד מאחיו על צרתה, הרי זה עובר בעשה--שנאמר "יבמה יבא עליה", לא עליה ועל צרתה; ולא הבא מפלל עשה, עשה.

א,יב וכן החולץ ליבמתו--נאסרה החלוצה היא וכל צרותיה, על החולץ ועל שאר האחין. וכלן אסורות עליהן מדברי סופרים, כשניות, ששאחר שמת אחיו בלא נולד, נסתלק אסור ערוה מעל כל נשיו; לפיכך תופסין בהן הקדושין, כשניות.

א,יג החולץ ליבמתו--כשם שהיא אסורה עליו, כך קרובותיה, כגון אמה ובתה; וכן היא אסורה לבנו, ולאחיו. ואפלו שניות שלה אסורות, כגון בת בת בתה; וכן היא אסורה לבן בן בנו. כללו שלדבר, הרי היא כאשתו שגרשה. וכן אם מתה יבמתו ועדין היא זקוקה לו--אסור בקרובותיה, כאלו היתה אשתו ומתה תחתיו. וכל האסורין האלו, מדבריהן. ומתן אדם לשא אחות צרת חלוצתו, ושאר קרובותיה.

א,יד אסור ליבם לשא קרובת זקוקתו, כגון אמה או בתה, עד שייבם אחד מאחיו לה, או חולץ ותסור זיקתו מעליה; וישא אמה או בתה או שאר קרובותיה, אף על פי שהן כלן אסורות על אחיו שחולץ או יבם, כמו שבארנו.

א,טו הפונס יבמתו, וגרשה--אם רצה להחזיר, יחזיר: מפני שהיא אשתו לכל דבר, ולא נשאר עליה שם אסור מפני אחיו כלל--לא מדברי תורה, ולא מדברי סופרים.

א,טז כבר בארנו בהלכות אישות שכן תשע שנים ויום אחד, ביאתו ביאה; ודבר זה, הלכה מפני הקבלה. לפיכך יבם קטן שרצה ליבם אשת אחיו--אם היה בן תשע שנים ויום אחד, מניבם, אבל אינו חולץ עד שיגדיל ויבדק, שהרי "איש" כתוב בפרשה לענין חליצה; ואם היה פחות מזה, אין ביאתו ביאה. וביאת

בן תשע, אינה קונה קנין גמור; לפיכך אין יבמתו
נתרת לזר, עד שיבוא עליה אחר שיגדיל, או עד
שתחליץ, כמו שיתבאר.

א, יז וכן היבמה הקטנה--אם רצה היבם ליבם אותה,
מיבם; אבל אינה חולצת, עד שתגדיל ותבדק; ואפלו
נבעלה אחר שתיים עשרה שנה, אינה חולצת, עד
שתבדק, וימצאו בה הסימנין. פשם שאין היבם
חולץ, עד שיעשה איש--כך היבמה, לא תחליץ עד
שתעשה אשה גדולה; ויבם קטן שבא על יבמה
קטנה, יגדלו זה עם זה.

א, יח היבמה לא תתיבם ולא תחליץ, עד שתמתין
תשעים יום, חוץ מיום המיתה, ומיום היבום או יום
החליצה--כשאר כל הנשים. ומפני מה לא תחליץ
בתוך תשעים יום--מפני שאינה ראויה ליבום, ונאמר
"ואם-לא יחפץ האישה..." "וחלצה בעלו..." : בעת
שהיא עולה ליבום, עולה לחליצה; וכל זמן שאינה
עולה ליבום, אינה עולה לחליצה. ואם יבם אותה או
חליץ בתוך השלושה חודשים--הואיל אינה מעברת-
הרי זו נפטרה, ואינה צריכה פלום.

א, יט החולץ ליבמתו, ונמצאת מעברת וילדה--אם

היה וילד שלקנמה, הרי זו כמי שלא נחלצה לו
מעולם; ומתרת לכהנה, ומתת בקרובותיה. ואם
הפילה, או שלא שקה שלושים יום אחר שגלד--חוזר
וחולץ לה, הוא או אחד מאחיו: שחליצת המעברת,
אינה חליצה; וביאת המעברת, אינה יבום. לפיכך
הפונס או החולץ ליבמתו המעברת--לא תנשא צרתה,
עד שתלד זו, שאין הולד מתיר, עד שניצא לאויר
העולם.

א, כ הפונס את יבמתו, ונמצאת מעברת--מפרישין
אותו, וממתינין לה: אם הפילה, יחזר ויקנם; ואם
ילדה, אפלו מת ביום שגלד--הרי זה מוציאה בגט
וחולץ לה, ואחר כך תהיה מתרת לאחרים. ואם
נתקנם הולד שלושים יום אחר שגלד, הרי זה וילד
שלקנמה; ואינה צריכה ממנו גט, מפני שהיא ערוה
עליו.

א, כא ילדה לאחר ששה חודשים משנתניבמה, וילד
שלקנמה--הרי הולד ספק אם בן תשעה לראשון, אם
בן שבעה לאחרון; לפיכך יוציא בגט, והולד פשר.
ואם בא עליה אחר שילדה, הפנים שיבואו אחריו
ספק ממזרים.

אין שטאט פרימישלאן האט געוואוינט א צדיק מיט'ן נאמען רבי מענדעלע פרימישלאנער זי"ע, ער איז געווען א תלמיד פון הייליגן בעל שם טוב זי"ע. דארט אין שטאט האט אויך געוואוינט א שניידער וואס פלעגט אים זייער אסאך מצער זיין און פארשעמען יעדן טאג אן אויפהער. רבי מענדעלע האט מקבל געווען די בויזנות באהבה.

איינמאל איז דער בעל שם טוב אנגעקומען אין פרימישלאן, זיין תלמיד רבי מענדעלע האט אים אויפגענומען מיט פרייד, און געמאכט פאר אים א גרויסע סעודה. פאר די סעודה האט רבי מענדעלע געבעטן פונעם שניידער: "עצם איינמאל בעט איך דיר זאלסט מיר נישט פארשעמען פאר מיין רבי'ן, און אויב דו וועסט מיר דאס נישט צוליב טון, וועל איך מוזן צושפארן די טיר, און דיר נישט אריינלאזן".

דער שניידער האט זיך ארוםגעדרייט און געזוכט א וועג אריין, ביז ער האט געטראפן איין קליין פענסטערל וואס איז געבליבן אפן, און ער האט אנגעהויבן אריינצושרייען מיט קולות אויף רבי מענדעלע, אלע מיני בויזנות, און רבי מענדעלע איז געווארן זייער פארשעמט דערפון.

ווען דער בעל שם טוב האט געפרעגט וואס דאס מיינט, האט ער דערציילט: "דאס איז דער שניידער פון שטאט, וואס פארשעמט מיר יעדן טאג. איך בין עס אייביג מקבל באהבה. אבער היינט האב איך אים געבעטן ער זאל מיר נישט פארשעמען פאר מיין רבי'ן, אבער ער האט דוקא יא געוואלט מיר פארשעמען".

האט דער בעל שם טוב געזאגט: "הלואי וואלט איך געהאט אזא מענטש וואס זאל מיר פארשעמען יעדן טאג, אזוי ווי דו האסט זוכה געווען" ווייל די גרויסקייט פון איינעם וואס ליידיט בויזנות, קען מען גארנישט אפשאצן. אזוי ווי דער רבי זאגט, אז דורך בויזנות איז מען זוכה צו די גרעסטע מדריות.

רבי אברהם בן רבי נחמן פלעגט זאגן: "באמת וואלט מען געדארפט גיין אין מקוה פאר מען כאפט א בויזן, אזוי ווי מען גייט אין מקוה פאר יעדע גרויסע מצוה, אבער די בויזנות קומען דאך פלוצלינג, ממילא ווייסט מען נישט ווען צו גיין... וואויל איז דעם מענטש, וואס דערהאלט זיך ווען מען פארשעמט אים און מען משעפעט אים, וועט זיכער זוכה זיין צו אלעס גוטס.

<p>17</p> <p>ראשון Sunday</p>	<p>ה</p> <p>5</p>	<p>7:14 נץ החמה.....</p> <p>9:32 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:19 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>5:42 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא מה • ירושלמי: שבת ד • תוספתא: ערובין ה</p> <p>נ"ך: משלי יט-כ • רמב"ם: גירושין ח</p>
<p>18</p> <p>שני Monday</p>	<p>ו</p> <p>6</p>	<p>7:15 נץ החמה.....</p> <p>9:33 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:19 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>5:43 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא מו • ירושלמי: שבת ה • תוספתא: ערובין ו</p> <p>נ"ך: משלי כא-כב • רמב"ם: גירושין ט</p>
<p>19</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>ז</p> <p>7</p>	<p>7:15 נץ החמה.....</p> <p>9:33 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:20 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>5:43 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא מז • ירושלמי: שבת ז • תוספתא: ערובין ז</p> <p>נ"ך: משלי כג-כד • רמב"ם: גירושין י</p>
<p>20</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>ח</p> <p>8</p>	<p>7:16 נץ החמה.....</p> <p>9:34 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:20 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>5:44 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא מח • ירושלמי: שבת ז • תוספתא: ערובין ח</p> <p>נ"ך: משלי כה-כו • רמב"ם: גירושין יא</p>
<p>21</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>ט</p> <p>9</p>	<p>7:17 נץ החמה.....</p> <p>9:34 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:21 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>5:44 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא מט • ירושלמי: שבת ח • תוספתא: פסחים א</p> <p>נ"ך: משלי כז-כח • רמב"ם: גירושין יב</p>
<p>22</p> <p>ששי Friday</p> <p>הילולא דמוהרנ"ת</p>	<p>י</p> <p>10</p>	<p>עשרה בטבת Fast of 10th of Teves</p> <p>7:17 נץ החמה.....</p> <p>9:35 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:21 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>5:45 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא נ • ירושלמי: שבת ט • תוספתא: פסחים ב</p> <p>נ"ך: משלי כט-ל • רמב"ם: גירושין יג</p>
<p>23</p> <p>שב"ק Shabbos</p> <p>הפטרה: ויהי דבר ד'</p>	<p>יא</p> <p>11</p>	<p>ויגש</p> <p>7:17 נץ החמה.....</p> <p>9:35 סו"ז קר"ש - מג"א.....</p> <p>10:22 סו"ז תפלה - מג"א.....</p> <p>5:45 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא נא • ירושלמי: שבת י • תוספתא: פסחים ג</p> <p>נ"ך: משלי לא - איוב א • רמב"ם: יבום וחליצה א</p>

Candle Lighting 4:14 הדלקת הנרות

Shabbos Ends 5:45 זמן מוצש"ק

ווען א מענטש ווערט פארשעמט, זאל ער זיך רעכטן אויף א ישועה.
(ספר המדות אות בושש סימן י"א)